DISSENY D'UN PLA DE TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA I LA INSERCIÓ AL MÓN LABORAL ADREÇAT A L'ALUMNAT DE LES USEE EN FINALITZAR L'ESO

DOLORS HINOJOSA MELGAR

LLICÈNCIA D'ESTUDIS

CURS 2008 - 2009

Supervisora: Pilar Figuera Gazo

Aquest treball el dedico especialment a la Bea, l'Àngel, la Montse i la Cèlia pel seu ajut i suport incondicional.

També a l'Amadís, la Maite, l'Eric, el Dani, el David, el Sergio, el Cristian, la Raquel i la Melani per tot el que m'han ensenyat i aportat aquests anys.

AGRAÏMENTS:

Durant aquest treball, moltes són les persones i els professionals que m'han ajudat i donat el seu temps. Ha estat un enriquiment professional i personal.

En primer lloc vull agrair al Departament d'Educació la possibilitat que m' ha ofert per dur a terme aquests treball, amb la concessió d'una llicència d'estudis.

En segon lloc vull agrair la col·laboració dels professionals, alumnes i famílies de l'IES Mestres i Busquets, objecte d'estudi d'aquest treball. He après molt amb ells compartint anys de treball.

Agraeixo l'ajut i l'assessorament de la professora Pilar Figuera, cap d'estudis de Psicopedagogia de la Universitat de Barcelona i a Maria Pallisera professora de Pedagogia de la Universitat de Girona.

També vull agrair al professor Natxo Martínez de la Universitat de Deusto, pel seu assessorament en moments inicials, em va ajudar a concretar més la meva proposta.

Als professionals del Cat –Catering de la Fundació Cassià Just i a Caprabo- Eroski, per creure i compartir l'experiència.

Als professionals de la Fundació Síndrome de Down del País Basc, en especial a la Maria Luisa Arenas i a la Itsaso Larrieta , per oferir-me la possibilitat d'estar amb ells uns dies, compartint la tasca que realitzen, i acompanyar-me a l 'IES de Baracaldo per conèixer l' experiència de les "aulas de aprendizaje de tareas".

Als professionals de la Fundació amadip.esment de Palma de Mallorca, en especial a la Fina Pons; per mostrar-me de prop la seva experiència a l'illa, i de conversar amb ells sobre l'experiència de la integració en el mercat laboral ordinari dels discapacitats intel·lectuals a la seva autonomia.

A la Montse Domingo, pel seu acompanyament durant tot el procés d'aquest treball des de la gestació del mateix, fins el final.

Als diferents professionals de les diverses institucions (Lourdes La Laguna, Elena Calandria, Silvia Junquera, Marta Girons, Judit Munner, Marius Peralta, Emili Grande, Glòria Canals, Elena Calandria i Maria Victoria Sanz), que vaig entrevistar, i que a banda de fer possible part d'aquest treball, m'han permès aprendre molt, coneixent les diferents iniciatives en aquest àmbit.

Als Professionals de l'Ajuntament de Viladecans i en especial a la Rosa Gallardo i a la Pepi Arcos per creure amb la meva proposta i per la seva sensibilitat i professionalitat envers als nostres alumnes.

A la Laia , pel seu ajut i col·laboració en els moments finals d'aquest treball.

A un nivell més personal vull agrair l'ajut i la paciència de la meva família i els ànims dels meus estimats amics, sobre tot en aquells moments més "crítics" del treball.

ÍNDEX GENERAL

Índex general 5

Índex de figures 9

Índex de taules 10

1 INTRODUCCIÓ

1.1 - Justificació del projecte 12

1.2 - Objectius del projecte 17

1.3 - Fases de la recerca 18

CAPÍTOL 1: PART TEÒRICA

2 LA DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL

2.1 - Concepte de discapacitat 19

2.2 - Concepte de discapacitat intel·lectual 21

3 L'EVOLUCIÓ DE L'EDUCACIÓ ESPECIAL EN AQUESTS DARRERS ANYS A CATALUNYA. NORMATIVA I HISTÒRIA.

3.1 - Anys 60-80 (el principi de la normalització) 27

3.2 - Anys 80-90 (el principi d'integració) 30

3.3 - El principi d'inclusió 33

4 EL PROCÉS DE TRANSICIÓ A L'EDAT ADULTA I LA VIDA ACTIVA DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT.

4.1 - El concepte de transició a la vida activa i adulta 36

4.2 - La transició a la vida adulta de les persones amb discapacitat intel·lectual 39

5 LA TRANSICIÓ A EUROPA 47

El Regne Unit 49

França 50

Dinamarca (el Projecte IVAA) 52

La transició a Suècia 55

6 LA TRANSICIÓ A ESPANYA 59

6.1 - El model al País Basc..... 60

6.2 - El model a les Illes Balears 64

6.3 - La transició a Catalunya..... 68

6.3.1 - La situació actual 68

6.3.2 - La formació post- obligatòria..... 71

6.3.2.1 - Els programes de Garantia social adaptats..... 72

6.3.2.2 - Els PQPIs..... 74

6.3.3 - Etapa post- escolar. Sortides laborals
i centres d'atenció per les persones amb discapacitat. 75

6.3.3.1 - Els Centres ocupacionals..... 77

6.3.3.2 - Els Centres Especials de Treball 78

6.3.3.3 - Els centres d'atenció especialitzada..... 79

6.3.3.4 - Integració al mercat laboral ordinari. El treball
amb suport 80

6.3.3.5 - Serveis d'integració laboral (SIL) 85

7 LES CAPACITATS I HABILITATS BÀSIQUES

7.1 - Competències bàsiques. Marc legal. Concepte..... 86

7.2 - Les habilitats funcionals..... 89

7.2.1 - Habilitats d'autonomia per la vida diària..... 91

7.2.2 - Habilitats per la formació laboral 93

7.2.3 - Habilitats socials..... 94

7.3 - Els programes funcionals..... 96

CAPÍTOL II: PART EMPÍRICA

8 IDENTIFICACIÓ DE COMPETÈNCIES BÀSIQUES A TREBALLAR A LA SECUNDÀRIA PER A LA INSERCIÓ EN EL MÓN LABORAL..... 101

8.1 - Plantejament metodològic 102

8.2 - Diagnòstic de competències. Pauta d'observació
d'habilitats funcionals..... 110

8.3 - Criteris d'aplicació de l'escala d'observació..... 120

9 PROGRAMA D'ORIENTACIÓ I TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA DELS ALUMNES AMB DISCAPACITAT 122

9.1 - L'IES Mestres i Busquets 124

9.2 - Descripció de l'alumnat a qui va adreçat el programa 126

9.3 - Finalitat i estructura del programa 127

9.4 - Desenvolupament dels eixos 129

Eix 1 - Programa per incrementar les habilitats socials, personals i laborals dels alumnes 129

Eix 2 - Coneixement i exploració del món laboral 132

Eix 3 – Vivència del món laboral 134

9.5 - Avaluació del programa 136

9.5.1 - Valoració de les competències i habilitats treballades en el programa 134

9.5.2 - Avaluació específica de les estades a les empreses 146

9. 5.3 - Resultat del buidat de les entrevistes 147

CAPÍTOL III: CONCLUSIONS I PROPOSTES

10 SÍNTESI I CONCLUSIONS 154

11 PROPOSTES D'ACTUACIÓ 159

12 PER A FINALITZAR 170

CAPÍTOL IV: BIBLIOGRAFIA

13 BIBLIOGRAFIA 172

CAPÍTOL V: ANNEXOS

14 ANNEXOS 180

- Annex 1: Qüestionari d'avaluació individual 181
- Annex 2: Registre de grup 192
- Annex 3: Pla individual de l'alumne 199
- Annex 4: Objectius de la USEE 2008-09 210

  4.1 A qui s'adreça? 211

  4.2 Què es pretén? 212

  4.3 Descripció de la proposta 213

  4.3.1 Objectius generals 215

  4.3.2 Objectius específics 216

  4.3.3 Competències 217

  4.3.4 Àrees curriculars 223

  4.4 Organització de la USEE 243

  4.5 Metodologia i paper del professor 248

  4.6 Procediments d'avaluació 250

- Annex 5: Protocol per treballar l'autonomia en els desplaçaments 253
- Annex 6: Protocols d'entrevistes 255
- Annex 7: Proposta d'un model d'inserció laboral 260

ÍNDEX DE FIGURES

Figura	Contingut de la figura	Pàgina
1	Evolució de la USEE 3 del Mestres	15
2	Noticia del diario "La Voz" de Castelldefels	16
3	Model teòric del retard mental	24
4	Percentatge a Catalunya de persones amb discapacitat en edat laboral	68
5	Percentatge de persones discapacitades en actiu	68
6	Conclusions sobre la problemàtica laboral actual de les persones amb discapacitat a Catalunya	70
7	Descripció dels centres ocupacionals	77
8	Descripció dels centres especials de treball	78
9	Descripció dels centres residencials	79
10	Descripció del treball amb suport	80
11	Intersecció entre les diferents àrees del programa	91
12	Pla de transició a la vida activa i adulta	99
13	Evolució dels alumnes en l'assoliment de les habilitats pre-laborals	139
14	Evolució dels alumnes en l'assoliment de les habilitats socials	142
15	Evolució dels alumnes en l'assoliment de les habilitats d'autonomia personal	145
16	Implicacions educatives i administratives	158
17	Fases de la metodologia del Treball amb Suport	169
18	Model de transició proposat a la zona	171

ÍNDEX DE TAULES

Taula	Contingut de la taula	Pàgina
1	Comparació dels models multidimensionals de retard mental segons la AAMR	23
2	Comparativa de lleis pel que fa a l'atenció dels alumnes amb nee	35
3	Dificultats que es troba l'alumne amb discapacitat intel·lectual en el procés de transició secundaria- post obligatòria	43
4	Característiques i factors que faciliten el procés de transició (conclusions extretes per la European Agency for Development in Specials Needs Education, 2002)	47
5	Característiques comuns que presenten els diferents models de transició a Europa	58
6	Estructura de Formació en Centres de Treball al País Basc	62
7	Objectius del projecte amadip.esment	65
8	Competències a assolir en la formació i orientació laboral	66
9-10	Comparació de les mesures per part de les administracions públiques en el foment de la contractació en el medi ordinari i el treball protegit en Centres Especials de Treball (2006)	69
11	Objectius dels programes de garantia adaptats i dels programes de transició per la vida adulta	72
12	Projecte col·labora	83
13	Projecte Aura	84
14	Relacions entre les competències de la Unió europea, les competències del MEC i les del Departament d'Educació	88
15	Dimensions i indicadors a valorar	104
16	Competències que afavoreixen una millor qualitat de vida	111
17	Definició de les habilitats específiques i criteris d'avaluació	114
18	Planificació de la 1ª avaluació	120
19	Planificació de la 2ª avaluació	121
20	Descripció dels eixos d'intervenció	128
21	Competències que es treballaran a les diferents àrees.	131

22	Resultat en percentatges de la 1ª i 2ª avaluació de les competències per ser productiu a la feina	138
23	Resultat en percentatges de la 1º i 2º avaluació de les competències socials	141
24	Resultats en percentatges de la 1º i 2º avaluació de les competències d'autonomia personal	144
25	Aspectes que hauria de contemplar un Pla de Transició a la vida adulta i activa	159
26	Àrees d'intervenció d'un programa de formació laboral adaptat adaptació	164
27	El procés de la metodologia de treball amb suport	168

1 INTRODUCCIÓ

1.1 Justificació del projecte

Aquests darrers anys s'està treballant força des de l'àmbit educatiu i social per a la normalització de la vida de les persones amb discapacitat. La línia d'integració, que es va començar a treballar durant els anys 80, ha avançat últimament i amb molta força en plantejaments d'inclusió escolar, social i laboral.

En l'àmbit educatiu, a Catalunya, aquest avanç cap a la inclusió s'ha concretat en la creació i la implantació de les USEEs o Unitats de Suport a l'Educació Especial. Aquestes unitats, van ser concebudes com a recursos per afavorir, sempre i quan fos possible, la participació de l'alumnat amb NEEGiP (Necessitats educatives especials greus i permanents) en entorns escolars ordinaris. És a dir, no es preveia ubicar-hi alumnes sinó dinamitzar des d'elles la seva participació al centre.

A l'actualitat, és cert que les més de cent unitats que hi ha en marxa apunten resultats beneficiosos d'aquesta experiència, tan per l'alumnat usuari de les USEEs (que aprenen dels seus iguals adoptant actituds i comportaments més adients a la seva edat), com per l'alumnat ordinari (hi ha una major acceptació de la "diferència" i s'han eliminat estereotips i prejudicis), com pel propi centre (escoles i instituts incorporen nous recursos i millora la comunicació i col·laboració entre els diferents departaments i equips docents).

Però no és menys cert que hi ha aspectes que s'han de millorar. És precisament a la franja última de l'escolaritat obligatòria d'aquests alumnes amb menys recursos per l'aprenentatge on tenim un buit molt important per treballar i anar perfilant en els centres. Per una part hi ha una manca d'unanimitat entre els mateixos professionals sobre els tipus de currículum que aquest alumnes han de seguir a l'ESO en un centre ordinari i sobre els tipus d'habilitats que haurien d'aprendre per poder tenir una vida el "més independent possible" i facilitar el seu procés de transició a la vida adulta i activa. L'altre mancança és la seva inserció al mercat laboral (preferentment en un entorn ordinari).

L'orientació d'aquests alumnes, els currículums funcionals a Secundària i, els dissenys de plans de transició a la vida adulta que facilitin la seva inclusió social i laboral, serien els eixos fonamentals per la normalització de la vida d'aquest col·lectiu.

En aquest moment hi ha alumnes que estan en àmbits escolars i socials totalment normalitzats i inclusius des dels tres anys, i que en finalitzar l'etapa obligatòria no tenen cap més resposta que la proporcionada des dels centres de treball especials o els centres ocupacionals. Sortides que no es corresponen amb la seva escolaritat, les seves expectatives i molts cops les seves possibilitats.

La inclusió escolar hauria de continuar amb la inclusió social i laboral. Els alumnes que tenen l'oportunitat d'accedir a un ensenyament normalitzat també haurien, per lògica, aspirar a una vida laboral ordinària.

Aquesta situació, és la que recentment hem viscut a l'IES Josep Mestres i Busquets de Viladecans. En aquest centre, la línia d'inclusió, que amb el meus companys tant de l'IES com del servei educatiu, hem anat treballant fa anys amb il·lusió i al mateix temps amb valoracions força positives sobre la mateixa, ens han portat al final d'una experiència, que sembla que no podem continuar-la amb la mateixa línia d'inclusió laboral per aquests alumnes. Aquest fet ha estat el punt de partença del projecte presentat; un projecte que tracta d'aportar elements de reflexió i anàlisi sobre com millorar aquesta línia inclusiva en la fase de transició. Una necessitat palesa pels alumnes i les seves famílies, així com pels agents socioeducatius directament implicats en la seva educació.

A l'any 1996 es va constituir l'IES Mestres i Busquets com a Centre d'Ensenyament Secundari, amb la característica d'haver estat escollit per l'Administració com uns dels centres ordinaris que atenen alumnes amb necessitats educatives especials greus i permanents. S'inicia amb tres línies de primer d'ESO i un grup d'Educació especial. Era una experiència innovadora que donava continuïtat a un projecte ja iniciat al CEIP Can Palmer de la mateixa localitat. Aquests grups estaven formats per un màxim de 8 alumnes, on s'integraven bàsicament a l'inici de l'experiència, a les àrees de música, educació física, dibuix, tutoria, crèdits variables i crèdits de síntesi.

Tot i que la tipologia d'aquest alumnat era diferent (eren discapacitats intel·lectuals, lleugers i mitjos i en algun cas de tipus plurideficient), tots tenien unes característiques comuns que facilitaven aquest procés que anomenàvem d'integració:

- Tots havien estat escolaritzats en entorns ordinaris.

- Tenien assolits un mínim de competències a les àrees instrumentals.
- Tenien assolides unes mínimes habilitats d'autonomia i competències comunicatives

L'orientació d'aquests alumnes al finalitzar l'ESO he estat a grans trets:

- Programes de garantia social adaptats (fora de la zona).
- CETs (Centres Especials de Treball)
- C.O (Centres Ocupacionals)

El 75% de l'alumnat tenia un reconeixement del CAD entre el 33 i el 45%.

Durant el curs 2005-06, l'Administració va crear les primeres USEEs a Secundària. Una d'elles va ser assignada a L'IES Josep Mestres i Busquets. Aquesta USEE es va formar amb una promoció de 8 alumnes del CEIP Can Palmer, aquests alumnes tenen una discapacitat intel·lectual molt important.

El funcionament inicial d'aquesta unitat va estar afavorit pel fet que el IES ja tenia experiència en l'àmbit de la integració (ja tenia assumits els Grups Reduïts d'EE –Unitats d'Educació Especial- al seu PEC) i havia una certa comprensió i acceptació cap als alumnes amb discapacitat tant per part del professorat, com de l'alumnat i de les famílies. Però, per contra, la presència al centre de Grups Reduïts (un per nivell educatiu) va donar lloc a que la USEE passes a ser considerada, al menys a efectes pràctics, com un 5è Grup Reduït des d'on es va atendre als alumnes amb NEEGiP amb un nivell intel·lectual més baix (més dependents, menys autònoms i amb una competència comunicativa més deficitària).

Malgrat això, al llarg d'aquests quatre anys de funcionament, des de l'USEE s'ha tractat constantment de donar resposta a les necessitats i possibilitats d'aprenentatge de tots i cadascú dels alumnes i alumnes que n'han estat usuaris a partir de l'organització d'activitats funcionals, formatives i "professionalitzadores". Sempre, està clar, dins dels límits de la complexitat organitzativa del centre on està ubicada, el qual durant aquest període de temps ha anat treballant en la línia un model d' "escola inclusiva" dins d'un model previ existent d "escola integradora".

Així doncs, la USEE 3 del Mestres, en aquest temps ha anat experimentat diferents canvis (veure fig. 1) tan pel que fa a la seva organització i funcionament com en la seva pròpia conceptualització aproximant-se cada vegada més a la denominació i característiques que, des de la normativa, s'imprimeix a aquestes unitats.

Figura 1: Evolució de la USEE 3 del Mestres

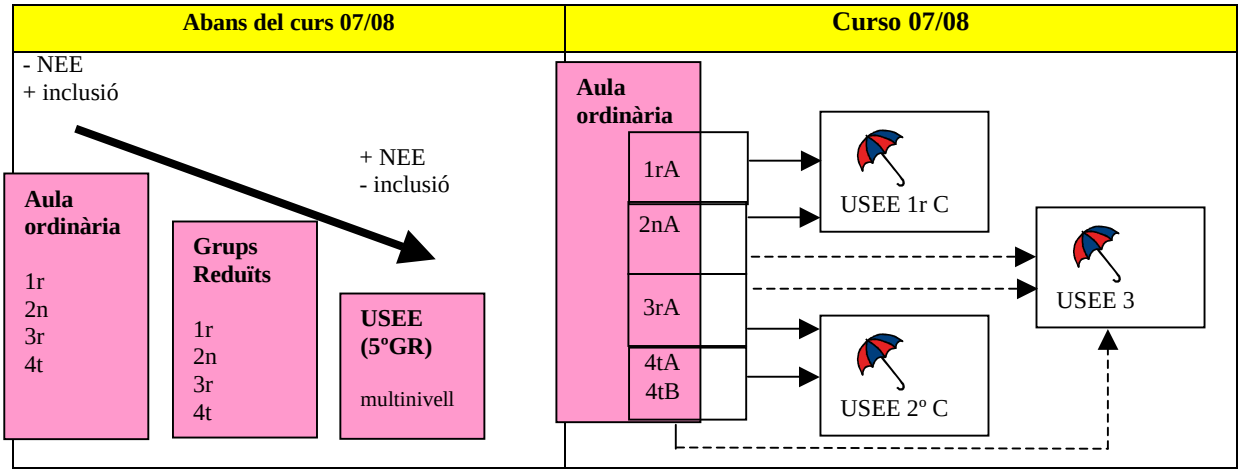

Al concloure el curs 2007 – 2008, l'IES hauria d'haver tingut la primera promoció d'alumnes amb NEEGiP usuaris del recurs USEE . Desprès d'un dur treball d'orientació i acompanyament a nois i famílies per part dels professionals del centre i l'EAP, la realitat a la nostra zona era, que el camí cap a la inclusió acabava en una via morta amb la finalització del període d'escolarització obligatòria.

Aquesta situació va portar a la comunitat educativa (pares, professionals, inspecció, altres institucions...) a buscar alternatives per continuar donant una resposta a aquests alumnes social, laboral, etc. en entorns inclusius. Experiències com el Projecte Timol de Vilanova, les aules-taller del País Basc o les mateixes Bases que el Departament d'Educació recull en el seu Pla d'Acció[1] (2007-2010) ens demostraven que era possible i que s'havia de treballar en aquesta línia. Aquest Pla remarca com un dels seus quatre eixos principals, per tal d'avançar en l'educació inclusiva de l'alumnat amb barreres greus per a l'aprenentatge i per a la participació, fer esforços en l'atenció integral de l'alumnat durant l'escolaritat i en la transició a la vida adulta, promovent la coresponsabilitat dels ens locals i la creació de xarxes de coordinació dels agents i serveis que intervenen en l'atenció a les persones amb discapacitat i les seves famílies. Això implica la concreció de programes per a la inserció laboral i la transició a la vida adulta, recercant acords amb les entitats municipals sobre recursos, serveis i estratègies per l'atenció de les persones amb discapacitat.

Des del Centre i l'EAP amb el recolzament d'Inspecció es va decidir la continuïtat d'aquest grup d'alumnes un curs més a l'IES ja que es va valorar, per una banda, que la seva inserció a un Centre Ocupacional (tal i com dictaminava el seu EVO laboral) suposava un retrocés en el seu

[1] "Aprendre junts per viure junts". Bases per al Pla d'acció (2007-2010) Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. pp15. Document policopiat que pot trobar-se a http://www.petitlleure.org/bloc/wp-content/uploads/2007/12/bases23.pdf

projecte de vida. Per altra banda, no existia en aquell moment cap projecte de treball amb suport a la zona.

A partir d'aquell moment, s'estan portant a terme, entre altres, les següents iniciatives:

- El col·lectiu de pares i mares d'alumnes amb NEEGiP s'han constituït com associació pro-empresa inclusiva (fig.2) i estan mobilitzant els ajuntaments i empreses de la zona per a que s'impliquin.

Figura 2: Noticia del diario "La Voz" de Castelldefels.

Nueva Asociación

Colectivo de padres, madres y tutores legales por una Empresa Inclusiva
Es un colectivo de padres y madres de los municipios de Castelldefels, Gavà, Viladecans, Begues y Sant Climent de Llobregat, recientemente constituido, que tienen por objetivo conseguir la inserción laboral de las personas con discapacidad. Hace más de 25 años que diversas metodologías como las de Itinerarios Personalizados de los Servicios de Integración laboral (SIL) y los Programas de Trabajo con Apoyo para las personas con discapacidad, han demostrado con creces que es posible insertar laboralmente con éxito, y en el mercado ordinario de trabajo, a personas que tienen grados de afectación importantes. Hay una contradicción entre el objetivo de inserción de personas con discapacidades al mercado laboral ordinario de trabajo que marca la ley y los organismos internacionales a lo que realmente se hace en Catalunya.

Hace falta que las empresas catalanas incorporen de una manera decidida a estos trabajadores y trabajadoras.
Hace falta que la Generalitat de Catalunya haga una apuesta clara para apoyar la inserción laboral de este sector de población.

Manuela García
Portavoz del Colectivo

- Inici de diverses coordinacions entre diferents institucions (departament d'educació, municipi de Viladecans) per avaluar les necessitats referides a aquests col·lectiu d'alumnes i dissenyar un procés de transició a la vida activa.

Dins d'aquestes iniciatives es situa la proposta que es realitzarà en aquesta llicència.

1.2 Objectius del projecte

La finalitat d'aquesta llicència é el disseny d'un pla de transició a la vida adulta i activa adreçat a l'alumnat de les USEEs de l'IES Mestres i Busquets.

Objectius:

- Identificar les habilitats funcionals bàsiques per garantir la inserció laboral dels alumnes que presenten discapacitats intel·lectuals importants, a partir de la valoració de diferents experiències que treballen amb la metodologia de treball amb suport.

- A partir d'aquestes habilitats:

    1) Dissenyar una escala d'observació de les habilitats bàsiques per la inserció (d'habilitats socials, d'autonomia i pre-laborals) dels alumnes amb discapacitat intel·lectual de segon cicle de l'ESO.

    2) Proporcionar indicacions pel disseny d'un programa educatiu per tal de treballar amb aquests alumnes les habilitats necessàries per a la transició a la vida activa.

- Proporcionar indicacions que ajudin a les administracions locals i al Departament d'Educació a planificar una sortida de continuïtat de formació laboral, en un entorn ordinari amb l'objectiu que els nostres alumnes puguin optar a la inserció al mercat laboral ordinari.

- Disseny d'un projecte de formació pre-laboral i d'inserció laboral a la zona, adreçat a aquest col·lectiu.

1.3 Fases de la recerca

FASES	CONTINGUTS TRANSVERSALS	METODOLOGIA	TEMPORALITZACIÓ
1.	Elaboració del marc teòric i proposta d'estudi	recerca bibliogràfica	juliol - desembre
2.	Identificació d'habilitats per treballar al 2n cicle de l'ESO	Entrevista en profunditat	juliol - octubre
3.	Disseny i aplicació d'una escala d'observació d'habilitats per la vida adulta	Escala d'avaluació d'habilitats	setembre-octubre
4.	Anàlisi de les dades	Anàlisi qualitativa de les dades	octubre
5.	Disseny i aplicació d'un programa per treballar les habilitats necessàries per la transició a la vida activa	Programa d'habilitats	Octubre - maig
6.	Avaluació del programa	Escala d'avaluació d'habilitats	juny
7.	Proposar un model de transició integrador	Model de transició	juny

CAPÍTOL I: PART TEÒRICA

2 LA DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL

En aquest capítol, s'exposarà l'evolució que ha tingut en els darrers anys el concepte de discapacitat, centrant-nos posteriorment en el concepte de discapacitat intel·lectual i amb les aportacions realitzades per la AAIDD (American Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities).

2.1 Concepte de discapacitat

El concepte de discapacitat ha anat evolucionant en el temps, depenent dels contextos, de les societats i dels moments històrics.

Aquesta evolució ha estat des d'una concepció de la discapacitat com un terme genèric (que incloïa tant dèficits i limitacions en l'activitat, com restriccions en la participació de l'entorn social), que remarcava els aspectes negatius de la interacció entre un individu amb una condició de salut i els seus factors contextuals. Fins arribar a considerar que les dificultats i desavantatges de les persones amb discapacitat no es deuen a les seves pròpies limitacions, sinó també a les carències, obstacles i " barreres" que hi ha en l'entorn social.

L'Informe Warnock (1981) inicia un canvi en la concepció de la discapacitat.

Aquest informe sorgeix d'un estudi sobre l'educació especial a Gran Bretanya i per primera vegada s'utilitza el terme alumne amb necessitats educatives especials, per referir-se a aquells alumnes que presenten unes necessitats d'aprenentatge que fan necessàries disposar de recursos educatius especials per atendre-les.

En aquest informe no s'entén el diagnòstic com una determinació dels dèficits dels alumnes sinó aquell procés en què es dóna més importància als recursos, estratègies o adaptacions que hem de posar en marxa perquè un alumne es beneficiï de l'oferta educativa (Martínez, 2002).

A la reunió plenària de la Unió Europea sobre els drets Humans (octubre 1994), es remarca el concepte de discapacitat fruit de les barreres que la societat imposa als seus ciutadans. Així es definia el concepte de discapacitat: una persona amb discapacitat o discapacitada és un individu per dret propi, que s'ha trobat en una situació de discapacitat, degut a les barreres de l'entorn, econòmiques i socials que dita persona, degut a la

seva minusvalidesa(s) o deficiència(s), no pot superar de la mateixa manera que altres ciutadans.

La societat és la que ha d'eliminar, reduir o compensar aquestes barreres amb la finalitat de permetre a tots els seus ciutadans la possibilitat de gaudir al màxim de la seva condició de ciutadà, respectant els drets i deures de cada individu.

Entre els factors que influeixen en aquesta evolució Schalok et al. (2007), inclouen:

- La investigació en la construcció social de la malaltia i l'impacte que les actituds socials, rols i polítiques en les maneres que els individus experimenten desordres de salut.
- La poca claredat de la distinció històrica entre les causes biològiques i socials de la discapacitat.
- El reconeixement de la multidimensionalitat del funcionament humà.

A Espanya, la llei que es troba en vigor actualment, la LISMI (Llei d'Integració Social dels Minusvàlids), fa constantment referència al terme minusvalia, en lloc del de discapacitat, entenent que una persona presenta una minusvaludesa " si les seves possibilitats de participar en l'educació, el treball o la vida social es veuen reduïdes com a conseqüència d'una deficiència física, mental o sensorial".

Quan a l'Estat Espanyol s'aprova la Llei de Promoció de l'Autonomia Personal i atenció a Persones en Situació de Dependència, més coneguda com la Llei de Dependència, les administracions Públiques comencen a utilitzar el terme de "persona amb discapacitat" quedant obsolets els conceptes de minusvàlids o persones amb minusvaludesa. Aquesta llei es va iniciar gradualment l'1 de gener de 2007.

Espanya va ratificar el 3 de desembre de 2007 en la Convenció de la ONU, sobre els drets de les persones amb discapacitat on es reconeix que "la discapacitat és un concepte que evoluciona i és el resultat de la interacció entre la deficiència d'una persona i els obstacles que troba com les barreres físiques i actituds que impedeixen la seva participació en la societat. Quants més obstacles troba, més discapacitada es torna una persona".

La majoria de definicions tenen en comú que hi ha un canvi en el concepte de discapacitat i es passa a entendre no d'una manera negativa, basada en les limitacions de la persona, sinó que depèn de les limitacions de la societat, per oferir-li aquells suports necessaris que l'ajudin a superar o millorar la seva discapacitat.

2.2 Concepte de discapacitat intel·lectual

En aquest punt s'exposarà l'evolució del concepte de retard mental fins arribar al de discapacitat. Aquesta evolució ha suposat no només un canvi terminològic, sinó també un canvi en la manera d'entendre la discapacitat intel·lectual.

Tal com exposa Verdugo (2009), la discussió sobre quina és la terminologia més adequada per referir-se a la població ha estat motiu de debat des de finals dels anys 80 en àmbits científics i professionals. La principal raó per suggerir un canvi de terminologia es deriva del caràcter pejoratiu del significat de retard mental, que a més a més, redueix la comprensió de les persones amb limitacions intel·lectuals a una categoria diagnostica des de perspectives psicopatològiques. La discapacitat intel·lectual s'ha de concebre avui des d'una mirada que remarqui en primer lloc a la persona com a qualsevol individu de la nostra societat.

En el nostre país, FEAPS[2] va proposar el terme discapacitat intel·lectual l'any 2002, quan va aprovar el Pla Estratègic, proposant aquest terme en lloc de retard mental per referir-se a les Persones objecte de l'Atenció de la Confederació, canviant el seu propi nom i denominant-se "Confederación Española de Organizaciones en favor de Personas con Discapacidad Intelectual".

La nova Classificació Internacional de la Discapacitat de la Organització Mundial de la Salut (2001) coherent amb les seves concepcions i teories proposa també l'ús del terme de discapacitat intel·lectual.

La principal associació científica internacional, la Asociación Internacional para el estudio Científico de la Discapacidad Intel·lectual[3] (IASSID; International Association for the Scientific Study of Intellectual Disabilities) va canviar el seu nom en aquesta darrera dècada. Va utilitzar definitivament la terminologia de discapacitat intel·lectual, coincidint en un canvi de concepció sobre la mateixa.

La pròpia American Association on Mental Retardation (AAMR), el juny de 2006, va passar a anomenar-se American Association on intellectual and developmental disabilities (AAIDD). Tot aquest canvi de nomenclatura va suposar també un canvi en la manera d'entendre el concepte de discapacitat intel·lectual.

---

[2]Confederación Española de Asociaciones a favor de las personas con Discapacidad Intelectual.

[3] L'objectiu d'aquesta Associació és la promoció mundial de l'estudi científic de la discapacitat intel·lectual i discapacitats del desenvolupament. Realitza també un congrés cada quatre anys i publica una revista científica internacional anomenada Intellectual Disability Reasearch.
Pag WEB: www.iassid.org.

Queda palès a les dues definicions proposades per la mateixa en el 1992 i la seva posterior revisió al 2002. Aquest canvi va suposar un nou paradigma respecte a la discapacitat intel·lectual tot i que encara utilitzaven el concepte de retard mental.

"El retard mental fa referència a limitacions substancials en el funcionament actual. Es caracteritza per un funcionament intel·lectual significativament inferior a la mitja, que generalment coexisteix junt amb altres limitacions en dos o més de les següents àrees d'habilitats d'adaptació: comunicació, cura d'un mateix, vida a la llar, habilitats socials, utilització de la comunitat, autodirecció, salut i seguretat, habilitats acadèmiques funcionals, temps lliure i treball. El retard mental s'ha de manifestar abans dels 18 anys d'edat".

(Luckansson et al,1992:1)

A diferència de les anteriors definicions, que conjuntament amb el dèficit d'intel·ligència existia un dèficit en la conducta adaptativa, es parla per primera vegada de " limitacions en dues o més àrees d'habilitats d'adaptació".

Amb aquesta definició es produeix el primer plantejament multidimensional de la discapacitat intel·lectual, amb la intenció d'eliminar el reduccionisme i l'excessiva confiança, en l'ús de tests dirigits a diagnosticar el CI. Es planteja també un gir determinant en el procés d'avaluació, buscant obtenir informació sobre les necessitats individuals en diferents dimensions que després s'haurien de relacionar amb els nivells de suport adequats.

Aquests aspectes es mantenen amb la definició del 2002, però es modifiquen algunes dimensions per acomodar el sistema, al coneixement i la investigació que ens ha permès avançar en aquests darrers anys .

La definició 10 anys després proposta per la mateixa AAMR va ser:

El retard mental és una discapacitat caracteritzada per les limitacions significatives en el funcionament intel·lectual i la conducta adaptativa tal com s'ha manifestat en habilitats pràctiques, socials i conceptuals. Aquesta discapacitat comença abans dels 18 anys.

(Luckansson i cols,2002:8)

El sistema del 2002 manté respecte al del 1992:

a) El terme de retard mental
b) L'èmfasi en el suports
c) Continuen els tres criteris diagnòstics. capacitat intel·lectual, conducta adaptativa i edat d'inici.

S'afegeix una nova dimensió: el context social (salut física, salut mental i etiologia)

Taula 1: Comparació dels models multidimensionals de retard mental segons la AAMR

Sistema de 1992	***Sistema de 2002***
Dimensió I: **Rendiment intel·lectual i capacitat d'adaptació**	*Dimensió I:* **Aptituds intel·lectuals**
Dimensió II: **Consideracions psicològiques i emocionals**	*Dimensió II:* **Nivell d'adaptació (conceptual, pràctica, social)**
Dimensió III: **Consideracions físiques i de salut**	*Dimensió III:* **Participació, interacció i rol social**
Dimensió IV: **Consideracions ambientals**	*Dimensió IV:* **Salut (salut física, salut mental, etiologia)**
	Dimensió V: **Context social (ambient, cultura, oportunitats)**

Klotz (2001) argumenta que aquesta definició ha significat el reconeixement de la necessitat de donar un pas endavant des de l'enfocament individual d'habilitats cognitives el fet de considerar els efectes de la interacció entre l'ambient i l'individu. De tota manera, qüestiona que tots els intents de definir la discapacitat intel·lectual han emfatitzat la premissa que les persones que "no són capaces" d'interactuar amb el món mitjançant el mateix model simbòlic imposat per la normalitat, siguin subjectes de classificació sota la categoria de retard mental.

L'enfocament de la definició de discapacitat intel·lectual proposat es basa en un model teòric multidimensional.

Figura 3: Model teòric del retard mental (Luckansson i cols,2002:10)

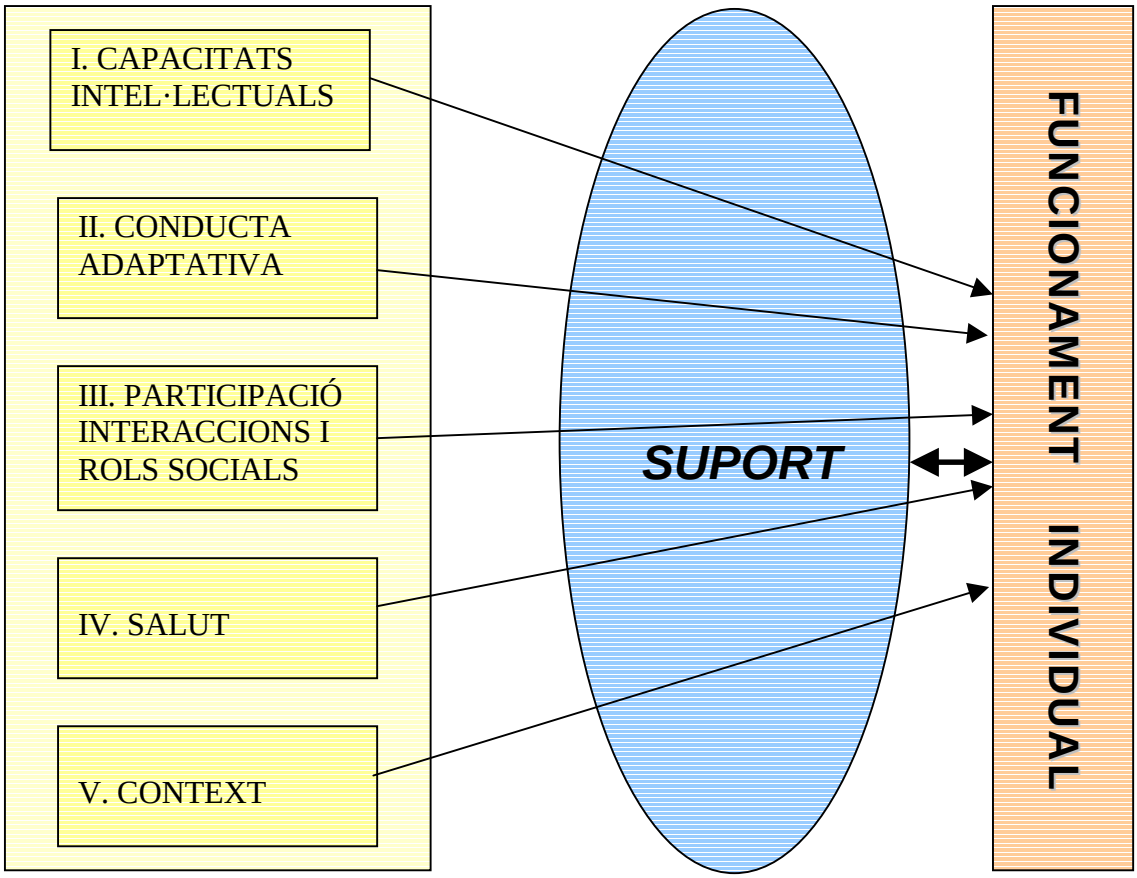

Dimensió I: Habilitats intel·lectuals

La intel·ligència es considera una capacitat mental general que inclou "el raonament, planificació, la resolució de problemes, el pensament abstracte, la comprensió d'idees complexes, aprendre amb rapidesa i aprendre de l'experiència.

Dimensió II: Conducta adaptativa (habilitats conceptuals, socials i pràctiques)

La conducta adaptativa s'entén com "el conjunt d'habilitats conceptuals, socials i pràctiques apreses per les persones per funcionar a la seva vida diària".

Dimensió III: Participació, interaccions i rols socials.

En aquesta dimensió es fa referència a les interaccions amb les altres persones i el rol social que tenen. Es tracta de remarcar la importància que

es concedeix a aquests aspectes en la vida de la persona; de remarcar la importància que juguen les oportunitats i restriccions a l'individu per participar en la vida de la seva comunitat.

Aquesta participació i interacció es poden veure profundament alterades per la manca de recursos i serveis comunitaris, per la presència d'obstacles físics o socials.

Dimensió IV- La salut (salut física, salut mental i factors etiològics)

La salut és entesa com un " estat complert de benestar físic, mental i social".

Dimensió V: context (ambients i cultura)

Aquesta dimensió descriu les condicions interrelacionals en les quals les persones viuen diàriament. Es planteja des d'una perspectiva ecològica que té tres nivells:

a) Microsistema: Família i persones més properes.
b) Mesosistema: Barri, escola, serveis educatius, laborals, etc.
c) Macrosistema: Patrons generals d'una cultura, la societat, la població, etc.

El recent Congrés de FEAPS d'Educació (Còrdova 4,5 i 6 de febrer de 2009), marca una fita important en el nostre país .Basant-se amb l'aportació de la AAIDD es parla de la discapacitat d'una manera diferent i aporta elements nous en la percepció de les dificultats dels alumnes i quina ha de ser la millor resposta a aquestes dificultats. Partint d'aquest concepte el model d'Educació de Feaps, entén que la discapacitat intel·lectual va més enllà dels dèficits individuals i es compren en base a la relació de la persona amb l'entorn físic, social i cultural. A més a més es reconeix que la persona no té només limitacions sinó també punts forts.

L'èmfasi està en el concepte de suport, els suports són claus per realitzar una mediació entre la persona i el seu entorn, i esdevenen determinants per millorar el seu funcionament amb l'entorn. Tota persona, tingui les limitacions que tingui, pot progressar si es tenen en compte els suports adequats.

Per tant, si es dóna suport al funcionament de les persones en el seus contextos de vida diària, aquesta millorarà considerablement, la qual cosa suposarà previsiblement més autonomia personal, més autodeterminació i menys dependència (AAMR,2002).

En definitiva, tant la AAIDD, com l'OMS entenen la discapacitat des de la interacció persona-ambient, no des de la seva falta

d'adaptació i reconeixen que l'aplicació sistemàtica de suports poden millorar les limitacions en l'activitat i les restriccions en la participació. L'atenció que fins ara havia estat centrada en la discapacitat, ara es centra en la globalitat de la persona i en els seus entorns naturals, afirmant que "tota persona amb els suports necessaris pot progressar".

Per tant, els principals trets que definirien el concepte de discapacitat intel·lectual serien:

- Concepte socialment construït, va variant en funció del moment històric, cultural, econòmic i social del moment.
- S'entén en base a la relació i a la interacció de la persona amb el seu entorns físic i social.
- Cada persona presenta els seus punts forts i febles, és necessari avaluar-los per poder intervenir.
- Tota persona amb discapacitat pot progressar si té el suport adequat.
- Els suports són claus perquè la persona amb discapacitat pugui millorar el seu funcionament en l'entorn.
- La discapacitat intel·lectual d'un individu no és una entitat fixa i inamovible. Es va modificant pel desenvolupament de la persona i per la disponibilitat i qualitat dels suports que rep.
- La tasca principal és conèixer els punts forts i febles de cada persona, a l'objectiu de facilitar-li els suports necessaris en cada una de les àrees o dimensions necessàries per aconseguir el ple desenvolupament com a persona.
- És el resultat dels fracàs de la societat per adaptar-se a les necessitats de les persones amb discapacitat.
- Suposa un nou tipus de context: la inclusió.

3 L'EVOLUCIÓ DE L'EDUCACIÓ ESPECIAL A CATALUNYA: DE LA NORMALITZACIÓ A LA INCLUSIÓ.

En aquest apartat s'ha reflectit l'evolució de l'educació especial pel que fa referència, sobre tot, a les persones amb discapacitat intel·lectual.

Donat la extensa bibliografia que existeix en aquest tema he realitzat un breu anàlisi de la normativa a nivell del l'estat Espanyol, de Catalunya, i de diferents moments socials i tendències a nivell internacional que van marcar al nostre país la seva trajectòria en aquest camp.

Aquest apartat l'he dividit en tres períodes, des del final dels anys 50, quan es comença a parlar del terme normalització, fins l'actualitat.

3.1 Anys 60-80: el principi de normalització

A finals del anys 60 les institucions de diversos països (EE.UU, Canadà, Països Escandinaus) comencen a obrir les seves portes i a deixar sortir les persones que anys abans passaven institucionalitzades tota la seva vida. Aquesta tendència, provocada en gran mesura per la incidència del principi de normalització, s'estén als països occidentals al llarg de les dècades dels 70 i 80 (Pallisera, 1996).

A nivell internacional, a finals dels anys 50, Mikkelsen, formula per primera vegada el concepte de normalització, director del Servei danès de la Deficiència mental, va defendre la normalització com a "permetre que els deficients mentals portin una existència tan propera a la normalitat com sigui possible". Mikkelsen considera que un aspecte bàsic de la normalització són les activitats de la vida diària o habilitats pràctiques de caràcter general, que inclouen des dels hàbits alimentaris i higiènics fins el desenvolupament d'un rol laboral en l'entorn normalitzat (García Sánchez,1990) .

El principi de normalització va ser reformulat a l'any 1969 per Nirje, director de l'Associació Sueca per a Nens Retardats, el qual el defineix com a "fer accessibles als deficients mentals les pautes i condicions de la vida quotidiana que siguin el màxim de properes possible a les normes i pautes del cos principal de la societat" (Wolfensberger, 1986). Les dues formulacions coincideixen en dirigir les accions normalitzadores a la població de deficients mentals, però mentre que la definició de Bank-Mikkelsen posa èmfasi en el resultat, la de Nirje dóna més importància al procés de normalització. La formulació de Nirje es caracteritza bàsicament per la incidència en el fet que aquest principi consisteix en la normalització de les

condicions de vida, no en la normalització de la persona (Arnaiz,1988; Garanto, 1992; García García, 1988; García Sánchez, 1990; Medrano, 1986).

El canadenc Wolfensberger redefineix el concepte de normalització, a l'any 1972, com a "la utilització de mitjans culturalment normatius (familiars, tècniques valorades, instruments, mètodes) per a permetre que les condicions de vida d'una persona (ingressos, vivenda, serveis de salut, etc.) siguin almenys tan bones com les d'un ciutadà mig, i millorar o donar suport en la major mesura possible a la seva conducta (habilitats, competències, etc.) aparença (vestit, higiene, etc.), experiències (adaptació, sentiments, etc.), status i reputació (etiquetes, actituds dels altres, etc.).

Aquesta nova definició generalitza el principi a totes les persones socialment devaluades, contempla conjuntament resultats i processos de normalització i n'exemplifica els mitjans i objectius (Pallisera, 1996).

L'aparició de l'informe Warnock Report (1978) a Anglaterra, la seva filosofia i el seu contingut, va inspirar amb molta força el nou model d'educació especial a Catalunya i a l'Estat Espanyol. Aquest informe té el seu origen en l'encàrrec que el Departament d'Educació i Ciència britànic va fer al " Comitè d'investigació sobre l'educació dels nens i joves deficients", amb l'objectiu d'analitzar la situació de l'Educació Especial a Anglaterra. Aquest informe va suposar una nova conceptualització de la programació dirigida als alumnes amb discapacitat, com l'adequació del currículum ordinari, i el parlar per primera vegada del concepte de necessitats educatives especials i ampliar el concepte d'educació Especial.

En aquest informe el Comitè va rebutjar la idea de l'existència de dos grups d'alumnes (els deficients i els no deficients, els quals els primers reben una educació especial i els segons senzillament una educació). Al contrari, al considerar-se que les necessitats formen part d'un continuum, també l'educació especial forma part d'un continuum de prestacions que poden anar des d'un suport temporal fins l'adaptació de tot el currículum ordinari.

Per primera vegada es parla del concepte de necessitats educatives especials i s'entén com alumne amb necessitats educatives especials a tot aquell infant que necessita aquesta ajuda, de suport i adaptació del currículum ordinari. Per primera vegada els alumnes no es classifiquen per la seves deficiències, sinó per les seves necessitats educatives.

El nou model d'educació especial pel que va optar el MEC i el Departament d'Educació a Catalunya i que s'explicita a partir de la LISMI, s'inspiren bàsicament en aquest informe.

El 1970 la Llei General d'Educació[4] (art 49.1-50- 51-52-53 –93.1) contempla per primera vegada i estableix que l'escolarització en centres d'educació especial es reservarà només "als deficients inadaptats, quan la gravetat de les anomalies que pateixin ho facin absolutament necessari". La novetat és que és fomentava l'establiment d'unitats d'educació especial en centres docents de règim ordinari pels deficients lleus.

Així mateix, constata que l'estructura i el règim dels Centres destinats a l'Educació Especial s'establiran en els termes necessaris per facilitar la integració d'aquests alumnes en Centres Ordinaris.

El 1974 és crea El Instituto Nacional de Educacion Especial (INEE). Aquest institut al 1978 elabora el Plan Nacional de la Educació Especial (PNEE), en aquest pla és parla per primera vegada de:

- Normalització de serveis
- Integració educativa
- Atenció personalitzada
- Sectorització

Al 1978 la Constitució Espanyola[5] (artc14- 27.1-49) especifica que l'educació constitueix un dret per tots els ciutadans, els poders públics estan obligats a promoure una política d'integració dels ciutadans amb minusvaludeses en totes les àrees socials i també en l'àmbit educatiu.

[4] Ley general de educación de 4 de agosto de 1970. BOE nº 187 de 6 de agosto de 1070 (Ley Villar de Palasí)
[5] Constitución española de 1978. BOE Nº 311-1, de 29 de diciembre de 1978

3.2 Anys 80-90: el principi d'integració

La integració és fruit del principi de normalització. La normalització pressuposa la integració escolar, laboral i social de les persones amb discapacitat.

És en aquesta dècada que l'educació especial és centra en el nostre país en el principi **d'integració**, posant èmfasi en les potencialitats dels alumnes i no en les seves discapacitats.

Es parteix del principi que tots els alumnes són diferents i que el sistema educatiu ha d'atendre la diversitat planificant els recursos necessaris perquè tots els alumnes, siguin quines siguin les seves necessitats, puguin assolir un desenvolupament integral.

A nivell normatiu aquestes són les principals referències que marquen aquesta etapa:

1979: és proclama **l'Estatut d'Autonomia a Catalunya**, amb la qual cosa s'atorga plens drets en matèria d'educació a la Generalitat de Catalunya.

1981: La Generalitat de Catalunya estableix la **Circular de 4 de setembre de 1981[6],** on estableix els criteris d'actuació en l'àmbit de l'educació especial. és parla per primer cop de necessitats específiques que poden ser temporals o permanents; dels suports materials, curriculars i personals que s'han de donar perquè els alumnes puguin superar aquestes necessitats i per referir- se a les persones que pateixen alguna mena de discapacitat. és deixa de banda els handicaps de les persones per començar a parlar de les seves possibilitats i els suports personals, materials o curriculars que necessiten per progressar.

1982: A l'Estat Espanyol s'aprova la (LISMI)[7] . Els principis d'aquesta llei s'inspiren en els drets que l'article 49 de la Constitució reconeix, en raó a la dignitat que els correspon als disminuïts en les seves capacitats físiques, psíquiques o sensorials per la seva complerta realització personal i la seva integració social i als disminuïts profunds per la seva assistència i tutela necessàries. S'intenta traspassa la idea de normalització als camps normatiu, social, educatiu, etc.

1984: la Generalitat de Catalunya publica el Decret 117/84 de 17 d'abril, d'ordenació de l'Educació especial per la integració els alumnes en el sistema ordinari. El desenvolupament de la integració a Catalunya que arranca d'aquest decret fou certament progressista des d'un punt de vista

[6] Departament d'Ensenyament. Secretaria General Técnica. Circular de 4 de setembre de 1981, que estableix criteris d'actuació en el camp de l'Educació Especial.
[7] Ley 13/1982, de 7 de abril, de Integración Social de los Minusválidos.

conceptual, ja que suposa el reconeixement d'un dret de l'infant amb discapacitat, i la seva família, d'accedir a l'escola ordinària que li correspon, sempre que l'informe psicopedagògic així ho recomani (Gine, 2000). És en aquest Decret quan és faculta als EAP la redacció de dictàmens d'escolarització l'objectiu dels quals era identificar i valorar les necessitats educatives i de suport personal i escolar dels alumnes amb n.e.e. greus i permanents, tot preveient la seva escolarització en un centre ordinari, en un centre d'educació especial, o bé compartint l'escolarització entre els dos centres.

1989: El Ministerio de Educació y Ciencia publica el **Libro Blanco sobre la Reforma del sistema Educativo**. En el capítol desè introdueix el concepte de necessitats educatives especials. Aquestes necessitats s'entenen lligades amb el context i no són permanents, sinó que depenen d'una situació i temps determinat.

1990: L'Estat Espanyol aprova la **LOGSE (Llei orgànica 1/1990 de Ordenació General del Sistema Educativo).** En aquesta llei és van desenvolupant els principis de la LISMI i s'inicia una nova manera d'entendre l'Educació especial, quedant definida en el capítol 5è (articles 36 i 37) que l'atenció a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials és regirà pels principis de la normalització i integració. Aquests serien els principals punts que farien referència a l'alumnat amb necessitats educatives especials:

- Per alumnes amb necessitats educatives especials, s'entén aquells alumnes que necessiten suports per la seva discapacitat física, psíquica o sensorial.
- Es parla per primer cop d'una proporcionalitat d'alumnes per aula i a la zona.
- Es parla de l'escolarització en centres ordinaris i específics.
- Principis de normalització i integració escolar.
- Integració dels alumnes amb els ensenyaments comuns amb les adaptacions i diversificacions curriculars i adaptacions materials i físiques necessàries.
- Dotació de professors especialistes i personal qualificat necessari.
- Compensació de les desigualtats.

1994: En la conferència mundial de Salamanca[8], s'aprova que totes les persones tenen dret a l'educació, garantint aquest dret independentment de les seves diferències individuals. Així mateix s'insta als diferents estats a garantir que l'educació de les persones amb discapacitat formi part integrant del Sistema Educatiu.

1997: Amb la publicació **del Decret 299/1997 de novembre sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials**, s'actualitza la regulació de l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials, temporals o permanents, l'origen de les quals pot atribuir-se fonamentalment a condicions personals de discapacitat psíquica, motriu o sensorial, de sobredotació, o a la història educativa i escolar dels alumnes. Així mateix, actualitza els requisits mínims de les unitats d'educació especial en centres ordinaris i dels centres d'educació especial. En aquest decret s'especifica que l'alumnat amb n.e.e, temporals són aquells que presenten discapacitats psíquiques, motrius o sensorials, o de sobredotació. Tanmateix és continua apostant per la integració dels alumnes amb n.e.e. als centres ordinaris, per una escola comprensiva oberta a la diversitat i a les necessitats educatives de tot l'alumnat.

[8] Declaración de Salamanca y Marco de acción sobre necesidades educativas especiales. Conferencia Mundial de la UNESCO sobre necesidades educativas especiales. Acceso y calidad. Salamanca,7 al 10 de junio de 1994.

3.3 El principi d'inclusió

Aquesta dècada actual ha estat molt significativa pel pas des de la integració fins a la inclusió. El moviment inclusiu s'inicia en el països anglosaxons, dins del marc de l'educació especial. És un pas més enllà respecte la integració, en el sentit que el principi d'inclusió considera la diferència com un valor. La diversitat és el reconeixement de les diferències i de la valoració de les mateixes.

A Catalunya el Pla Director d'Educació Especial, el Pla d'Acció (2007-2010), i la nova Llei educativa (LEC), defineixen un model educatiu basat en el principi de la inclusió en els termes que s'especifiquen a continuació:

Pla Director d'Educació Especial (2003) del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Aquest Pla, assenyala ja una línia inclusiva clara per part del Departament, en els següents punts:

- Normalització de l'escolarització de l'alumnat amb discapacitat en centres ordinaris, personalització de l'educació, participació de les famílies i sectorització dels serveis.
- Escolarització de l'alumnat amb discapacitat en centres ordinaris i en centres d'educació especial amb escolaritat compartida.
- Els Centre d'educació especial aniran definint-se com a proveïdors de recursos específics (CREE) i proporcionaran recursos a l'alumnat amb discapacitat als centres ordinaris.
- Plans educatius individualitzats (PEI). En aquests plans és centra l'atenció i la personalització de les mesures que permetin participar a l'alumne/a en les activitats en els entorns naturals.
- Establiment d'itineraris escolars: atenció escolar i transició a la vida adulta.

Pla d'Acció (2007-2010) anomenat Aprendre junts per viure junts per avançar en l'educació inclusiva de l'alumnat amb barreres per l'aprenentatge i participació. Ens emmarca dins d'un panorama inclusiu l'escolarització dels alumnes amb discapacitat. La seva filosofia és basa en les fonts aportades per Susan Bray Stainback, Gordon Porter, ACPEAP (2005), Pere Pujolàs, els informes de l'Agència Europea per al desenvolupament de l'Educació Especial, etc. Tots ells pioners i defensors de la inclusió escolar dels alumnes amb discapacitat.

Aquest Pla d'acció, és basa en els següents punts:

- Avançar en l'escolarització de tot l'alumnat en entorns escolars ordinaris.
- Optimitzar els recursos existents per a l'escolarització de l'alumnat amb discapacitat en entorns ordinaris.
- Avançar en l'atenció integral de l'alumnat amb discapacitat durant l'escolaritat i en la transició a la vida adulta.

La LEC (la nova Llei d'Educació a Catalunya), especifica els següents punts pel que fa referència a l'atenció a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials:

- L'atenció educativa de tot l'alumnat és regeix pel principi d'inclusió.
- Els projectes educatius de centre han de considerar els elements curriculars metodològics i organitzatius per a la participació de tot l'alumnat en entorns ordinaris.
- L'alumnat amb necessitats educatives específiques és aquell que requereix per un període de la seva escolarització o al llarg de tota la seva escolarització determinats suports i atencions educatives específiques.
- Es garanteix l'assessorament individualitzat a cada família directament afectada .
- Només s'escolaritzaran en centres especialitzats aquells alumnes que un cop valorades les seves necessitats educatives i els suports disponibles, és consideri que no poden ser atesos en centres ordinaris.
- Els centres especialitzats poden desenvolupar serveis i programes de suports en centres ordinaris.

A continuació és presenta un quadre comparatiu sobre l'atenció a l'alumnat que presenta necessitats educatives especials, en les últimes lleis d'Educació tant de Catalunya com del MEC, en aquests darrers anys.

Taula 2: Comparativa de lleis pel que fa a l'atenció dels alumnes amb nee

LOGSE	LOCE	LOE	LEC
Principis de normalització i integració	Principis de normalització i integració	Principis de normalització i inclusió.	Principi d'inclusió
Per n.e.e. és refereix a aquells alumnes que necessiten suports per discapacitat física, psíquica o sensorial o de conducta social o cultural.	Introdueix els trastorns greus de la personalitat.	S'entén per alumnat amb n.e.e el que requereix per un període de la seva escolarització o al llarg de tota la seva escolarització determinats suports i atencions educatives especifiques derivades de discapacitats o trastorns greus de conducta.	L'alumnat amb necessitats educatives específiques és aquell que requereix per un període de la seva escolarització o al llarg de tota la seva escolarització determinats suports i atencions educatives especifiques.
Escolarització en centres ordinaris o específics.	Tres modalitats d'escolarització: grup ordinari, aules especialitzades o centres d'educació especial.	Tres modalitats d'escolarització: grup ordinari, aules especialitzades o centres d'educació especial.	Escolarització en centres ordinaris o centres especialitzats.
	Podran estar escolaritzats a l'ensenyament obligatori fins els 21 anys.	Podran estar escolaritzats a l'ensenyament obligatori fins els 21 anys.	Podran estar escolaritzats a l'ensenyament obligatori fins els 21 anys.
	Formació laboral específica.	Formació laboral específica: reserva de places en els ensenyaments de formació professional.	Formació laboral específica: reserva de places en els ensenyaments de formació professional.

4 EL PROCÉS DE TRANSICIÓ A L'EDAT ADULTA I LA VIDA ACTIVA DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL.

4.1 El concepte de transició a la vida activa i adulta

La transició a l'edat adulta és un concepte molt estudiat últimament. Però quan parlem de persones amb discapacitat intel·lectual, aquest procés por arribar a ser complicat i generar moltes incerteses i angoixes tant per la persona com pels seus familiars i professionals que treballen amb elles. Els principis de la normalització i de la integració s'han anat reflectint clarament en el món educatiu, la inclusió dels nostres infants amb discapacitat a les aules ordinàries, és un fet cada cop més clar. La legislació i el treball de les administracions, cada cop perfila més aquesta realitat. Però quan els nostres alumnes finalitzen l'etapa de la secundària, molts cops l'orientació, els recursos, la planificació i les sortides que s'ofereixen per continuar un itinerari inclusiu, no són possibles.

Pallisera (1996) citant a Danehey, defineix la transició com a l'acte de deixar un entorn i assumir un nou rol en un altre entorn; totes les persones, al llarg de la seva vida, experimenten diversos processos de transició, que poden assenyalar el pas d'un particular tipus d'existència a un altre ; la transició també pot definir el canvi i les modificacions graduals que tenen lloc al llarg de la vida: transició de la infància a l'adolescència, de l'adolescència a la joventut... Poden produir-se simultàniament combinacions de diverses modalitats de processos de transició.

Vall i Jové (1999),fan referència al fet que en tot procés de transició hi ha una connotació sociològica i una de psicològica : La primera suposa un canvi de status i de rol i la segona té en compte tots els efectes que aquesta transició provoca sobre la persona.

Des del marc ecològic, Gimeno Sacristán (1988), rescata el valor del context com espai que potencia o limita el desenvolupament de la transició a les diverses etapes educatives.

La transició és descriu en altres documents com per exemple l'HELIOS II (1996:4),com: "un procés continuat d'adaptació, en el que estan implicades moltes variables o factors diferents. És un procés que es realitza permanentment durant la vida d'una persona amb moments bastant crítics, com l'entrada a la llar d'infants, el final de l'educació obligatòria o l'acabament d'un període educatiu*...."*

La OCDE (2000) suggereix que la transició a la vida laboral és només una de les transicions per la que els joves han de passar en el seu camí cap a l'edat adulta. En un context d'aprenentatge durant tota la vida, la transició des de l'educació inicial, a la secundaria o a la superior, es veu simplement com la primera de moltes transicions entre el treball i l'aprenentatge que els joves hauran d'experimentar durant tota la seva vida.

Al llarg de la vida d'una persona hi ha molts tipus de transicions i algunes poden coincidir al mateix temps (la transició de l'adolescència i la transició al l'etapa post-obligatòria, per exemple). Tot tipus de transició suposa un canvi per la persona produint un nivell d'ansietat en un grau més o menys alt depenent de les condicions de la seva situació, característiques personals i de l'entorn que l'envolta.

Actualment, un dels temes de transició mes estudiats és el de la transició de l'escola a vida adulta i activa.

Hi ha autors que quan es refereixen a aquest concepte posen més èmfasi en la vida laboral i activa de les persones. En aquests darrers temps però, sembla que s'entén cada cop més la transició a la vida adulta com el procés que engloba aquelles funcions que faciliten el desenvolupament global de la persona cap a la plena independència i la qualitat de vida.

Per tant la transició a la vida activa seria una part de la transició a la vida adulta. La vida laboral és només un àmbit de la vida adulta d'una persona, però és un dels més significatius.

Així, Pallisera (1996) defineix el concepte de transició a la vida adulta i activa, en el context de persones amb discapacitat intel·lectual com: "un procés que condueix al fet que cada persona arribi a assolir el màxim nivell d'independència possible, en funció de les seves necessitats i capacitats, en els diferents entorns propis de la vida adulta. La integració laboral és un factor fonamental en l'assoliment de les finalitats de la transició, però no suficient. Al costat del desenvolupament d'un treball, altres aspectes constitueixen també fites implícites de la transició: entre aquests, té una especial rellevància el poder assolir un funcionament independent en les activitats de la vida diària a la vivenda i a la comunitat".

La majoria de definicions estan d'acord en que aquest procés s'inicia en els últims anys de l'etapa de secundària.

Humes i altres (1989), defineixen la transició cap a la vida adulta independent com un procés dilatat en el temps durant el qual el jove adquireix progressivament el bagatge conductual i els rols de l'adult en diferents contextos: com a treballador, com a ciutadà, com a membre d'una parella, com a pare d'una família, etc. La integració social de l'adult està fortament condicionada a la nostra societat per la seva inserció en el món

del treball, ocupant un lloc de feina remunerat que li permeti ser independent econòmicament.

Per aquest motiu la transició de l'escola a la feina s'ha configurat com una de les etapes fonamentals en l'educació vocacional i orientació professional de les persones amb necessitats educatives especials .

Afirmant que aquesta transició és un procés:

- Orientat, que s'acompanya d'un conjunt de serveis i experiències que s'adrecen a la tasca laboral.
- Es dóna en un temps determinat, treballant a dos nivells:
    a) Nivell d'usuari (procés de decisió i instrucció basat en la persona).
    b) Nivell de servei (inclouria la planificació i l'organització.
- Engloba l'escola de secundària, la post-obligatòria, els serveis d'adults i els primers anys laborals de la persona.

4.2 La transició a la vida adulta de les persones amb discapacitat intel·lectual

A banda i banda de l'Atlàntic, un conjunt de moviments han treballat per desenvolupar les bases de transició dels joves en general i de les persones amb discapacitat intel·lectual al treball. En el context d'Estat Units, el moviment d'Educació per la Carrera (career education) als anys setanta va néixer a partir de la necessitat de reestructurar el sistema educatiu, amb l'objectiu de millorar el procés de transició de l'escola al món laboral i la necessitat de rehabilitar el treball com un valor personal.

Posteriorment, el moviment anomenat Transició Escola –Treball, a partir de la dècada dels 90 va centrar les seves accions en les persones amb disminucions, amb la finalitat de que poguessin obtenir un nivell més alt d'independència en els entorns on es desenvolupen, descrivint un pas ordenat des de l'escola als serveis d'adults, per tal de facilitar una plena participació a la comunitat. Implicava fer èmfasi, a les escoles, en les habilitats ocupacionals, entenent que d'aquesta manera es permetia la realització d'un treball i s'obria la participació a altres entorns de la comunitat (Pallisera, 1996).

En el context de la Unió Europea, diverses iniciatives i programes (HORIZON, HELIOS, ADAPT, EMPLEO, EQUAL), han estat espais d'innovació i referència per la inserció econòmica, social i laboral de les persones amb discapacitat, amb l'objectiu de preparar-les professionalment per inserir-les després a l'entorn laboral.

A la conferència de la Unesco (1994), es va explicitar que s'ha d'ajudar als joves amb necessitats educatives especials perquè visquin una correcta transició de l'escola a la vida adulta. Les escoles hauran d'ajudar-los a ser econòmicament actius i treballar aquelles aptituds necessàries per la vida quotidiana, ensenyant habilitats funcionals que responen a les demandes socials i de comunicació i a les expectatives de la vida adulta.[9]

En les bases per el Pla d'Acció (2007-2010) per a avançar en l'educació inclusiva de l'alumnat amb barreres greus per l'aprenentatge i per a la participació especifica que: "les necessitats de les persones amb discapacitat no incideixen solament en l'àmbit educatiu, sinó també en els àmbits personal, social i laboral; per tant, en l'atenció a les persones que tenen necessitats específiques cal la màxima coresponsabilització de totes les entitats i institucions.

El Departament d'Educació impulsarà la coordinació amb els departaments de Salut, Treball, i Acció Social i Ciutadania a fi d'avançar en la concreció

9 UNESCO (1994): Conferència Mundial sobre necessitats educatives especials. Informe final. Salamanca,7-10 de juny. UNESCO, p 74.

d'un Pla integral per a l'atenció a les limitacions de l'alumnat amb discapacitat, tant durant l'escolaritat com per a la inserció laboral i la transició a la vida adulta*".*[10]

L'Oficina Internacional del Trabajo (OIT) defineix la transició com:

"Un procés d'orientació social que implica un canvi d'estatus i rol (per exemple d'un alumne a aprenent, d'aprenent a treballador i de la dependència a la independència) i és fonamental per la integració en la societat. La transició requereix un canvi en les relacions, rutines i autoimatge. Per garantir una transició més suau de l'escola al lloc de treball, els joves amb discapacitat necessiten desenvolupar objectius i definir el paper que volen jugar en la societat".

Dins del marc de treball desenvolupat per l'Agència Europea per al desenvolupament de l'Educació Especial, s'exposa que la transició a la feina és part d'un procés llarg i complex, que abarca totes les fases de la vida d'una persona i que necessita que es tracti d'una manera més adequada . L'objectiu últim d'un procés de transició general seria "una bona vida per tots". Els tipus d'intervenció o d'organització dels centres docents o altres centres educatius no haurien d'interferir la consecució d'aquest procés. La transició de l'escola a la feina hauria d'implicar la participació continua de l'alumne, la intervenció de les seves famílies, la coordinació entre tots els serveis participants i l'estreta cooperació en el sector laboral .

10 ("Aprendre junts per viure junts". Bases per al Pla d'acció (2007-2010) Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. pp15. Document policopiat que pot trobar-se a http://www.petitlleure.org/bloc/wp-content/uploads/2007/12/bases23.pdf)

Els punts comuns en les definicions i declaracions presentades sobre el concepte de transició i que entendríem com a concepte en aquest treball són:

a) La transició és un procés en el sentit que es necessita un treball inicial de preparació, un període de temps necessari durant la mateixa i un seguiment posterior.

b) És un procés global que abarca tots els aspectes de la persona, no només el laboral. L'objectiu final del mateix seria aconseguir el màxim d'autonomia, integració social i qualitat de vida en tots els entorns on la persona amb discapacitat es desenvolupa.

c) Aquest procés hauria d'incloure els últims anys d'escolaritat de la secundària, la post-obligatòria, els serveis d'adults, la inserció laboral i el seu posterior seguiment.

d) El treball i la integració laboral, no és l'únic aspecte que contempla aquest procés de la persona, però sí un dels més importants perquè la persona pugui aconseguir una independència, autonomia i integració social en la seva vida.

e) Suposa un canvi en termes de situació personal i professional per la persona.

Dificultats que ens trobem en aquest procés:

Figuera (2006,193), remarca que qualsevol procés de transició representa per a la persona un nivell d'estrès que variarà en intensitat, depenent de com coincideixen les condicions resumides en el quadre següent:

a) La persona percep que la situació requereix invertir més recursos personals dels que avalua com a disponibles (baixes expectatives autoeficiència)

b) Existeix molta distància entre les aspiracions de les persones i les possibilitats objectives d'aconseguir un objectiu (aspiracions baixes o irreals)

c) Es produeix en moments de canvi o crisis personals, en el qual la persona té una identificació més fràgil (l'adolescència és un dels moments més conflictius)

d) La persona no té experiències prèvies d'afrontament a transicions iguals o similars i/o models de referència en el seu context que orientin la seva conducta.

e) La persona presenta dificultats d'adaptació als canvis, a causa de dèficits emocionals o conductuals.

f) La persona s'enfronta a la transició en un context social i/o físic on li manquen recursos materials i emocionals de suport (escola, serveis i recursos).

En el cas dels discapacitats intel·lectuals, tots aquests factors es donen, la qual cosa provoca un nivell d'estrès important en els alumnes i les seves famílies. La por, la inseguretat, el canvi de centre, el canvi de professionals, sempre genera en ells situacions d'ansietat importats.

Tal com anomena Figuera, hi ha unes transicions més complexes que d'altres: si la transició de l'ESO- a la post-obligatòria o al món del treball, ja és una transició complexa, per aquest tipus d'alumnes encara ho és més. Les dificultats provenen, sobre tot, de tres agents implicats: la situació personal, el context social i el context familiar, tal com es reflecteixen a la següent taula:

Taula 3: Dificultats que es troba l'alumne amb discapacitat intel·lectual en el procés de transició secundaria- post obligatòria

Factors personals	1. És difícil per l'alumne una presa de consciència real de la seva situació (costa molt de vegades ajustar les seves expectatives a la seva realitat personal). 2. Per el moment evolutiu. Si l'etapa de l'adolescència comporta per la persona una sèrie de canvis en el desenvolupament personal, cognitiu, i maduratiu, amb aquests col·lectiu d'alumnes aquests canvis son més difícils, és difícil de vegades que puguin compartir amb el tutor, família, professionals, etc. les seves inseguretats i pors.
Factors familiars	3. Les pors de les famílies. En aquest moment de finalització d'una etapa educativa, les famílies molts cops estan perdudes, també es senten insegures davant del canvi. Molts cops les seves expectatives tampoc són reals respecte als seus fills. Per altre banda els recursos i les sortides post obligatòries que se'ls ofereix moltes vegades són limitats. 4. Manca de confiança dels diferents professionals i de les famílies per les possibilitats d'autonomia i d'integració en el món laboral ordinari.
Factors del context socio-educatiu	5. La dificultat de vegades d'implicació i de coordinació de tots els serveis per ajudar al trànsit d'aquests alumnes. 6. La formació rebuda per aquests alumnes durant la seva escolaritat, molts cops, no és la més adequada. En general, la part del currículum que fa referència a les habilitats funcionals, és insuficient per arribar a adquirir una vida el més independent possible. 7. En els currículums d'aquests alumnes (sobre tot a l'etapa de secundària) hi ha una sobre càrrega acadèmica de continguts escolars, oblidant-se l'àrea de formació i adquisició d'habilitats funcionals que facilitin la seva formació laboral, la integració en el món laboral i la màxima autonomia i independència com a persona adulta. 8. Els recursos que ofereixen la majoria de zones per aquests alumnes són limitats i insuficients. Un projecte de vida que s'ha anat perfilant, es veu trencat per les sortides quan acaben l'ESO. Moltes vegades els centres ocupacionals són la seva única sortida a la zona.

Quins aspectes s'haurien de reforçar en aquests procés.

La transició a la vida activa no s'inicia a l'acabament de l'ESO, s'hauria de començar a treballar a l'etapa de secundària. És una transició complexa, s'han de treballar un conjunt de factors i d'una manera coordinada tots els serveis implicats:

Martínez, (2002) fent un recull dels models d'OSERS (Will,1084), Wehman (1984,1992) i Wehman i altres (1987, 1988b) i els informes de la OCDE (1987a 1987b) ens presenta un esquema de transició amb aquests tres principals components:

a) Els programes i currículums de l'educació secundària han de promoure el desenvolupament d'habilitats funcionals, apreses en contextos comunitaris, per facilitar als alumnes una vida el més independent possible i la seva integració laboral a l'acabar l'escola.

b) Una adequada xarxa de serveis d'adults i suports individuals i familiars que detectin les necessitats laborals, residencials, socials i de vida comunitària dels adults amb discapacitat.

c) Un sistema cooperatiu de planificació de la transició que inclogui als alumnes i a les seves famílies i que asseguri l'accés als serveis post escolars.

Segons Martínez, la transició és un procés que es desenvolupa mitjançant diferents estructures i escenaris, en el marc de les polítiques que les regeixen.

Aquestes estructures o escenaris que configuren aquest procés de transició estan formats essencialment per: sistemes d'ensenyament; sistemes d'accés a la feina conjuntament amb la xarxa de formació per la inserció professional; xarxa d'equipaments i serveis que intervenen en els processos d'inserció social i professional dels joves; teixit associatiu de la societat civil, sistema productiu i l'organització del treball i sistema d'accés a la vivenda.

Per tant, parlar de la transició a la vida adulta és parlar no només d'un període de la vida de les persones, sinó dels mecanismes, itineraris, estructures i actituds que faciliten o dificulten la inserció.

En conseqüència, no interessa tant parlar de com omplir uns moments de la vida que causen més o menys problemes al conjunt de la societat, sinó que s'hauria de parlar de com una societat facilita la incorporació de tots els seus ciutadans a una posició d'adult, amb tots els drets i deures que això comporta.

Per a Mendía (1994) els elements que configuren la transició a la vida activa i la inserció laboral en joves que presenten necessitats educatives especials serien:

El currículum formatiu (de l'escola a l'escola)

El trànsit de l'escola a la vida activa (escola – treball)

La ubicació i definició en el camp de treball (treball- treball)

La adquisició d'independència econòmica (família – família)

Aquests itineraris de transició es construeixen a partir d'ofertes educatives i laborals radicades en un territori i segons referències socials, culturals i econòmiques que són particulars del mateix.

En el mateix article, Mendía fa palesa la necessitat d'omplir l'espai que existeix entre l'escola i la feina. Per tant, el procés de transició a l'edat adulta l'estructura en tres fases:

a) Els últims anys de l'escolaritat obligatòria

b) La formació professional

c) La inserció laboral

Què hauria de contemplar un programa de transició a la vida adulta:

- La transició a la vida adulta i activa s'hauria d'iniciar en els últims anys de l'etapa de secundària i hauria d'acabar en la ubicació definitiva en el treball, la integració social i l'assoliment de l'autonomia personal.

Què s'hauria de treballar des de l'escola:

- L'etapa de la secundària hauria de promoure uns currículums més funcionals orientats a la millora de la qualitat de vida, l'autonomia i la preparació de la vida laboral de l'alumne.
- Avaluació continua de l'alumne no només referida a aprenentatges acadèmics, sinó també a aquelles habilitats funcionals necessàries per a desenvolupar-se com a persona autònoma i independent.
- Realitzar alguns aprenentatges en entorns naturals .
- Treballar estretament amb la família aquests darrers anys de secundària (expectatives, informació sobre les sortides post obligatòries, autonomia dels seus fills, etc.).
- Dissenyar un pla individual per a cada alumne amb l'objectiu de facilitar la seva orientació.
- Coordinació entre l'escola i altres institucions (serveis educatius, serveis de la localitat, serveis sanitaris, etc.).

Què s'hauria de treballar a la zona:

- Avaluació de la situació de la zona, recursos que ofereix.
- Sensibilització i informació a les diferents institucions sobre la necessitat de dissenyar un pla de transició.
- Creació d'una xarxa de serveis que detectin les necessitats laborals, socials i de vida comunitària de la població amb discapacitat (educació, treball serveis socials, tant municipals com del departament d'educació).
- Dinamització i coordinació per iniciar reunions conjuntes de treball amb l'objectiu de planificar el procés de transició.
- Organització del pla de transició, a partir de les característiques de la població a la qual va adreçat i els recursos de la zona.
- Seguiment i Avaluació continua sobre les experiències iniciades.
- Avaluació de les necessitats que es vagin detectant a la població i planificació de noves experiències que vagin donant resposta a les mateix.

5 LA TRANSICIÓ A EUROPA

A la Unió Europea, encara que s'han fet molts esforços mitjançant iniciatives com els Programes Helios, Horizon, Equal, etc., els quals han estat espais de generació d'iniciatives i innovacions, no existeix cap política d'unificació sobre la que s'articuli les diferents tendències entorn el tema la integració al món laboral del discapacitat.

En els diferents països d'Europa les modalitats de transició de l'Escola a la vida activa i les modalitats d'integració en el món laboral són diverses; abarcarien un ampli ventall de sortides que van des dels Centres Ocupacionals, els Centres Especials de Treball, les Formacions Professionals adaptades, els Plans de Transició, les Brigades de Treball Temporal, etc.

De l'informe realitzat per la European Agency for Development in Special Needs Education a l'any 2002, mitjançant la discussió i l'anàlisi de la situació dels 16 països participants, en quan la transició a la vida adulta i activa dels alumnes amb necessitats educatives especials, es van extreure les següents conclusions:

Taula 4: Característiques i factors que faciliten el procés de transició (conclusions estretes per la Eurpean Agency for Development in Specials Needs Education, 2002)

Característiques del procés de transició	1- És un procés. Requereix un abans, un durant i un desprès. 2- És un traspàs educatiu d'una etapa a l'altra. 3- Suposa un seguit de canvis a nivell personal i professional.
Factors que faciliten el procés de transició	1- Ha de recolzar-se per mesures legislatives i polítiques. 2- Planificats des dels àmbits locals els resultats són millors. 3- Ha de planificar-se i portar-se a terme amb la cooperació de totes les part implicades amb una definició de tasques concreta (família, centres, alumne, professors, serveis externs, etc.). 4- Requereix una col·laboració estreta entre l'escola i el món laboral. 5- Ha d'assegurar la participació dels joves, respectant la seva elecció personal i fomentant les seves aspiracions. 6- S'ha de planificar i reflectir en el Programa de transició de l'alumne. 7- La transició ha de ser global. Ha de contemplar aspectes com l'escola, el treball, la llar, l'oci, oportunitats socials i formació laboral.

Factors a tenir en compte en un pla de transició:	**Segons les famílies:** 1) S'ha de reforçar l'autoestima dels alumnes des de l'escola i la família per millorar la seva qualitat de vida mitjançant la feina. 2) El Pla de Transició s'hauria de dissenyar dos o tres anys abans d'acabar l'escolaritat obligatòria. 3) Els professors han de fomentar les capacitats reals i futures de l'alumne. 4) La transició hauria de ser planificada per un equip (famílies, professors, representants del camp de la sanitat, serveis socials empreses, etc.). **Segons els empresaris:** 1) L'Estat ha de recolzar a les empreses per donar feina als joves amb discapacitat amb incentius formals i no formals. 2) Les habilitats socials són més importants que les acadèmiques a l'hora de treballar. 3) És important que els joves realitzin pràctiques en ambients reals abans de treballar. 4) Per garantir l'èxit d'una experiència és millor començar amb joves que necessitin poc suport, l'experiència positiva anima a les empreses a contractar més endavant joves que necessitin diferents tipus de suport. **Segons els alumnes** 1) És necessari que els alumnes amb discapacitat puguin escollir la seva educació des dels seus propis interessos i motivacions. 2) El realitzar una formació laboral en un centre especial, és menys reconeguda per les empreses que les realitzades en un centre de formació professional ordinari.

Aquest informe és una font important per conèixer els diferents models de diferents països de la Unió Europea. Hem seleccionat quatre països que representen enfocaments diferents en el treball de la transició, no amb la intenció de fer una anàlisi comparativa, sinó amb la finalitat de conèixer quatre models que ens poden ajudar a realitzar una reflexió sobre el tema.

5.1 El Regne Unit

En aquest país remarcaríem la importància que té el Pla Individualitzat de Transició pels alumnes i la manera com es participa en xarxa des dels diversos serveis en la valoració de l'alumne que presenta necessitats educatives especials.

La Transició a la vida activa al Regne Unit és considerada un procés integrat en el currículum per a tots el alumnes, inclosos aquells amb necessitats educatives especials. Tots els alumnes reben informació sobre les sortides en l'educació secundària durant un període llarg (és a dir no només l'últim any de l'ensenyament obligatori) mitjançant la col·laboració d'un professional especialista en Orientació (que realitza les entrevistes individualment). Els alumnes preparen un Pla d'Acció Individual de la seva carrera professional futura, que inclou les seves fites en educació, formació i ocupació i les mesures que han d'adoptar per assolir aquestes.

Els alumnes que presenten necessitats educatives especials tenen diverses "proves de transició", diferenciades en tres etapes:

- 1a etapa - Es realitza la primera "prova o examen de transició" als 14 anys. L'objectiu és iniciar la planificació del procés de transició. A partir d'aquesta avaluació es realitza un informe sobre les necessitats de l'alumne.

- 2a etapa - Es realitza quan l'alumne té 15 anys i es detalla de manera més precisa la seva orientació.

- 3a etapa – La tercera valoració es realitza als 16 anys, l'objectiu de la mateixa és ajustar les orientacions fetes prèviament i informar a l'alumne sobre les seves sortides a l'acabament de l'etapa post-obligatòria, a partir de les seves necessitats, capacitats, expectatives i interessos. Aquesta etapa inclou el començament i seguiment de l'itinerari realitzat.

En totes les avaluacions realitzades a l'alumne participen diversos organismes, segons les necessitats de l'alumne: per exemple en l'examen d'un cas poden participar els representants de l'escola, els serveis de suport per l'aprenentatge, el servei de psicologia educativa del servei, el Servei d'Ocupació, Serveis Socials, Sanitat, etc.

Els pares estan també estretament implicats en tot el procés.

Aquest Pla inclou principalment les preferències de l'alumne i les mesures que s'han d'adoptar pels diferents organismes per tal de facilitar la seva trajectòria en l'itinerari.

5.2 França

La transició a la vida activa pels alumnes amb necessitats educatives especials en el Sistema Educatiu Francés, es caracteritza per tenir un ventall de possibilitats d'elecció, depenent de la situació dels alumnes, les seves expectatives, suports necessaris, etc.

Hi ha bàsicament quatre models de transició:

a) Un model que bàsicament segueixen els centres d'Educació Especial. S'ofereix als joves un curs de capacitació professional, les pràctiques en entorns naturals són fonamentals en aquest model. Tots els joves que segueixen aquest curs han de realitzar pràctiques. L'escola és qui les sol·licita directament a les empreses (que poden ser ordinàries o tallers protegits), i qui fa en tot moment el seguiment, coordinació i lideratge de les pràctiques de l'alumne. Tots els treballadors de les empreses es responsabilitzen de la integració de l'alumne a la mateixa, no només els companys directes o algun departament concret de l'empresa. No hi ha cap tipus de certificació "oficial" al finalitzar la formació. Les escoles poden donar una certificació de tipus "intern". Punt fort del model: hi ha un seguiment molt acurat per part del centre cap a l'alumne. Punt feble: Després del període de formació pocs alumnes s'integren al mercat laboral, els projectes existents no lluiten per una inclusió més gran.

b) Un model de qualificació, amb base a competències professionals. Es realitza normalment a les escoles d'educació especial. L'objectiu final és la inserció en un ambient normal de treball (encara que al final també pot ser en un lloc de treball protegit). Els alumnes es formen en un perfil professional determinat, aquest curs està molt adaptat a les característiques dels alumnes, és flexible pel que fa els suports, la temporització requerida per l'assoliment de competències, etc. Després de la formació professional, que té lloc dins de l'escola, els alumnes realitzen una estada de pràctiques en empreses ordinàries. El suport que se'ls dóna s'intenta retirar progressivament. L'avaluació i seguiment de l'alumnat es realitza tant per part del centre educatiu com de l'empresa on fa l'estada de les pràctiques. La titulació final és un diploma oficial reconegut per la cambra de comerç. Hi ha una coordinació important entre escoles d'educació especial, empreses, etc., aquest fet afavoreix que les escoles d'educació especial estiguin obertes a l'entorn. El punt feble d'aquest model seria que encara és molt selectiu pel que fa al tipus

d'alumnat que participa, els joves amb discapacitats importants de vegades no són acceptats per realitzar aquesta formació. La formació d'aprenentatges escolars es realitza en un entorn poc normalitzador.

c) Un model on l'objectiu final és la integració dels alumnes en els Centres de Secundària, amb els suports necessaris. El currículum de l'alumne el dissenya i depèn dels Centres d'Educació Especial, però el procés de formació és sempre extern a l'escola (és a dir, es dóna sempre en un entorn natural, en aquest cas un Centre de Secundària). L'escola d'educació especial assessora als centres en el disseny del currículum de l'alumne i els suports que necessitarà per accedir al mateix. L'avaluació és competència de l'escola d'educació especial, encara que es realitzi en col·laboració amb el centre de secundària. L'avaluació es basa en el autoreconeixement per part de l'alumne dels seus èxits, s'avalua principalment les seves qualitats, habilitats personals i competències per al treball. La principal avantatge d'aquest model és que la imatge i autoestima dels joves canvia, per ells és molt motivant. Quan finalitzen la formació l'elecció de cursos es torna més ampla per ells i augmenten les seves competències professionals. Un dels punts febles d'aquest model és que la majoria d'escoles d'educació especial s'ubiquen en entorns rurals allunyades dels centres de secundària.

d) Un model basat en l'entorn econòmic. L'objectiu d'aquest últim model és la integració professional en un entorn totalment normalitzat. Normalment són projectes a nivell local, amb un important component de voluntariat per la realització i seguiment del projecte És imprescindible per la realització del projecte la participació de la cambra de comerç, les associacions d'empresaris, les xarxes d'empreses, les autoritats locals, etc. L'escola forma primer a l'alumne amb aquelles competències transversals en relació al tipus de tasca que realitzaran. El punt fort d'aquest model és l'alt nivell d'integració en el mercat de treball ordinari. Un dels punts febles, és que el tipus de treball que s'ofereix és limitat, la conseqüència d'aquest fet és que alguns joves estan exercint una funció limitada o repetitiva en el procés de producció.

5.3 Dinamarca (el Projecte IVAA)

A Dinamarca es realitzen projectes i experiències, la majoria d'elles a nivell municipal, interessants de remarcar, per les següents característiques:

- L'amplitud del projecte: Són projectes integrals de transició en el quals no només es treballa amb els joves discapacitats la transició a la vida activa, sinó que es treballen altres aspectes globals com l'oci, la vivenda, etc.
- La figura de l'orientador i les seves funcions com a professional és vital pel projecte.
- La manera de realitzar les pràctiques permet als joves conèixer diferents professions durant el procés de formació i d'orientació.

A continuació s'exposarà com exemple el projecte IVAA

El projecte IVAA.

L'objectiu del projecte anomenat IVAA: Vaekst, identitet, Arbejde (creixement, identitat i treball), és donar resposta a les diverses etapes de desenvolupament dels joves amb discapacitat. Els cursos són planificats d'acord amb les necessitats dels alumnes, per tal que rebin el suport adequat per al desenvolupament personal, activitats socials i una vida de qualitat en diferents camps com l'oci, la formació continuada i la formació per la feina.

El projecte està adreçat a alumnes amb dificultats d'aprenentatge que necessiten algun tipus de suport per poder viure una vida normalitzada i de qualitat.

Els usuaris són 50 alumnes d'entre 16 i 25 anys d'edat, residents al municipi d'Aalborg. El projecte consta d'activitats diürnes i la possibilitat d'activitats professionals per la nit, els joves durant la formació viuen en apartaments dins el municipi d'Aalborg.

L'orientació i la derivació d'aquests joves al projecte la realitzen les oficines d'orientació del municipi.

Quan un alumne inicia aquest projecte, s'ubica en un grup de 10 estudiants. Aquest grup serà el mateix durant tot el curs. Dos professors- orientadors s'adjudiquen als 10 joves. Durant tot el procés hi ha un constant seguiment per part dels orientadors.

Formació polivalent

Les activitats diürnes es duen a terme en un dels sis tallers pràctics (aquests tallers són rotatoris):

Porter / neteja

Metall / bicicletes

Fusta / taller

Drama / desenvolupament personal

Cuina/cafeteria

Taller didàctic de llengua danesa i Matemàtiques.

Cada taller l'imparteix un professional especialista en la matèria, per exemple especialistes en nutrició, economistes, actors, etc.

Els alumnes treballen amb els seus respectius grups durant 2 o 3 mesos, amb dos companys de feina adscrits a cada taller. Posteriorment es distribueix a tots el proper taller. D'aquesta manera, un alumne treballarà en els cinc tallers durant un període de 15 mesos. Com a punt de partida en el treball diari, és fonamental l'orientació i assessorament del professor-orientador. Aquest professional és qui realitza l'avaluació dels interessos, capacitats, habilitats, etc. de l'alumne.

A més a més dels tallers, també s'organitzen excursions i altres activitats, relacionades amb el coneixement del món del treball i de l'oci.

Les pràctiques en el taller tenen una importància fonamental en l'aprenentatge de normes i valors en un context natural, tant en relació amb el comportament com en el tracte cap a les altres persones. El taller és un mitjà de desenvolupament per els joves estudiants, aquest és l'objectiu fonamental, no tant com l'aprenentatge d'una professió en concret.

La mesura de la dificultat de les tasques es planifica en funció del creixement de la responsabilitat de l'alumne. La combinació de tasques pràctiques i acadèmiques és valora com a molt positiu per l'aprenentatge dels joves.

Club d'Activitats

L'IVAA ofereix activitats d'oci 2 nits a la setmana, els dimarts i dijous fins les l0 hores. Aquestes instal·lacions estan adreçades als alumnes que assisteixen a l'IVAA, ex membres del projecte i als seus amics.

Un cop al mes es celebra una reunió amb els alumnes. L'objectiu d'aquestes reunions és elaborar un programa mensual d'activitats centrades en l'oci i el temps lliure. A banda de les activitats del "club" s'ofereixen partits, conferències, teatre, esports, cursos, visites a la casa cultural o d'entreteniment a diversos llocs de la ciutat.

Un dels objectius d'aquest projecte és ensenyar a utilitzar les possibilitats d'oci que ofereix el municipi, aconseguir l'equilibri entre el temps d'oci i el laboral i desenvolupar aquelles habilitats socials necessàries perquè els alumnes siguin capaços de conèixer a altres joves per integrar-se en un entorn social normalitzat, en lloc d'aïllar-se en si mateixos.

Aquests joves molts cops presenten inseguretats per utilitzar instal·lacions del municipi. Per treballar aquestes inseguretats es va crear "la discoteca". El propòsit de la "discoteca" es donar a conèixer als alumnes, les possibilitats d'oci que hi ha al municipi semblants i animar-los a vèncer les seves pors i a utilitzar-les.

Comunitats d'Habitatges

Aquest projecte ofereix als seus usuaris apartaments d'habitatges socials en diferents zones de la ciutat. Reben una formació per ser independents a la vida adulta. El ser independents en l'habitatge permet de manera real ajudar-los a ser autònoms. Els objectius per aquest pla s'estableixen per a cada jove bimensualment. Al final de l'avaluació depenent de l'evolució del jove, es prenen mesures ja sigui perquè es desplacin a casa seva amb o sense suport, o es traslladin a un altre comunitat amb un habitatge que tingui més seguiment i suports.

La mitjana de temps de residència en el Projecte IVAA és de 14 mesos. Després d'aquest període 25 nous joves inicien l'experiència. Els antics usuaris continuen vinculats al projecte fins que inicien el seu pla pel futur. L'avaluació per part dels usuaris és força positiva. L'absentisme és molt baix.

5.4 La transició a Suècia

Suècia ha estat uns dels països europeus amb menys taxa d'atur tant de la seva població en general com del col·lectiu dels discapacitats. Un factor fonamental ha estat la política d'ocupació per part de l'Estat.

"Treball per a tothom" ha estat l'objectiu de la política d'ocupació Sueca.

Més enllà de la Llei de Construcció i Planificació, que també conté normes pels llocs de treball, la Llei de Medi Ambient de Treball estableix que les empreses hauran d'adaptar l'entorn físic, l'organització del treball, etc. perquè s'adapti a les necessitats de les persones amb discapacitats físiques.

L'avaluació de la capacitat de treball, la readaptació funcional i l'orientació professional s'imparteix als Instituts d'Ocupació, les activitats formen part de l'administració estatal del mercat de treball. Els Instituts d'Ocupació han estat reorganitzats en unitats descentralitzades adequant-se a les demandes empresarials.

L'Estat ofereix compensacions econòmiques als empresaris que contracten treballadors amb discapacitat. Aquestes contribucions consisteixen en un pagament de taxes i les condicions s'apliquen d'acord als convenis col·lectius entre sindicats i empresaris. Les subvencions estan disponibles per aquells empresaris que adapten els seus llocs de treball a les necessitats de les persones amb algun tipus de discapacitat, per instal·lar ajudes tècniques o per contractar professionals especialitzats.

Samhälle

Hi ha un grup d'empreses (anomenat Samhälle) anteriorment propietat de l'Estat, que és responsable de tots els llocs de treball protegits a Suècia.

La tasca de la Samhalle és produir productes i serveis, que són sol·licitats. D'aquesta manera, es proporciona un treball significatiu a les persones amb discapacitat. Per aquesta raó Samhälle existeix en tot el territori nacional i opera en una sèrie d'indústries de diferents tipus, proporcionant llocs de treball a aquelles persones que pateixen un o més tipus de discapacitat. Aquestes discapacitats podrien conduir a una capacitat laboral reduïda, constituir un obstacle en el treball, o mantenir una feina en el mercat laboral.

Les discapacitats poden ser de tipus físic, psicològic, intel·lectual o social. L'objectiu és dotar a les persones que busquen feina dels coneixements i habilitats necessàries que el mercat de treball requereix. El camí per obtenir una feina és mitjançant una borsa de treball.

Al voltant de 31.000 persones amb discapacitat són professionals que treballen en aquestes empreses, les quals es dediquen principalment a la producció industrial i cada cop més a la producció de serveis.

Samhälle proporciona també formació a aquelles persones amb discapacitat que ho requereixen, desenvolupant les seves habilitats professionals. El govern determina el nombre total d'hores proporcional al nombre d'oportunitats d'ocupació que Samhälle ofereix.

Recursos per tal de facilitar la transició a la vida activa de les persones amb discapacitat

Dins de l'escola

- Consellers d'orientació i estudi (syo-konsultent), les seves funcions són: informar als alumnes sobre les diferents ocupacions d'estudi, el mercat de treball, l'elecció de l'ocupació, i ajudar en la recerca de llocs treball en pràctiques.

- Programa d'experiència laboral (PRAO): Són períodes curts de pràctiques (una setmana) en un lloc de treball on els alumnes aprenen de l'experiència pràctica.

Mesures per la inserció laboral

"Arbetsförmedlingen AGNU Handikappade" (ocupació per a joves discapacitats): aquest recurs només existeix en el Comtat d'Estocolm, és una borsa de treball especial pels joves amb discapacitat (fins l'edat de 30 anys).Les seves principals funcions són: proporcionar assessorament professional abans de l'elecció de l'ocupació, ajuda en la recerca de llocs de treball en pràctiques, ajuda en l'adaptació dels llocs de treball i la prestació d'ajuts.

Projectes d'inserció laboral, de seguiment i suport (SIUS): Aquest és un programa per aquelles persones que precisen un suport especial en la recerca de feina. Els orientadors visiten el lloc de treball i proporcionen els suports necessaris durant el període inicial per permetre als usuaris començar a treballar, mantenint posteriorment un contacte regular amb l'empresari i el treballador.

Borsa de treball de rehabilitació: És una borsa de treball adreçada a persones amb atur que tenen algun tipus de discapacitat. Hi ha diferents competències especialitzades com ara els professionals en orientació, psicòlegs, fisioterapeutes, etc. El Servei consta de:

- Investigació psicològica ocupacional.

- Diàleg i assessorament sobre qüestions socials.
- Adaptació dels llocs de treball.
- Rehabilitació en entorns reals.
- Informació sobre plans d'estudi, el mercat de treball i l'orientació professional.

Mesures polítiques de mercat de treball adreçades als empresaris:

Subvencions salarials: Poden ser proporcionades als empresaris que ofereixen llocs de treball a persones amb discapacitat que poden tenir dificultats per obtenir i/o mantenir l'ocupació en el mercat de treball regular. Les subvencions es revisen periòdicament.

Obres protegides públiques (OSA): Són subvencions que dóna l'Estat als empresaris que ofereixen llocs de treball protegits, és a dir treball especialment adaptat amb persones amb discapacitat que d'altre manera no podrien obtenir una feina.

Samhalle: (Explicat anteriorment).

A continuació, a la taula 5, s'han sintetitzat aquelles característiques comunes que presenten els diferents models de Transició a Europa.

Taula 5: Característiques comuns que presenten els diferents models de transició a Europa

CONCLUSIONS	
1 Tots els països es plantegen la transició i futura ubicació laboral dels discapacitats, tot i què amb diferents maneres d'abordatge. Fins i tot, dins de cada país, la filosofia i estratègia de sortida per aquests nois pot variar d'uns municipis i autonomies a d'altres. 2 Encara queda molt de camí per fer amb els discapacitats intel·lectuals més afectats. Aquest col·lectiu encara ocupa llocs de feina segregats.	
3 El Pla de transició individual es rebel·la imprescindible per tal d'abordar la transició i futura ubicació laboral dels discapacitats. Aquest procés de transició comença ja a la secundària	4 La inclusió escolar porta, de forma implícita, el plantejament de la posterior inclusió sòcio-laboral. Els alumnes discapacitats escolaritzats en entorns especials presenten més dificultats pel que fa a la seva incorporació al mercat laboral ordinari que els escolaritzats en un entorn escolar ordinari. Les seves habilitats socials i de comunicació no estan tant desenvolupades.
5 La realització de pràctiques laborals a l'etapa de secundària permet: a) Exposar a les persones a situacions reals (o virtualment reals) que possibiliten obrir interessos i expectatives vers a diferents camps professionals. b) Avaluar fins a quin punt les habilitats treballades a l'escola resulten útils per a la inserció sòcio-laboral del discapacitat.	6 Les experiències a nivell municipal tenen més possibilitats de poder donar resposta a les necessitats, donat que coneixen la realitat més propera i s'adapta a ella. 7 Per aquest procés de transició és fonamental la creació de xarxes que treballin coordinades (escola, empresaris, entitats municipals, serveis educatius, pares, alumnes, etc.).
8 L'orientador és el fil conductor de tot el procés, tant pel que fa al seu seguiment com per a la seva dinamització.	9 Tot i així, sense el recolzament decidit de l'Estat i el Marc legal aquests projectes tindran moltes dificultats per a ser portats a terme.

6 LA TRANSICIÓ A ESPANYA

Després de veure les diferents tendències a nivell europeu sobre la transició a la vida adulta i activa i la posterior inserció al Mercat Laboral del mateixos farem una anàlisi a nivell global de la situació de l'Estat espanyol en referència al marc legal.

A Espanya, la Llei d'Integració Social dels Minusvàlids (LISMI) constitueix el principal marc de referència legal per les polítiques d'integració social i laboral. Aquesta Llei es basa en l'article 35 de la Constitució Espanyola, on s'estableix que tots els espanyols tenen el dret i el deure de treballar. En política de treball la LISMI estableix com a principal objectiu l'accés de les persones amb discapacitat a la formació professional i al sistema de feina convencional, o si no és possible, al treball protegit.

A l'Estat Espanyol, amb la consolidació de les competències autonòmiques, ofereix un conjunt bastant heterogeni en quan l'atenció que s'ofereix a les persones amb discapacitat. A nivell autonòmic existeixen molts Plans d'Acció com el Pla Sectorial de les Persones amb Discapacitat de Castella i Lleó, el Pla Interdepartamental d'Integració Laboral de les Persones amb Disminució de Catalunya, o el de la Comunitat de Madrid.

Seguidament s'exposarà l'experiència de dues autonomies (País Basc i Les Illes Balears) com exemples de "bones pràctiques" de com treballar el procés de transició i la integració laboral de les persones amb discapacitat

El coneixement d'aquestes experiències ha estat gràcies a les visites que vaig realitzar a les dues autonomies i a l'atenció que se'm va donar des de diverses institucions (Fundación Síndrome de Down del País Vasco, IES Minas de Barakaldo, Universitat de Deusto, i a la Fundació Amadip.Esment de Palma de Mallorca).

Finalment, es descriurà la situació actual a Catalunya en relació als Serveis dirigits a les persones amb discapacitat per a la formació i ocupació laboral.

6.1 El model del País Basc

Aquest punt s'ha realitzat amb la col·laboració de la Fundación Síndrome de Down del País Basc, que em va obrir les portes per conèixer l'experiència de les "aules de aprendizaje de tareas", com a model de transició que s'inicia en el segon cicle de l'ESO en alguns instituts de Secundària.

El plantejament de les "aules de aprendizaje de tareas", és força interessant com a model basant-se en un currículum funcional, on és bàsic el treball d'aquelles competències i habilitats bàsiques per aconseguir l'autonomia personal, social i la integració al món laboral dels alumnes.

A partir de les transferències en matèria d'Educació a la Comunitat autònoma del País Basc regulades pel Real Decret/1980 de 26 de setembre, i des d'aquesta data es donen tres moments decisius per el desenvolupament de les competències en Educació Especial i per tant també en l'àmbit concret del desenvolupament de programes de transició de joves amb necessitats educatives especials a la vida activa:

- El Pla d'Educació Especial pel País Basc (juny de 1982).""
- L'Ordre del Departament d'Educació per la qual es regulen els ensenyaments de l'Educació Especial en la Comunitat Autònoma del País Basc (setembre de 1982)
- L'Informe de la Direcció de Renovació Pedagògica del Departament d'Educació "Millores per introduir en el Sistema Educatiu per l'Educació adequada als alumnes amb necessitats educatives especials".

El País Basc ha estat un dels pioners pel que fa la inclusió dels alumnes amb necessitats educatives especials. La inclusió dels alumnes que presentaven discapacitats intel·lectuals plantejava un interrogant en el seu trànsit a la secundària i la posterior transició a l'ensenyament post-obligatori i la seva inserció en el mercat laboral. Per donar resposta es creen en alguns instituts de secundària les "**aulas de aprendizaje de tareas".**

Les "Aulas de aprendizaje de tareas"

Les "Aulas de aprendizaje de tareas" és un recurs disponible en la Comunitat autònoma Basca per propiciar la inserció en els Centre de Secundària i desenvolupar programes de transició a la vida activa pels joves que presenten necessitats educatives especials.

Actualment hi ha creades 40 aules en diferents IES al País Basc.

Aquesta modalitat d'escolarització està adreçada a aquells alumnes de segon cicle de l'Etapa de Secundària Obligatòria, que han estat sempre escolaritzats en aules ordinàries i pel grau de la seva discapacitat intel·lectual, no poden seguir els aprenentatges del currículum ordinari .El que es planteja és la utilitat i la significativat d'aquests aprenentatges per el desenvolupament personal i l'establiment d'una organització que permeti planificar i organitzar elements socialitzadors que ajudin a l'alumne a establir relacions positives amb els seu iguals i a l'inrevés, que permeti als seus iguals establir relacions positives i enriquidores amb els alumnes que presenten necessitats educatives especials. L'objectiu és impartir als alumnes amb n.e.e. aquells aprenentatges que són realment funcionals pel seu desenvolupament social i el posterior accés al món del treball, en un entorn ordinari que els permeti relacionar-se amb els seus iguals.

Els alumnes inicien aquest aprenentatge cap els 16 anys, quan finalitzen el 1er cicle de l'ESO (es contempla aquesta edat per les repeticions que normalment s'han donat durant la seva escolarització).És a segon cicle de l'ESO on el currículum queda molt allunyat de les competències de l'alumne.

Els Equips Multiprofessionals Berrichegune són els que dictaminen si l'alumne quan finalitza el primer cicle de l'ESO, continuarà el seu currículum a "l'aula de aprendizaje de tareas", o bé continuarà a "l'aula estable" (integrat a l'aula ordinària amb el suport del professor especialista en educació especial).

Aquests tipus d'aules normalment (encara que no de manera imprescindible) es troben ubicades en Centres de Secundària on també imparteixen Formació Professional. El motiu és que les instal·lacions dels tallers puguin ser utilitzades també pels alumnes amb n.e.e, doncs una part important del currículum es basa en l'aprenentatge de tasques manipulatives.

Objectius

Els objectius que es pretenen desenvolupar en el "Programa de aprendizaje de tareas" són:

- Desenvolupar un conjunt de coneixements, habilitats i actituds en els alumnes amb l'objectiu d'augmentar la competència social, la participació en la comunitat, el tenir cura d'un mateix, la resolució dels problemes quotidians i el sentit de la responsabilitat.

- Desenvolupar un conjunt de coneixements, habilitats i actituds relacionats amb les capacitats pre-laborals i estratègies de transició a la vida adulta i activa.

- Ampliar la formació en les habilitats acadèmiques bàsiques.

Principis d'intervenció

- Currículum funcional.
- Instrucció basada en la comunitat.
- Cooperació inter-serveis.
- Formació cap el món del treball.
- Planificació del procés de transició.

Estructura del programa

El programa, en funció de les característiques de l'alumne i del context educatiu i comunitari, així com de les possibilitats d'inserció laboral pot estructurar-se en dos cicles formatius i una fase de pràctiques d'iniciació laboral, en el cas que el Pla de Transició Individual així ho consideri:

- Cicle 1: Aprenentatges bàsics
- Cicle 2: Aprenentatge específics

Taula 6: Estructura de Formació en Centres de Treball al País Basc

Cicles	Objectius	Àmbits de treball
1er Cicle: Aprenentatges bàsics	Adquisició de capacitats pròpies de l'ensenyament bàsic, a l'objecte de permetre la seva incorporació a la vida diària. Preparar els alumnes per l'exercici d'activitats professionals en oficis o ocupacions d'acord amb les seves capacitats i expectatives professionals. Desenvolupar i fiançar la seva maduresa personal, mitjançant l'adquisició d'hàbits i capacitats que els permetin participar en la seva vida social i laboral	Àmbit de la comunicació. Àmbit de l'autonomia personal. Àmbit de les habilitats socials i inserció comunitària. Àmbit de la formació laboral bàsica.
2n Cicle: Aprenentatges Específics. Formació en Centres de Treball.*	Facilitar el domini, les tècniques i coneixements elementals d'un ofici a un nivell inferior al que correspon a la formació professional específica elemental.	Autonomia personal i de la comunicació. Habilitats socials i d'inserció comunitària. Aprenentatges específics de caràcter professional.

*La Formació en Centres de Treball es duen a terme normalment en el segon grau, la possibilitat de fer les pràctiques queda limitada a 450 hores. Normalment es realitzen durant 3 mesos, però amb una assistència diària, alguns alumnes poden fer també cinc mesos de pràctiques. El currículum educatiu es planifica en funció d'aquestes pràctiques. Aquestes es poden donar en un Centre Ocupacional, en un Centre de Treball, o un lloc de treball en una empresa ordinària.

Criteris per compartir continguts, espais i temps del currículum ordinari.

Un dels punts que es tenen en compte a l'hora d'incloure als alumnes a les aules ordinàries, són els tipus d'àrees. Les àrees que serien més adequades per compartir són aquelles en les que tant el contingut com la metodologia permeten activitats diverses per la diversitat de l'alumnat; aquelles que es presenten com més útils i on es contemplen diferents ritmes, interessos i nivells de profunditat.

Algunes EATPs, Tecnologia bàsica, alguns aspectes de les Ciències Naturals o de les Ciències Socials, l'Educació Física, els ensenyaments artístics i musicals, la Informàtica, etc., així com altres activitats complementàries i extraescolars, són entorns adequats que possibiliten un adequada integració i es constitueixen en mitjans adequats d'aprenentatge significatiu i funcional.

6.2 El model a les Illes Balears

El consell insular de Mallorca té una tradició important pel que fa a la metodologia de treball amb suport. Durant l'any 1991 es va iniciar aquesta metodologia per oferir a les persones amb discapacitat oportunitats per integrar-se al mercat laboral.

El Projecte Inclusió Mallorca, dins de la iniciativa comunitària HORIZON, és el que més ha impulsat l'aplicació d'aquest sistema. Aquest mètode proporciona serveis de formació, suport i seguiment a les persones amb discapacitat que per les seves característiques particulars necessiten d'aquesta mediació per trobar, aprendre i mantenir una feina.

Un model que segueix aquest sistema és el que ofereix la Fundació **amadip.esment**. Dita Fundació ofereix també la figura de **l'orientador-insertor** laboral, que planifica la transició dels alumnes amb discapacitat intel·lectual ja en els últims cursos de la secundària obligatòria.

Aquest recurs s'ofereix a totes els centres de l'Illa (concertats i públics) que imparteixen l'Etapa de Secundària Obligatòria.

EL PROJECTE AMADIP.ESMENT

Usuaris del projecte

- Persones amb discapacitat intel·lectual
- Majors de 16 anys i menors de 64
- Amb certificat oficial de discapacitat

Territori de influència

- Tota l'Illa de Mallorca

Objectius del projecte

Augmentar l'índex d'activitat i d'ocupació i millorar la qualitat de feina de les persones amb discapacitat, desenvolupant les accions necessàries perquè les persones amb discapacitat intel·lectual de Mallorca aconsegueixin un suport adequat a les seves necessitats individuals per millorar la seva inserció laboral. Aquestes accions són:

- Informació a usuaris i famílies sobre els recursos formatius i laborals disponibles a la comunitat.
- Valoració de necessitats i expectatives, hàbits laborals i competències professionals.

- Orientació sobre els recursos i suport en la planificació individualitzada per la inserció.
- Acompanyament als recursos de formació o laborals.
- Formació i preparació amb suport individualitzat.
- Suport individualitzat en la incorporació, adaptació i manteniment de la feina en una activitat i modalitat laboral adequada a les necessitats i expectatives de la persona.
- Avaluació i seguiment individual de cada usuari en el seu procés d'inserció.

Taula 7: Objectius del projecte amadip.esment

OBJECTIUS GENERALS	
Respecte als usuaris i a les seves famílies	- Garantir l'accés a la formació i inserció laboral adequats, amb el suports necessaris oferint la seva continuïtat si es requereix. - Oferir els suports necessaris per capacitar als usuaris per la feina. - Millorar la qualitat de la feina per les persones amb discapacitat intel·lectual.
Respecte als centres educatius	- Donar suport en l'orientació cap els recursos de formació i inserció laboral de les persones amb discapacitat intel·lectual quan finalitzen l'escolaritat obligatòria. - Orientar als alumnes i a les seves famílies per ajudar-los en el procés de transició de l'escola a l'oferta formativa i laboral.
Respecte al teixit empresarial	- Fomentar la col·laboració de les empreses per contractar a treballadors amb discapacitat intel·lectual.

Accions de pre-inserció

És de ressaltar en aquest projecte la figurar de l'orientador (tècnic en inserció) que acompanya a la persona amb discapacitat i als professionals del centre de secundària en funció de les seves necessitats. Les seves funcions són:

- Suport a l'alumne: en totes les gestions prèvies a la incorporació a la formació, com matriculació, documentació, accés...

- Suport al tutor: Se li ofereix informació de l'alumne mitjançant un informe d'incorporació, especificant si requereix adaptacions i suports específics. S'estableixen reunions periòdiques de seguiment i coordinació amb ell. Es defineixen actuacions davant les incidències o necessitats que sorgeixin.

Entrenament d'aspectes pre-laborals

Consisteix en el desenvolupament de competències personals, socials i laborals. Inclou les accions d'acompanyament o assessorament en gestions. El tècnic valora en funció de cada cas, si es realitza en sessions individuals o de grup.

Taula 8: Competències a assolir en la formació i orientació laboral

Formació i orientació laboral	Competències personals i socials
Autoconeixement: preferències professionals i adequació a les expectatives laborals El món laboral Normativa interna de l'empresa Formació/experiència laboral El currículum vitae Tècniques de recerca de feina L'entrevista de feina Contractes Manteniment del lloc de treball Nòmines i seguretat social Drets i deures dels treballadors Prevenció de riscos laborals	Normes de seguretat a la via pública Utilització del transport públic Visites a entitats d'interès per la tramitació de documentació personal i laboral Realització de compres, ubicació d'organismes Higiene i imatge personal Salut i seguretat

Suport a la formació normalitzada

Aquesta acció es realitza especialment amb els joves que finalitzen l'escolaritat obligatòria, no estan preparats per treballar, i continuaran la seva formació en cursos de formació professional normalitzats o específics. L'acció té els següents continguts:

- Preparar-se en un activitat professional.

- Aprendre hàbits i comportaments adequats.
- Millorar competències personals i socials.
- Establir relacions adequades amb companys i l'entorn.

Pràctiques en empreses

Les pràctiques tenen els següents continguts:

- Aprendre i generalitzar en l'entorn laboral habilitats socials i de relació.
- Aprendre hàbits i comportaments adequats a la feina.
- Aprendre i generalitzar habilitats quotidianes, puntualitat, constància, ritme, regularitat.
- Aprendre les tasques bàsiques d'un lloc de treball i ampliar competències en una activitat professional.

6.3 La transició a Catalunya

En aquest apartat es descriurà els serveis i recursos existents a Catalunya adreçats a la formació laboral i integració al mercat laboral de les persones amb discapacitat quan finalitzen l'escolaritat obligatòria.

6.3.1. Situació actual

Dades de la població amb discapacitat en edat laboral a Catalunya (2006)[11]

La població total de persones amb discapacitat en edat laboral l'any 2006 era de 207.062 dels quals el 62,27% són laboralment inactius, el que vol dir que no tenen expectativa d'accedir a un lloc de treball.

Del total de la població activa, un 23,3% està a l'atur. Aquest percentatge quasi bé duplica (en el moment de referència) el de la població general de Catalunya.

Figures 4 i 5: Percentatge a Catalunya de persones amb discapacitat en edat laboral i percentatge de persones discapacitades en actiu

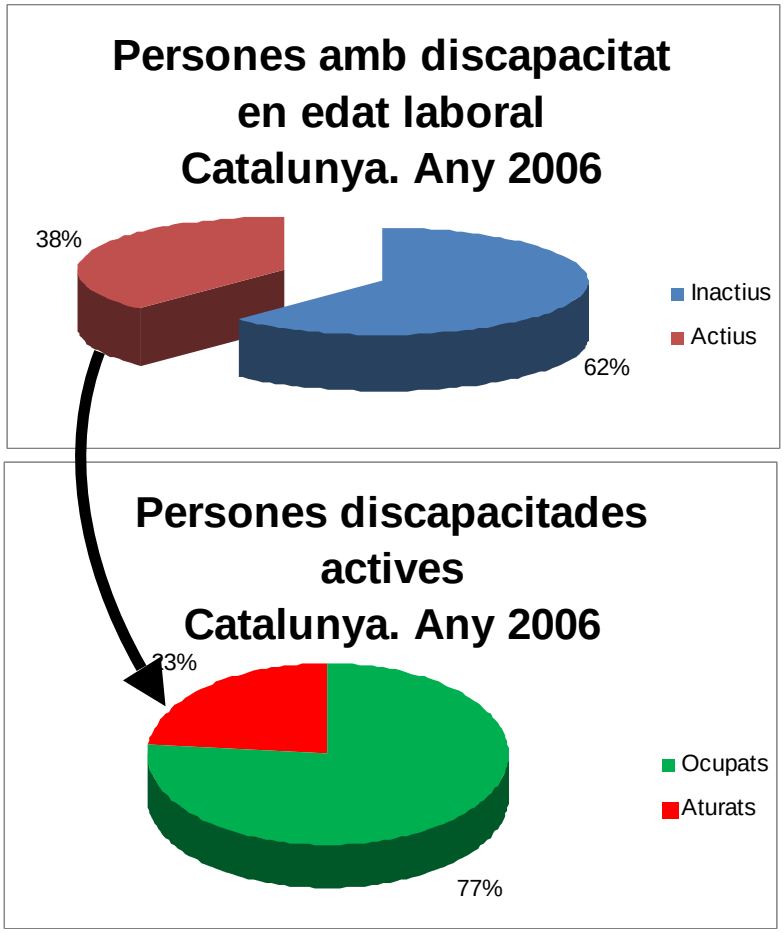

[11] Dades extretes del document de treball "ESTRATÈGIA PER A LA INSERCIÓ LABORAL DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT A CATALUNYA (2008-2010)" de la Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball del departament de Treball de la Generalitat de Catalunya.

Taules 9 i 10: Comparació de les mesures per part de les administracions públiques en el foment de la contractació en el medi ordinari i el treball protegit en Centres Especials de Treball (2006)

Iniciatives per fomentar la contractació de persones discapacitades	CET	Contractes en empresa ordinària
Subvenció per a la creació de nous llocs de treball	4.463.292	4.192.030
Nº de llocs creats	350	1223
Inversió mitjana per cada lloc creat	12.752	3400
Per el manteniment de llocs de treball	12.752	0
Manteniment del lloc de treball	23.808.227	Màxim de 6.300 per contracte i any.
Nº de llocs de treball	8.785	
Bonificació quota a la Seg. Social	100% durant la vigència del contracte	Màxim de 6.300 per contracte i any

Suports a la inserció	CET	Contractes en empreses ordinàries
Subvencions per al finançament d'equips de suport als treballadors amb discapacitat dels CET	13.822.400	
Programa de Treball amb Suport. Reial Decret de Treball amb suport. RD 870/2007 del 2 de juliol, desplegat a Catalunya per l'ORDRE TRE/439/2007, de 28 de novembre		300.000
Programa d'inserció laboral de persones amb disminució i persones amb dificultats d'inserció laboral. ORDRE TRE/307/2007, de 23 de juliol		689.486
Programes d'inserció sociolaboral de col·lectius amb dificultats especials en el mercat del treball RESOLUCIÓ TRE/1175/2007, de 12 d'abril		5.480.000

Font: Memòria Dep. Acció Social i Ciutadana, any 2006 – Memòria del SOC 2006

Figura 6: Conclusions de la problemàtica laboral actual de les persones amb discapacitat a Catalunya

En aquestes taules es reflecteixen dues problemàtiques al nostre territori:

La taxa d'inactivitat i d'atur és molt alta en referència a les persones amb discapacitat, respecte del total de la població . Fins ara s'han aconseguit avenços importants en el camp de la inclusió dels joves amb discapacitat a l'entorn escolar. La integració laboral encara és un repte important per la nostra societat. Un dels factors que contribueix a aquesta problemàtica és que la majoria d'aquest joves arriben a l'edat laboral sense una preparació adequada. Hi ha una ruptura important entre els àmbits escolar i laboral

La majoria dels esforços de les administracions públiques per potenciar la integració laboral de les persones amb discapacitat es centren bàsicament a potenciar la creació de serveis de caràcter protegit, davant l'alternativa d'integració al mercat laboral ordinari.

6.3.2 La formació post-obligatòria

Fins el curs 2007-08 l'Administració oferia pels alumnes amb necessitats educatives especials que finalitzaven la Secundària Obligatòria (ja fos en centres d'educació especial o centres ordinaris), i que pel seu grau de discapacitat no podien accedir al la Formació Professional, els Programes de Garantia Social Adaptats i els Programes de Transició per la vida adulta.

Actualment els PQPIs (programes de Qualificació Professional Inicial), han substituït els anteriors programes, però encara estan pendents de desplegar-se a nivell normatiu, tant els ordinaris com els específics.

A l'article 45 de la Llei d'Educació a Catalunya en el seu punt 5 esmenta que s'han d'organitzar programes orientats a resoldre les necessitats de qualificació i d'inserció laboral de l'alumnat nouvingut amb discapacitats que ho precisin.

Per tant, i donat que encara molts centres continuen impartint programes de garantia socials adaptats en espera de la nova normativa que regula els PQPIs, es realitzarà un breu resum de les principals característiques i objectius dels Programes de Garantia Social Adaptats i dels Programes de Formació per a la Transició a la Vida Adulta.

6.3.2.1 Els programes de Garantia Social Adaptats i els Programes de Formació per la vida adulta

Taula 11: Objectius dels programes de garantia adaptats i dels programes de transició per la vida adulta

	PROGRAMES DE GARANTIA SOCIAL ADAPTATS	PROGRAMES DE TRANSICIÓ PER LA VIDA ADULTA
Objectius	a) Consolidar les capacitats bàsiques i polivalents adquirides a l'ensenyament bàsic, de manera que facilitin la incorporació a la vida activa. b) Aconseguir una preparació suficient per a l'execució de tasques professionals mitjançant l'adquisició d'habilitats i competències laborals que, tot i respectant les capacitats i possibilitats personals, permeti la realització d'ocupacions laborals. c) Potenciar el desenvolupament d'actituds laborals de seguretat en la feina, d'acceptació positiva de les tasques i les normes del treball, així com l'adquisició d'habilitats laborals de caràcter polivalent. d) Desenvolupar i consolidar la maduresa personal, a partir de l'assoliment d'hàbits i capacitats que permetin participar d'acord amb les pròpies possibilitats en la feina i en la societat.	a) Desenvolupar i consolidar les habilitats físiques, cognitives, comunicatives i afectivo-socials que contribueixin a potenciar l'autonomia personal. b) Fomentar la participació en els contextos de la vida adulta: domèstic, ús dels serveis públics, comerç, oci i temps lliure, entre d'altres. c) Consolidar els aprenentatges adquirits en l'ensenyament bàsic obligatori, especialment pel que fa a les habilitats comunicatives i numèriques, el raonament i la resolució dels problemes de la vida quotidiana. d) Potenciar hàbits relacionats amb la salut, la seguretat personal, l'equilibri afectiu i la relació amb els altres en diferents entorns socials i laborals.

Àmbits	a) Àmbit de formació bàsica: coneixements fonamentals que consolidin aprenentatges adquirits amb una aplicació pràctica a la vida i que afavoreixin la maduresa i la independència personal. b) Àmbit de formació professionalitzadora: habilitats i competències pròpies del perfil professional que determini el programa. c) Àmbit de formació i orientació laboral: aspectes elementals de normativa laboral i estratègies d'obtenció d'un lloc de treball i del seu manteniment. d) Tutoria: seguiment individual i grupal, informació i orientació dels nois i noies.	a) Àmbit d'autonomia personal: aprenentatges aplicats a contextos Àmbit d'integració social i comunitària: habilitats socials i comunicatives relacionades amb la participació en la comunitat, l'autoestima, la interacció amb els altres, la regulació del comportament, la identificació d'interessos i preferències, l'oci i el temps lliure. c) Àmbit de formació, d'orientació personal, laboral i tutoria: consolidació de coneixements d'aplicació directa adquirits en etapes anteriors, actituds i normes relacionades amb les feines i les activitats habituals, la resolució de conflictes, el seguiment individual i grupal.
Durada	S'organitza en un cicle de dos anys.	S'organitza en un cicle de dos anys.
Destinataris	Nois i noies de més de 16 anys, amb necessitats educatives especials derivades de discapacitats psíquiques, motrius o sensorials, que hagin finalitzat l'ensenyament bàsic obligatori.	Nois i noies de més de 16 anys, amb necessitats educatives especials derivades de discapacitats psíquiques, motrius o sensorials, que hagin finalitzat l'ensenyament bàsic obligatori.

6.3.2.2 Els Programes de Qualificació Professional Inicial (PQPIs)

Els Programes de Qualificació Professional Inicial, han substitut els Programes de Garantia Social.

El Reial decret 806/2006, de 30 de juny, pel qual s'estableix el calendari d'aplicació de la nova ordenació del sistema educatiu, establerta per la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, preveu, en el seu article 12, que en el curs acadèmic 2008-2009 s'han d'implantar els programes de qualificació professional inicial i s'han de deixar d'aplicar els programes de garantia social.

La recent Llei d'Educació aprovada el 1 de juliol contempla la necessitat d'organitzar "programes específics de qualificació professional inicial orientats a resoldre les necessitats de qualificació i d'inserció laboral dels alumnes nouvinguts i dels alumnes amb discapacitat que ho requereixin" (article 60, punt 5).

Aquests programes a Catalunya, encara no s'han desplegat a nivell normatiu. Actualment hi ha un desconeixement sobre l'adaptació dels mateixos pels alumnes que presenten necessitats educatives especials, encara que a l'ORDRE PRE/308/2008 de 13 de juny a l'article 5 en el punt 5.12 del Capítol 2 concreta el nombre d'alumnes per grup "Els grups dels programes de qualificació professional inicial es compondran per un mínim de deu i un màxim de quinze joves. En el cas que integrin dos o més alumnes amb necessitats educatives especials, el nombre mínim serà de vuit joves i el màxim de dotze. En cas que totes les persones del grup siguin persones amb discapacitat, el nombre d'alumnes ser mínim 6 i màxim 10".

6.3.3 Etapa post-escolar. Sortides laborals i centres d'atenció per les persones amb discapacitat

A Catalunya, pel que fa a aquesta etapa, a nivell normatiu, ens basem en:

Constitució espanyola, del 27 de desembre de 1978

L'article 35 de la Constitució, estableix que tots els espanyols tenen el dret i el deure de treballar. A més a més la Constitució espanyola fa referència explícita a les persones amb discapacitat a l'article 49, que encarrega als poders públics la realització de "una política de previsión, tratamiento, readaptación e integración de los disminuidos físicos, sensoriales y psíquicos, a los que prestará la atención especializada que requieran y los ampararán especialmente para el disfrute de los derechos...."

Llei 8/80, de 10 de març, Estatut dels Treballadors.

Aquesta Llei en el Títol 1- Capítol 1-Secció 2ª: Sobre els drets i deures laborals dels treballadors especifica: "els treballadors no han de ser discriminats per l'ocupació o un cop ocupats, per raons de sexe, estat civil, per l'edat dintre dels límits emmarcats per aquesta llei, raça, condició social, idees religioses o polítiques, afiliació o no a un sindicat, així com per raó de disminucions físiques, psíquiques o sensorials, sempre que es trobin en condicions d'aptituds per exercir la feina o l'ocupació de què es tracti".

Llei 13/82, de 7 d'abril. Llei d'integració social dels minusvàlids

Com s'ha comentat al capítol anterior, l'article 37 de la LISMI explicita que la finalitat principal de la política de treball de les persones amb discapacitat és la integració al mercat laboral ordinari i en aquells casos que no sigui possible, la seva incorporació al sistema productiu es farà mitjançant el treball protegit.

La LISMI depenent de l'afectació dels discapacitats en edat laboral, ofereix el següents nivells d'intervenció:

- Integració laboral al Sistema Ordinari de Treball.
- Integració laboral en els Centres especials de Treball (CET).
- Atenció Ocupacional en Centres Ocupacional (C.O).
- Atenció en centres especialitzats.
- Atenció Residencial en Residències i Llars- residències.

Catalunya, com autonomia, té plena competència en :

- La gestió dels Centres Especials de Treball.
- La gestió dels Centres Ocupacionals.
- La gestió dels Centres Residencials.
- La creació i manteniment dels serveis de suport a la integració laboral de persones amb discapacitat (SSIL).

A continuació, s'explicaran algunes característiques d'aquests serveis:

6.3.3.1 El centres ocupacionals (C.O.)

Figura 7: Descripció dels centres ocupacionals

Recurs destinat a oferir serveis de teràpia ocupacional i d'ajustament personal i social a aquelles persones, la discapacitat de les quals no els permet la seva integració en una empresa ordinària o un Centre Especial de Treball.

Aquests centres faciliten als seus destinataris atenció diürna a través d'un programa individual de rehabilitació de caire integral, a fi que puguin assolir, dins de les seves possibilitats, la seva integració social

Persones amb discapacitat amb un grau de disminució igual o superior al 65%, en edat laboral (a partir dels 16 anys) i que ja hagin acabat el període de formació corresponent. A més a més, ja sigui temporalment o definitivament, aquestes persones no han de tenir capacitat de treball suficient per cobrir el cost de manteniment del seu lloc de treball en un Centre Especial de Treball.
En tot cas, i abans de la seva admissió, caldrà l'elaboració prèvia d'un programa individual de rehabilitació personal, que hauran de preparar els tècnics dels serveis de valoració i orientació a persones amb discapacitat (CAD) i haurà de ser supervisat pel servei de valoració i orientació per a persones amb discapacitat de la zona.

Establiments independents o de serveis associats a un Centre Especial de Treball, o a un centre laboral ordinari; sempre, amb una organització autònoma.
Aquests establiments hauran d'organitzar les seves activitats en un marc horari d'atenció als usuaris que abasti 40 hores setmanals diürnes, ajustant-lo, en la mesura del possible, al calendari i a la jornada ordinària de l'activitat laboral.

6.3.3.2 Els centres especials de treball

Figura 8: Descripció dels centres especials de treball

Són empreses que compten en la seva plantilla amb un mínim del 70% de treballadors amb discapacitat, no computant a aquests efectes el personal no minusvàlid destinat a tasques d'ajustament personal i social.

Un treball productiu, per assegurar una feina remunerada i la prestació d'uns serveis d'ajustament personal i social, que necessitin els seus treballadors amb discapacitat.

Que és?

Què ofereix?

CENTRES ESPECIALS DE TREBALL

Qui hi pot accedir?

Dependència

Persones amb discapacitat amb un grau de disminució igual o superior al 33% en edat laboral (a partir dels 16 anys) i que ja hagin acabat el període de formació corresponent. Cal tenir la valoració del CAD i realitzar la demanda al CET que es desitgi.

Poden ser de titularitat pública o privada. Entre els primers hi ha els impulsats per les administracions públiques de forma directa o en col·laboració amb altres entitats; entre els segons es troben els promoguts per organitzacions privades o sense ànim de lucre.

6.3.3.3 Centres d'atenció especialitzada (Centres de dia i residències)

Figura 9: Descripció dels centres residencials

Són centres que ofereixen atenció assistencial i educativa. Els serveis que poden incloure els dos centres són l'atenció especialitzada i la teràpia Ocupacional.

Què ofereix?

CENTRES RESIDENCIALS

A qui van adreçats?

Les residències s'adrecen a persones amb discapacitat psíquica severa i profunda amb trastorns de conducta. Els Centres d'Atenció Especialitzada es destinen a persones més grans de 16 anys amb autonomia suficient per realitzat activitats de la vida diària, però que necessiten supervisió.

Condicions d'accés

Aquelles persones amb discapacitat, amb més de 16 anys, el grau de disminució de les quals és igual o superior al 85% i amb una qualificació com a profund.

6.3.3.4 Integració al mercat laboral ordinari. El treball amb suport

Figura 10: Descripció del treball amb suport

Consisteix en un conjunt d'accions d'orientació i acompanyament individualitzat en el lloc de treball, prestada per preparadors laborals especialitzats, que tenen per objecte facilitar l'adaptació social i laboral de treballadors amb discapacitat amb especials dificultats d'inserció laboral en empreses del mercat ordinari de treball, en condicions similars a la resta de treballadors que ocupen llocs equivalents".

Què ofereix?

TREBALL AMB SUPORT

A qui van adreçats?

Aquelles persones amb discapacitat psíquica (discapacitat intel·lectual o per malaltia mental) amb un grau de discapacitat reconegut igual o superior al 33%
Aquelles persones amb discapacitat física o sensorial amb un grau de discapacitat reconegut igual o superior al 65%.
Persones sordes i amb discapacitat auditiva, amb un grau de discapacitat igual o superior al 33%.

Objectius

Orientar assessorar i acompanyar la persona amb discapacitat, i elaborar per cada treballador un programa d'adaptació al lloc de treball.
Tasques d'acostament i mútua ajuda entre el treballador beneficiari del programa d'ocupació amb suport, l'ocupador i el personal de l'empresa que comparteixi tasques amb el treballador amb discapacitat.
Suport al treballador en el desenvolupament d'habilitats socials i comunitàries, de manera que es pugui relacionar amb l'entorn laboral en les millors condicions.
Ensinistrament específic del treballador amb discapacitat en les tasques inherents al lloc de treball.
Seguiment del treballador i avaluació del procés d'inserció en el lloc de treball.
Assessorament i informació a l'empresa sobre les necessitats i processos d'adaptació als llocs de treball.

A Catalunya des de fa vàries dècades tenim programes i serveis dirigits a facilitar el trànsit a l'edat adulta i activa de les persones amb discapacitat intel·lectual. L'objectiu final d'aquests programes és la inserció laboral a l'empresa ordinària. La majoria d'aquestes experiències treballen amb el que s'anomena metodologia de treball amb suport.

Tradicionalment, les persones amb discapacitat intel·lectual valorades com a productives han estat orientades cap el treball protegit (Centres Especials de Treball) i les que han estat valorades com a poc productives cap a Centres Ocupacionals.

La metodologia del Treball amb suport, va néixer fa més de 30 anys als EAU, i fa més de 20 anys que es va introduir al nostre Estat. Recentment, al nostre Estat, després de més de 20 anys d'experiència en aquesta metodologia, es va regular mitjançant el decret 870/2007, de 2 de juliol, de Regulació del Programa de **Treball amb Suport.**

La definició normativa d'aquest concepte la podem trobar al'ORDRE TRE/439/2007 de 28 de novembre: "Consisteix en un conjunt d'accions d'orientació i acompanyament individualitzat en el lloc de treball, prestada per preparadors laborals especialitzats, que tenen per objecte facilitar l'adaptació social i laboral de treballadors amb discapacitat amb especials dificultats d'inserció laboral en empreses del mercat ordinari de treball, en condicions similars a la resta de treballadors que ocupen llocs equivalents*".*

Aquesta ordre que desplega a Catalunya el Reial Decret de Treball amb suport. RD 870/2007 del 2 de juliol, ens especifica aquelles accions necessàries per assolir els objectius de l'anterior definició:

a) Orientar, assessorar i acompanyar la persona amb discapacitat. Elaborar per a cada treballador un programa d'adaptació al lloc de treball.
b) Tasques d'acostament i mútua ajuda entre el treballador beneficiari del programa d'ocupació amb suport, l'ocupador i el personal de l'empresa que comparteixi tasques amb el treballador amb discapacitat.
c) Suport al treballador en el desenvolupament d'habilitats socials i comunitàries, de manera que es pugui relacionar amb l'entorn laboral en les millors condicions.
d) Ensinistrament específic del treballador amb discapacitat en les tasques inherents al lloc de treball.
e) Seguiment del treballador i avaluació del procés d'inserció en el lloc de treball.
f) Assessorament i informació a l'empresa sobre les necessitats i processos d'adaptació als llocs de treball.

Aquestes accions tal com s'especifica en l'article 13, les ha de portar a terme el preparador laboral. En aquest mateix article es concreta l'atenció que ha de dedicar a cada treballador amb discapacitat depenent del seu grau de minusvalidesa.

L'esmentada ordre especifica en l'article 6 els destinataris a qui va dirigit el programa d'ocupació amb suport:

a) Aquelles persones amb discapacitat psíquica (discapacitat intel·lectual o per malaltia mental) amb un grau de discapacitat reconegut igual o superior al 33%.
b) Aquelles persones amb discapacitat física o sensorial amb un grau de discapacitat reconegut igual o superior al 65%.
c) Persones sordes i amb discapacitat auditiva, amb un grau de discapacitat igual o superior al 33%.

A continuació es descriuran dues experiències que segueixen aquesta metodologia a la nostra autonomia. Les dues tenen una trajectòria d'experiència professional important, i els resultats de les dues en referència la inserció laboral del seus usuaris ha estat força positiva.

Taula 12: Projecte col·labora

PROJECTE COL·LABORA	
Organització	**Fundació Catalana Síndrome de Down**
Any d'inici	1996
Finançament	Departament de Treball
Tipus de projecte	Servei d'integració laboral
Finalitat	Accés al món laboral normalitzat de persones amb discapacitat intel·lectual
Tipus d'usuaris	Persones amb discapacitat intel·lectual en edat laboral
Funcions	**FORMACIÓ PRE-LABORAL.** L'objectiu rau en oferir als alumnes recursos i estratègies perquè puguin iniciar un contacte amb el món laboral normalitzat. Per això prioritza la formació dels alumnes en: ➢ Aspectes de sociabilitat i maduresa. ➢ Adquisició de fonaments conceptuals del treball. **PRÀCTIQUES EN EMPRESES** Consisteix en la realització de pràctiques en entorns laborals ordinaris durant períodes de temps variables, posant especial èmfasi en aquests dos aspectes: ➢ Perfeccionament de les destreses que el nivell professional exigeix. ➢ Adquisició del rol de treballador a partir de la millora de la seva capacitat d'adaptació, autonomia, disciplina de treball i adquisició de recursos i capacitat de resolució de problemes. **RECERCA ACTIVA D'EMPRESES** Aglutina totes les intervencions realitzades directament amb l'usuari per tal de facilitar la seva contractació a l'empresa. Les actuacions realitzades amb l'usuari són les següents: ➢ Preparació amb l'usuari per a seleccionar possibles empreses ➢ Presentació dels usuaris a les empreses ➢ Seguiment a l'empresa ➢ Entrevistes individuals de seguiment

Taula 13: Projecte Aura

PROJECTE AURA	
Organització	Fundació projecte Aura
Any d'inici	1989
Finançament	Departament de treball
Tipus de projecte	Integració laboral i social de persones amb discapacitat intel·lectual
Finalitat	Proporcionar els recursos necessaris als joves amb discapacitat intel·lectual perquè puguin realitzar un treball real en una empresa ordinària
Tipus d'usuaris	Persones amb discapacitat intel·lectual en edat laboral
Funcions	**PROGRAMA FORMACIÓ PRÈVIA I AUTONOMIA PERSONAL**: 1. Millora de l'autonomia personal, habilitats socials, desplaçaments autònoms, coneixement del programa, motivació i actitud envers el treball. 2. Programa d'Inclusió Laboral: Pràctiques en les empreses, que prèviament s'han aconseguit, acompanyats d'un professional del Projecte Aura (formació en situació real). El preparador laboral acompanya al jove, durant aquestes pràctiques, que tenen una durada d'entre 2 i 4 mesos. 3. Programa de Seguiment Laboral i Personal: Atenció personal individualitzada, assessorament i avaluació continuada a l'empresa. 4. Programa de Formació Continuada Es considera complement indispensable per la integració laboral. L'objectiu és mantenir les competències ja adquirides i adquirir nous coneixements que els han de permetre, amb el suport d'un treball normalitzador, ésser ciutadans actius, participatius i responsables, en la mesura de les seves possibilitats.

6.3.3.5 Serveis d'integració laboral (SIL)

Què ofereixen

Els Serveis de Suport a la integració laboral (SIL) són equips multiprofessionals (professionals del camp psicopedagògic, de treball social, i monitors de suport) que tenen per objecte l'adaptació a l'entorn laboral i, en particular, a l'entorn cívic en general, de les persones amb disminució amb capacitat laboral. Cada Centre Especial de Treball compte amb un SIL que treballa amb els seus usuaris. Les persones que no són contractades en cap CET poden dirigir-se a un SIL extern, com és l'Equip d'assessorament laboral (EAL).

A qui van adreçats?

A aquelles persones amb discapacitat que tenen una capacitat de rendiment normal o quasi normal, i dotades d'una autonomia suficient per la vida professional i social, han de ser orientades cap a la integració en el sistema ordinari de treball.

Condicions d'accés

- Cal tenir edat laboral.
- Cal tenir un grau de disminució oficialment reconegut (certificat de reconeixement de la disminució igual o superior al 33%.

7 LES CAPACITATS I HABILITATS BÀSIQUES

7.1 Competències bàsiques. Marc legal. Concepte

El nou currículum bàsic establert pel MEC, el decret 143/ 2007 de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundaria obligatòria i la proposta de la nova llei d'educació, ens marca un nou camí cap el desenvolupament curricular de l'ensenyament obligatori en el desenvolupament de competències bàsiques, prenent com a referents les proposades per la OCDE i la Unió europea.

El projecte de la OCDE anomenat (DeSeCo), defineix les competències bàsiques com " la capacitat de respondre a demandes complexes i realitzar aquelles tasques diverses de manera adient. Suposa una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, motivació, valors ètics, actituds, emocions i altres components socials i de comportament que es mobilitzen conjuntament per aconseguir una acció eficaç".

Aquest plantejament pretén respondre a les noves demandes que la societat actual exigeix, per obtenir ciutadans preparats pel repte que tenim actualment d'aquesta societat constantment en canvi.

Així segons DeSeCo, una competència ha de ser valuosa per la totalitat de la població, independentment del sexe, la condició social i cultural i l'entorn familiar.

Com recull el projecte de la Unió Europea " Educación y Formación 2010", "Totes les persones han d'adquirir una base mínima de competències per poder aprendre, treballar i realitzar-se en la societat i l'economia del coneixement. Es tracta de les competències bàsiques tradicionals (lectura, escriptura i càlcul) i de les més recents (incloses les llengües estrangeres, l'esperit empresarial, les competències personals i cíviques i les competències en noves tecnologies de la informació i la comunicació".

Així també el DECRET 143 2007, en el seu article 7 (punt 7.1) ens defineix les competències bàsiques com la capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers, cosa que implica la comprensió, la reflexió i el discerniment tenint en compte la dimensió social de cada situació.

Els objectius que vol aconseguir el Departament d'Educació, segons el citat Decret, integrant les competències bàsiques en el currículum de l'educació secundària obligatòria son:

- Integrar els diferents aprenentatges tot impulsant la transversalitat dels coneixements.

- Centrar-se en les competències afavorint que l'alumnat integri els seus aprenentatges, posant en relació els diferents tipus de continguts i utilitzant-los de manera efectiva en diferents situacions i contextos.

- Orientar al professor en la identificació dels continguts i criteris d'avaluació que tenen caràcter bàsic per tot l'alumnat i, en general, per inspirar les diferents decisions relatives al procés d'ensenyament- aprenentatge.

Per que el currículum sigui coherent amb els plantejaments que s'acaben de proposar cal contemplar els següents grups de competències bàsiques:

- Les transversals, que són la base del desenvolupament personal i les que construeixen el coneixement, entre les quals cal considerar:

- Les comunicatives per comprendre i expressar la realitat.

- Les metodològiques, que activen l'aprenentatge.

- Les de desenvolupament personal .

- Un grup de competències més específiques, relacionades amb la cultura i la visió del món, que faran que les accions dels nois i noies siguin cada vegada més reflexives, crítiques i adequades.

Taula 14: Relacions entre les competències de la Unió europea, les competències del MEC i les del Departament d'Educació

COMPETÈNCIES CLAU UNIÓ EUROPEA	**COMPETÈNCIES BÀSIQUES MEC**	**COMPETÈNCIES BÀSIQUES CATALUNYA**
Recomanació del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, sobre les competències clau per a l'aprenentatge permanent (DOUE, 30 desembre 2006).	RD 1513/2006 per el que s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'Educació Primària (BOE 8 desembre 2007) RD 1631/2006 per el que s'estableixen els ensenyaments mínims corresponents a l'Educació Secundària Obligatòria (BOE 5 gener 2007)	Decret 143/2007 pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'Educació Primària obligatòria (DOG 26 de juny de 2007) Decret 143/2007 pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'Educació Secundària Obligatòria (DOG 26 de juny 2007).
Comunicació en la llengua materna Comunicació en llengües estrangeres	Competència en comunicació lingüística	Competència comunicativa i audiovisual
Competència matemàtica i competències bàsiques en Ciència i Tecnologia	Competència matemàtica	Competència matemàtica
	Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic	Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
Competència digital	Tractament de la informació i competència digital	Tractament de la informació i competència digital
Aprendre a aprendre	Competència per aprendre a aprendre	Competència social i ciutadana
Competències socials i cíviques	Autonomia i iniciativa ciutadana	Autonomia i iniciativa ciutadana
Sentit de la iniciativa i esperit d'empresa	Autonomia i iniciativa personal	Autonomia i iniciativa personal
Consciència i expressió culturals	Competència cultural i artística	Competència artística i cultural

7.2 Les habilitats funcionals

Les habilitats funcionals són aquelles habilitats normalment requerides en els entorns naturals, domèstics, laborals i comunitaris. Les habilitats funcionals no es veuen restringides a aquelles que afecten la subsistència pràctica o el benestar físic dels individus; també inclouen tota la gamma d'habilitats que influeixen en la capacitat d'una persona d'actuar amb la màxima independència i productivitat a casa, a l'escola i a la comunitat. Les habilitats no funcionals serien aquelles que tenen una probabilitat extremadament baixa de ser requerides en el transcurs de les activitat diàries (Brown, 2007).

Els currículums funcionals són aquells que treballen les habilitats que anomenen funcionals. Són els més apropiats per la formació i per a la transició de l'edat adulta i vida activa de les persones amb disminució psíquica, ja que els seus continguts comprenen les competències i habilitats necessàries per dur a terme una vida autònoma.

Tot i que és important i imprescindible el treball de diferents habilitats de tipus funcional durant tota l'escolaritat obligatòria, tant en centres ordinaris com específics (sobretot pel que fa referència als alumne amb discapacitat intel·lectual severa), de vegades la importància que donem als aprenentatges escolars va en detriment del treball d'aquelles competències i habilitats necessàries per viure una vida independent, autònoma i socialment integrada.

Habilitats com saber estar, saber orientar-se en l'espai i en el temps, tenir cura d'un mateix, conèixer el valor dels diners, saber transferir les competències en el treball, etc. són els àmbits que resulten més febles.

Els nois amb discapacitat en el desenvolupament i aprenentatge que no han tingut èxit escolar sovint s'han quedat en nivells d'aprenentatge escolar molt elementals i no han estat estimulats per adquirir competències en els àmbits de l'autonomia i de la socialització que segurament haurien pogut adquirir si els haguessin ofert ocasions d'aprenentatge per una vida independent (Cuomo i De Pellegrin, 2005).

La AAMR, a l'any 1992, al parlar de retard mental es referiria a persones que mostren limitacions substancials en el seu desenvolupament corrent, presentant limitacions en dos o més de les següents àrees d'habilitats adaptatives:

- Habilitats acadèmiques funcionals
- Comunicació

- Habilitats socials
- Utilització de la comunitat
- Cura personal
- vida a la llar
- Salut i seguretat
- Oci
- Treball
- Autodirecció i autogovern.

A partir del 2002, l'AMMR modifica el concepte que havia establert de retard mental. Es passa a considerar a la persona amb discapacitat intel·lectual com aquella que presenta limitacions significatives en el funcionament intel·lectual i en la conducta adaptativa, entenent com conducta adaptativa "el conjunt d'habilitats conceptuals, socials i pràctiques apreses per les persones per funcionar en la seva vida diària".

Amb aquesta definició es produeix una reestructuració de les habilitats adaptatives que passen a organitzar-se en els tres blocs següents:

1) Habilitats conceptuals: el llenguatge, l'escriptura, la lectura, els conceptes sobre els diners i l'autodirecció

2) Habilitats socials: Habilitats interpersonals, la responsabilitat, l'autoestima, la credulitat, la ingenuïtat, el respecte a les regles, o normes, l'aplicació de les lleis, etc.

3) Habilitats pràctiques: Inclouen les relacionades amb les habilitats bàsiques de la vida diària (menjar, neteja, mobilitat, i vestit), les activitats instrumentals (preparació d'aliments, manteniment de la casa, utilització del transport, presa de medicaments, utilització dels diners, us del telèfon, etc.) les habilitats ocupacionals i el manteniment en entorns segurs.

Seguint les classificacions dels programes de Browlin, Verdugo i d'Evans, els currículums funcionals es poden englobar bàsicament en tres àrees: l'àrea de la vida diària, la de la formació laboral- ocupacional i l'àrea sociopersonal (Pallisera, 1996).

Aquestes àrees engloben al mateix temps una sèrie d'habilitats que s'interrelacionen entre sí, no incidint en un sol àmbit sinó que influeixen en els tres àmbits a l'hora.

Figura 11: Intersecció entre les diferents àrees del programa (Pallisera 1996: 223)

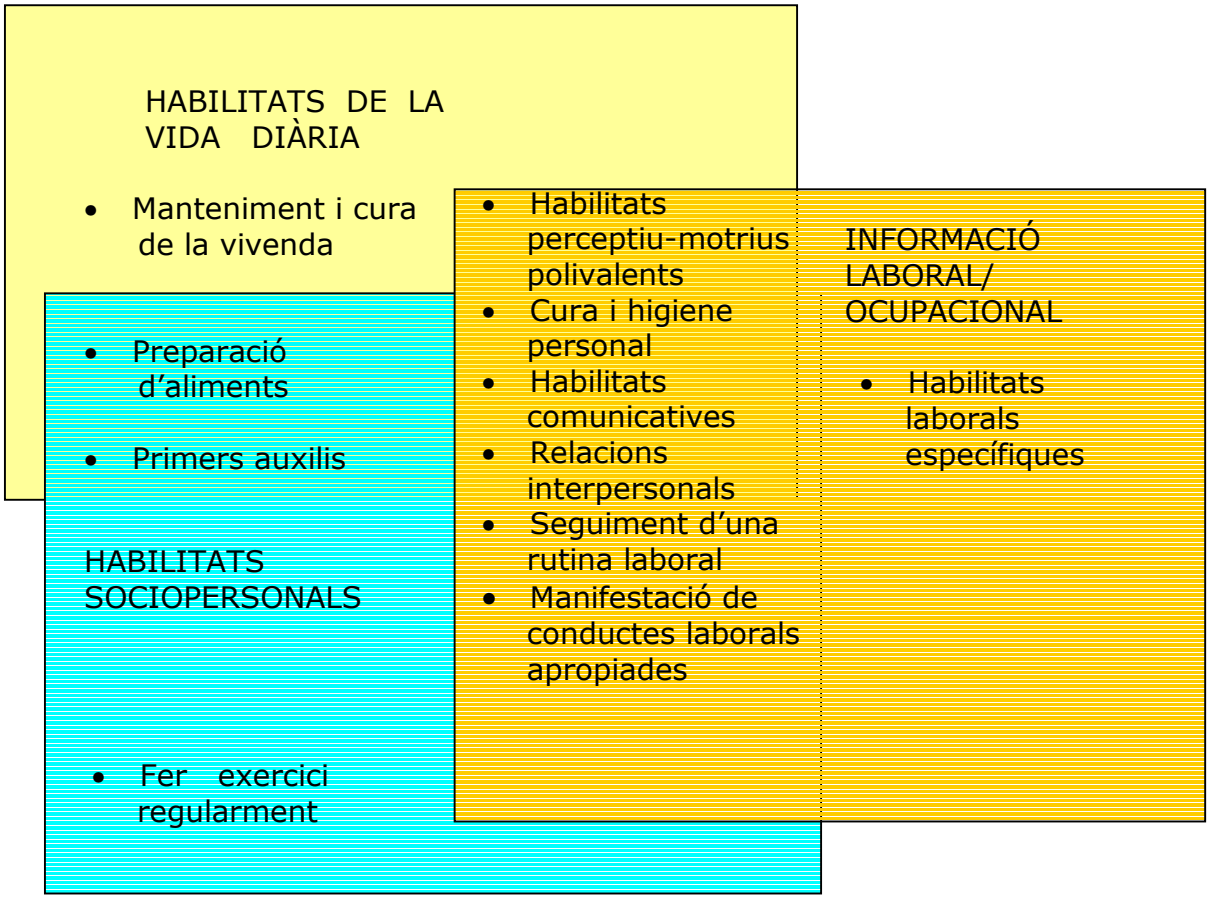

7.2.1 Habilitats d'autonomia i per la vida diària

Aquesta àrea inclou aquelles habilitats dirigides a facilitar la realització de les accions habituals de la vida quotidiana, i un nivell d'autonomia més alt per la persona, centrat en els entorns de la llar, cura d'un mateix, el temps lleure, el desplaçament autònom, salut i seguretat.

L'assoliment d'aquestes habilitats és fonamental per l'autonomia de la persona, la vida independent i la seva plena integració en la societat.

Les habilitats d'aquesta àrea és important treballar-les amb els discapacitats intel·lectuals des de l'entrada a l'escola a l'etapa d'infantil, fins la formació post obligatòria i laboral.

La formació en aquest àmbit a secundària hauria d'anar més enllà de l'autonomia personal. S'hauria de planificar un treball adreçat a l'entorn futur laboral i als entorns de lleure, tan importats per l'adolescent.

Encara que en l'assoliment de l'autonomia d'una persona influeixen factors com les seves capacitats cognitives i el treball que s'hagi realitzat des dels centres educatius, és fonamental el treball conjunt i la col·laboració de les famílies perquè l'alumne pugui desenvolupar d'una manera òptima les habilitats d'aquesta àrea.

7.2.2 Habilitats per la formació laboral

La formació laboral/Ocupacional comprèn la informació sobre el món laboral i les diferents ocupacions; també s'inclouen en aquesta àrea els hàbits de treball (puntualitat, assistència, acceptació de la supervisió, ritme de treball).

A l'últim cicle de l'etapa de secundària, és fonamental incidir en el treball d'aquest tipus d'habilitats.

Tot i que en la formació post obligatòria i pre-laboral, es continua treballant aquest tipus d'habilitats, des de la secundària dins de l'àmbit d'orientació, és fonamental incloure aquest tipus de tasques.

El treball és uns dels factors fonamentals perquè la persona assoleixi l'autonomia econòmica i la independència com a persona. Suposa tenir adquirides unes habilitats com les de trobar i mantenir una feina o adaptar-se al mercat laboral a través de la formació contínua.

Molts dels centres entrevistats, fan palesa de la poca formació dels seus usuaris quan arriben als seus serveis sobre qüestions laborals bàsiques i la realitat del què suposa treballar. El reconeixement dels propis interessos, expectatives, preferències laborals i el coneixement de possibilitats reals d'un mateix és fonamental per iniciar-se tant en el món laboral com per iniciar un formació post obligatòria i pre-laboral. Per altra banda, la família, moltes vegades, presenta una manca d'implicació i coneixement en aquests àmbits, essent necessari realitzar un treball amb aquestes famílies de presa de consciència de la realitat en la que es troba el seu fill.

7.2.3 Habilitats socials

El concepte d'habilitat social, en els darrers temps, s'ha utilitzat molt sobre tot en els àmbits educatius i laborals. Aquest fet ha generat un seguit d'estudis importants amb un marc conceptual molt ample.

Per habilitats socials s'entenen les capacitats o destreses socials específiques que són necessàries per portar a terme una tasca de manera competent. Són aquelles estratègies que la persona tria en una situació específica; són també els nivells d'habilitat demostrats en aquesta elecció, en resposta a les demandes de cada context (Paula et al 2008).

Les habilitats socials inclourien els següents trets:

- Les habilitats socials són un component fonamental del comportament adaptatiu.
- Les habilitats socials impliquen l'adequació dels comportaments socials als contextos, essent el seu impacte la competència social.
- El desenvolupament de persones socialment competents és un objectiu important en el procés de formació per a la inserció laboral.
- Les habilitats socials són quelcom més que allò del que fem, és també el que sentim i pensem.

Aquest àmbit s'ha de treballar de manera continuada des de l'etapa infantil fins la inserció en el món laboral.

7.2.4 Criteris per identificar i prioritzar les habilitats que haurien de formar part del currículum habitual

Com a síntesi d'aquest apartat, sembla pertinent incloure les preguntes que proposa la AAMR,(1992:130-131) a l'hora d'avaluar les habilitats prioritàries i ajudar a diferenciar aquelles activitats o conjunt d'habilitats més necessàries d'aquelles que ho son menys a l'hora de dissenyar el Pla Individual de l'alumne:

1. Quin conjunt d'habilitats o activitats necessita la persona per desenvolupar-se en l'entorn de la mateixa manera que ho fan els iguals a la seva mateixa edat (per exemple a la casa, a l'escola, oci, comunitat i treball)?

2. Quin conjunt d'habilitats o activitats necessita la persona per funcionar en un futur proper com els seus iguals en determinats entorns (a casa, a l'escola, oci, comunitat i treball)?

3. Quin conjunt d'habilitats o activitats ja siguin actuals o que l'alumne necessitarà en un futur són preferides per l'alumne?

4. Quines d'aquestes habilitats són crítiques, essencials o de major prioritat per l'alumne (o la seva família) en les àrees domèstiques, d'oci, comunitari i laboral? (les habilitats o activitats que més necessita)

5. Quines d'aquestes activitats prefereix l'alumne? (habilitats o activitats que més necessita)

6. Quines activitats promouran un major grau d'independència i interdependència en situacions comunitàries integrades? (habilitats o activitats que més necessita).

7. Quines d'aquest conjunt d'habilitats són crítiques per la salut i seguretat de l'alumne? (habilitats o activitats que més necessita).

8. Quines activitats contribuiran a la felicitat de l'alumne, a la seva acceptació per part dels altres i a la satisfacció de la seva vida personal? (habilitats o activitats que més necessita).

9. Quines activitats no poden ser ensenyades o ho seran amb gran dificultat (es realitzaran amb poca freqüència, són complicades o es necessitarà simulació per ensenyar-les)? (habilitats o activitats que no són fàcils d'ensenyar).

10. Quines activitats són o seran inapropiades per l'edat, o són molt limitades en el temps (no avaluables més enllà del futur pròxim) o tenen un valor futur qüestionable? (habilitats o activitats que es necessiten menys)

7.3 Programes funcionals

A l'hora de realitzar el disseny de les programacions curriculars i el treball d'orientació (exposat al punt 9 d'aquest treball), s'han tingut en compte els principis que segons Brown hauria de contemplar un programa educatiu funcional adreçat a alumnes amb discapacitat intel·lectual. A continuació s'exposarà un resum dels mateixos (Brown, 1998):

- Inclusió: Els alumnes amb o sense discapacitat han d'estar físicament junts, si volem que progressin i el seu enriquiment personal i social sigui mutu.

- Un currículum vinculat a l'espai vital: Els alumnes amb discapacitat experimenten una participació menor respecte els altres alumnes en els entorns i activitats comunitàries integrades. S'ha de facilitar a aquests alumnes una participació acceptable en els mateixos

- Habilitats funcionals: Els currículums han de contemplar tant les habilitats funcionals com les que no ho són. Buscar l'equilibri entre elles proporciona a l'alumne un augment de la seva qualitat de vida i una millora en la qualitat del seu espai.

- Adequació a la seva edat cronològica: Un dels objectius dels programes educatius adreçats als alumnes amb discapacitat ha de ser reduir les diferències entre ells i els seus companys d'edat cronològica. Per aconseguir aquest objectiu, la comunitat educativa ha de dissenyar aquelles activitats que siguin apropiades per la seva edat cronològica i garantir l'organització dels serveis educatius necessaris pel seu desenvolupament.

- Transferència d'habilitats: El terme transferència fa referència a l'adquisició i execució d'habilitats en una sèrie de condicions que es donen per assolides quan l'alumne és capaç de realitzar-les en condicions diferents, sense instrucció directa, sense la presència de personal escolar i en un espai de temps relativament curt.

- Pràctica: Aquest terme fa referència a l'execució d'una habilitat en condicions no educatives un cop s'ha adquirit.

- Implicació de pares i tutors: Si es pretén augmentar al màxim l'eficàcia de l'educació impartida, s'ha de proporcionar als alumnes oportunitats de transferir i practicar en condicions no educatives les habilitats que estant aprenent. Els pares i tutors han d'intervenir per garantir aquesta transferència.

- Instrucció no escolar: Es refereix a la instrucció directa facilitada en els entorns no escolars. Aquest punt és important ja que els alumnes amb discapacitats intel·lectuals importants sempre experimenten dificultats a l'hora de generalitzar el que han après en el marc escolar. A l'etapa de secundària s'hauria d'afegir una instrucció directa en entorns laborals comunitaris en règim d'integració.

- Participació parcial: Aquest principi afirma que tots els alumnes amb discapacitats intel·lectuals importants poden adquirir moltes habilitats que els permetrà participar, en una àmplia varietat d'entorns i activitats integrades.

- Adaptacions individualitzades: Enteses com objectes portàtils, materials i altres dispositius adreçats per l'ús de persones amb discapacitats intel·lectuals importants, de manera que puguin participar com a mínim de manera parcial en entorns i activitats integrades.

- Plans de transició individualitzades: Un pla de transició individualitzada és una estratègia educativa per intentar reduir al mínim les dificultats que sorgeixen al passar d'uns entorns i activitats a altres.

CAPÍTOL II: PART EMPÍRICA

Figura12: Pla de transició a la vida activa i adulta

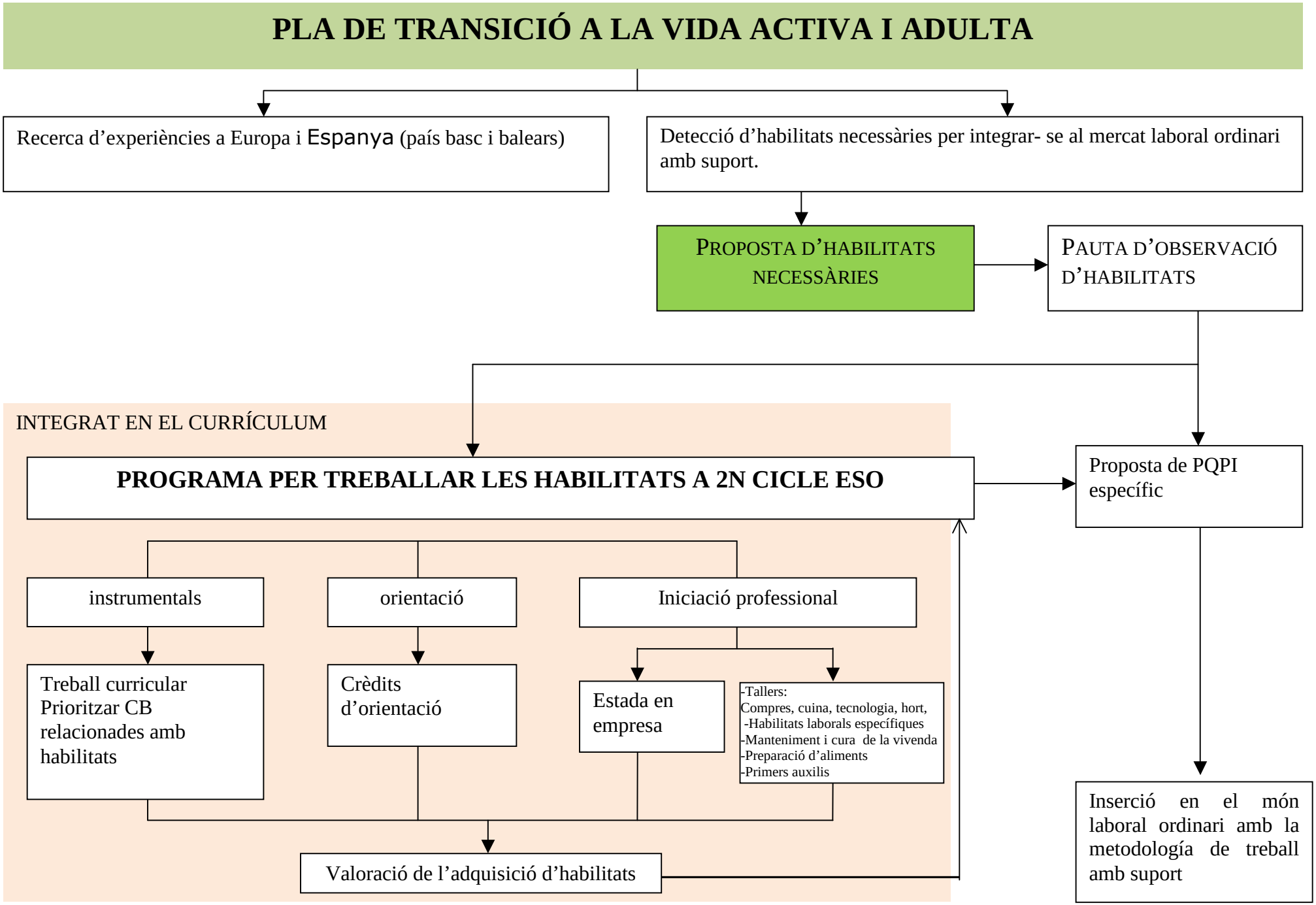

La part empírica de la llicència que ha permès elaborar el Pla de Transició (figura 12). s'ha desenvolupat mitjançant les següents fases:

FASES	CONTINGUTS TRANSVERSALS	METODOLOGIA	TEMPORA-LITZACIÓ
1	Identificació d'habilitats per treballar al 2n cicle de l'ESO	Entrevista en profunditat	juliol-setembre
2	Disseny i aplicació d'una pauta d'observació	Pauta d'observació d'habilitats	setembre-octubre
3	Anàlisi de les dades		octubre
4	Disseny i aplicació d'un programa per treballar les habilitats necessàries per la transició a la vida activa	Programa d'habilitats	Octubre-maig
5	Avaluació del programa	Pauta d'observació d'habilitats. Entrevistes semiestructurades a empreses, famílies i alumnes.	Juny

Al capítol 8 s'exposarà tota la informació que fa referència a l'estudi d'habilitats necessàries per la inserció laboral: l'opció metodològica triada, la justificació de la mateixa, els instruments utilitzats i les conclusions extretes.

Al capítol 9 s'exposarà el desenvolupament del programa i la seva avaluació.

8 IDENTIFICACIÓ DE COMPETÈNCIES BÀSIQUES A TREBALLAR A LA SECUNDÀRIA PER LA INSERCIÓ EN EL MÓN LABORAL

La finalitat d'aquesta primera fase ha estat doble. En primer lloc s'ha esbrinat quin tipus de capacitats s'haurien de treballar a l'ESO per a que els alumnes amb NEEGiP puguin integrar-se al món laboral de la manera més inclusiva possible.

Per aconseguir aquest objectiu, de juliol a setembre del 2008 s'ha portat a terme el treball de recerca que es recull a l'apartat 8.1.

En segon lloc s'ha elaborat una pauta d'observació d'habilitats amb l'objectiu d'elaborar un programa d'actuació a l'IES i la seva posterior avaluació. Aquesta part de la recerca es troba en el punt 8.2.

8.1 Plantejament metodològic

Perquè una persona sigui competent en la seva vida activa i laboral ha de posar en joc una sèrie d'habilitats d'autonomia, laborals i socials en situacions específiques. Aquestes habilitats han de considerar-se dins del món de l'empresa en el qual es pretén inserir a aquesta persona. L'objectiu serà, identificar aquells tipus d'habilitats requerides per les organitzacions laborals perquè la persona amb els suports adequats pugui ser competent en aquest entorn.

Per tal de conèixer en profunditat els aspectes fonamentals perquè el discapacitat psíquic pugui entrar en un tipus de formació post-escolar que després afavoreixi el procés de transició al món laboral ordinari (competències, habilitats, actituds personals, familiars, etc.), s'ha fet servir un instrument de recollida i anàlisi d'informació qualitativa com és l'entrevista.

L'objectiu de l'entrevista personal ha estat obtenir informació en profunditat i detall sobre aquells tipus d'habilitats i actituds que s'haurien de treballar a secundària i que facilitarien la transició escola-vida activa dels discapacitats psíquics.

La modalitat d'entrevista per la qual s'ha optat és l'entrevista semiestructurada, doncs en tots els casos es va realitzar un guió prèviament establert amb les dimensions objecte d'interès especificades i concretades en preguntes que s'ajustaven a una seqüència temporal per a l'obtenció de la informació.

Així doncs, la possibilitat d'un apropament en profunditat de la realitat estudiada a partir d'entrevistes a un grup reduït de professionals, representants del treball amb suport, justifica que l'elecció del tipus i forma d'instrument hagi estat una entrevista personal i semiestructurada.

Això ens ha permès recollir molta i diversa informació per dissenyar un programa d'habilitats funcionals amb l'objectiu de permetre a l'alumne aquests procés de transició a la vida adulta.

A) Objectius:

- Identificar com s'articula el procés global de selecció dels "candidats" dins de la metodologia de treball amb suport.
- Conèixer les competències, habilitats i actituds que es pensen que són bàsiques, pel que fa referència a la inserció sòcio-laboral dels discapacitats intel·lectuals a l'empresa

ordinària per començar a treballar en la metodologia de treball amb suport.

- Seleccionar quines d'aquelles habilitats esmentades en el punt anterior es podrien i s'haurien de treballar des de la secundària.

- Identificar quin tipus de treball es podria fer amb les famílies des de la secundària per facilitar el procés de transició a la vida activa de l'alumne discapacitat psíquic de l'escola al món laboral.

- Identificar aspectes de millora en relació escola- món laboral.

B) Dimensions a valorar:

Taula 15: Dimensions i indicadors a valorar

DIMENSIONS	INDICADORS
1) Elements que es tenen en compte a l'hora de seleccionar als usuaris	✓ Valoracions i dictàmens que es tenen en compte: ✓ (CAD, EVO laboral) ✓ Informes mèdics ✓ Grau de discapacitat ✓ Mitjans i estratègies de selecció (tipus de proves específiques que es realitzen)
2) Factors necessaris i/o facilitadors per poder treballar a l'empresa ordinària amb una metodologia de treball amb suport	✓ Competències escolars ✓ Habilitats funcionals ✓ Habilitats manipulatives ✓ Actituds ✓ Altres
3) Treball amb famílies necessari a realitzar des de l'ESO	✓ Autonomia ✓ Conscienciació ✓ Participació amb el procés ✓ Altres
4) Relació Escola-Empresa	✓ Valoració de la relació escola-món laboral ✓ Accions de millora per facilitar la coordinació

C) Mostra:

La selecció de la mostra és un factor important per aconseguir amb la màxima fiabilitat possible els objectius plantejats.

En aquest cas, s'ha considerat que per aconseguir els objectius abans esmentats caldria seleccionar una sèrie d'institucions que, per la seva trajectòria professional i experiència en l'àmbit de la integració laboral de les persones amb discapacitat en el mercat ordinari, tenen un prestigi i rellevància en el sector.

La selecció d'aquestes institucions, s'ha fet utilitzant la tècnica de mostreig no probabilístic anomenat per judici, amb l'objectiu de garantir una representativitat en aquest tipus d'institucions a Catalunya. Amb aquest propòsit s'ha seleccionat una mostra de 10 institucions de titularitat pública i privada.

S'han realitzat, doncs, 10 entrevistes a professionals que tenen diversos càrrecs i trajectòries professionals, vinculats a aquestes institucions. En tots els casos són persones amb una posició de responsabilitat dins la institució (director de la institució, cap de pràctiques a la mateixa, coordinador d'orientació i inserció laboral, etc.)

Dins del tipus d'institucions, tot i que l'objectiu final, és el mateix (la inserció al mercat ordinari del discapacitat intel·lectual), diferenciaria diversos tipus:

- **Centres especials de Treball CET**: S'ha realitzat una entrevista amb la coordinadora en inserció laboral. He escollit aquesta institució perquè des de fa anys està treballant la integració dels seus usuaris en empreses ordinàries.

- **Programes de qualificació professional adaptats:** S'ha realitzat una entrevista amb la directora del centre on es desenvolupa el programa.

- **Serveis d'inserció laboral:** S'ha realitzat una entrevista al president de la Fundació ECOM, com a una de les pioneres en la creació dels primers SILs a Espanya (Serveis d'integració laboral).

- **Institucions que utilitzen la metodologia de treball amb suport:** S'han realitzat 6 entrevistes a representants d'institucions que utilitzen aquesta metodologia per la inserció laboral dels discapacitats psíquics, amb una trajectòria professional consolidada tant pels seus anys d'experiència com per la representativitat professional reconeguda que tenen en aquest camp.

D) Model d'entrevista

MODEL D'ENTREVISTA		
1	Nom del servei	
2	Persona entrevistada (tipus de càrrec)	
3	Tipus d 'usuaris	➢ Edat ➢ Grau de discapacitat psíquica que presenten (EVO laboral, CAD) ➢ Zona d'on provenen (residència). ➢ Entitat d'on provenen: institut, INEM, lloc laboral específic, lloc laboral ordinari, etc.
4	Tipus de formació o servei que s'ofereix:	➢ Formació pre-laboral ➢ Formació laboral ➢ Orientació ➢ Inserció laboral
5	El procés de selecció de l'usuari (què es valora?)	➢ Tipus i grau de discapacitat ➢ Competències escolars ➢ Actituds ➢ Habilitats funcionals (autonomia, laborals, socials) ➢ Habilitats manipulatives ➢ Altres
6	Com s 'avalua a l'usuari?	➢ Documentació (escolar, CAD, EVO) ➢ Informes mèdics o psicològics. ➢ Tipus de proves (si es realitzen)
7	Quin tipus de competències, habilitats i actituds (tant personals com familiars) s'haurien de treballar des de la secundària i que facilitarien el procés de transició a la vida adulta del vostre usuari?	
8	Quin model de transició escola- món del treball penses que hauria de ser l'adequat pels alumnes amb discapacitat intel·lectual?	

E) Dades rellevants del buidat de dades de les entrevistes.

- Tot i la diversitat d'usuaris (des dels discapacitats intel·lectuals límits fins als discapacitats intel·lectuals severs) amb els quals treballen els diferents professionals entrevistats, hi ha un consens pel que fa a que **la metodologia de treball amb suport no és vàlida per aplicar a qualsevol persona** independentment del seu grau de discapacitat. Tots coincideixen en que l'èxit d'aquesta metodologia depèn més aviat de l'ACTITUD de la persona cap AL MÓN LABORAL.

- Edat dels usuaris: Edat laboral (16-64 anys)

- Zona d'on provenen: No hi ha una delimitació de zones. Depèn de les possibilitats que tingui l'usuari per desplaçar-se.

- Hi ha consens respecte a com aquestes institucions valoren els resultats del **CAD i l'EVO laboral**. Tothom afirma que **aquestes dades no poden ser determinades a l'hora de decidir el futur laboral** d'una persona amb discapacitat intel·lectual. Es tenen en compte com a informació complementària altres valoracions (informes escolars, informes metges, etc.).

- Algunes entitats realitzen algun tipus de proves concretes per la valoració de l'usuari: proves manipulatives, instrumentals (lecto-escriptura i càlcul),cognitives, etc. Però per totes és fonamental l'**entrevista personal** amb l'usuari, on es valora com imprescindible per iniciar el procés d'inserció laboral **l'ACTITUD** cap el treball. El voler treballar i valorar el treball com positiu.

- Hi ha consens en totes les institucions respecte a què **la majoria dels usuaris tenen una gran necessitat de formació en habilitats socials**: els manca tant si venen de l'escola com si són adults i adultes.

- Si indaguem una mica més en aquesta manca d'habilitats trobem que:

  1) El 80% manifesten que no és necessari que els usuaris tinguin assolides **un mínim de Competències Escolars** (lecto-escriptura i càlcul) davant el 20% que pensen que SI és un requisit important.

  2) El 100% dels entrevistats coincideixen en la necessitat d'una millora de les **Habilitats Socials** dels usuaris que els hi arriben. És imprescindible tenir algunes habilitats mínimes socials assolides i un nivell suficient de capacitat de comunicació i de relació amb els altres (captació d'ordres orals, saber demanar ajut, preguntar els dubtes, etc.).

3) El 100% del entrevistats afirmen la necessitat que l'usuari tingui un mínim **d'Autonomia Personal**. El ser autònom en el desplaçament, orientar-se a l'espai, tenir un mínim de cura en ell mateix (higiene, noció del perill, saber demanar ajut, etc.), són fonamentals perquè la persona pugui iniciar una activitat laboral.

4) La totalitat dels entrevistats coincideixen en la importància de que els nois i noies tinguin certes **Habilitats i Actituds Laborals** assolides:

   - L'interès que mostra la persona per treballar.
   - La valoració del treball.
   - Mostrar un interès per treballar a l'empresa ordinària i no en un entorn protegit.
   - La persona ha de ser conscient que necessita suport per a la integració laboral (ha de reconèixer que necessita ajut i mostrar interès per a que se l'ajudi i rebi el suport que necessiti durant el procés).
   - Capacitat de resolució de problemes que puguin sorgir en el lloc de treball.
   - Acceptació de l'autoritat.
   - Responsabilitat.
   - Mínima capacitat d'atenció i concentració en una tasca durant un determinat temps.
   - Organització (habilitats per planificar les tasques encomanades amb autonomia).

- Respecte al paper de les **famílies** en tot aquest procés, les entitats manifesten:

   - Hi ha un consens en tots el entrevistats sobre la necessitat que la família o l'entorn familiar faci costat i suport en tot moment d'aquest procés de transició a la vida adulta a la persona discapacitada.
   - La majoria d'entitats (80%) afirmen que l'actitud i la col·laboració amb la família és un element determinant a l'hora d'aconseguir i sobretot de mantenir un lloc de treball.
   - Alguns dels aspectes que comparteixen respecte al que s'hauria de treballar amb les famílies són:

- Assessorar a les famílies perquè sàpiguen com ajudar als seus fills per tal que puguin assolir la màxima autonomia personal.

- Treballar amb la família per a l'acceptació realista de la seva situació.

- Preparar a la família per assolir certs riscs.

- Ajudar-les a eliminar les pors que tenen respecte a tot el que envolta al seu fill o filla en aquesta edat/etapa (sexualitat, desplaçament independent en transport públic...).

- La totalitat dels entrevistats pensen que la **formació i l'adquisició de les habilitats pre-laborals** s'hauria d'iniciar ja durant l'educació obligatòria (al segon cicle de l'ESO és fonamental).

- Pel que fa a la relació **món educatiu - món laboral** el 70% de les institucions pensen que l'escola hauria de **facilitar als alumnes el coneixement del món laboral en situacions reals.**

- El 90% dels entrevistats pensen que entre la finalització de l'escolaritat obligatòria i l'inici del procés per inserir-se laboralment a l'empresa ordinària, hi ha un buit en referència a la formació dels alumnes. Un **Programa de Formació Laboral** de caire polivalent que treballés totes les habilitats abans esmentades facilitaria el treball i la inserció posterior laboral de les persones amb discapacitat.

8.2 Diagnòstic de competències. Pauta d'observació d'habilitats funcionals

Aquesta fase del treball, és va enfocar cap a l'elaboració d'un instrument (pauta per l'observació d'habilitats), que permetés registrar el diagnòstic inicial i el progrés de l'alumne en una sèrie d'habilitats i competències. Aquestes competències i habilitats (que pensem que són necessàries treballar a l'ESO per facilitar posteriorment l'entrada al món laboral dels nostres alumnes i per tal que puguin accedir a una vida el més "independent" possible) és van seleccionar després d'analitzar els resultats de les entrevistes, d'un treball de recerca de literatura i del coneixement d'altres experiències . Les habilitats s'han agrupat en tres tipus de competències: competències per una bona inserció al lloc de feina, competències per funcionar a la vida quotidiana i competències socials.

- Competències per a una bona inserció al lloc de feina: Comprèn habilitats genèriques, conductes i actituds pre-laborals que preparen a l'alumne per la futura integració laboral.

- Competències per funcionar en la vida quotidiana: Comprèn aquelles habilitats i actituds que ajuden a l'alumne a la consecució d'un nivell d'autonomia i independència personal en la vida quotidiana i a la llar.

- Competències socials: Implica aquelles habilitats i actituds que ajuden als alumnes a relacionar-se més amb la resta de la gent, desenvolupant la confiança en si mateixos i integrar-se de manera satisfactòria en la feina i en la comunitat.

L'elecció d'aquests blocs de competències està justificat per agrupar el conjunt de coneixements, habilitats i actituds que valorem que aquests nois i noies amb necessitats educatives especials necessiten per a la seva realització i desenvolupament personal, la seva inclusió a l'escola, a la societat i a l'àmbit laboral.

Com és recull al projecte Definición y Selección de Competencias (DeSeCo)12, una competència suposa "una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, motivacions, valors ètics, actituds, emocions i altres components socials i de comportament que és mobilitzen conjuntament per aconseguir una acció eficaç". A altres treballs, es simplifica aquesta definició i quan es parla de competències només s'expliciten tres grans components: conceptes, habilitats i actituds.

A continuació es mostra en el següent quadre el component d' "habilitats" de les competències assenyalades així com les "actituds" generals que es

[12] Definition and Selection of Competences (DeSeCo): Theoretical and Conceptual Foundations. Strategy Paper. http://www.portal-stat.admin.ch/deseco/deseco_strategy_paper_final.pdf

prioritzen ja que es considera que els "conceptes" estan més vinculats al programa de cadascuna de les matèries curriculars que l'alumne/a realitza (ja sigui com assignatures o com a tallers). A més a més, s'ha de recordar que l'objectiu fonamental en l'educació d'aquests alumnes es centra més en el "ser", el benestar i el "saber estar", que no pas el "saber" o "fer".

16: Competències que afavoreixen una millor qualitat de vida

Compe-tències	Habilitats específiques	Actituds
Competències per a una inserció laboral adient	Acceptació de l'autoritat Acatament i seguiment d'instruccions Anàlisi de les tasques i interiorització de rutines Autonomia en el desenvolupament de la feina Gestió del temps (puntualitat, dedicació i canvi de rutina...) Atenció i concentració en la tasca (durant períodes curts i llargs de temps) Habilitat per a demanar i acceptar ajut Prevenció davant dels riscos laborals associats a la feina que s'està desenvolupant Assumpció de responsabilitats Assumpció de les conseqüències dels seus actes (i "aprendre" de l'experiència) Habilitat per adonar-se quan s'estan fen les coses ben fetes (qualitat i quantitat) o malament (fracàs) Habilitat per respondre positivament al fracàs Acceptació i adaptació a canvis Habilitat per separar l'activitat personal de la professional Habilitat per cooperar	▪ Valoració del treball com una activitat relacionada amb l'edat adulta ▪ Sensació de pertinència ▪ Actitud positiva i de respecte cap a l'altre ▪ Interès i curiositat. ▪ Voluntat i desig per aprendre ▪ Responsabilitat ▪ Valoració del treball ben fet ▪ Ajut i col·laboració ▪ Consciència de les limitacions i virtuts pròpies
Competències socials	Habilitat per saber escoltar Autocontrol Habilitat per expressar sentiments Habilitat per expressar necessitats Habilitat per expressar opinions personals Habilitat per expressar drets Habilitat per formular peticions o demandes Habilitat per rebutjar peticions (saber dir no) Habilitat per formular preguntes Habilitat per presentar-se Habilitat per presentar als altres Habilitat per iniciar una conversa Habilitat per mantenir una conversa Habilitat per explicar alguna cosa (ordenar seqüències temporals) Habilitat per donar les gràcies Habilitat per fer compliments Habilitat per saber rebre compliments Habilitat per resoldre conflictes assertivament (no passiu ni agressiu) Habilitat per disculpar-se	▪ Sensació de pertinència ▪ Interès i curiositat ▪ Voluntat i desig per participar en diferents situacions social ▪ Actitud positiva i de respecte cap a l'altre ▪ Ajut i col·laboració ▪ Respecte per les conductes social i legalment acceptades i permeses) ▪ Consciència de les limitacions i virtuts pròpies
Competències per a la vida quotidiana	Maneig funcional del càlcul i la lecto-escriptura en la resolució de problemes de la vida quotidiana Cerca i obtenció d'informació (observació, demanda d'ajut, experimentació...) Autonomia en el desplaçament Ús dels serveis de la comunitat Higiene i cura personal Neteja i cura de la llar i dels objectes personals Manteniment i cura de l'entorn (reciclatge) Prevenció davant els perills Conservació i elaboració de menjars equilibrats i adients a les necessitats del moment i de salut personal Gestió del temps lliure Habilitat per escollir entre diferents opcions la que més agrada o interessa Ús de diverses tecnologies presents a la vida (ordenador, mòbil, telèfon, TV i DVD ...)	▪ Voluntat i desig per participar a la comunitat. ▪ Gaudiments de les oportunitats d'oci i temps lliure de la comunitat ▪ Valoració de la salut personal ▪ Valoració i cura de l'entorn ▪ Respecte per les conductes social i legalment acceptades i permeses) ▪ Consciència de les limitacions i virtuts pròpies

En funció d'aquesta classificació s'ha elaborat:

A. Una taula (pg. 106-111) on es presenta l'operitivitat de cadascuna de les competències seleccionades (definint les habilitats i els criteris d'avaluació). Aquest procés és clau per poder assegurar el màxim rigor possible en l'observació.

B. Un qüestionari d'avaluació individual que consta de 134 ítems (annex nº1) que correspon als tres tipus d'habilitats abans esmentades. Aquesta classificació facilita un treball posterior de programació d'objectius i activitats individuals per a cada alumne.

   El professional ha d'avaluar a l'alumne en una escala de quatre freqüències de més a menys, segons el grau que tingui el comportament descrit.

   Al costat consta un apartat d'observacions, per facilitar el seguiment i poder observar l'evolució d'aquests alumnes i si s'escau assenyalar algun tipus de conductes més específiques.

C. Un registre de grup, que facilita l'anàlisi de l'evolució del grup respecte a les habilitats assolides (annex nº 2).

Taula 17: Definició de les habilitats específiques i criteris d'avaluació

Competències	habilitats específiques	definició	com s'avalua: CRITERIS
Competències per a ser productiu a la feina	Acceptació de l'autoritat	Entendre que a la feina (igual que a l'escola) hi ha professionals/companys que estan per sobre de nosaltres (perquè saben més i tenen més experiència) i que els hem d'escoltar, seguir els seus consells i respectar SEMPRE distingint que no es tracti d'una situació d'abús de poder.	- Escolta al seu superior o company tutor amb una actitud positiva i activa quan se li demana alguna cosa o se'l crida l'atenció. - Compleix allò que se li demana (rectificant la seva conducta, si cal)
	Acatament i seguiment d'instruccions	Realitzar les tasques en l'ordre, el temps i de la manera en que se li demana.	- Realitza la feina de la manera que se li demana. - Segueix la mateixa seqüència de passos en la realització de la feina. - Realitza la tasca dins dels terminis establerts. -
	Anàlisi de les tasques i interiorització de rutines	Ser capaç d'assimilar les diferents tasques treballades: els materials i eines necessaris, els passos que les composen i l'ordre en que s'han d'executar.	- Darrere un temps realitzant la mateixa feina, és capaç de fer-la de manera autònoma sense un suport continuat.
	Autonomia en el desenvolupament de la feina assignada	Realitzar la feina encomanada sense cap tipus de suport.	- Necessita que algú supervisi la seva feina. - Necessita alguna adaptació de l'entorn per a que realitzi la seva feina. - Necessita suport continuat. - Necessita bastant de suport. - Necessita poc suport. - Gens de suport.
	Gestió del temps (puntualitat, dedicació i canvi de rutina...)	Entendre que a la feina hi ha un horari que s'ha de complir (hora d'entrada, d'esbarjo, de sortida...) i que ha d'adaptar el seu comportament als temps establerts.	- Arriba puntual a la feina. - Es canvia de roba (si cal) en el temps assignat. - Està a punt al seu lloc de feina a l'hora establerta. - Controla el temps (mirant rellotge o demanant l'hora) per ajustar el seu ritme de treball a l'execució de la tasca assignada. - Reconeix (si n'hi ha) els senyals que avisen als treballadors del canvi d'activitat. - Coneix i controla autònomament les hores d'entrada i sortida de la feina.
	Atenció i concentració en la tasca (períodes curts i llargs de temps)	Ser capaç de realitzar les tasques proposades sense distreure's ni que afecti al rendiment (quantitat i qualitat) de la feina.	- Xerra amb els companys en els espais i temps dedicats per això. - No s'aixeca de la cadira (o es mou del lloc de feina) contínuament per anar al lavabo fer un tomb, mirar el que fa un altre... - Fa la feina en el temps que se li demana i amb la qualitat desitjada. - Realitza bé una tasca repetitiva durant un període de temps llarg.
	Habilitat per a demanar i acceptar ajut	Ser conscient de les seves dificultats i demanar o agrair (quan se li proporciona) l'ajut que necessita per portar a terme les tasques encomanades.	- Reconeix quan li costa o no sap fer una cosa. - S'adreça a la persona indicada (un company o supervisor) perquè l'ajudi. - Quan algú s'adona que l'alumne no ha entès / o té dificultats per desenvolupar la feina assignada i li ofereix el seu ajut, fa cas.

Competències	habilitats específiques	definició	com s'avalua: CRITERIS
Competències per a ser productiu a la feina	Prevenció davant dels riscos laborals associats a la feina.	Reconèixer les situacions de perill o conductes que a la llarga poden repercutir negativament en la seva salut (o la d'un altre) i les evita.	- Treballa amb cura prestant atenció al que fa i com ho fa. - Fa servir, si cal, elements, roba...de protecció (guants, casc...) - Demana ajut (si no sap fer servir una cosa o pesa molt...) tot evitant problemes per a ell i la resta. - Té en compte mesures de prevenció relacionades amb la feina que està desenvolupant: o Seu amb correcció a la cadira. o Aixeca pesos de manera adient (postura) i utilitza alguna eina per facilitar el seu transport. o Localitza en tot moment on son situats els companys per evitar fer mal. o Evita col·locar-se en mig dels companys que treballen per que no li facin mal a ell o a ella. - Davant del perill d'un accident laboral coneix i posa en marxa el protocol d'actuació propi de la feina que desenvolupa (demana ajut, practica primers auxilis...) - Detecta alguna situació de risc al lloc de feina i el comunica.
	Assumpció de responsabilitats	Prendre consciència de quines són les seves obligacions a la feina.	- Té clar quin treball és competència seva i quin treball ha de fer un altre. - Afronta la seva feina (no s'amaga ni delega, quan no toca) -
	Assumpció de les conseqüències dels seus actes	Assumir els resultats dels seus actes i acceptació de la sanció o premi.	- Reconeix quan ha fet alguna cosa bé. - Reconeix quan ha fet alguna cosa malament. - Accepta la sanció davant d'un treball mal fet o una conducta inadequada. - Accepta l'elogi davant d'un treball ben fet o una conducta adequada. - Modifica (o manté) la seva conducta per aconseguir que la pròxima feina surti bé.
	Habilitat per respondre positivament al fracàs	Acceptar els errors i posar en marxa estratègies per resoldre'ls.	- Quan hi ha una feina que no li surt o que ha fet malament, tracta de resoldre aquesta situació be demanant ajut o be adoptant una nova manera d'abordar la tasca. - No es frustra, plora o es posa violent.
	Acceptació i adaptació a canvis	Habilitat per acceptar canvis de tasca, espais, horaris o companys i adaptar el seu comportament de manera positiva a la nova situació.	- Entén que hi ha un canvi i que s'ha de respectar. - S'esforça (tot sol o amb ajut) per adaptar el seu comportament a la nova situació. - No es frustra, plora o es posa violent, davant del canvi.
	Habilitat per separar l'activitat personal de la professional	Habilitat per saber diferenciar . les relacions i situacions personals de les professionals.	- Entén que els companys de feina són companys i no "amics". - No envaeix l'espai personal dels companys i s'adreça a ells amb educació i amb els formalismes que toquen. - No resol els problemes personals dins de la feina (a la feina es va a treballar)
	Habilitat per cooperar	Entén i accepta que hi ha feines que una persona no pot fer ell o ella tot sol/a i que és necessari fer-les entre diferents companys.	- Participa de manera adient en les activitats grupals en què se li demana. - S'ofereix per ajudar a algun company sempre sense descuidar les pròpies obligacions - Accepta les decisions preses democràticament encara que vagin en contra de la seva opinió.

Competències	habilitats específiques	definició	com s'avalua: CRITERIS
Competències socials	Habilitat per saber escoltar	Davant de qualsevol explicació que vagi adreçada al grup o individualment prestar l'atenció necessària per entendre l'explicació i preguntar sobre el que s'explica.	- Mostra conductes tant verbals com no verbals d'escolta activa al seu interlocutor. - Respon preguntes obertes o tancades sobre el que s'explica. - Pregunta coherentment sobre allò que s'explica.
	Autocontrol	Davant de qualsevol situació saber reflexionar i evitar comportaments o expressions verbals no adequades.	Davant d'una situació adversa o no esperada - Evita qualsevol comportament o expressió no adequada. - intenta entendre que succeeix demanant ajut o sol·licitant informació a una altra persona.
	Habilitat per expressar sentiments	Mitjançant la comunicació verbal i no verbal és capaç d'expressar emocions tant positives com negatives, tant en relació a les persones com amb les activitats i objectes.	- Expressa les emocions i sentiments quan se li pregunta. - Expressa emocions i sentiments de manera espontània d'una manera pertinent
	Habilitat per expressar necessitats	Mitjançant la comunicació verbal i no verbal saber expressar les necessitats que es tenen en qualsevol situació de manera adequada i a les persones adequades.	- Expressa les necessitats: dolor, anar al servei, gana, set, d'aclariments, d'orientació, d'ajut per realitzar una tasca.
	Habilitat per expressar opinions personals	Mitjançant la comunicació verbal i no verbal saber expressar les opinions personals quan se li demanen o en moments o situacions adequades espontàniament.	- Presta atenció, reflexiona i explica la seva opinió personal sobre allò que se li pregunta. - Explica espontàniament i de manera adequada la seva opinió personal.
	Habilitat per expressar drets	Entendre quin són els drets que li pertanyen i saber expressar-los en un situació determinada quan calgui a les persones adequades.	- Davant d'una situació on es demana una actuació que va en contra dels seus drets, reflexiona i els sap fer valer. - Coneix, entén i fa valer els seus drets en qualsevol situació .
	Habilitat per formular peticions o demandes	Demanar ajut quan es necessiti a la persona adequada.	- Identifica una situació en la que necessita ajut. - Demana ajut a la persona adequada. - Agraeix l'ajut i la informació que li han donat.
	Habilitat per rebutjar peticions	Negar-se davant de les sugerències il·legals o errònies o que no venen de gust d'una altra persona.	- Rebutja una petició poc raonable que li fa una altra persona (diu que no, marxa o demana ajut). - Rebutja una petició que va en contra dels seus desitjos personals (diu que no, marxa o demana ajut).
	Habilitat per presentar-se	Ser capaç de presentar-se de manera correcta en les situacions adequades o quan es requereixi.	- Es presenta amb un to de veu adequat i donant les dades d'identificació fonamentals (nom, edat etc.). - Dóna les dades d identificació fonamentals. - Es presenta en un to de veu adequat.

Competències	habilitats específiques	definició	com s'avalua: CRITERIS
	Habilitat per presentar als altres	Ser capaç de presentar a les altres persones conegudes en situacions adequades o quan se li demani.	- Sap donar les dades més importants personals de persones conegudes a l'hora de presentar-les (nom, edat, escola, etc.). - Dóna les dades d'identificació fonamentals de l'altra persona. - La presenta en un to de veu adequat.
Competències socials	Habilitat per conversar	Ser capaç de portar una conversa: saludar, escoltar, interrompre de manera pertinent, respondre a preguntes i acomiadar-se.	- Saluda correctament a l'iniciar una conversa. - Sap escoltar. - Interromp de manera pertinent una conversa. - Sap preguntar i respondre a preguntes. - S'acomiada de manera correcta. - Respecta el torn de paraules.
	Habilitat per explicar alguna cosa (ordenar seqüències temporals)	Saber explicar un fet seguint una seqüència temporal lògica.	- Explica un fet d'una manera entenedora tenint en compte 3 moments (principi, nus i final).
	Habilitat per donar les gràcies	Saber donar les gràcies quan es requereix d'una manera adequada.	- Utilitza de manera habitual el "si us plau" i el "donar les gràcies": ▪ Quan et regalen alguna cosa ▪ Quan et conviden ▪ Quan et fan un compliment ▪ Altres.....
	Habilitat per fer i saber rebre compliments	Saber afalagar a les persones properes en situacions determinades.	- En situacions apropiades fa elogis i compliments a altres persones: ▪ Per l'aparença física ▪ Per la seva manera de ser i actuar vers amb ell i els altres
	Habilitat per saber rebre compliments	Saber escoltar i agrair els compliments que ens fan.	- Escolta i agraeix els compliments que ens fan els altres.
	Habilitat per resoldre conflictes assertivament (no passiu ni agressiu)	Davant d'un conflicte o situació adversa saber expressar els sentiments i les emocions de manera acurada sense agressivitat.	- Davant d'una situació adversa: ▪ Reflexiona ▪ Estudia diferents possibilitats d'acció ▪ Aplica la solució escollida ▪ Si s'escau demana ajut.
	Participar en activitats	Acostar-se a un grup de manera adequada i sol·licitar l'unir-se a les seves activitats.	- Mostra iniciativa per adreçar-se a un grup (al pati, a l'escola a la classe). - Demana de manera adequada que el deixin participar en les seves activitat.
	Habilitat per disculpar-se	Demanar perdó d'una manera adequada davant dels errors realitzats.	- Davant d'un error realitzat demana perdó de manera adequada.

Competències	habilitats específiques	definició	com s'avalua: CRITERIS
Competències socials	Autonomia en el desplaçament	Ser autònom/a en els seus desplaçaments habituals.	- Pot anar tot sol de casa al centre d'estudis, oci o treball. - Respecta els semàfors, passos de vianants i altres senyals rellevants. - Utilitza el transport públic en els seus desplaçaments: ▪ Localitza la parada / estació ▪ Identifica el transport (número de bus, tren...) que necessita ja sigui tot sol o bé demanant ajut a una altre usuari que estigui esperant ▪ Pica el seu bitllet ▪ Controla quan necessita comprar una nova tarja de transport ▪ Sap on ha de comprar la seva tarja de transport ▪ Controla l'horari del mitjà que fa servir ▪ Interpreta l'horari que hi ha a la parada de bus o estació per buscar el tren o autobús que necessita.
	Ús dels serveis de la comunitat	És capaç d'utilitzar de manera autònoma els diferents serveis de la comunitat.	- Localitza els establiments que habitualment fa servir en les seves compres. - Identifica que pot comprar en els diferents establiments. - Quan entra en algun establiment saluda i demana el que vol o necessita. - En les compres, demana el preu, paga, demana el tiquet i verifica els canvis.
	Higiene i cura personal	El noi o noia manté una bona cura i endreçament personal.	- Prepara la seva roba cada dia i els objectes personals que farà servir. ▪ Té en compte el clima i l'activitat ▪ Combina la roba. - Es vesteix tot sol (no importa si té la roba adaptada) realitzant la seqüència del vestit correctament, en privat o en llocs reservats al seu sexe. - Es pentina tot sol. - A la perruqueria, escull el seu propi estil de pentinat. - Es dutxa de manera autònoma. - Utilitza correctament eines i productes d'higiene i cura personal (desodorant, perfum, compreses i/o tampons, maquillatge, eixugador, afaitadora, productes per la neteja i cura del calçat, talla ungles...). - Distingeix una situació d'abús sexual i reacciona de manera adient (rebutja, demana ajut...). - Utilitza mètodes de prevenció de l'embaràs i de malalties de transmissió sexual. - Pren correctament la medicació que fa servir (ho identifica, sap la dosis i quan prendre'l). - Reconeix els símptomes bàsics de malaltia (dolor, febre, tos...) ▪ Utilitza el termòmetre correctament ▪ Si té algú petit problema de salut (mal de cap, una ferida...) és capaç de curar-se ▪ Si té un problema més gran de salut (inclòs trastorn menstrual) demana dia i hora al centre de salut/hospital o avisa a la família.

Competències	habilitats específiques	definició	com s'avalua: CRITERIS
Competències socials	Neteja i cura de la llar i dels objectes personals	El noi és conscient de la importància de tenir cura i respectar les nostres coses per sentir-nos còmodes.	- Ordena les seves coses. - Decora la seva pròpia habitació. - Fa la neteja de la llar: ▪ Treu la pols ▪ Escombra i recull la brutícia ▪ Fa el llit ▪ Frega el terra ▪ Para i recull la taula correctament.
	Manteniment i cura de l'entorn (reciclatge)	És conscient de la importància de tenir cura i respectar allò que és de tots.	- Respecta els espais públics (no embruta). - Recicla els diferents materials al contenidor corresponent.
	Prevenció davant els perills	Reconeix una situació de perill.	- Coneix les diferents situacions quotidianes. - Reconeix aquelles situacions que poden comportar un risc. - Reflexiona sobre la situació. - Sap prendre decisions per evitar-les (demanar ajut, denunciar-les, dir que no, etc.).
	Conservació i elaboració de menjars equilibrats i adients	Prepara el seu menjar de manera autònoma aplicant les nocions bàsiques d'una dieta equilibrada i saludable.	- Prepara menjars seguint els conceptes treballats a classe.
	Gestió del temps lliure	És conscient que a més del temps de feina hi ha un altre temps que és bo d'omplir fent coses amb els amics, amb la família, amb associacions, etc.	- Coneix les diferents activitats d'oci del seu entorn i com participar-hi. - Omple voluntàriament el seu temps lliure en activitats que li interessen (veure la TV, jugar a la playstation...) - Reclama a la família el poder participar en activitats organitzades a la comunitat. - Truca per telèfon als amics per quedar, xerrar... - Controla l'horari de les activitats en que hi participa. - Decideix en quines activitats o objectes gastar els seus diners.
	Habilitat per escollir entre diferents opcions la que més agrada o interessa	Davant del coneixement de diferents opcions d'oci tria la que més li agrada autònomament	- Coneix diferents opcions d'oci. - Mesura les diferents possibilitats de cadascuna - Pren una decisió
	Ús de diverses tecnologies presents a la vida (ordenador, mòbil, telèfon, TV)	Utilitza les diferents tecnologies d'una manera molt bàsica.	- Truca per telèfon (tant mòbil com fix) i atén les trucades. - Utilitza l'ordinador. - Encén i apaga l el TV, buscar els diferents canals, etc.

8.3 Criteris d'aplicació de l'escala d'observació

L'aplicació de l'escala d'habilitats s'ha realitzat en dos moments: a l'inici i al final de curs (mesos d'octubre i de juny),per tal d'identificar les habilitats funcionals objecte d'estudi abans i després de realitzar una intervenció psicopedagògica i un entrenament durant el curs en contextos escolars i real.

L'avaluació l'han realitzada els tutors i les famílies en diferents situacions (a les aules, al taller, al pati, a la llar, etc.), en contextos naturals.

Taula 18: Planificació de la 1ª avaluació.

PLANIFICACIÓ DE L'AVALUACIÓ	Què avaluem	El grau d'assoliment dels alumnes de les habilitats objecte d'estudi
	Per què avaluem	Planificar després de l'avaluació i l'anàlisi dels resultats una intervenció psicopedagògica d'entrenament d'habilitats
	Quan avaluem?	A l'inici de curs (mes d'octubre)
	On avaluem? (entorns)	▪ Al centre (pati, aules, tallers) ▪ A la llar ▪ Altres entorns (biblioteca, piscina, estades fora del centre, etc.)
	Com avaluem?	Observació directa(escala d'observació d'habilitats)
	Qui avalua?	▪ El tutor ▪ Família
	Aplicació dels instruments d'avaluació	Aplicació de l'escala d'observació
INFORMACIÓ DE L'AVALUACIÓ	Objectius	Interpretar i valorar la informació
	Accions	Formular judicis d'acord amb els criteris establerts

Taula 19: Planificació de la 2ª avaluació

PLANIFICACIÓ DE L'AVALUACIÓ	Què avaluem	El grau d'assoliment dels alumnes de les habilitats objecte d'estudi després de treballar tot el curs un programa d'ensinistrament
	Per què avaluem?	Per comprovar si l'aplicació del programa ha incrementat les habilitats en els alumnes.
	Quan avaluem?	A final de curs (mes de juny)
	On avaluem? (entorns)	▪ Al centre (pati, aules, tallers) ▪ A la llar ▪ Altres entorns (biblioteca, piscina, estades fora del centre, etc.) ▪ A les empreses
	Com avaluem?	▪ Observació directa(escala d'observació d'habilitats) ▪ Entrevistes (a la família, alumnes i empreses)
	Qui avalua?	▪ Tutor ▪ Família ▪ Empreses
	Aplicació dels instruments d'avaluació	Aplicació de l'escala d'observació i entrevistes a les famílies, empreses i alumnes.
INFORMACIÓ DE L'AVALUACIÓ	Objectius	Interpretar i valorar la informació
	Accions	Formular judicis d'acord amb els criteris establerts

9 PROGRAMA D'ORIENTACIÓ I TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA DELS ALUMNES AMB DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL GREU AL SEGON CICLE DE L'ESO.

El resultat dels anys d'escolarització dels nostres alumnes en centres ordinaris, el coneixement d'iniciatives i d'experiències que treballen amb persones amb discapacitat intel·lectual (pel que fa a la seva formació professional i la posterior inserció laboral en l'empresa ordinària) tant al nostre territori com a les Illes balears i al País Basc, així com d'altres que ens apropa la literatura (Verdugo, Pallisera, Figuera, Paula Monjas i Martínez) i el resultat de les entrevistes realitzades a diferents institucions que treballen la integració al mercat laboral del discapacitat intel·lectual, ens ha portat a plantejar-nos un seguit de reflexions i actuacions, tant a nivell curricular com del procés orientador, per tal d'afavorir la transició a la vida adulta d'aquest col·lectiu d'alumnes.

Aquestes actuacions queden reflectides en els següents punts:

- A nivell curricular, s'ha realitzat un treball d'habilitats i de competències socials, d'autonomia personal i pre-laborals que pensem que són necessàries perquè l'alumne pugui accedir a una vida el més independent possible en tots els aspectes (laboral, social, al lleure, a la llar...). Considerem que, especialment, als darrers anys de la secundària s'han d'afavorir els aprenentatges més funcionals en lloc d'insistir en qüestions acadèmiques que poc poden aportar en un futur en seva qualitat de vida.

- Referent a l'orientació, pròpiament dita, a més a més del programa de visites (CONEIXEMENT i EXPLORACIÓ) que tradicionalment s'ha realitzat a 4t de l'ESO als tallers ocupacionals i centres específics de treball (avui en dia les úniques sortides laborals que tenim a la nostra zona per aquest col·lectiu d'alumnes), s'ha dissenyat i portat a terme, amb els alumnes que aquest curs finalitzen l'ESO, un projecte de "VIVÈNCIA DEL MÓN LABORAL", en contextos reals de treball, la finalitat del qual ha estat fonamentalment incrementar l'autonomia, l'autoestima, l'autoconeixement dels alumnes i treballar "el dol" d'acabament d'una etapa i separació definitiva del seu entorn escolar.

- Avaluació del programa des de diferents àmbits: centre, família, empreses i alumnes. L'escala d'observació d'habilitats, i entrevistes a les famílies empreses i alumnes, han estat els instruments bàsics que hem utilitzat.

A continuació es descriurà els trets d'identitat de l'IES Josep Mestres i Busquets on s'ha dut a terme aquesta experiència, les característiques dels alumnes a qui ha anat adreçada, el disseny del programa i els resultats de l'avaluació del mateix.

9.1 L'IES Mestres i Busquets

Situació, context i composició

L'IES mestres i Busquets està situat en la localitat de Viladecans. Viladecans és una ciutat del Baix Llobregat, amb 60.000 habitants i en creixent i ràpida expansió. Forma part de l'àrea metropolitana de Barcelona.

La major part de la població treballa en el sector dels serveis i de la indústria. Una de les característiques de Viladecans, com de tants altres municipis de la comarca, és la forta presència de població immigrant

L'alumnat del centre és un reflex de la localitat. Hi ha alumnes de diferents ètnies i procedències (gitana, magrebina, i els darrers anys llatinoamericans, xinesos i de l'Europa de l'est).

L'IES Josep Mestres i Busquets es va constituir a l'any 1996 com a centre d'Ensenyament Secundari, amb la característica peculiar d'haver estat escollit per l'Administració com un dels centres ordinaris que atenen alumnes amb necessitats educatives especials. En el seu inici ja contava amb una Unitat d'Educació Especial.

Aquest projecte donava continuïtat al projecte ja iniciat al CEIP Can Palmer d'aquesta localitat.

Actualment, l'IES compta amb la dotació dels recursos humans i materials de quatre Unitats d'Educació Especial i d'una Unitat de Suport a l'Educació Especial (U.S.E.E.).

Actualment, el centre conte amb tres línies d'E.S.O. Les modalitats que ofereix de Batxillerat són: Ciències de la Naturalesa i de la salut, Tecnologia, Ciències Socials i Humanitats i des d'enguany també el Batxillerat Artístic.

Alumnat amb necessitats educatives especials

Dins de l'alumnat que presenta necessitats educatives especials greus i permanents es diferencia els que pertanyen a un Grup d'educació especial, els de la Unitat de Suport a l'Educació Especial i els alumnes "d'aula ordinària", aquests últims també són alumnes que presenten necessitats educatives especials però necessiten menys suports a nivell de recursos humans i materials.

Tots els alumnes considerats amb necessitats educatives especials, tenen un dictamen realitzat per l'EAP; en el dictamen s'especifica els suports

necessaris perquè es puguin beneficiar al màxim de la seva escolarització en un centre ordinari.

Les Unitats d'Educació Especial (aquest curs n'hi ha quatre) està formada per un màxim de vuit alumnes, amb una persona tutora del Departament de psicopedagogia i una cotutora del grup ordinari de referència. Aquests alumnes tenen com a grup de referència un grup de l'ESO, en el qual s'inclouen quasi un 70% del seu currículum. Concretament la integració al seu grup de referència té lloc a:

- Tutoria.
- Crèdits comuns: Visual i Plàstica, Educació Física, Música, Català, Castellà, i enguany s'integraran també a Matemàtiques.
- Optatives: Aquests crèdits estan impartits per professorat del Departament de Psicopedagogia, o bé per professorat d'altres departaments.
- Altres situacions d'integració es donen durant el temps d'esbarjo, les activitats extraescolars i en el treball del Crèdit de Síntesi.

Durant el curs 2004/05 es va crear un nou grup, la unitat de suport a l'educació especial (USEE), amb unes discapacitats entre el 68 i 78 %. Actualment comparteixen part del currículum a l'aula ordinària en àrees com Tutoria, Educació Física, Visual i Plàstica, i algunes matèries optatives.

9.2 Descripció de l'alumnat a qui va adreçat el programa

El grup està format per 9 alumnes entre els 16 i els 20 anys, amb una discapacitat intel·lectual alta (sis d'aquests alumnes la valoració del CAD està al voltant del 70-80%, tres d'aquests alumnes es troben entre el 45-60%).

Descripció dels alumnes:

- Són alumnes que en la majoria dels casos, estan assolint objectius de l'etapa infantil: la majoria no saben llegir ni escriure (hi ha un alumne amb el procés lectoescriptor assolit, dos que fan lectura sil·làbica i la resta reconeixen, en diferent mesura, grafies i sons, i fan una lectura global de paraules d'ús quotidià). A l'àrea de matemàtiques, excepte un alumne, els altres no superen el cicle inicial de primària.

- El seu llenguatge oral és deficitari en la majoria dels casos i la seva comprensió limitada. Necessiten acompanyar les explicacions amb imatges i signes manuals.

- Van començar la Secundària amb els hàbits escolars i les habilitats socials bastant ben assolides.

- El conjunt de nois i noies té una autonomia personal baixa i una dependència encara important de l'adult.

- La seva autoestima i autoconcepte són baixos, en gran part dels casos.

- Cap dels alumnes presenten comportaments disruptius.

9.3 Finalitat i estructura del programa

La finalitat principal d'aquest programa és capacitar i habilitar als adolescents amb discapacitat intel·lectual mitja i severa que gaudeixen del recurs USEE a l'IES Mestres i Busquets, per ser més competents en els plans personal, social i laboral així com facilitar la seva entrada a la vida adulta i activa. Però també pretén, contribuir a donar més visibilitat a aquests alumnes dins de la comunitat per sensibilitzar-la i per donar a conèixer les possibilitats reals d'aquests nois i noies desmitificant la figura del discapacitat.

Aquest programa té 3 eixos fonamentals:

- EIX 1: Programa per incrementar les habilitats socials, personals i laborals dels alumnes a la llum dels requisits (competències) que demanen les empreses[13] per tal que el treballador s'insereix laboralment de manera satisfactòria al lloc de feina i poder accedir a una vida el més "independent" possible.

- EIX 2: Accions adreçades al "Coneixement i exploració del món laboral". Dins d'aquest eix trobem les activitats realitzades a l'aula per tal d'apropar l'alumne al món laboral, la qual cosa es complementa amb un planning de sortides a diferents tipus de centres (CO, CET, SOI...) de la zona i rodalies on poden conèixer "in situ" diferents tipus de feines i tasques que es desenvolupen així com les responsabilitats que impliquen.

- EIX 3: "Vivència del món laboral". Consisteix en que l'alumne realitzi una estada curta en una empresa de la zona la qual li serà adjudicada tenint en compte les seves capacitats i interessos. Aquest eix és un punt clau en el procés de transició cap a la vida adulta d'aquests alumnes perquè vagin assumint que l'etapa escolar ja s'acaba i coneguin el món laboral real.

A continuació, i abans d'aprofundir en cadascú d'aquests eixos, es detalla les fases de desenvolupament del projecte (i les tasques implicades).

[13] Per realitzar aquest punt hem entrevistat a una sèrie d'institucions amb experiència en la metodologia de treball amb suport, a l'objectiu d'esbrinar quines competències i habilitats pensen que són fonamentals per treballar a la secundària i que facilitarien a l'alumne la inserció posterior a l món laboral.

Taula 20: Descripció dels eixos d'intervenció

	1r trimestre	2n trimestre	3r trimestre
EIX 1	• Concretar quines son les habilitats "desitjables" per a la integració socio-laboral dels alumnes. • Valorar als alumnes a la llum d'aquesta proposta. • Dissenyar un programa d'habilitats. • Iniciació del Programa de Transició Individual.	• Desenvolupament del programa d'habilitats. • Avaluació continua.	• Desenvolupament del programa d'habilitats. • Avaluació final.
EIX 2	• **VISITES A CENTRES:** • Cerca de centres a visitar i establiment d'un calendari provisional. • Visita Fundació Cassià Just (CET i treball amb suport).	• Visita al centre TEAS (TO i SOI) • Visita als Tallers Bellvitge. (TO i CET) • Visita centre Ariadna (TO i SOI) • Saló de l'Ensenyament.	
	• **CRÈDIT: Comencem a treballar!** • **M1: On treballa la gent?**	M2: A la feina, vigila!	M3: I després de la feina, que?
EIX 3	• Explorar els interessos/capaci-tats laborals dels alumnes. • Concretar entorns laborals on podrien realitzar els aprenentatges. • Realitzar una proposta d'horaris dels nois, tasques a desenvolupar, suports. • Realitzar proposta d'horaris dels professors acompanyants.	1) Carta i reunió amb les famílies. 2) Reunió Direcció de l'IES amb responsables Centres. • Començament de les pràctiques I. • Valoració Contínua.	• Pràctiques II • Valoració final d'aquestes estades.

9.4 Desenvolupament dels eixos

Eix 1- Programa per incrementar les habilitats socials, personals i laborals dels alumnes.

Després del treball de recerca realitzat, explicitat en l'anterior capítol, hem extret aquelles habilitats i competències que pensem que són necessàries treballar a l'ESO per facilitar l'entrada al món laboral dels nostres alumnes i per tal de poder accedir a una vida el més "independent" possible. Les habilitats s'han classificat en tres tipus de competències: competències per una bona inserció al lloc de feina, les competències per funcionar a la vida quotidiana i les competències socials.

- **Competències per a una bona inserció al lloc de feina:** Comprèn habilitats genèriques, conductes i actituds pre-laborals que prepararan a l'alumne per la futura integració laboral.

- **Competències per funcionar en la vida quotidiana:** Comprèn habilitats i actituds que ajuden a la consecució del màxim nivell d'autonomia i independència personal en la vida quotidiana i a la llar.

- **Competències socials:** Implica habilitats i actituds que ajuden als nostres alumnes a relacionar-se més amb la resta de la gent, desenvolupar la confiança en si mateixos i integrar-se de manera satisfactòria en la feina i en la comunitat.

En funció d'aquesta classificació, es va elaborar una pauta d'observació per tal d'avaluar el grau de "competència actual" dels nostres alumnes (descrita i exposada en el capítol anterior). Els resultats obtinguts han servit a l'hora de programar diferents activitats (tant a dins com fora del centre) per tal de treballar amb els nostres alumnes aquelles habilitats i actituds on tenien més mancances.

a) Objectius generals del programa:

- Desenvolupar les habilitats i actituds relacionades amb la capacitació pre-laboral i estratègies de transició a la vida adulta i activa.

- Augmentar la competència social, la iniciativa, la responsabilitat, la capacitat de desenvolupament en la comunitat, la pròpia cura

d'un mateix, la resolució de problemes quotidians i la relació i comunicació amb l'entorn.

- Reforçar i ampliar els aprenentatges escolars.
- Ajudar a l'alumne a valorar l'esforç i la superació de les pròpies dificultats.
- Facilitar que els nois puguin desenvolupar coneixements, habilitats i actituds per augmentar la competència social, el desenvolupament en la comunitat, la pròpia cura d'un mateix, la resolució de problemes quotidians (mitjançant el raonament, si es pot, o per imitació).
- Orientar a joves i famílies en el món laboral.
- Desenvolupar coneixements, habilitats i actituds relacionades amb la capacitació pre-laboral i estratègies de transició a la vida adulta i activa.

b) Descripció:

Qualsevol competència té un component d'habilitat, un altre d'actitud i un últim de conceptes. Per tant, el desenvolupament d'aquest programa d'habilitats no ha estat aliè al marc curricular sinó que s'ha desenvolupat en relació:

- Per una banda, a les matèries en que els joves participen inclosos a l'aula ordinària. Bàsicament, les habilitats que es treballen a l'aula ordinària són les d'orientar-se pel centre, habilitats per a la gestió del temps i habilitats comunicatives amb companys i professors.
- Per altra banda, s'han tingut en compte els conceptes (seleccionats i adaptats per a ells) del currículum de Secundària que es treballen fora de l'aula ordinària (a l'USEE i altres espais del centre i l'entorn). Els alumnes amb discapacitat intel·lectual severa necessiten una proposta curricular que, tenint com referent els objectius genèrics de l'ESO, en un context generalment ordinari, els permeti avançar en la seva autonomia personal i en els processos de capacitació per l'accés a una feina. Per aquest motiu s'han seleccionat i incorporat aquells continguts de secundària que per la seva funcionalitat o caire socialitzador milloren la qualitat de vida dels nostres alumnes.

Taula 21: Competències que es treballaran a les diferents àrees.

	USEE									AULA ORDINÀRIA	EMPRESES
	TUTORIES	MATEMÀTIQUES	LLENGÜES	ENTORN	ANGLES	TECNOLOGIA	FEINA	PISCINA	TALLERS		
Competències Socials	x		x	x	x		x			x	x
Competències vida quotidiana.	x	x	x	x				x			x
Competències per a la inserció laboral	x	x				x	x		x		x

El treball de les diferents àrees es desenvolupen en aquest projecte de forma molt general donat que cada alumne té el seu Programa Individualitzat i per tant els objectius i continguts més concrets a treballar amb cada un/a estan recollits de forma exhaustiva i individual en aquest document (veure annex nº 4).

Durant aquest curs 08/09 dins de la USEE s'ha optat per treballar els diferents continguts curriculars de manera interdisciplinar al voltant de 4 tallers funcionals per tal d'afavorir el desenvolupament de l'alumne en les situacions quotidianes, laborals i comunitàries més bàsiques: el de tecnologia, cuina, compres i el d'hort, a més a més de les estades a les empreses. Així mateix s'han reforçat els aprenentatges instrumentals bàsics, que es treballen als diferents tallers i situacions de la vida, a algunes sessions específiques de matemàtiques, llengua i medi. A l'annex nº 5 es detallen les programacions de les diferents àrees i tallers.

Eix 2- Coneixement i exploració del món laboral

Al segon cicle de l'Educació Secundària tothom té clar la necessitat de dissenyar intervencions per tal d'ajudar als alumnes en l'exploració del món laboral. Aquest procés de recerca personal els aportarà dades que els orientin en la presa de decisions sobre el seu futur acadèmic i professional.

Amb l'alumnat amb una discapacitat intel·lectual important, és també necessària la posada en marxa d'aquests tipus d'accions tot i que la finalitat última no serà tant "afavorir la presa de decisions" sinó, sobretot, fer sentir als joves que la vida professional és una cosa important en el món adult. Tanmateix, aquesta formació, servirà com a preparació prèvia a l'estada en els centres laborals (eix 3)

a) Objectius:

1) Adonar-se que ja no són nens i nenes sinó adults i que les persones adultes realitzen un treball.

2) Conèixer que el temps laboral contribueix a l'equilibri i autorealització personal.

3) Conèixer diferents oficis, els estris de treball i el productes resultants.

4) Conèixer la importància i utilitat dels diferents oficis de cara a la societat.

5) Ser conscient de la mobilitat i autonomia necessàries per desenvolupar una feina.

6) Experimentar (role-play) diferents oficis i adonar-se de les habilitats necessàries per desenvolupar-los.

7) Prendre consciència de les pròpies habilitats i interessos personals envers el món laboral i els oficis.

8) Ser conscient dels beneficis immediats del treball (econòmics).

9) Ser conscient dels perills que s'amaguen darrera la feina i altres activitats del món adult.

10) Ser conscient que a la vida de les persones hi ha diferents temps: un temps per la feina, un temps per a la família i un temps personal.

11) Conèixer i fer servir de manera adient els serveis de la comunitat.

12) Desenvolupar estratègies per a la recerca d'informació i planificació del temps d'oci.

b) Descripció:

Com ja s'ha exposat abans, el coneixement i exploració del món del treball s'ha portat a terme a partir de dues activitats: les visites als centres laborals i el crèdit: **Comencem a treballar!**. Aquest últim, té una durada anual i es divideix en tres mòduls o blocs de continguts: (les programacions dels quals es troben a l'annex nº 4).

Mòdul	Trimestre	Continguts
M1: On treballa la gent?	1	Feines, llocs, tasques, productes, habilitats, eines, beneficis
M2: A la feina, vigila!	2	Prevenció i primers auxilis
M3: I després de la feina, que?	3	Coneixement de l'entorn, desplaçament, utilització recursos

Eix 3- Vivència del món laboral

Amb aquesta "estada" es pretén que els alumnes puguin iniciar-se en oficis que requereixen un baix grau d'especialització acadèmica i tècnica i que potser (per què no?), en un futur, amb la formació idònia i amb més o menys suport, podrien arribar a desenvolupar.

a) Objectius:

1) Conèixer i iniciar-se, al menys, en una activitat pre-vocacional.

2) Posar en pràctica diferents competències transversals bàsiques a qualsevol feina: motivació, acceptació de l'autoritat....

3) Prendre consciència de les pròpies habilitats i interessos personals envers el món laboral i els oficis.

4) Veure la feina (el món laboral) com alguna cosa propera i disminuir l'angoixa i les pors que aquesta transició genera a nois i pares.

b) Descripció:

- **Selecció d'empreses i establiment d'acords:** Per aquest curs s'ha aconseguit la col·laboració de dues empreses de l'entorn proper: un càtering i un supermercat.

Lloc	Trimestre	Alumnes Assignats
Càtering	2n (un matí setmanal)	2 alumnes
	3r (un matí setmanal)	2 alumnes
Supermercat	3r (un matí setmanal)	1 alumne

Les tasques a desenvolupar pels alumnes estan relacionades amb el perfil professional d'auxiliar de cuina i d'auxiliar de magatzem tot i que a l'hora de

valorar l'estada dels nois no s'han tingut tant en compte les habilitats relacionades amb el lloc de feina (per considerar que, amb el temps, es poden aprendre) sinó la maduresa i competències transversals necessàries pel desenvolupament de qualsevol feina:

- Puntualitat
- Acceptació de l'autoritat
- Acatament i seguiment d'instrucció
- Autonomia en el desenvolupament de la feina assignada
- Atenció i concentració en la tasca
- Continuïtat en la tasca...

- **Preparació dels joves:** Durant el primer trimestre, s'ha "preparat" als joves per a la seva estada en l'empresa mitjançant el crèdit Comencem a treballar! i altres tallers.
- **Desenvolupament i seguiment d'aquestes "estades":** Els joves, per parelles, han anat acompanyats pel seu tutor un dia a la setmana (dimarts o dimecres), durant un trimestre, al centre o empresa assignada. En alguns casos, s'ha aprofitat per treballar, i sempre en estreta col·laboració amb les famílies, l'autonomia en els desplaçaments ensenyant als nois a viatjar sols en autobús (annex nº 5).
- **Valoració final:** A la avaluació final s'han tingut en compte les valoracions de les famílies, les empreses i els alumnes. Els protocols d'avaluació es troben a l'annex nº 6.

9.5 Avaluació del programa

L'avaluació del programa s'ha realitzat a dos nivells:

- A) Valoració de l'adquisició de competències i habilitats treballades durant el curs.
- B) Valoració de la vivència del món laboral (EIX 3).

9.5.1 Valoració de les competències i habilitats treballades en el programa durant el curs.

L'objectiu d'aquest punt és comprovar el progrés general del grup després de realitzar un treball específic en els tres tipus de competències (competències laborals, competències per la vida diària i competències socials).

Per valorar aquest punt, es va utilitzar l'escala d'observació d'habilitats (desenvolupada al punt 8.2) i posteriorment es van enregistrar els resultats a la taula de registre del grup.

A efectes de possibilitar la mesura de les habilitats, cadascuna d'elles es concreta en una sèrie d'indicadors d'avaluació que tracten de recollir els diferents matisos de l'habilitat. Per altre banda aquests indicadors estan expressats de forma que es puguin valorar amb el màxim d'objectivitat possible.

Cada indicador s'ha valorat en quatre freqüències:

1- Mai o molt poques vegades

2- De vegades amb dificultat

3- De vegades força bé

4- Sempre (la realitza molt bé)

La puntuació de cada habilitat ha estat el resultat del promig de la mitja dels diferents indicadors d'avaluació que la mesuraven.

Entenem que una habilitat està assolida quan l'alumne supera o iguala la puntuació 3.

La valoració es va realitzar en dos moments diferents. Un al mes de setembre del curs 2008-09 (pre-test), i l'altre al juny del mateix curs escolar (post-test), de manera que es podés comprovar el progrés

individual i del grup d'alumnes en cadascuna de les habilitats. Això ha permès també comprovar si el programa d'orientació i ensinistrament d'habilitats i les estades a les empreses realitzat durant el curs ha estat efectiu.

La valoració de les habilitats les ha dut a terme el tutor en diferents contextos (aula, pati, sortides), tant a nivell individual com de relació amb els seus iguals o adults. Aquelles habilitats que s'havien de valorar en el context familiar, el tutor les va valorar conjuntament amb la família.

Anàlisi de les dades

a) Habilitats pel desenvolupament de la *competència per a ser productiu a la feina.*

Taula 22: Resultat en percentatges de la 1ª i 2ª avaluació de les competències per ser productiu a la feina.

Taula que reflecteix el nombre d'alumnes que assoleixen les habilitats

			Tenen assolida l'habilitat en **PRE TEST**		Tenen assolida l'habilitat en **POST TEST**		Assoliment d'habilitats durant el **PROCÉS**	
		HABILITAT	**N_1**		**N_2**		**P**	
Competència per ser productiu per la feina	*1*	*Acceptació de l'autoritat*	5	56%	8	89%	3	33%
	2	*Acatament i seguiment d'instruccions*	4	44%	8	89%	4	44%
	3	*Autonomia en el desenvolupament de la feina assignada*	4	44%	5	56%	1	11%
	4	*Gestió del temps*	2	22%	7	78%	5	56%
	5	Atenció i concentració en la tasca	3	33%	7	78%	4	44%
	6	Habilitat per demanar i acceptar ajut	2	22%	6	67%	4	44%
	7	Prevenció davant dels riscos laborals	1	11%	4	44%	3	33%
	8	Assumpció de responsabilitats	3	33%	7	78%	4	44%
	9	Assumpció de les conseqüències dels seus actes	3	33%	9	100%	6	67%
	10	Habilitat per respondre assertivament al fracàs	3	33%	8	89%	5	56%
	11	Acceptació i adaptació als canvis	4	44%	8	89%	4	44%
	12	Habilitat per separar l'activitat personal de la professional	4	44%	5	56%	1	11%
	13	Habilitat per cooperar	4	44%	6	67%	2	22%

N	Nombre d'alumnes que tenen assolida l'habilitat
P	Nombre d'alumnes que van assolir l'habilitat durant el procés

Figura 13: Evolució dels alumnes en l'assoliment de les habilitats pre-laborals

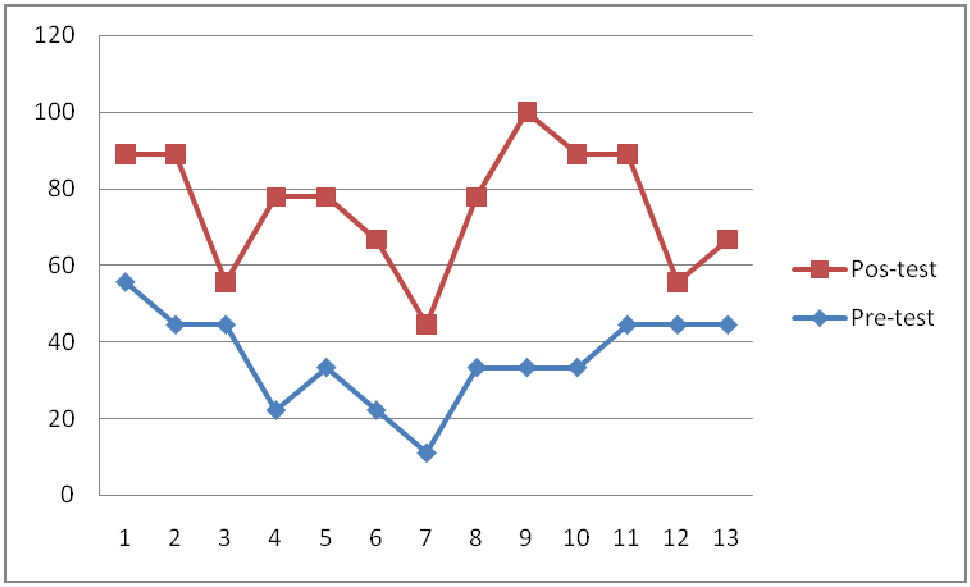

En el resultat s'observa un progrés generalitzat en totes les habilitats valorades.

En les habilitats nº3 (autonomia pel desenvolupament de la feina assignada) i nº12 (habilitat per separar l'activitat personal de la professional) és on ha existit un increment menor, només un alumne ha tingut un progrés significatiu en cada una d'elles. Això por ser degut a factors de tipus emocional característics d'aquests alumnes.

En l'habilitat nº 3 (autonomia pel desenvolupament de la feina assignada) tot i que en el pre-test quasi bé la meitat dels alumnes la tenien assolida, la resta dels alumnes no l'han assolida durant el curs de manera significativa. Aquests resultats es deuen probablement, a la dependència que tenen aquests alumnes amb els adults i el grans nivell d'inseguretat que presenten. Molts cops saben realitzar de forma autònoma les tasques assignades però sovint necessiten la continua aprovació de l'adult per continuar realitzant-les.

En l'habilitat nº 12 (separar l'activitat personal de la professional) succeeix quelcom similar, el poc progrés dels alumnes es deu probablement a les seves característiques personals. Aquests alumnes els costa distingir els diferents tipus de relacions i rols que s'estableixen entre les persones (professionals, professors, companys, amics, etc.).Tant en el centre com a les estades en les empreses és un dels punts que es va treballar més amb ells, encara que l'evolució ha estat poc significativa.

A l'habilitat nº 9 (assumpció de les conseqüències dels seus actes), és la habilitat que ha tingut un progrés més significatiu (67%) considerant-se assolida per part de tot el grup. Per altre banda ha estat una habilitat que

s'ha treballat "intensament" durant tot el curs, tant en les diferents situacions quotidianes, com en diferents situacions de dramatitzacions i rol-playing que es realitzaven amb els alumnes.

b) Habilitats de *competència social.*

Taula 23: Resultat en percentatges de la 1º i 2º avaluació de les competències socials

Taula que reflecteix el nombre d'alumnes que assoleixen les habilitats

			Tenen assolida l'habilitat en **PRE TEST**		Tenen assolida l'habilitat en **POST TEST**		Assoliment d'habilitats durant el **PROCÉS**	
		HABILITAT	**N_1**		**N_2**		**P**	
Competència social	14	Habilitat per saber escoltar	2	22%	6	67%	4	44%
	15	Autocontrol: davant d'un a situació adversa o no esperada	3	33%	5	56%	2	22%
	16	Habilitat per expressar sentiments	4	44%	7	78%	3	33%
	17	Habilitat per expressar necessitats	2	22%	6	67%	4	44%
	18	Habilitat per expressar opinions personals	0	0%	5	56%	5	56%
	19	Habilitat per expressar drets	2	22%	5	56%	3	33%
	20	Habilitat per formular peticions o demandes	3	33%	5	56%	2	22%
	22	Habilitat per presentar-se	2	22%	6	67%	4	44%
	23	Habilitat per presentar-se als altres	5	56%	6	67%	1	11%
	24	Habilitat per conversar	4	44%	8	89%	4	44%
	25	Habilitat per explicar alguna cosa (ordenar seqüències temporals)	2	22%	6	67%	4	44%
	26	Habilitat per donar les gràcies	8	89%	8	89%	0	0%
	27	Habilitat per fer i saber rebre compliments	5	56%	5	56%	0	0%
	28	Habilitat per saber rebre compliments	8	89%	9	100%	1	11%
	29	Habilitat per resoldre conflictes assertivament (no passiu ni agressiu)	2	22%	3	33%	1	11%
	30	Participar en activitats	2	22%	3	33%	1	11%
	31	Habilitat per disculpar-se	6	67%	6	67%	0	0%

N	Nombre d'alumnes que tenen assolida l'habilitat
P	Nombre d'alumnes que van assolir l'habilitat durant el procés

Figura 14: Evolució dels alumnes en l'assoliment de les habilitats socials

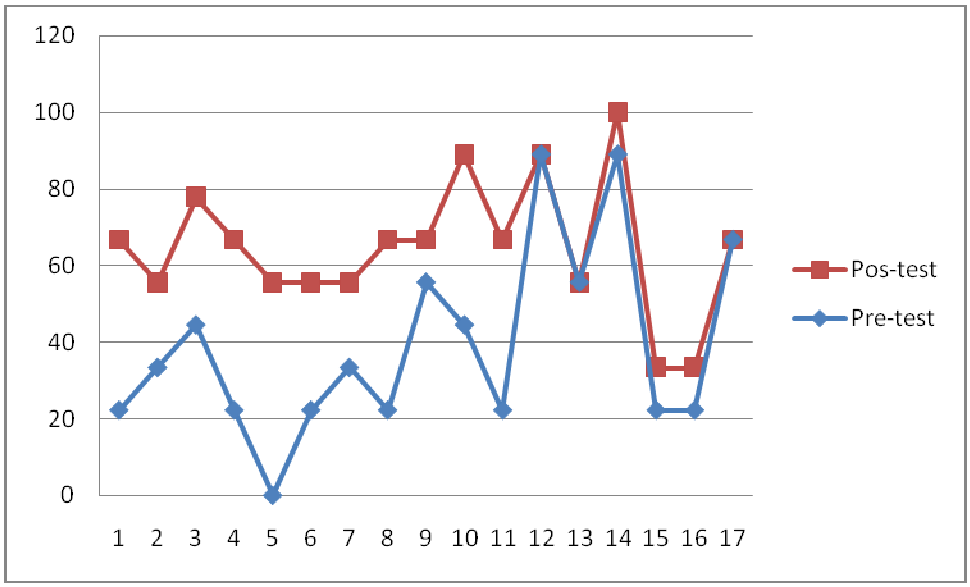

Tot i que en aquesta àrea s'ha comprovat un progrés en l'assoliment de les diferents habilitats, ha tingut un progrés menys significatiu en comparació amb les altres dues àrees.

Moltes vegades les conductes que mostren les persones que interactuen amb el discapacitat intel·lectual (sobreprotecció, rebuig, etc.) no afavoreixen el desenvolupament d'aquelles estratègies socials necessàries per la seva integració social i laboral. Això por ser un factor que hagi influït en els resultats obtinguts.

Entrant en l'anàlisi de les diferents habilitats valorades, s'observa que on no hi ha hagut cap progrés significatiu ha estat en les habilitats 26 (habilitat per donar les gràcies), 27 (habilitat per fer compliments) i la 31 (habilitat per disculpar-se).

En l'habilitat nº 26(donar les gràcies) i 31(disculpar-se) tot i que no ha existit cap progrés significatiu, la majoria d'alumnes en el pre-test ja la tenien assolida (80%) i (67%), tot i que s'ha treballat amb els alumnes que tenien més mancances, l'assoliment ha estat difícil degut a les seves característiques. Són alumnes encara molt "infantils", els costa molt d'acceptar quan s'equivoquen o d'agrair quan les altres persones els ajuden. Tenen dificultats en percebre el punt de vista de l'altra persona. Tenen un pensament encara molt egocèntric.

Tal com comentàvem abans, aquest alumnes els costa molt "posar-se en el lloc de l'altre", i pensar allò que pot agradar a l'altre, això pot haver influït en l'habilitat nº 27 (fer compliments als altres).

Si ens fixem en els resultats dels post-test, quasi bé totes han estat assolides per més del 50% del grup, excepte l'habilitat 29 (resoldre conflictes assertivament) i l'habilitat 30 (participar en activitats).

La dificultat per l'assoliment de la nº. 29 (habilitat per resoldre conflictes assertivament) ha estat perquè la seva realització requereix un grau important de raonament i abstracció, la qual cosa per les característiques dels alumnes costa d'assolir.

Els resultats de l'habilitat nº. 30 (participar en activitats), tot i que s'ha treballat molt amb les famílies i en el centre, degut a factors de tipus emocional i a la presència de conductes i actituds de sobreprotecció a l'entorn, ha dificultat el seu desenvolupament. Quan es tracta de participar en activitats amb persones que no tenen molta confiança s'inhibeixen. Són alumnes que acostumen a ser molt oberts amb persones conegudes, mentre que amb les persones estranyes la inhibició forma part de les seves característiques personals. Per altre banda, de vegades les "pors" de les famílies i la sobreprotecció tampoc facilita que els alumnes es relacionin amb altres entorns que no siguin els habituals de manera autònoma.

c) Habilitats de *competència d'autonomia personal*

Taula 24: Resultats en percentatges de la 1º i 2º avaluació de les competències d'autonomia personal

Taula que reflecteix el nombre d'alumnes que assoleixen les habilitats

			Tenen assolida l'habilitat en **PRE TEST**		Tenen assolida l'habilitat en **POST TEST**		Assoliment d'habilitats durant el **PROCÉS**	
		HABILITAT	**N_1**		**N_2**		**P**	
Competència d'autonomia personal	32 a	Autonomia en el desplaçament	3	33%	6	67%	3	33%
	32 b	Pel que fa al transport públic	2	22%	6	67%	4	44%
	33	Us dels serveis de la comunitat	5	56%	6	67%	1	11%
	34	Higiene i cura personal	4	44%	7	78%	3	33%
	35	Neteja i cura de la llar i els objectes personals	3	33%	4	44%	1	11%
	36	Manteniment i cura de l'entorn	6	67%	9	100%	3	33%
	37	Prevenció davant dels perills	4	44%	7	78%	3	33%
	38	Gestió del temps lliure	4	44%	4	44%	0	0%
	39	Cuina i alimentació	3	33%	4	44%	1	11%
	40	Habilitat per escollir entre diferents opcions	4	44%	6	67%	2	22%
	41	Ús de diverses tecnologies	6	67%	6	67%	0	0%

N	Nombre d'alumnes que tenen assolida l'habilitat
P	Nombre d'alumnes que van assolir l'habilitat durant el procés

Figura 15: Evolució dels alumnes en l'assoliment de les habilitats d'autonomia personal

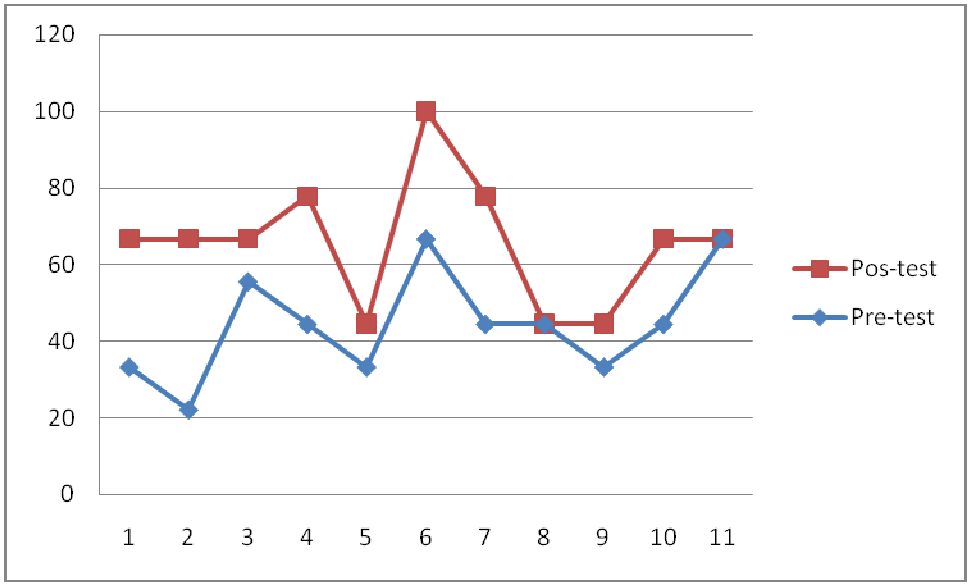

Es comprova un increment significatiu en el progrés de totes les habilitats excepte en la gestió del temps lliure i l'ús de diverses tecnologies.

En l'habilitat nº38 (gestió del temps lliure), tot i que s'ha fet un treball amb els alumnes i les famílies respecte a la gestió del temps lliure, és un aspecte que donat les característiques del col·lectiu, costa molt d'assolir. Els alumnes encara estan molt "aferrats" a les famílies i costa que en aquest sentit vagin prenent l'autonomia adequada. És fonamental continuar aquest treball amb els alumnes i sobre tot amb les "pors" de les famílies.

En quant a l'habilitat nº41 (ús de diverses tecnologies), s'ha treballat de manera "parcial" des del centre (ús del telèfon i informàtica), però d'altres mitjans tecnològics (televisor, C.D, etc.), no s'han treballat directament, això pot haver estat una variable que hagi influït directament en el resultat.

El progrés que ha estat més significatiu ha estat en l'ús autònom del transport públic (44%), els alumnes que han assolit aquesta habilitat han estat els que han realitzat l'estada les empreses, i s'ha portat a terme amb ells i les famílies un treball sistemàtic. Aquest alumnes no havien utilitzat mai sols cap tipus de transport (el protocol d'aquest treball es troba a l'annex nº6).

9.5.2 Avaluació específica de les estades a les empreses

Un dels punts importants d'aquest projecte ha estat el que anomenem "l'estada a les empreses", ja explicat anteriorment.

L'objectiu primer que ens havíem proposat, va ser que tots els alumnes poguessin participar de l'experiència, però degut a factors externs (horaris de l'IES, manca de recursos humans, etc.) només van poder participar 5 alumnes. El criteri de selecció dels alumnes ha estat totalment aleatori en quant a les seves competències o grau de discapacitat. La selecció es va realitzar a partir dels següents criteris (empreses de la localitat que es van oferir a col·laborar, interessos dels alumnes, perfil de lloc de treball, horaris i disponibilitat tant per part de l'empresa com del centre). Per valorar aquesta experiència, s'han realitzat entrevistes semiestructurades a les empreses, a les famílies i als alumnes. El protocol d'entrevista es troba a l'annex nº. 5.

9.5.3 Resultat del buidat de les entrevistes

A) Famílies

1.- Valoració General:

Positiva.

Veuen feliços als seus fills i les estades permeten experimentar el canvi que suposa el temps de formació (a l'IES) i el temps laboral.

2.- Aprenentatges dels alumnes:

Les famílies perceben els següents canvis

- Ha hagut un ***canvi en la percepció que tenien sobre que és un treball***. Els nois han conegut el món laboral, l'han experimentat i son conscients de l'esforç que suposa (venien cansats i amb mal de peus). Han guanyat en responsabilitat, i en general detecten un creixement personal en els seus fills.

- Ha hagut un ***increment en l'autonomia personal*** com la higiene, cura d'ells mateixos i de la seva imatge i també en el desplaçament ja que han utilitzat per primera vegada el transport públic sols.

- Ha millorat ***l'autoestima*** dels seus fills. Es veuen més capaços de fer coses per si sols, han guanyat en seguretat personal i autoconfiança, S'han sentit "útils" i s'han sentit reconeguts pels seus companys. Estant motivats per continuar fen coses sols....

- ***Millora d'habilitats específiques***: En general, aquestes habilitats pròpies de la feina ja les tenien (en un o un altre grau) donat que fan taller de cuina o col·laboren en casa. De tota manera les famílies expliciten que ara tenen un coneixement més profund de la cuina, més agilitat en el desenvolupament de les tasques i més responsabilitat sobre la feina assignada i acatament d'ordres.

3.- Vivència de l'estada:

Les famílies diuen que els seus fills han estat feliços, segurs i motivats i amb ganes de continuar treballant.

4.- Propostes de millora:

La durada de l'estada. Les famílies afirmen que ha estat massa curta. Creuen que s'hauria d'incrementar el temps tot i que la freqüència (1 dia a la setmana) la veuen correcta.

5.- Institucionalització de l'activitat:

Encara que assumir aquesta pràctica dins de l'orientació dels alumnes amb N.E.E. suposa perdre hores de classe, prioritzen el desenvolupament en l'autonomia i les habilitats socials sobre les competències curriculars.

6.- Expectatives laborals cap al fill/a:

Han augmentat les expectatives tant laborals com respecte a l'autonomia personal i social cap a les filles. Han comprovat que poden fer més coses de les que s'esperaven. Les famílies pensen que podrien desenvolupar un treball en una empresa ordinària amb suport.

B) Alumnes

1.- Valoració General:

Positiva.

Les tres coses que prioritzen a l'hora de valorar l'estada són: Conèixer gent nova, ser responsable i viatjar sols en transport públic.

2.- Aprenentatges:

Els alumnes reconeixen que han après moltes coses pròpies de les tasques assignades (etiquetar, fer sandvitxos, entendre l'ordre dels productes d'un supermercat) i també han incrementat la seva competència en altres tasques/ activitats (posar-se el guants, la bata, etc.). Expliciten que han necessitat l'ajut verbal de l'encarregat, sobre tot els primers dies.

3.- Vivència de l'estada:

Els alumnes han viscut molt bé l'estada. Han estat i contents, no han tingut por. Una alumna diu que al començament tenia una mica de vergonya i que també es va trobar una mica perduda perquè no coneixia a qui havia de demanar ajut (la coordinadora, l'encarregada...).

4.- Propostes de millora:

La durada de l'estada. Se'ls ha fet massa curta. També assenyalen que els agradaria haver augmentat la distància a recórrer sols. Demanen poder augmentar la seva autonomia.

5.- Institucionalització de l'activitat:

Els alumnes recomanen que els companys i companyes passin per aquesta experiència perquè poden aprendre molt.

6.- Expectatives laborals:

A tots els alumnes els agradaria continuar treballant (els ha semblat molt curta l'experiència) i demanen una mena de "tastet" d'oficis per tal d'anar experimentant què els agrada més i són capaços de fer.

C) Empreses

Càtering

1.- Valoració General:

Positiva. Treballar amb els nois ha estat fins i tot més fàcil del que semblava al principi:

- Pensaven que d'una setmana a una altra se'n oblidarien d'allò que havien après i no ha estat així
- O que seria complicat tenir dos alumnes al mateix grup de treball (perquè no s'afavoriria tant la seva integració i seria necessari més ajut) i tampoc ha suposat més esforços.

Les empreses pensen que els nois han funcionat molt bé. Es valora el treball previ de "conscienciació" realitzat entre els treballadors del grup que els ha rebut.

És valora com molt positiva l'estratègia que cada alumne pugui escollir un "vincle" entre el personal. Aquest vincle és totalment presencial. Els alumnes poden escollir aquesta persona entre tot el personal, encara que no sigui personal que treballi directament a la cuina del càtering (personal de recepció, personal administratiu, etc.).

Aquesta experiència els permet reafirmar-se en la idea que no cal tenir en compta l'EVO laboral a l'hora d'inserir als alumnes amb NEE. La conducta, les habilitats socials, la capacitat per establir vincles, l'acceptació de l'autoritat...són més determinants que no pas el resultat d'aquesta valoració. Aquestes són les competències laborals transversals realment necessàries. La resta de tasques, vinculades a la feina, s'aprenen. A les empreses hi ha tasques de diferents nivells només es tracta de trobar, per a cada treballador, "el seu lloc".

2.- Habilitats prèvies (pre-requisits):

Les habilitats manipulatives no són requisit imprescindible però si d'altres, transversals, com per exemple "la continuïtat en la tasca" (treballar durant tres o quatre hores fent el mateix), o habilitats socials com és "el saber estar", la comunicació i l'expressió de les seves necessitats. En aquest sentit, l'empresa considera que els nois estaven ben preparats.

3.-Aprenentatges realitzats:

Des del Càtering han notat una evolució en els nois i creuen que s'han adaptat força bé.

Amb els alumnes han treballat aspectes transversals com la "continuïtat en la jornada laboral" (entendre que es treballa per hores i que en aquest temps no es pot descansar o xerrar amb els companys) o "l'autonomia en el desenvolupament de la feina" (desenvolupar una feina des del principi fins al final de manera autònoma sense buscar el reforç i la supervisió contínua de l'adult); i d'altres més específics com "entendre l'organització de la cuina" (conèixer diferents zones i tasques) o, insistir en algunes qüestions manipulatives (tallar...).

Per afavorir la inserció dels nois s'ha graduat la complexitat de les feines en què participaven. Es pretenia d'aquesta manera motivar als nois per la feina. És més fàcil que una persona s'"enganxi" si realitza una tasca que controla i comprova que té destreses per fer-la. Tanmateix, se'ls ha ofert suport de tipus verbal per part de l'encarregada (sobre tot per tal d'ajudar-los a organitzar-se). El suport se'ls ha anat retirant en la mesura que guanyaven en autonomia.

4.- Propostes de millora:

La durada de l'estada. Es valora una major continuïtat perquè no sigui viscuda com "una activitat merament escolar". Aquesta estada és una primera presa de contacte amb el món laboral. Proposen que els alumnes vagin a l'empresa durant més temps i amb més freqüència per assumir millor les rutines...

5.- Institucionalització de l'activitat:

Es valora la continuïtat d'aquestes estades tot i que consideren que s'hauria de buscar un altre "format" perquè fos valorat pels alumnes més enllà d'una mera sortida escolar. S'hauria de veure com l'inici de la transició del món educatiu al món laboral.

Caprabo-Eroski

1.- Valoració General:

Des del Centre Laboral, es valora positivament les pràctiques de l'alumne i no els importaria continuar formant part d'aquesta experiència i assumir, fins i tot, a més d'un alumne per curs. La majoria dels companys han acceptat molt bé a l'alumne i han col·laborat en el seu procés d'aprenentatge i en la seva integració a l'equip.

2.- Habilitats prèvies (pre-requisits):

S'ha de dir, que, precisament, la tasca que millor ha desenvolupat, ha estat una de les que s'ha reforçat des del centre educatiu: "frontejar". Però, des de Caprabo- Eroski tampoc es considera molt significatiu aquest fet ja que creuen fermament que les competències específiques del lloc de treball s'adquireixen, precisament, treballant. En canvi, valoren com a molt important que l'alumne que faci l'estada sigui seriós, entengui que va a treballar, que els companys **NO son amics....**

Des del Centre Laboral es considera que aquest tipus d'alumne pot desenvolupar una feina en una empresa ordinària sempre que es tingui en compte el següents requisits:

- Que la selecció del lloc de treball sigui adient a les seves característiques i necessitats.
- Que els nois i noies tinguin un mínim de competències i habilitats adquirides: A) respecte a l'autoritat, B) responsabilitat sobre la tasca, C) i una habilitat social molt concreta com és "saber distingir les relacions laborals de les personals".
- Comptar amb el suport adient dins de l'empresa.

Tenint present aquests requisits, preveuen que després d'un any d'entrenament pràctic, el noi o noia pugui arribar a desenvolupar la seva feina d'una manera competent.

3.-Aprenentatges realitzats:

Malgrat que l'estada ha estat molt breu s'ha observat una evolució per part del noi: a la tercera sessió ja havia adquirit la rutina i un nivell d'autonomia en les tasques encomanades (treure les capses dels "palets", col·locar capses, plegar i classificar capses, descarregar productes, col·locar el gènere a les prestatgeries i "frontejar").

4.- Propostes de millora:

Finalment, es fa un seguit de suggeriments a tenir en compte per millorar estades futures:

- Augmentar la durada de les estades (des del centres es proposa 3 dies a la setmana seguits durant un mes) per tal d'ajudar a l'alumne a interioritzar millor les rutines de treball.

- Oferir, des de l'IES, una xerrada a tots els empleats explicat com adreçar-se i com ajudar al nou company (per evitar que sigui tractat com un nen).

5.- Institucionalització de l'activitat:

Sí. Es valora la continuïtat d'aquestes estades tot i que considerem que s'hauria d'incrementar el temps de les mateixes. S'hauria de veure com l'inici de la transició del món educatiu al món laboral.

CAPÍTOL III: CONCLUSIONS FINALS I PROPOSTES DE FUTUR

10 SÍNTESI I CONCLUSIONS

Un dels objectius principals a l'hora de realitzar aquest treball de recerca ha estat ***intentar donar resposta al buit que trobàvem, en acabar l'Etapa de Secundària Obligatòria, a un col·lectiu d'alumnes amb N.E.E.*** que, fins ara, només tenien com a sortides laborals, a la nostra zona, el Centre Ocupacional i, en algun cas, el Centre Especial de Treball. Aquests alumnes havien estat sempre escolaritzats en entorns ordinaris i, per tant, no era coherent pedagògicament ni socialment que només se'ls donés accés a aquestes dues opcions.

Molts dels professionals que, al llarg dels anys, havíem treballat amb aquest tipus d'alumnes pensàvem que els joves i les joves ja tenien (en alguns casos) o podien arribar a assolir un seguit d'habilitats que els permetés iniciar-se en un entorn laboral ordinari o, al menys, accedir a sortides el més "normalitzades" possibles en funció de les característiques i possibilitats individuals.

Per tal de confirmar aquestes creences, en primer lloc, vam apropar-nos a l'àmbit laboral i vam preguntar a diferents institucions que treballen directament en la inserció laboral de persones amb discapacitat intel·lectual quines habilitats consideraven imprescindibles en els seus usuaris per tal de garantir una bona inserció i desenvolupament professional al lloc de feina.

De l'anàlisi de les dades extretes de les entrevistes realitzades a aquestes institucions vam poder arribar a establir que:

a) **Per tal de garantir una bona inserció al món laboral és imprescindible que les persones amb dèficit intel·lectual tinguin assolides un mínim de:**

   - ***habilitats socials:*** un nivell suficient de capacitat de comunicació i de relació amb els altres.
   - ***habilitats d'autonomia personal:*** ser autònom en el desplaçament, orientar-se en l'espai, tenir un mínim de cura en la seva imatge personal.

- ***habilitats laborals***: interès per treballar, valoració del treball, capacitat de resolució de problemes, acceptació de l'autoritat, responsabilitat, mínima capacitat d'atenció i concentració en una tasca un determinat temps.

b) Malauradament, avui en dia, la majoria de **les persones amb dèficit intel·lectual que volen inserir-se en el mercat laboral presenten una gran mancança en la formació d'habilitats socials i d'autonomia** tant si hi accedeixen directament des dels centres educatius en finalitzar la formació obligatòria com si són adults i adultes que hi arriben per altres vies.

c) Per tant, **és absolutament necessari que aquestes habilitats es treballen a l'etapa de Secundària.**

El pas següent va estar valorar de manera objectiva quan competents eren els nostres alumnes en relació a les habilitats i actituds assenyalades com a imprescindibles per la transició al món adult i laboral. Així es va elaborar una pauta d'observació d'aquestes habilitats.

A partir dels resultats extrets d'aquesta avaluació (realitzada al mes de setembre) vam reflexionar sobre com s'haurien de potenciar dins de l'etapa de secundària obligatòria aquelles competències i habilitats tan necessàries per a la inserció laboral i quin tipus de currículum, programes i activitats podrien afavorir la seva adquisició.

Conseqüència d'aquest procés reflexiu va estar el disseny, desenvolupament i avaluació d'un Programa de Transició que es va portar a terme a l'IES Mestres i Busquets de Viladecans durant el curs escolar 08/09 i que contemplava 3 eixos claus:

- Un entrenament específic en "habilitats laborals claus".
- Un apropament al món laboral per conèixer i entendre'l.
- Una experimentació del món laboral per treure les pors davant del canvi (de la transició) i conèixer les pròpies possibilitats com a treballador.

De les avaluacions fetes al principi i al final del programa s'han obtingut dades que ens diuen que:

a) La participació en un Programa de Transició **ha portat els ALUMNES a millorar la seva autoimatge i la seva autoestima.** Es veuen més capaços de realitzar tasques (com el treball) que abans pensaven que no les podrien realitzar. El treball que s'ha realitzat des de l'IES amb ells **ha afavorit el seu creixement personal i la maduració necessària per començar a partir d'ara a formar-se en un altre àmbit (l'àmbit laboral).**

- Els alumnes que han rebut entrenament en *"habilitats per al món laboral"* han millorat en: habilitats de conversa, els seus hàbits personals (normes de cortesia, agradabilitat social, independència personal),habilitats de planificació, l'aprenentatge d'estratègies d'autogestió **(**autocontrol, planificació, etc.), conductes de resolució de problemes, habilitats d'autonomia (de cura d'un mateix, d'imatge personal i d'autonomia en el desplaçament).
- Les "estades a les empreses" han permès als alumnes:
  - Tenir més vivències i aprendre a moure's en situacions diverses, com és la del món laboral i l'entorn comunitari. Això ha afavorit un **augment de relacions interpersonals i d'intercanvis comunicatius.**
  - Han experimentat un **canvi en la concepció que tenien sobre què és una feina remunerada**. El nivell d'abstracció i raonament d'aquests alumnes presenta limitacions, per tant moltes vegades necessiten el contacte real amb les diferents experiències per entendre el funcionament i el significat de les mateixes.
  - Els alumnes han conegut el món laboral, l'han experimentat i són conscients de l'esforç que suposa el treball, **guanyant nivells d'autonomia** en el mateix (canvi de roba, ús responsable de la taquilla, manipulació d'aliments, cura de la higiene personal, etc.) **Han entès el sentit de la responsabilitat, l'acatament d'ordres i el respecte al cap** o encarregat en un lloc laboral.
  - Han experimentat també un **increment en l'autonomia personal** (per primera vegada s'han desplaçat sols en transport públic).
  - Han **millorat la seva autoestima**, es veuen més capaços de fer coses per si sols.
  - Han guanyant en **seguretat personal i autoconfiança**. S'han sentit útils i estan motivats per continuar fent coses sols.

b) Per altra banda, les **FAMÍLIES han augmentat les seves expectatives laborals cap als seus fills** i veuen la importància i la necessitat, en aquesta etapa escolar, de prioritzar els aprenentatges funcionals sobre els acadèmics.

c) Per últim, les **EMPRESES** involucrades consideren que **l'experiència, l'estada, ha estat força positiva** i més fàcil del que creien al principi. Pensen que els dies d'assistència haurien de ser més continuats, perquè els alumnes assolirien més ràpid les

seves rutines i aprenentatges. S'hauria de veure com l'inici de la transició del món educatiu al món laboral.

Per tant, el desenvolupament d'aquest Programa ens ha ajudat a comprovar definitivament **que els nostres alumnes amb dèficit intel·lectual poden treballar, amb la FORMACIÓ (treball sistemàtic d'habilitats socials i d'autonomia) i el SUPORT ADIENT, en entorns ordinaris reals.**

Com a punt final, ens agradaria fer un recull (figura 16) de totes les conclusions que hem tret al llarg d'aquest procés de recerca.

1. Els alumnes amb discapacitat intel·lectual moderada i greu es poden inserir al mercat laboral ordinari, amb el suport necessari, si es treballa amb ells una sèrie d'habilitats específiques i la seva actitud i motivació envers la feina és positiva.

2. Es qüestiona per tant la validesa de l'EVO laboral a l'hora d'inserir laboralment a les persones amb discapacitat intel·lectual. La conducta, les habilitats socials, la capacitat d'establir vincles, l'acceptació de l'autoritat...són més determinants que no pas el resultat d'aquesta valoració. Aquestes són les competències laborals transversals realment necessàries. La resta de tasques, vinculades a la feina, se n'aprèn . A les empreses hi ha tasques de diferents nivells només es tracta de trobar, per a cada treballador, "el seu lloc", amb els suports adequats si cal.

3. Un currículum funcional a l'ESO, un programa d'orientació específic i un contacte directe amb el món del treball (estades a les empreses) milloren significativament les habilitat socials i d'autonomia dels alumnes amb discapacitat intel·lectual.

4. Donades les limitacions quan a organització dels IES i a la necessitat d'un entrenament sistemàtic i una vivència del món laboral, el programa d'orientació a l'ESO s'hauria de completar amb una posterior Formació Professional adaptada.

5. Per tal de fer tot això factible i donar solució al buit existent és necessària la implicació del Departament d'Educació, el Departament de Treball i altres instàncies administratives. Només amb el seu compromís es podrà assolir una veritable inclusió en la societat per a les persones amb discapacitat intel·lectual.

Figura 16: Implicacions educatives i administratives

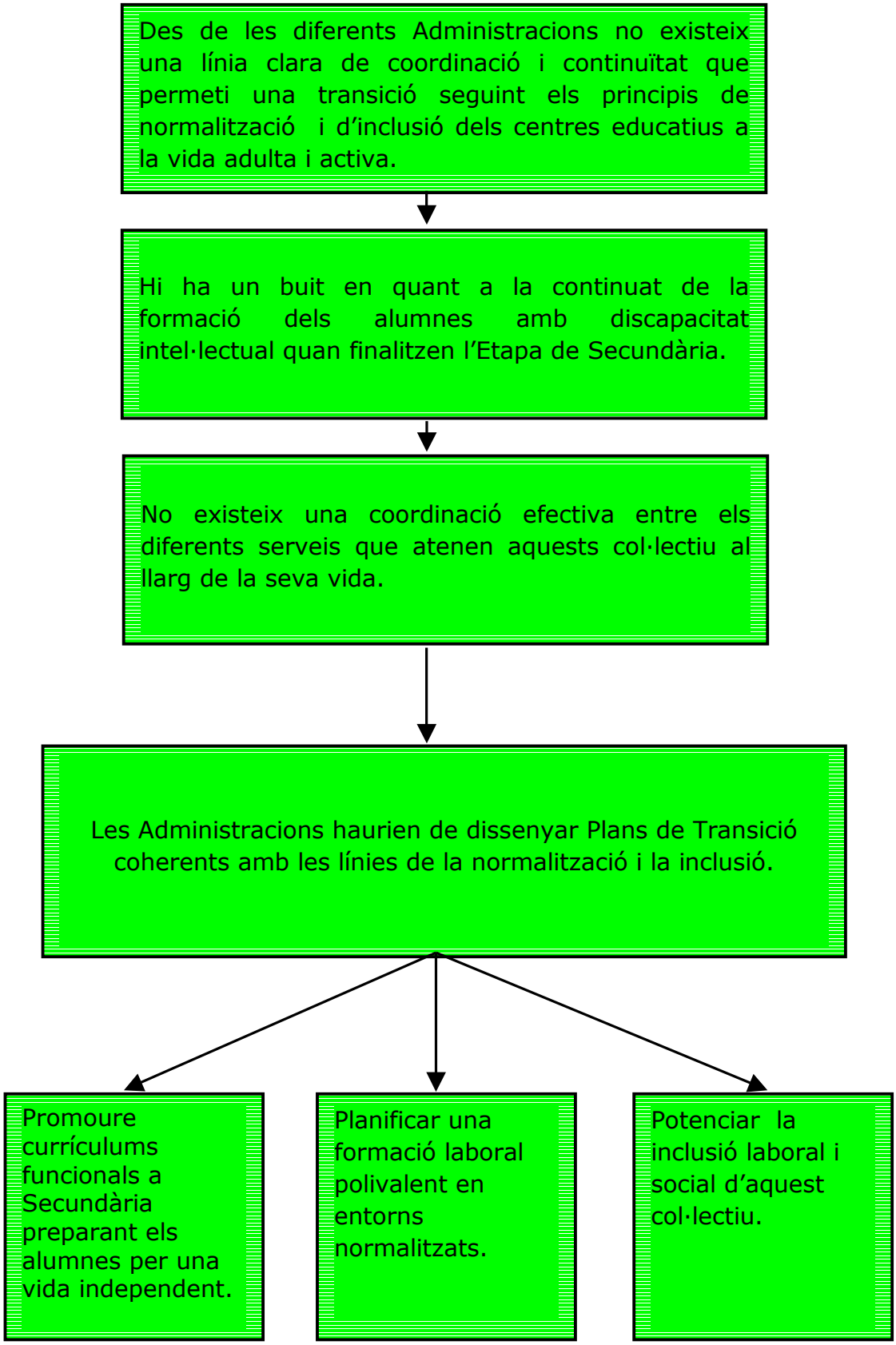

11 PROPOSTES D'ACTUACIÓ

A partir de l'anàlisi de necessitats i de les conclusions extretes s'han elaborat les següents propostes d'actuació:

a) Aspectes que hauria de contemplar un pla de transició a la vida adulta i activa.

b) Model de formació laboral (programa de qualificació professional adaptat).

c) Model d'inserció laboral. Metodologia de treball amb suport.

A) Aspectes que hauria de contemplar un Pla de Transició a la vida adulta i activa.

Taula 25: Aspectes que hauria de contemplar un Pla de Transició a la vida adulta i activa:

Factors que faciliten el procés de transició	1- Un Pla de Transició a la vida adulta i activa ha de contemplar: • Final de l'etapa de la secundària • La formació pre-laboral • La inserció i el seguiment laboral 2- El procés de transició ha de ser global. Ha de contemplar aspectes com l'escola, el treball, la llar, l'oci, oportunitats socials i formació laboral. 3- Ha de recolzar-se per mesures legislatives i polítiques. 4- Les transicions planificades des dels àmbits locals tenen una major eficàcia i els seus resultats són més positius. 5- S'hauria de contemplar la figura de l'orientador que fes de pont en tot el procés (escola- formació laboral- inserció laboral). 6- Ha de planificar-se i portar-se a terme amb la cooperació de totes les part implicades, amb una definició de tasques concreta (família, centres, alumne, professors, serveis externs, etc.). 7- Requereix una col·laboració estreta entre l'escola i el món laboral. 8- Ha d'assegurar la participació dels joves, respectant la seva elecció personal i fomentant les seves aspiracions. 9- El procés s'ha de planificar i reflectir en el Programa de transició de l'alumne (aquesta planificació hauria de començar els darrers cursos de la Secundària).

Mesures a tenir en compte	**Des de l'administració:** 10- Els recursos de les USEE (Unitats de Suport a l'educació Especial), permeten planificar i organitzar un currículum funcional pels alumnes amb discapacitat intel·lectual moderada i severa. És difícil sense aquest recurs donar una resposta del tipus que es planteja en aquest estudi. Un model com el que planteja "Las aulas de aprendizaje de tareas" del País Basc, seria l'adequat amb aquest col·lectiu d'alumnat. 11- L'Administració ha de planificar i recolzar amb mesures polítiques i legals tot el procés de transició de l'escola a la vida activa. S'hauria de fer un esforç per coordinar les iniciatives que estan començant a sorgir a Catalunya. 12- L'Administració hauria de tenir en compte que les transicions planificades des de les localitats són més "efectives" en quant a les necessitats reals de la zona. 13- Seria necessari que es contemplés la figurar de "l'orientador" que fes de pont entre la secundaria i la inserció en el món laboral. Acompanyant a la família i als alumnes en tot el procés. 14- Planificar i normativitzar una formació pre-laboral polivalent en entorns normalitzats. 15- Potenciar diferents estratègies que facilitessin a les persones amb discapacitat la seva integració al mercat laboral ordinari.

Mesures a tenir en compte

Des de l'escoles:

16- El Plans de transició s'haurien de començar a planificar com a mínim dos anys abans de finalitzar l'escolaritat obligatòria.

17- L'etapa de la secundària hauria de promoure uns currículums més funcionals orientats a la millora de la qualitat de vida, l'autonomia i la preparació de la vida laboral de l'alumne.

18- L'avaluació ha de ser contínua i no només referida als aprenentatges acadèmics, sinó també a aquelles habilitats funcionals necessàries per a desenvolupar-se com a persona autònoma i independent.

19- S'han de transferir tots aquells aprenentatges que es puguin en entorns naturals.

20- S'ha de treballar estretament amb la família aquests darrers anys.

21- Els Centres de Secundària haurien d'iniciar col·laboracions amb el món laboral. Aquesta col·laboració contemplaria diversos aspectes: des de facilitar la informació als centres d'aquells continguts i habilitats a treballar que són necessaris per una integració socio-laboral normalitzada dels nostres alumnes, fins organitzar amb els centres programes de formació en empreses, col·laborar amb els professors del centre en donar informació laboral concreta des de diverses àrees laborals, etc.

22- Els professors han de fomentar les capacitats reals i futures de l'alumne.

23- La transició hauria de ser planificada per un equip (famílies, professors, representants del camp de la sanitat, serveis socials empreses, etc.).

24- S'hauria de dissenyar un Pla Individual per a cada alumne amb l'objectiu de facilitar la seva orientació (Programa de transició Individual).

Mesures a tenir en compte	**A nivell de zona** 25- Avaluació de les necessitats de la zona educativa (nombre d'alumnes amb discapacitat escolaritzats a secundària, tipus de discapacitat que presenten, característiques i expectatives dels alumnes, etc.). 26- Avaluació dels recursos que existeixen a la zona. 27- Creació d'una xarxa de serveis que detectin les necessitats laborals, socials i de la vida comunitària de la població amb discapacitat de treball (educació, treball, serveis socials), tant municipals, com empreses de la zona, com del departament d'educació (treball en xarxa), i dissenyar propostes per donar resposta a les mateixes.

B) Proposta d'un programa de formació laboral (programa de qualificació professional específic)

Tal com hem anat exposant en els diferents capítols d'aquest treball de recerca, per que una transició al món del treball tingui èxit, es veu la necessitat d'una formació post-obligatòria que faciliti posteriorment la integració al món laboral.

Per altra banda, hem de tenir en compte que el procés maduratiu d'aquests alumnes és més lent; molts cops tenen dificultats a l'hora de tenir clares les seves expectatives. Per tant aquesta formació no ha de ser tant acadèmica o centrada en un perfil professional en concret, sinó que hauria de reforçar totes aquelles capacitats, habilitats i actituds, centrades en les relacions socials, d'autonomia, i hàbits relacionats amb el treball, facilitant als alumnes, tant l'accés com el manteniment del lloc de treball, i el poder optar a activitats laborals diverses.

El resultat d'aquesta formació polivalent com a coneixement de diferents professions afavoriria a l'alumne un millor coneixement de si mateix augmentant la confiança en les seves possibilitats i permetria, també, que els professionals poguessin orientar i assessorar tant a l'alumnat com a les famílies sobre les sortides professionals més ajustades a la seva personalitat, capacitats, habilitats, expectatives i interessos. Un exemple d'aquest funcionament és el model danès (exposat en el punt 5.4).

A partir de totes aquestes consideracions, s'ha elaborat una proposta de formació pre-laboral. Per estructurar-la ens hem basat en la perspectiva d'un model comprensiu, dissenyat per Figuera. Com explica a .... "aquesta intervenció ha d'estar dissenyada per equipar als joves i adults en procés d'inserció amb un conjunt de competències que els permeti anticipar, planificar i actuar amb una varietat de tasques relacionades amb la gestió del projecte professional".

A continuació enumerarem les àrees d'intervenció i els objectius que es plantegen en cadascuna d'elles:

Taula 26: Àrees d'intervenció d'un programa de formació laboral adaptat
adaptació de Figuera, P (2006)

ÀREES D'INTERVENCIÓ	***OBJECTIUS***
Identitat personal	El desenvolupament de la identitat personal és fonamental per proveir una estructura d'autoinformació i de direcció del propi projecte vital. Les fites inclouen: prendre consciència de la importància de ***construir la seva pròpia identitat*** i desenvolupar l'autoreflexió sobre els diferents àmbits de la personalitat; descobrir i potenciar les seves pròpies ***competències*** *i* ***potencialitats***, no només de cara als altres, sinó a si mateixos, ja que sovint han assumit el rol de discapacitat. Identificar i acceptar les seves ***limitacions.*** Ajustar les seves ***expectatives*** de futur laboral a les seves capacitats i limitacions, acceptant no solament els drets sinó també les obligacions. Creure en si mateixos en que són dignes de ser ciutadans i ciutadanes (augment de ***l'autoestima)***
Gestió personal	En aquesta àrea l'objectiu és desenvolupar competències transversals, base de l'autocontrol dels processos cognitius i conductuals de la persona i que orienten la seva conducta per a funcionar efectivament en entorns formatius i laborals. Inclou ***competències d'organització, planificació i presa de decisions.*** Igual d'important és la ***gestió dels conflictes intrapersonals*** (com ara, sentiments d'incontrolabilitat o autoeficiència negativa, intolerància a l'estrès,…).
Gestió interpersonal	En el context actual de les competències professionals resulta fonamental desenvolupar habilitats bàsiques per ***comunicar-se de forma efectiva i constructiva*** *en diferents entorns de treball*. Aquest objectiu inclouria el desenvolupament d'habilitats ***de comunicació interpersonal*** i de gestió de conflictes interpersonals ; així com la ***comunicació assertiva***, mitjançant l'autoafirmació, defensa dels drets.

Exploració de l'entorn	Saber on i com fer ús dels mitjans d'informació, però sobretot fer un ús d'aquesta informació per integrar-la adequadament en l'elaboració del propi projecte, és una habilitat transversal bàsica en la nostra societat. Entre els objectius a desenvolupar destaquen els relacionats amb la ***dimensió motivacional*** de la exploració (que la persona es senti motivada per la importància de l'exploració i saber demanar informació i ajut quan calgui). Sense deixar de banda els relacionats amb la ***dimensió conductual*** i ***afectiva*** de l'exploració, mitjançant l'aprenentatge d'habilitats per saber orientar-se en l'entorn laboral i comunitari, i saber prendre consciència dels recursos i dels seus usos.
Coneixement del món del treball	L'accés i manteniment del treball esdevé un àrea fonamental en la que de manera transversal al llarg del procés suposa el treball de diferents objectius, com el ***desenvolupar actituds i hàbits cap al treball*** (responsabilitat, puntualitat, flexibilitat,…) fonamentals per mantenir un treball. En la mateixa línia és important fer conscient a la persona de la importància ***d'elaborar la seva imatge com a treballador***. I, per últim, el ***coneixement del món laboral (coneixent diferents professions)*** per tal d'anar definint en quin tipus d'activitats voldrien treballar.

Aquesta formació s'ha de realitzar de manera personalitzada i flexible, respectant els ritmes diversos de cada un dels i de les alumnes, sempre que sigui possible en entorns ordinaris i seguint una territorialització, ja que així donaria continuïtat a la normalització del projecte de vida de les persones d'aquest col·lectiu.

El projecte que hem dissenyat a la nostra zona (en col·laboració amb els tècnics de treball de Can Calderón de l'Ajuntament de Viladecans i la tutora actual de la USEE)[14] es va iniciar dissenyant dos perfils professionals, doncs pensàvem que podria donar una resposta més adaptada a aquest col·lectiu d'alumnes. Després de realitzar diverses consultes al Departament d'Educació ens hem hagut de cenyir a un perfil professional (auxiliar de comerç i atenció al públic). L'objectiu, però, últim d'aquesta formació no és tant una especialització professional, sinó una formació polivalent que permeti a l'alumne aprofundir en la seva maduració global com a persona i en conèixer les seves expectatives, preferències i les seves competències.

[14] Aquest projecte es troba a l'annex nº 4

L'entorn on es proposa realitzar la formació, és un entorn ordinari, el centre de Promoció Econòmica Can Calderón, on es realitza la formació adreçada per aquells usuaris amb especials dificultats per trobar un lloc de treball: Programes de Qualificació Professional Inicial, les Escoles taller i Cases d'Ofici, Plans d'Ocupació etc.

És important assenyalar que ha existit un alt nivell de coordinació durant l'elaboració del projecte. Aquesta coordinació s'ha reflectit en:

- Anàlisi de les necessitats del col·lectiu amb discapacitat intel·lectual de la zona (amb col·laboració amb l'E.A.P.).

- Anàlisi de les necessitats dels futurs usuaris (competències i habilitats assolides, característiques, tipus d'expectatives de l'alumne i de la família, etc.).

- Anàlisi d'aquelles metodologies, "estratègies de treball" i maneres d'avaluar que pensem que des de l'IES han funcionat per treballar amb el grup d'alumnes i per tant es pot continuar en aquesta segona fase del Pla de Transició

- Anàlisi de materials per treballar els alumnes que han tingut una valoració positiva i es continuarà amb la mateixa línia pedagògica.

- Comptar ja en alguns moments de la planificació amb el recurs i l'assessorament de la Fundació Catalana de la Síndrome de Down com a entitat possiblement col·laboradora en el procés i seguiment d'aquesta fase, i en el disseny de la futura inserció laboral d'aquests alumnes seguint la metodologia de treball amb suport.

C) Proposta d'un model d'inserció laboral en el mercat ordinari

La metodologia de treball amb suport.

Una línia inclusiva per les persones amb discapacitat intel·lectual que s'inicia a l'etapa escolar, hauria de permetre la seva integració al mercat laboral ordinari, amb els suports necessaris.

La integració de les persones amb discapacitat al mercat ordinari, tot i que cada cop hi ha més iniciatives, estudis, normatives, que fan referència al tema, és un àrea que encara està per resoldre.

La metodologia de treball amb suport és una modalitat formativa i d'inserció, iniciada durant els anys setanta als països anglosaxons i aplicada successivament a la majoria dels països europeus.

"El treball amb suport (T.A.S.) consisteix concretament a oferir accions formatives a col·lectius amb dificultats especials per a la seva inserció, a fer prospecció en el mercat laboral per identificar llocs de treball i, posteriorment, a realitzar les col·locacions i el seguiment en el lloc de treball per facilitar a la persona amb discapacitat els aprenentatges que els permetin desenvolupar-se correctament en el seu lloc de treball" (Pallisera, M; Vilà, M; Fullana, J; Rius,M;2006).

En el document "El treball amb suport a Catalunya" elaborat pel Departament de Treball (2009), senyala com a principals característiques de la metodologia del Treball amb Suport:

1) La consideració de la persona com a protagonista del seu propi procés: atenció i seguiment individualitzat.
2) Un compromís amb la persona al llarg de la seva vida laboral: continuïtat del suport.
3) La normalització i promoció de la màxima autonomia personal com a principis orientadors de tota intervenció.
4) L'articulació d'un compromís amb l'empresa per tal de garantir la satisfacció de totes les parts de la relació laboral.
5) Un suport divers, flexible i compartit amb l'empresa.

Taula 27: El procés de la metodologia de treball amb suport

Propòsits	Fase	Processos claus
Suport en el procés de preparació per a la incorporació al mercat laboral	**I. Preparació**	▪ Acollida/valoració idoneïtat per a la incorporació al treball amb Suport ▪ Actualització/elaboració del perfil professional: Suport per a la definició d'un objectiu laboral d'ocupació
Suport per a aconseguir una feina(iniciar/reiniciar la vida laboral)	**II- Inserció laboral**	▪ Recerca de feina activa i personalitzada: Prospecció i localització i/o creació a mida del lloc de treball ▪ Anàlisi del lloc de treball ▪ Adaptació i formació en el lloc de treball / Assessorament a l'entorn laboral
Suport continuat per al manteniment de la feina/per al desenvolupament de la pròpia carrera laboral	**III- Seguiment inicial/ al llarg vida laboral**	▪ Seguiment inicial (a la persona i a l'empresa) ▪ Seguiment al llarg de la vida laboral: continuïtat ▪ Seguiment al llarg vida laboral: Gestió d'incidències i crisi (suport puntual) ▪ Seguiment al llarg vida laboral: Avaluació / actualització dels objectius personals i laborals

Font: Departament de Treball (2009)

Figura 17: Fases de la metodologia del Treball amb Suport

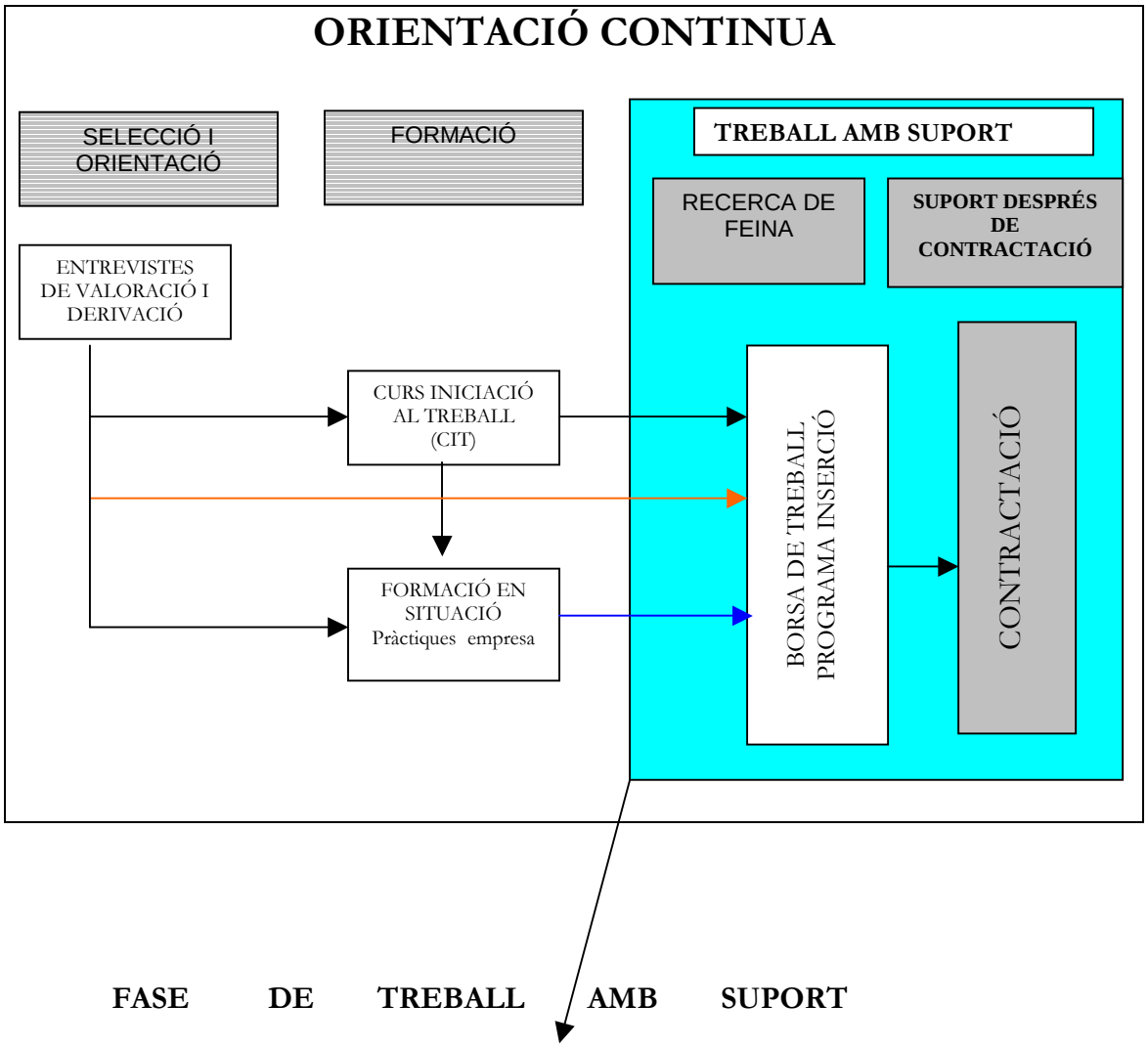

FASE DE TREBALL AMB SUPORT

1ª FASE		2ª FASE		3ª FASE
Valoració del candidat: Selecció, Preparació i Assessorament familiar **Recerca** de feina: Marketing, Informació i Assessorament	»	**Anàlisis** dels llocs de treball **Adjudicació** del lloc de treball adequat. **Formació** en situació	»	**Contracte** segons conveni **Suport** i Seguiment al llarg de la vida laboral

Font : Fundació Catalana de la Síndrome de Down

12 PER A FINALITZAR

Durant tot el curs escolar s'ha col·laborat amb els diferents tècnics i polítics de l'Ajuntament de Viladecans per dissenyar un PQPI específic en un entorn ordinari amb la mateixa línia de treball iniciada a l'IES. El poder-se formar un entorn ordinari de Promoció Econòmica, permetrà als nostres alumnes seguir aquest camí de normalització. Ells volen continuar la seva formació on aniran alguns companys seus de l'aula ordinària . En aquest sentit els ajuda a sentir-se iguals que ells.

La finalitat d'aquesta formació és que els alumnes puguin inserir-se en entorns laborals ordinaris amb la metodologia de treball amb suport.

Amb això no volem dir que tots els nostres alumnes treballin a partir d'ara en entorns ordinaris, realment, seran aquells que ho puguin fer, i ho vulguin fer. Però tampoc se'ls ha de tancar cap porta, sinó tot el contrari, ajudar a obrir aquelles que els permeti continuar amb una línia inclusiva i no només en entorns laborals sinó en tots els entorns de la vida quotidiana.

A la figura nº18 es mostra el Pla de Transició que es proposa a la nostra zona.

Figura 18: Model de transició proposat a la zona

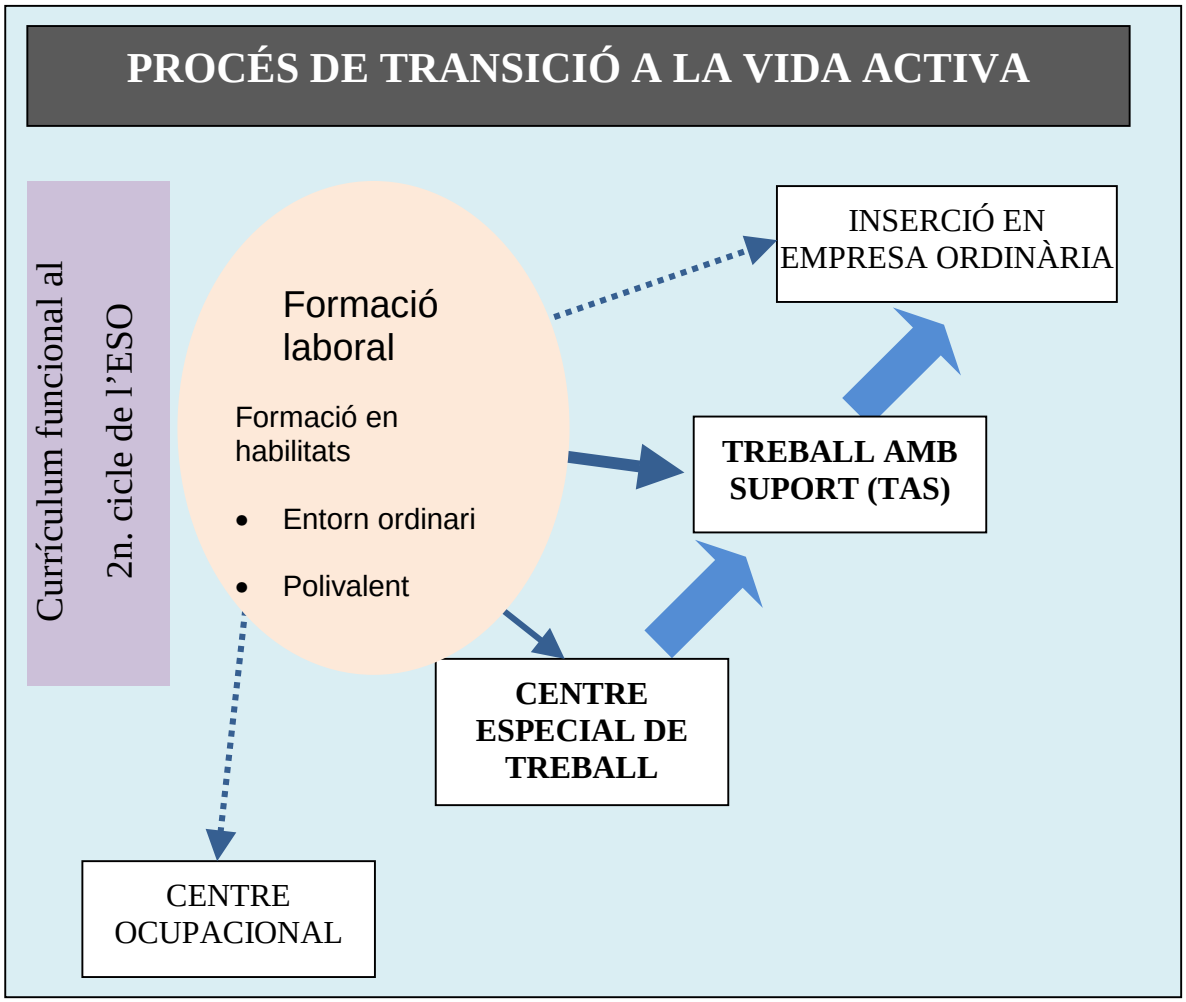

A l'hora de tancar aquest treball de recerca, ens han informat que s'ha aprovat per part del Departament d'Educació i del Departament de Treball el Programa de Qualificació Professional Inicial proposat en aquest treball.

Aquest fet ens dóna esperances. L'Administració ha entès les necessitats plantejades i ha començat a implicar-se per donar resposta a les mateixes.

CAPÍTOL IV: BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

- AAVV. (2000). *Com ens ho fem? Propostes per educar en la diversitat.* Barcelona: Graó

- AADD (2005). Modalitats d'inclusió escolar dels alumnes amb discapacitat a debat. Document elaborat per ACPEAP, FAPAC, FAPAES i PCEI. *Àmbits de psicopedagogia* Num 14

- AADD (2005). Anàlisi de la situació actual de l'atenció a la diversitat a Catalunya i propostes de l'ACPEAP per avançar cap una escola més inclusiva. Document elaborat per una Comissió de l'ACPEAP sobre escola inclusiva. *Àmbits de psicopedagogia.* Núm 14, pag 28-37

- AAMR. (1992). *Mental Reatardation. Definition, Classification and Systems of Supports* (9th edition). Washington. DC: AAMR

- AAMR (1997). Retraso mental. *Definición, clasificación y sistemas de apoyo*. Madrid: Alianza.

- Ainscow, M.; Hopkins, D.; Soutworrth,G.; West,M. (2001). *Hacia escuelas eficaces para todos*. Madrid: Narcea.

- Alomar, E. (2007). " El treball amb suport de joves amb discapacitat intel·lectual: aportacions a partir d'una recerca". *Suports, vol. 11, núm.2, p. 4-90.*

- Altazurra, P,; Mendía, R. (2000). "Programas de iniciación profesional". Cuadernos de Pedagogía, núm. 293, p. 97-99

- Alvárez, V y García,C. (1997). *Orientació vocacional de jóvenes con necesidades educativas especiales*. Madrid: EOS.

- Arnaiz, P. (1988). *Qui és qui. Les relacions humanes al grup classe.* Barcelona: Graó.

- Arostegui,I. (1999). "Evaluación de la calidad de vida en personas adultas con retraso mental". Dins: M. A. Vergugo; F. B. Jordán de Urríes (coord.). Hacia una nueva concepción de la discapacidad. Salamanca: Amarú,p.405-414.

- Arteaga, L.; Nus, P.; Múñoz, L.; Palomar, M. (2004). *Habilidades de autonomía personal y social*. CFGS Integración social. Servicios Socioculturales y a la comunidad. Barcelona: Altamar.

- Barry, F (coord.). (1996). *Interpretación de la discapacidad.* Barcelona:Pomares-corredor

- Bellver,F. (2001). "Quinze anys de Treball amb Suport a Europa". Alimara. Revista de Treball Social, núm.48, p.65-73.

- Benedet, M J. (1986). *El déficit cognitivo en la deficiencia mental*. *Concepto evaluación y perspectivas de intervención.* Madrid: Pirámide.

- Booth,T i Ainscow, M. (2002). *Guia para la evaluación y mejora de la educación inclusiva*. *Desarrollando el aprendizaje y la participación en las escuelas.* Madrid: Consorcio Universitario para la Educación Inclusiva. Universidad Autónoma.

- Bronfenbrenner, U. (1987). *La ecología del desarrollo humano.* Barcelona: Paidós.

- Brown, L. (1989). *Criterios de funcionalidad.* Barcelona: Fundación Catalana Síndrome de Down.

- Brown, L,; Certo, N,; Gruenewald, L. (2007). "Una estratègia per desenvolupar continguts curriculars funcionals i apropiats a l'edat cronològica per a adolescents i adults joves amb dèficits severs". *Suports, vol.11, núm.2, p. 126-139.*

- Caballo, V.E. (1983). Asertividad: Definiciones y dimensiones. *Estudios de psicología*, 13, 52-62.

- Caballo, V.E (1987). *Teoría, evaluación y entrenamiento de las habilidades sociales*. Valencia: Promolibro.

- Canals,G.; Domènech,M. (1991). Proyecto Aura. *Una experiencia de integración laboral*. Barcelona: Milan: Fundació Catalana S. Down.

- Carmen, L. del Y Zabala, A. (1992): *Guia para la elaboración, seguimiento y valoración de Proyectos Curriculares de Centro.* Madrid: CIDE.

- Carbonell, E.; Batllori, M.; Muñoz, J.; Saltó. "Inclusió educativa d'alumnat amb greus barreres per l'aprenentatge i la participació, també a l'ensenyament secundari". *Suports vol 8 n.2 Tardor (p132-147).*

- Coll, C. (coord..) (1999). *Psicología de la instrucción: la enseñanza y el aprendizaje en la educación secundaria.* Barcelona. ICE Horsori.

- Coll, M,; Gutiérrez,a. (2007). "El treball amb suport a Osona. Un estudi sobre la satisfacció de les empreses". *Suports,vol. 11,núm. 2, p. 107-124.*

- Cuomo, N. (1999). *La integración escolar. Dificultades de aprendizaje o dificultades de enseñanza.* Madrid: Visor. Any de la 1ª edició: 1992.

- Cuomo, N,; De Pellegrin, C. (2005). "Un projecte de vida independent: un projecte per a la qualitat de vida". *Suports, vol.9, núm.1, p. 6-16.*

- Díaz - Aguado, MJ et al. (1995). *La evaluación de la competencia social a través del conocimiento de estrategias de interacción con los compañeros*. Madrid: ONCE.

- Ferrer, E,; Verger, S. (2000). "Discapacitat i vida adulta: l'ESO com a etapa de transició". *Suports, vol. 4, núm. 2, p 146-153.*

- Figuera,P.(2006). Transición ESO-Secundaria postobligatoria/trabajo. Dins *La acción tutorial su concepción y su práctica*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.

- Forteza D.; Serra F (1996). La inserció laboral de les persones amb discapacitat. *Cap a una educació inclusiva.* Eumo: Universitat de Vic. (pag 435-459).

- Fullana,J.; Pallisera, M.; Vilà, M. (2003). "La investigación sobre los procesos de integración laboral de personas con discapacidad en el mercado ordinario. Un estudio de casos cualitativo". *Revista de Investigación educativa*, núm. 21 (2).

- Gimeno Sacristán, J. (1988). *El curriculo: Una reflexión sobre la práctica.* Madrid: Morata.

- Giné, C (Coord.). (2003). *Trastorns del desenvolupament i necessitats educatives especials*. Barcelona: Edicions de la UOC.

- Ginés, C. (2004). "Avaluació dels serveis i qualitat de vida de les persones amb retard mental". *Suports, vol. 8, núm.1, p.58-68*

- Giné, C (Coord.). (2005). *Educación y retraso mental: crónica de un proceso*. Barcelona: edebé.

- Guerrero, C. (2002). *Formación ocupacional de las personas con discapacidad psíquica*. Barcelona: Ariel.

- ICE Deusto: *Discapacidad y conducta adaptativa*. Real patronato de prevención y de atención a Personas con Minusvalía. Gobierno Vasco. Bilbao.

- Jové, G,; Coiduras, J,; Marselles, M.A,; Ribes, R,; Valls, M.P,; Cano,S. (2005). "Anàlisi dels indicadors de qualitat de vida que faciliten processos inclusius en les persones amb discapacitat". *, vol. 9, núm. 2, p.104-120.*

- López, M. (1999). *Textos para una Historia de la Educación Especial.* Valencia: Tirant lo Blanch.

- López, N. (2004). "Práctiques per ajudar a viure de manera autodeterminada". *Suports,vol.8, núm. 1, p. 70-86.*

- Luckasson R.; Borthwick-Duffy s.; Buntix W.; Culter DL,; Craig DM,; Reeve,A. (2002). *Mental Retardation: Definition, Classification and Systems of Supports 10th,ed.American Association of Mental Retardation.* Washington DC. Edición en castellano: Retraso mental: definición, clasificación y sistemas de apoyo. Madrid: Alianza Editorial.

- Martin,E.; Coll, C. (2003). *Aprender contenidos, desarrollar capacidades*. Barcelona: Edebé.

- Martínez, N. (2002). *Juventud y discapacidad. Programas y herramientas para facilitar la transición a la vida adulta.* Bilbao: Mensajero.

- Mendía, R. (1995). " Los programas de Garantía Social". *Cuadernos de Pedagogía, úm.293, p. 97-99.*

- Monttobio, E. (1995). *El viaje del señor Down al mundo de los adultos.* Barcelona: Masson.

- Monjas, I (2006). *Programa de enseñanza de habilidades de interacción social (PEHIS).*Madrid. CEPE.

- Onrubia, J (coord.) (2004). *Criterios psicopedagógicos y recursos para atender la diversidad en secundaria*. Barcelona. Graó. Biblioteca de aula.

- Pallisera, M. (1996). *Transición a la edad adulta y vida activa de las personas con discapacidad psíquica.* Barcelona:EUB.

- Pallisera, M.; Barrachina, S,; Fullana, J,; Lobato, J,; Vilà, M. (2001). "Estudi sobre la integració laboral de persones amb discapacitat mitjançant el treball amb suport a les comarques de Girona". *Suports, vol.5, núm. 1, p. 55-67.*

- Pallisera, M.; Vilà, M.; Valls, M.J.; Rius, M.; Fullana, J.; Jiménez, P.; Cardona, M.; Lobato, J. (2003). "La integración de las personas con discapacidad en la empresa ordinaria en España.

Aproximación a través de una investigación". *Siglo Cero*, num.208 (34),p 5-18.

- Pallisera, M.; Vilà, M,; Fullana, J,; Rius,M. (2007)." El treball amb suport com a eina per a la participació social de persones amb discapacitat. Aportacions des de la investigació realitzada en el context de Catalunya. *Suports,* vol. 11, núm.1,p. 91-106.

- Paula, I. (2000). *Habilidades sociales: Educar hacia la autorregulación.* Conceptualización, evaluación o intervención. Universidad de Barcelona: Cuadernos de Educación ICE.

- Paula, I.; Freixa, M.; Figuera, P. (2008). *Les habilitats socials per a la integració sociolaboral de les persones amb intel·ligència límit.* Barcelona : Diputació de Barcelona.

- Perrenoud, P. (2004). *Diez nuevas competencias para enseñar. Barcelona: Graó. Biblioteca de Aula.*

- Pujolàs, P. (2003). *Aprendre junts alumnes diferents*. Vic: Eumo.

- Sánchez, E,; Serra, F. (2007). "Promoure valors personals: la qualitat de treball amb suport gràcies a la planificació centrada en la persona". *Suports,* vol.11, núm.2, p. 100-114.

- Schalock, R. L. (1999). "Hacia una nueva concepción de la discapacidad". Dins: M. A. Verdugo; F. B. Jordán de Urríes (coord.). *Hacia una nueva concepción de la discapacidad*. Salamanca: Universidad de Salamanca: INICO-IMSERSO,p. 85-105.

- Schalock, R.; Verdugo, M.A.(2003). *Calidad de vida. Manual para profesionales de la educación, salud y servicios sociales*. Madrid: Alianza Editorial.

- Stainback,S; Stainback,W. (2004). *Aulas inclusivas. Un nuevo modelo de enfocar y vivir el currículo.* Madrid: Narcea.

- Tesouro, M,; Borrella, N. (2005). " disseny d'un servei d'Inserció laboral (SIL) per a persones amb discapacitat intel.lectual". *Suports, vol.9, núm.1, p. 34-45.*

- Verdugo, M.A.; Monjas, M.I.; Arias, B. (1992*). Intervención sobre la competencia social de los alumnos con necesidades educativas especiales en Educación Infantil i Primaria.* Memoria de investigación. Centro de Investigación y Documentación Educativa del MEC. Madrid : Convocatoria de 1990.

- Verdugo, M. A.; Jenaro, C. (1993). "El empleo con apoyo. Una nueva posibilidad laboral para personas con discapacidad". *Siglo Cero,* n´´um.147,p.5-12.

- Verdugo, M.A. 1995. *Personas con discapacidad*. Madrid: Siglo XXI.

- Verdugo, M A. (1998). "Las personas con retraso mental", en *Personas con discapacidad. Perspectivas psicopedagógicas y rehabilitadoras,* 2ª ed., Madrid, Siglo XXI de España Editores (Manuales, Psicología), pp. 515-527.

- Verdugo, M A. (2003). Análisis de la definición de discapacidad intelectual de la Asociación Americana sobre Retraso Mental de 2002. *Res Esp Discapac Intelec 34*,núm 205, p.5-19

- Vicente, A.; Vicente, M.P. (2001). *Una aproximación a la historia de la educación especial.* Murcia: DM.

- Warnock,M. (1978). *Special educational needs. Report of de committee of enquiry into the education of handicapped children and young people.* HMSO, London.

- Valls, M.J.; Vilà, M.; Pallisera, M. (2004). "La inserción de las personas con discapacidad en el trabajo ordinario. El papel de la família". *Revista de Educación*, num 334,p. 99-117.

- Vila, M.; Pallisera, M.; Iguacén, C.; Roca, A.; Auquer, M.(2006). La integració social i laboral de les persones amb discapacitat en el mercat ordinari mitjançant el treball amb suport. *Cap a una educació inclusiva*. Eumo: Universitat de Vic.(pag 405-434).

DOCUMENTACIÓ CONSULTADA

- Plan de Educación Especial para el País Vasco. 1983. Dpto. de Educación y Cultura. Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco. Documento nº 15.1ª edición. Vitora- Gasteiz.

- Una escuela comprensiva e Integradora. Informe de la Comisión de Educación Especial.1989: Dpto. de Educación, Universidades e Investigación. Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco. Vitori_Gasteiz.

- Habilidades adaptativas y evaluación curricular.1997. Elaborado por CEI/IDC y responsables del Programa de D.C.A de C-O-P. de Vizcaya, Álava y Gipuzkoa.

- Orientaciones para el funcionamiento de aulas estables para el alumnado con transtornos generalizados del desarrollo.1997. Serie documentos. nº 1. Instituto para el desarrollo curricular y la formación del profesorado. Dirección de Renovación pedagógica. Departamento de Educación, Universidades e Investigación. Gobierno Vasco. Vitoria- Gasteiz.

- La transción a la vida activa de jóvenes con necesidades educativas especiales: marco curricular para el aprendizaje de tareas. 1997. Serie de documentos nº 5. Instituto para el Desarrollo Curricular y la Formación del Profesorado. Dirección de Renovación Pedagógica. Departamento de Educación, Universidades e Investigación. Gobierno Vasco. Vitoria-Gasteiz.

- Marc Curricular per a l'Ensenyament Obligatori (1986). Barcelona: Departament d'Ensenyament. Secretaria General.

PÀGINES WEB

- Https://www.apps.es (Federación catalana pro personas con discapacidad)
- https://www.feaps.org (Federación de organizaciones en favor de las personas con discapacidad)
- http://www.xtec.es/dnee (pàgines del Departament d'Educació sobre Diversitat i necessitats educatives especials
- http://www.inclusion-europe.org/ (Associació europea de persones amb discapacitat)
- http://www.european-agency.org (European Agency for Development in Specail needs Education)
- http://www.inclusion.com/ (Toronto Canadá)

CAPÍTOL V: ANNEXOS

Annex 1: Qüestionari d'avaluació individual

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Acceptació de l'autoritat	- Escolta al seu superior o company tutor amb una actitud positiva i activa quan se li demana alguna cosa o se'l crida l'atenció.					
	- Compleix allò que se li demana (rectificant la seva conducta, si cal)					
Acatament i seguiment d'instruccions	- Realitza la feina de la manera que se li demana.					
	- Segueix la mateixa seqüència de passos en la realització de la feina.					
	- Realitza la tasca dins dels terminis establerts.					
Interiorització de rutines i autonomia en el desenvolupament de la feina assignada (30 minuts)	- Després d'un temps realitzant la mateixa feina, és capaç de fer-la de manera autònoma durant 30 minuts sense suport .					
	- Necessita que algú supervisi la seva feina per realitzar-la correctament.					
	- Necessita alguna adaptació de l'entorn per a que realitzi la seva feina.					
Gestió del temps (puntualitat, dedicació i canvi de rutina...)	- Està a punt al seu lloc de feina a l'hora establerta.					
	- Es canvia de roba (si cal) en el temps assignat.					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
	- Controla el temps (mirant rellotge o demanant l'hora) per ajustar el seu ritme de treball a l'execució de la tasca assignada.					
	- Reconeix (si hi ha) els senyals que avisen als treballadors del canvi d'activitat.					
	- Coneix i controla autònomament les hores d'entrada i sortida de la feina.					
Atenció i concentració en la tasca (períodes curts i llargs de temps)	- Xerra amb els companys en els espais i temps dedicats per això.					
	- No s'aixeca de la cadira (o es mou del lloc de feina) contínuament per anar al lavabo fer un tomb, mirar el que fa un altre, etc.					
	- Fa la feina en el temps que se li demana i amb la qualitat desitjada.					
	- Realitza bé una tasca repetitiva durant un període de temps llarg.					
Habilitat per a demanar i acceptar ajut	- Reconeix quan li costa o no sap fer una cosa.					
	- S'adreça a la persona indicada (un company o supervisor) perquè li ajudi.					
	- Quan algú li ofereix el seu ajut l'accepta.					
Prevenció davant dels riscos laborals associats a la feina	- Treballa amb cura prestant atenció al que fa i com ho fa.					
	- Fa servir, si cal, elements, roba de protecció (guants, casc...).					
	- Demana ajut (si no sap fer servir una cosa o pesa molt...).					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
	- Té en compte mesures de prevenció relacionades amb la feina que està desenvolupant: o Seu amb correcció a la cadira.					
	o Aixeca pesos de manera adient (postura) i utilitza alguna eina per facilitar el seu transport.					
	o Localitza en tot moment on son situats els companys per evitar fer-los malament.					
	o Evita col·locar-se en mig dels companys que treballen per que no li facin malament a ell o ella.					
	- Abans un accident laboral coneix i posa en marxa el protocol d'actuació propi de la feina que desenvolupa (demana ajut, practica primers auxilis...).					
	- Detecta alguna situació de risc al lloc de feina i el comunica.					
Assumpció de responsabilitats	- Té clar quin treball és competència seva i quin treball ha de fer un altre. - Afronta la seva feina (no s'amaga ni delega, quan no toca).					
Assumpció de les conseqüències dels seus actes	- Reconeix quan ha fet alguna cosa bé. - Reconeix quan ha fet alguna cosa malament. - Accepta la sanció abans un treball mal fet o una conducta inadequada. - Accepta l'elogi davant d'un treball ben fet o una conducta adequada. - Modifica (o manté) la seva conducta per aconseguir que la pròxima feina surti bé.					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Habilitat per respondre positivament al fracàs	- Quan hi ha una feina no li surt o que ha fet malament, tracta de resoldre aquesta situació demanant ajut o adoptant una nova manera d'abordar la tasca.					
Acceptació i adaptació a canvis	- Entén que hi ha un canvi i que s'ha de respectar. - S'esforça (tot sol o amb ajut) per adaptar el seu comportament a la nova situació.					
Habilitat per separar l'activitat personal de la professional	- Entén que els companys de feina són companys i no "amics". - No envaeix l'espai personal dels companys i s'adreça a ells amb educació i amb els formalismes que toquen. - No resol els problemes personals dins de la feina (a la feina es va a treballar)					
Habilitat per cooperar	- Participa de manera adient en les activitats grupals quan se li demana. - S'ofereix per ajudar a algun company sempre sense descuidar les pròpies obligacions. - Accepta les decisions preses democràticament encara que vagin en contra de la seva opinió.					
Habilitat per saber escoltar	- Mostra conductes tant verbals com no verbals d'escolta activa al seu interlocutor. - Respon a preguntes obertes o tancades sobre el que s'explica. - Pregunta coherentment sobre allò que s'explica.					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Autocontrol	- Davant d'una situació adversa o no esperada: o Evita qualsevol comportament o expressió no adequada o Intenta entendre que succeeix demanant ajut o sol·licitant informació a una altra persona.					
Habilitat per expressar sentiments	- Expressa les emocions i sentiments quan se li pregunta. - Expressa emocions i sentiments de manera espontània d'una manera pertinent.					
Habilitat per expressar necessitats	- Expressa les necessitats físiques: dolor, anar al servei, gana, set, etc., de manera adequada. - Expressa les necessitats socials d'una manera adequada.					
Habilitat per expressar opinions personals	- Presta atenció, reflexiona i explica la seva opinió personal sobre allò que se li pregunta. - Explica espontàniament i de manera adequada la seva opinió personal.					
Habilitat per expressar drets	- Davant d'una situació on es demana una actuació que va en contra dels seus drets, reflexiona i els sap fer valer. - Coneix i entén i fa valer els seus drets en qualsevol situació					
Habilitat per formular peticions o demandes	- Identifica una situació en la que necessita ajut. - Demana ajut a la persona adequada. - Agraeix l'ajut i la informació que li han donat.					
Habilitat per rebutjar peticions	- Rebutja una petició poc raonable que li fa una altra persona (diu que no, marxa o demana ajut). - Rebutja una petició que va en contra dels seus desitjos personals (diu que no, marxa o demana ajut).					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Habilitat per presentar-se	- Es presenta amb un to de veu adequat i donant les dades d'identificació fonamentals (nom, edat etc.).					
Habilitat per presentar als altres	- Dóna les dades més importants personals de persones conegudes a l'hora de presentar-les (nom, edat, escola, etc.).					
Habilitat per conversar	- Saluda al iniciar una conversa. - Escolta d'una manera adequada. - Interromp de manera pertinent una conversa. - Pregunta i respon a preguntes. - S'acomiada de manera correcta. - Respecta el torn de paraules					
Habilitat per explicar alguna cosa (ordenar seqüències temporals)	- Explica un fet d'una manera entenedora tenint en conte 3 moments (principi, nus i final)					
Habilitat per donar les gràcies	- Utilitza de manera habitual el si us plau i el donar les gràcies: o Dóna les gràcies quan li regalen alguna cosa o Quan el conviden o Quan li fan un compliment o Altres...					
Habilitat per fer i saber rebre compliments	- En situacions apropiades fa elogis i compliments a altres persones: o Per l'aparença física o Per la seva manera de ser i actuar vers amb ell i els altres.					
Habilitat per saber rebre compliments	- Escolta i agraeix els compliments que ens fan els altres.					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Habilitat per resoldre conflictes assertivament (no passiu ni agressiu)	- Davant d'una situació adversa reflexiona. - Davant d'una situació adversa s'inhibeix - Davant d'una situació adversa demana ajut.					
Participar en activitats	- Mostra iniciativa per adreçar-se a un grup (al pati, a l'escola, a la classe). - Demana de manera adequada que el deixin participar en les seves activitats.					
Habilitat per disculpar-se	- Davant d'un error realitzat demana perdó de manera adequada.					
Autonomia en el desplaçament	- Realitza algun recorregut de manera autònoma:(de casa al centre d'estudis, oci o treball). - Respecta els semàfors, passos de vianants i altres senyals rellevants. - Utilitza el transport públic en els seus desplaçaments: o Localitza la parada / estació.. o Identifica el transport (número de bus, tren...) que necessita ja sigui tot sol o bé demanant ajut a una altre usuari que estigui esperant. o Pica el seu bitllet. o Controla quan necessita comprar una nova tarja de transport. o Sap on ha de comprar la seva tarja de transport. o Controla l'horari del mitjà que fa servir.					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Ús dels serveis de la comunitat	- Localitza els establiments que habitualment fa servir en les seves compres. - Identifica que pot comprar en els diferents establiments. - Quan entra en algun establiment saluda i demana el que vol o necessita. - En les compres, demana el preu, paga, demana el tiquet i verifica els canvis.					
Higiene i cura personal	- Prepara la seva roba cada dia i els objectes personals que farà servir. o Té en compte el clima i l'activitat. o Combina la roba. - Es vesteix tot sol (no importa si té la roba adaptada) realitzant la seqüència del vestit correctament, en privat o en llocs reservats al seu sexe. - Es pentina tot sol. - A la perruqueria, escull el seu propi estil de pentinat. - Es dutxa de manera autònoma. - Utilitza correctament eines i productes d'higiene i cura personal (desodorant, perfum, compreses i/o tampons, maquillatge, assecador, productes per la neteja i cura del calçat, talla ungles...). - Distingeix una situació d'abús sexual i reacciona de manera adient (rebutja, demana ajut...). - Reconeix els símptomes bàsics de malaltia (dolor, febre, tos...).					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Neteja i cura de la llar i dels objectes personals	- Ordena les seves coses: o Fa la neteja de la llar: o Treu la pols. o Escombra i recull la brutícia. o Fa el llit. o Frega el terra. - Para i recull la taula correctament.					
Manteniment i cura de l'entorn (reciclatge)	- Respecta els espais públics (no embruta). - Recicla els diferents materials al contenidor corresponent.					
Prevenció davant els perills	- Reconeix aquelles situacions que poden comportar un risc. - Sap prendre decisions per evitar-les (demanar ajut, denunciar-les, dir que no, etc.).					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Coneixement i utilització dels diferents tipus d'aliments i begudes. Elaboració de menjars amb correcció aplicant tant les nocions temporals com els coneixements de classificació i mida amb l'objectiu de tenir una alimentació equilibrada.	- Identifica l'emplaçament i la funció dels òrgans de l'aparell digestiu. - Coneix i practica els diferents hàbits de neteja relacionats amb l'alimentació (rentat d'aliments, d'estris de cuina, rentat de les dents, etc.). - Coneix les formes bàsiques de conservació d'aliments. - Utilitza els electrodomèstics i estris de cuina bàsics per cuinar. - Entén un llenguatge bàsic relacionat amb les diferents activitats de cuina. - Satisfacció per la correcta elaboració dels menjars. - Coneix les malalties i trastorns derivats d'una mala alimentació (colesterol, càries, etc.) i actua en conseqüència (elabora dietes equilibrades, no prenen els aliments que no poden).					
Gestió del temps lliure	- Coneix les diferents activitats d'oci del seu entorn i com participar-hi. - Mesura les diferents possibilitat de cadascuna. - Pren una decisió. - Truca per telèfon als amics per quedar, xerrar... - Controla l'horari de les activitats en qui hi participa. - Decideix en quines activitats o objectes gastar els seus diners.					
Habilitat per escollir entre diferents opcions la que més agrada o interessa	- Coneix diferents opcions d'oci. - Mesura les diferents possibilitats de cadascuna. - Pren una decisió.					

HABILITATS BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	VALORACIÓ				OBSERVACIONS
		MAI O MOLT POQUES VEGADES	DE VEGADES AMB DIFICULTAT	DE VEGADES FORÇA BE	SEMPRE. LA REALITZA MOLT BÉ	
Ús de diverses tecnologies presents a la vida (ordenador, mòbil, telèfon, TV)	- Truca per telèfon (tant mòbil com fix) i atén les trucades. - Utilitzar l'ordinador. - Encendre i apagar la TV i buscar els diferents canals.					

Annex 2: Registre de grup

REGISTRE DE GRUP											
1. mai o molt poques vegades *2. de vegades amb dificultat* *3. de vegades força be* *4. sempre la realitza molt bé*				ALUMNES							
HABILITATS		ÍTEMS									
1	Acceptació de l'autoritat	1	Escolta al seu superior o company amb una actitud positiva ítems quan se li demana alguna cosa o se'l crida l'atenció.								
		2	Compleix allò que se li demana.								
2	Acatament i seguiment d'instruccions	3	Realitza la feina de la manera que se li demana.								
		4	Segueix la mateixa seqüència de passos en la realització de la feina.								
		5	Realitza la tasca dins els límits establerts.								
3	Autonomia en el desenvolupament de la feina assignada	6	Es capaç de realitzat la mateixa tasca durant 30 minuts, de manera autònoma.								
		7	Necessita que algú supervisi la seva feina per realitzar-la correctament.								
		8	Necessita alguna adaptació del seu entorn per que realitzi la seva feina.								
4	Gestió del temps	9	Està a punt al seu lloc de feina a l'hora establerta.								
		10	Es canvia de roba en el temps assignat.								
		11	Controla el temps per ajustar el seu ritme de treball.								
		12	Reconeix el senyals que avisen als treballadors del canvi d'activitat.								
		13	Coneix i controla les entrades i sortides de la feina.								
5	Atenció i concentració en la tasca	14	Xerra amb el companys en els espais i temps dedicats per això.								

		15	No es mou del lloc de la feina contínuament per anar al lavabo, fer un tomb, etc.											
		16	Fa la feina en el temps que se li demana.											
		17	Realitza bé una tasca repetitiva durant un període de temps llarg.											
6	Habilitat per demanar i acceptar ajut	18	Reconeix quan li costa o no sap fer una cosa.											
		19	S'adreça a la persona indicada (un company o supervisor perquè l'ajudi).											
		20	Fa cas quan algú li ofereix ajut i recomanacions.											
7	Prevenció davant dels riscos laborals	21	Treballa amb cura prestant atenció al que fa i com.											
		22	Utilitza correctament, si cal, elements, roba de protecció etc.											
		23	Demana ajut tot evitant problemes per ell i la resta.											
		24	Seu amb correcció a la cadira.											
		25	Aixeca pesos de manera adient i utilitza alguna eina per facilitar el seu transport.											
		26	Té cura per evitar fer mal las seus companys localitzant-los en tot moment.											
		27	Evita col·locar-se en mig del companys que treballen perquè no li facin mal.											
		28	Abans d'un accident laboral coneix i posa en marxa el protocol d'actuació propi de la feina que desenvolupa.											
		29	Detecta alguna situació de risc al lloc de la feina que desenvolupa.											
8	Assumpció de responsabilitats	30	Te clar quin treball ha de realitzar.											
		31	Realitza la seva feina correctament (no demana ni delega quan no li toca).											
9	Assumpció de les conseqüències dels seus actes	32	Reconeix quan ha fet alguna cosa bé.											
		33	Reconeix quan ha fet alguna cosa malament.											

		34	Accepta la sanció davant d'un treball mal fet o conducta inadequada.										
		35	Accepta l'elogi davant d'un treball ben fet.										
		36	Modifica o manté la seva conducta per aconseguir que la propera feina surti bé.										
10	Habilitat per respondre assertivament al fracàs	37	Quan hi ha una feina que no li surt bé o li surt malament demana ajut o pensa una altra manera de resoldre positivament la tasca.										
11	Acceptació i adaptació als canvis	38	Quan hi ha un canvi entén que s'ha de respectar.										
		39	S'esforça tot sol per adaptar el seu comportament a la nova situació.										
12	Habilitat per separar l'activitat personal de la professional	40	Entén que els companys de feina són companys i no amics.										
		41	No envaeix els espais personals dels companys i s'adreça amb ells amb educació.										
		42	No resol els problemes personals dins la feina.										
13	Habilitat per cooperar	43	Participa de manera adient en les activitats globals que se li demanen.										
		44	S'ofereix per ajudar a algun company sense descuidar les seves obligacions.										
		45	Accepta les decisions preses democràticament.										
14	Habilitat per saber escoltar	46	Mostra conductes tant verbals com no verbals d'escolta activa del seu interlocutor.										
		47	Respon a preguntes obertes o tancades sobre el què s'explica.										
		48	Pregunta coherentment sobre allò que s'explica.										
15	Autocontrol: davant d'una situació adversa o no esperada	49	Evita qualsevol comportament o expressió no adequada.										
		50	Intenta entendre que succeeix demanant ajut o sol·licitant informació a una altre persona.										

16	Habilitat per expressar sentiments	51	Expressa les emocions i sentiments quan se li pregunta.										
		52	Expressa emocions i sentiments de manera espontània i de manera adequada.										
17	Habilitat per expressar necessitats	53	Expressa les necessitats físiques (dolor, anar al servei, gana, set, etc.) de manera adequada.										
		54	Expressa les necessitats socials d'una manera adequada.										
18	Habilitat per expressar opinions personals	55	Presta atenció, reflexiona i explica la seva opinió respecte allò que se li pregunta.										
		56	Explica espontàniament i de manera adequada la seva opinió.										
19	Habilitat per expressar drets	57	Davant d'una situació on es demana una actuació que va en contra dels seus drets, reflexiona i els sap fer valer.										
		58	Coneix, entén i fa valer els seus drets.										
20	Habilitat per formular peticions o demandes	59	Identifica una situació en la que necessiti ajut.										
		60	Demana ajut a la persona adequada.										
		61	Agraeix l'ajut i la informació que li han donat.										
21	Habilitat per rebutjar peticions	62	Rebutja una petició poc raonable que li fa una altra persona (diu que no, marxa o demana ajut).										
		63	Rebutja una petició que va en contra dels seus desitjos personals (diu que no, marxa o demana ajut).										
22	Habilitat per presentar-se	64	Es presenta amb un to de veu adequat i donant les dades d'identificació fonamentals.										
23	Habilitat per presentar-se als altres	65	Dóna les dades més importants de l'altre persona amb un to de veu adequat.										
24	Habilitat per conversar	66	Saluda a l'inici d'una conversa.										
		67	Escolta adequadament en la majoria de situacions.										
		68	Interromp de manera pertinent una conversa.										

		69	Pregunta i respon a preguntes de manera adequada.										
		70	S'acomiada d'una manera correcta.										
		71	Respecta el torn de paraula.										
25	Habilitat per explicar alguna cosa (ordenar seqüències temporals)	72	Explica un fet d'una manera entenedora tenint en conte el principi, el nus i el final.										
26	Habilitat per donar les gràcies	73	Utilitza de manera habitual el "si us plau" i el "donar les gràcies".										
		74	Quan et regalen alguna cosa.										
		75	Quan et conviden.										
		76	Quan et fan un compliment.										
27	Habilitat per fer i saber rebre compliments	77	En situacions apropiades fa elogis a altres persones per la seva aparença física.										
		78	Per la seva manera d'actuar.										
28	Habilitat per saber rebre compliments	79	Escolta i agraeix els compliments que ens fan els altres.										
29	Habilitat per resoldre conflictes assertivament (no passiu ni agressiu)	80	Davant d'una situació adversa reflexiona.										
		81	Davant d'una situació adversa aplica la solució escollida.										
		82	Davant d'una situació adversa s'inhibeix.										
30	Participar en activitats	83	Mostra iniciativa per a adreçar-se a un grup										
		84	Demana de manera adequada que el deixin participar en la seva activitat.										
31	Habilitat per disculpar-se	85	Davant d'un error demana perdó de manera adequada.										
32	Autonomia en el desplaçament	86	Realitza algun desplaçament autònomament (de casa al centre d'estudis, oci o treball, etc.).										
		87	Respecta els semàfors, passos dels vianants i altres senyals rellevants.										
	En quant el transport públic:	88	Localitza la parada/ estació										

	transport públic:	89	Identifica el transport que necessita ja sigui tot sol o demanant ajut.										
		90	Pica el seu bitllet.										
		91	Controla quan necessita comprar una nova tarja de transport.										
		92	Sap on ha de comprar la seva tarja de transport.										
		93	Controla l'horari del mitjà que fa servir.										
33	Us dels serveis de la comunitat	94	Localitza els establiments que habitualment fa servir en les seves compres.										
		95	Identifica que pot comprar i vendre en els diferents establiments.										
		96	Quan entra en algun establiment saluda i demana el que vol o necessita.										
		97	En les compres, demana el preu, paga demana el tiquet i verifica els canvis.										
34	Higiene i cura personal	98	Prepara la seva roba cada dia i els objectes personals que fera servir.										
		99	Es vesteix tot sol.										
		100	Es pentina tot sol.										
		101	A la perruqueria escull el seu estil de pentinat.										
		102	Es dutxa de manera autònoma.										
		103	Utilitza correctament eines i productes d'higiene i cura personal.										
		104	Distingeix una situació d'abús sexual i reacciona de manera adient.										
		105	Reconeix els símptomes bàsics de malaltia.										
35	Neteja i cura de la llar i els objectes personals	106	Ordena les seves coses.										
		107	Fa la neteja de la llar.										
		108	Treu la pols.										
		109	Escombra i recull la brutícia.										
		110	Fa el llit.										
		111	Frega el terra.										
		112	Para i recull la taula correctament										
36	Manteniment i cura dels entorns	113	Respecta els espais públics i no els embruta.										

		114	Recicla els diferents materials al contenidor corresponent.										
37	Prevenció davant dels perills	115	Reconeix aquelles situacions que poden comportar un risc.										
		116	Sap prendre decisions per evitar-les.										
38	Gestió del temps lliure	117	Coneix les diferents activitats del seu entorn i com participar-hi.										
		118	Omple voluntàriament el seu temps lliure en activitats que li interessen.										
		119	Reclama a la família per poder participar en activitats organitzades per la comunitat.										
		120	Truca per telèfon als amics per quedar, xerrar, etc.										
		121	Decideix en quines activitats o objectes gastar els seus diners.										
39	Cuina i alimentació	122	Identifica l'emplaçament i òrgans de l'equip digestiu.										
		123	Coneix i practica els diferents hàbits d'higiene en l'alimentació.										
		124	Coneix les formes bàsiques de conservació dels aliments.										
		125	Utilitza els electrodomèstics i estris de cuina bàsics.										
		126	Entén i aplica un llenguatge bàsic relacionat amb activitats de la cuina.										
		127	Satisfacció per la correcta elaboració dels menjars.										
		128	Coneix les malalties i trastorns derivats d'una mala alimentació (colesterol, càries, etc.) i actua en conseqüència (elabora dietes equilibrades).										
40	Habilitat per escollir entre diferents opcions	129	Coneix diferents opcions d'oci.										
		130	Mesura les diferents possibilitats de cadascuna.										
		131	Pren una decisió.										
41	Us de diverses tecnologies	132	Truca per telèfon i recull els encàrrecs.										
		133	Utilitza l'ordinador.										
		134	Encén i apaga la TV, i busca els diferents canals.										

Annex 3: Pla individual de l'alumne

PLA INDIVIDUALITZAT

Alumne/a:

Data i lloc de naixement:

Curs:

Tutor/a:

Telèfon:

Discapacitat segons dictamen:

AVALUACIÓ INICIAL: HABILITATS I APRENENTATGES

a. **Avaluació psicopedagògica inicial**

b. **Avaluació d'aprenentatges**

Matèries Crucial.	Habilitats de l'alumne/a
Matemàtiques	Numeració i operacions: Resolució de problemes: Magnituds i mesures:
Llengua	Comprensió oral: Expressió oral: Comprensió lectora: Expressió escrita:
Transversals	Observació: Recerca d'informació: Classificació: Formulació d'hipòtesis: Generalització de coneixements:
Estils d'aprenentatge	Motivació vers el treball escolar: Ritme de treball: Constància en l'esforç: Actitud davant els errors i/o dificultats: Resposta als canvis en les rutines de treball: Autonomia en el treball: Organització del material escolar: Treball en grup: Seguiment de pautes:

PROGRAMA DE TREBALL

a. Objectius i competències prioritàries

MATÈRIES CURRICULARS	OBJECTIUS I COMPETÈNCIES PRIORITÀRIES
Matemàtiques	
Llengües	
Tecnologia	
Anglès	
Entorn	
A les integracions	
1.- Informàtica	
2.- VIP	
3.- Lectura	
4.- EF	

b. Altres objectius d'aprenentatge

Habilitats personals i socials

.

Habilitats pre-laborals

Habilitats d'autonomia per a la vida diària

	SI	NO	RESPONSABLE
Aula ordinària	☐	☐	_____
Grup flexible	☐	☐	_____
Grup reduït	☐	☐	_____
Educador/a	☐	☐	_____
Logopeda	☐	☐	_____
Seguiment psicopedagògic	☐	☐	_____
Aula d'acollida	☐	☐	_____
Aula oberta	☐	☐	_____
Altres:	☐	☐	_____

Material que ha d'utilitzar:

QUADRE HORARI SETMANAL DE L'ALUMNE

CURS 08/09

	DILLUNS	DIMARTS	DIMECRES	DIJOUS	DIVENDRES
8- 9					
9-10					
10-11					
11:30 12:30					
12:30 13:30					
15-16					
16-17					

CRITERIS D'AVALUACIÓ DE L'ALUMNE I DEL PROGRAMA

(Considerem que han de ser un extracte adient dels contemplats en el Decret d'Ensenyaments Mínims. Cal determinar els corresponents al Programa)

CALENDARI DE CONTROL I SEGUIMENT DEL PLA INDIVIDUALITZAT PER PART DE L'EQUIP
(A revisar trimestralment)

Data	Assistents	Temes tractats	Acords

ACTIVITATS I CONSELL ORIENTADOR DE FINAL D'ETAPA

Activitats d'orientació ordinàries en que ha participat	Data

Activitats d'orientació específiques realitzades	Data

CONSELL ORIENTADOR A LA SORTIDA DEL CENTRE:

NOM DEL PROFESSOR RESPONSABLE I DE LA RESTA DE MEMBRES DE L'EQUIP

Àrees	**Professorat**
Tutor	
Psicopedagog/a	
Matemàtiques	
Català	
Castellà	
Anglès	
Entorn	
Tecnologia	
Música	
Educació física	
Optativa 1	
Optativa 2	
Optativa 3	
Fisioterapeuta	
Logopeda	
Professional EAP	

Conformes:

Comissió d'Atenció a la Diversitat

Data:

Director

Data:

ELABORACIÓ DEL PLA INDIVIDUALITZAT

1. Alumne:

2. Data d'elaboració:

3. Compromís:

Els sotasignats, en data _____, estan d'acord amb el contingut del Pla Individualitzat que es refereix en el present document i participaran en el seu desenvolupament, avaluació i revisió, segons les seves respectives atribucions i responsabilitats. Així mateix, a més d'allò establert amb caràcter general en les normatives sobre l'avaluació, estan d'acord a reunir-se pel seguiment i la revisió periòdica del desenvolupament del Pla individualitzat.

Pare, mare o tutor/a legal Professionals del centre

Annex 4: Objectius de la USEE 2008-09

Mostra de programacions d'alguns tallers.

PROGRAMACIÓ

UNITAT DE SUPORT A L'EDUCACIÓ ESPECIAL

USEE 3

IES. JOSEP MESTRES I BUSQUETS

Viladecans

Curs 2008-09

4.1 A qui s'adreça?

Aquesta programació s'adreça a set alumnes amb NEEGiP (el seu CAD està al voltant del 70/80%) d'edats compreses entre els 16 i els 20 anys, que es troben a l'etapa d'Educació Secundaria i estan escolaritzats a l'IES Mestres i Busquets de Viladecans.

Es tracta d'un grup de joves la discapacitat dels quals és d'origen molt heterogeni. Malgrat això, i malgrat que les característiques i capacitats de cada un d'ells són bastant diferents, comparteixen unes necessitats educatives comunes (veure quadre 1). La necessitat que el procés d'ensenyament i d'aprenentatge tingui una ***orientació funcional***, n'és una d'elles. D'altra banda, no es pot perdre de vista que tots ells són alumnes amb un nivell d'autonomia força baix i que requereixen un alt grau d'ajut dels adults a l'hora de realitzar la majoria d'activitats que fem al centre (necessiten l'adult com estímul per avançar). Tanmateix s'ha de dir que el llenguatge oral és deficitari en la majoria dels casos. És per aquest motiu que es fa necessari que la resposta educativa es vertebri al voltant de quatre eixos bàsics: ***autonomia a la llar, autonomia personal i social, autonomia en el treball i comunicació i llenguatge.***

4.2 Què es pretén?

La finalitat d'aquesta programació és capacitar i habilitar als adolescents de l'USEE per ser més competents en els plans personal, social i laboral així com facilitar la seva entrada al món laboral.

De manera especial, amb el grup de repetidors de 4t, es pretén afavorir l'immediat procés de trànsit escola-treball.

Aquests alumnes, haurien d'haver sortit del centre el curs passat però, darrere d'un dur treball d'orientació i acompanyament a nois i famílies per part dels professionals del centre i l'EAP, vam adonar-nos tots plegats que el camí cap a la inclusió acabava en una via morta amb la finalització del període d'escolarització obligatòria. Aquesta situació va portar-nos a tota la comunitat educativa a buscar alternatives per continuar donant una resposta a aquests alumnes social, laboral, etc. en entorns inclusius[15]. Així, des del Centre i l'EAP amb el recolzament d'Inspecció es va decidir la continuïtat d'aquest grup d'alumnes un curs més a l'IES ja que es va valorar, per una banda, que la seva inserció a un Centre Ocupacional (tal i com dictaminava el seu EVO laboral) suposava un retrocés en el seu projecte de vida. Per altra banda, no existia en aquell moment cap projecte de treball amb suport a la zona.

[15] Experiències com el Projecte Timol de Vilanova, les aules-taller del Pais Basc o les mateixes Bases que el Departament d'Educació recull en el seu Pla d'Acció (2007-2010) ens demostren que es possible i que s'ha de treballar en aquesta línia.

4.3 Descripció de la proposta

Els alumnes amb N.E.E.G.P. necessiten una proposta curricular que, tenint com referent els objectius genèrics de l'ESO, en un context generalment ordinari, els permeti avançar en majors nivells d'autonomia personals i en els processos de capacitació per l'accés a una feina. Per això, seleccionem del currículum de secundària e incorporem aquells continguts que per la seva funcionalitat o caire socialitzador augmentaran la qualitat de vida dels nostres alumnes.

Bàsicament ens interessa que l'alumnat desenvolupi 3 tipus d'habilitats:

- ***Habilitats d'orientació a la feina:*** Habilitats genèriques, conductes pre-laborals que prepararen a l'alumne per la futura integració laboral.

- ***Habilitats de la vida diària:*** Habilitats que ajudin a assolir el màxim nivell d'autonomia i independència personal possible en la vida quotidiana i a la llar.

- ***Habilitats socials:*** Habilitats que ajudin als joves amb NEE a relacionar-se més amb la resta de la gent, desenvolupar confiança en si mateixos i integrar-se de manera satisfactòria en la feina i en la comunitat.

Això, traslladat a la pràctica es concreta en la participació de l'alumne en tres grans blocs d'activitat (les hores en que hi participa cada alumnes depèn de les seves necessitats específiques):

- **Activitats a l'aula ordinària** seguint un currículum adaptat de manera menys o més significativa. Mitjançant la seva integració al grup de referència a algunes matèries és persegueix, bàsicament, afavorir que els nois desenvolupin habilitats de tipus, psicomotriu, socio-afectiu i de coneixement personal. En algun cas, és pretén fiançar els aprenentatges instrumentals (la comprensió lectora) així com assolir alguns aprenentatges específics relacionats amb els interesses laborals.

- **Activitats fora de l'aula ordinària** seguint un currículum específic i diferenciat. Es desenvoluparà a les aules U.S.E.E., al taller de TECNOLOGIA, la cuina i altres espais laborals de l'interior de l'IES i al barri. Es pretén fiançar els aprenentatges instrumentals per tal que el nois puguin desenvolupar-se amb la major autonomia possible així com l'assoliment d'habilitats orientades a la feina.

- **Pràctiques a centres de treball**. Es realitzaran "estades" a empreses de la zona.. Aquestes tindran lloc al 2n i 3r trimestre. L'objectiu de les mateixes seria potenciar l'autonomia personal, incrementar les habilitats socials i certes competències laborals bàsiques (en funció de la feina)

per tal de preparar i garantir la inserció d'aquests alumnes en entorns laborals el més normalitzats possibles. Les competències a treballar amb cada alumne es programaran conjuntament amb les empreses implicades. La quantitat i tipus de suport en les tasques programades es decideix tenint en compte les seves competències i maduració així com el tipus de tasques assignades. L'avaluació la realitzaran conjuntament els professors de l'IES amb les persones encarregades de fer el seguiment de l'alumnat dins l'empresa.

4.3.1 Objectius generals

a) Reforçar i ampliar, si s'escau, els aprenentatges escolars.

b) Ajudar a l'alumne a valorar l'esforç i la superació de les pròpies dificultats.

c) Facilitar que els nois puguin desenvolupar coneixements, habilitats i actituds per augmentar la competència social, el desenvolupament en la comunitat, la pròpia cura d'un mateix, la resolució de problemes quotidians (mitjançant raonament, si es pot, o por imitació), conseqüentment amb la seva responsabilitat i participació.

d) Orientar a joves i famílies en el món laboral.

e) Desenvolupar coneixements, habilitats i actituds relacionades amb la capacitació pre-laboral i estratègies de transició a la vida adulta i activa.

4.3.2 Objectius específics

- Desenvolupar patrons comportamentals necessaris per accedir a diferents feines.
- Conèixer i iniciar-se, al menys, en una activitat pre-vocacional.
- Desenvolupar l'autonomia necessària per vestir-se i despullar-se correctament en un temps pertinent.
- Assolir els hàbits necessaris per fer la neteja personal de la manera més autònoma possible.
- Desenvolupar l'autonomia necessària per alimentar-se de manera sana.
- Desenvolupar la independència per netejar, ordenar i mantenir els diferents espais de la llar.
- Desenvolupar habilitats comunicacionals per tal que els joves amb NEE participen de la manera més adient en converses.
- Desenvolupar i afiançar els aprenentatges instrumentals (lecto-escriptura, càlcul, maneig dels diners i gestió del temps) que permetin al noi o noia l'autonomia necessària per funcionar al món del treball i a la vida real.
- Desenvolupar habilitats socials necessàries per establir i mantenir relacions interpersonals.
- Adquisició de les conductes necessàries per conèixer i fer servir els serveix de la comunitat.
- Desenvolupament adient de les necessitats personals d'acceptació, plaer i amor a partir de l'educació afectiu-sexual.

4.3.3 Competències

La nostra finalitat és aconseguir que l'alumnat de l'USEE arribin a ser "joves competents per a la vida adulta", és a dir, persones capaces de respondre a demandes de diferents tipus de complexitat i portar a terme diferents tasques de manera adient tan a l'àmbit personal, com laboral i socio-comunitari.

Per això, orientarem, tal i com assenyalen el MEC i el Departament d'Educació de la Generalitat, el currículum dels nostres alumnes al desenvolupament de determinades competències clau.

Aquestes competències no seran ben bé totes les establertes amb caràcter prescriptiu pel Departament[16] i que l'alumnat ha d'assolir en finalitzar l'ESO (quadre 2). Com bé recull el projecte de la Unió Europea "Educación y Formación 2010"[17], l'alumnat amb NEE és difícil que pugui assolir aquestes competències per això s'ha de, sense perdre-les de vista, tractar de treure el màxim potencial d'aquests nois i noies mitjançant programes d'aprenentatges diferenciats i individualitzats.

[16] Currículum educació secundària obligatòria – Decret 143/2007 DOGC núm. 4915
[17] "Educación y Formación 2010". Competencias clave para un aprendizaje a lo largo de la vida. Un marco de referencia europeo. Grupo de Trabajo B: Competencias Clave. Comisión Europea. Dirección General de Educación y Cultura. http://www.espacioblog.com/myfiles/docentes/competencias-basicas.pdf

QUADRE 2: Competències de l'ESO

Competències transversals:

Les competències comunicatives:

1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual
2. Competències artística i cultural

Les competències metodològiques:

3. Tractament de la informació i competència digital
4. Competència matemàtica
5. Competència d'aprendre a aprendre

Les competències personals:

6. Competència d'autonomia i iniciativa personal.

Competències específiques centrades en conviure i habitar el món:

7. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
8. Competència social i ciutadana

Tot i que hi ha molts elements comuns, hem previst pel nostre alumnat amb NEEGiP un currículum basat en tres grans blocs de **competències claus**[18] (pensem, més funcionals) que seran transversals a les diferents matèries:

a) **Competències per ser productiu a la feina.**
b) **Competències socials.**
c) **Competències per a la vida quotidiana.**

L'elecció d'aquests blocs de competències està justificat per agrupar el conjunt de coneixements, habilitats i actituds que valorem que aquests nois i noies amb NEEGiP necessiten per a la seva realització i desenvolupament personal, la seva inclusió a l'escola i a la societat i para la seva pròxima inserció laboral.

[18] Veure tot el desenvolupament de com es treballaran a l'annex.

QUADRE 3: Components de les competències

Compe-tències	Habilitats específiques	Actituds
Competències per a ser productiu a la feina	Acceptació de l'autoritat	• Valoració del treball com una activitat relacionada amb l'adult • Sensació de pertinència • Actitud positiva i de respecte cap a l'altre • Interès i curiositat. • Voluntat i desig per aprendre • Responsabilitat • Valoració del treball ben fet • Ajut i col·laboració • Consciència de les limitacions i virtuts pròpies
	Acatament i seguiment d'instruccions	
	Anàlisi de les tasques i interiorització de rutines	
	Autonomia en el desenvolupament de la feina	
	Gestió del temps (puntualitat, dedicació i canvi de rutina...)	
	Atenció i concentració en la tasca (durant períodes curts i llargs de temps)	
	Habilitat per a demanar i acceptar ajut	
	Prevenció davant dels riscos laborals associats a la feina que s'està desenvolupant.	
	Assumpció de responsabilitats	
	Assumpció de les conseqüències dels seus actes (i "aprendre" de l'experiència)	
	Habilitat per adonar-se quan s'estan fen les coses ben fetes (qualitat i quantitat) o malament (fracàs)	
	Habilitat per respondre positivament al fracàs	
	Acceptació i adaptació als canvis	
	Habilitat per separar l'activitat personal de la professional	
	Habilitat per cooperar	

Compe-tències	Habilitats específiques	Actituds
Competències socials	Habilitat per saber escoltar	• Sensació de pertinència • Interès i curiositat • Voluntat i desig per participar en diferents situacions social • Actitud positiva i de respecte cap a l'altre • Ajut i col·laboració • Respecte per les conductes social i legalment acceptades i permeses • Consciència de les limitacions i virtuts pròpies
	Autocontrol	
	Habilitat per expressar sentiments	
	Habilitat per expressar necessitats	
	Habilitat per expressar opinions personals	
	Habilitat per expressar drets	
	Habilitat per formular peticions o demandes	
	Habilitat per rebutjar peticions (saber dir no)	
	Habilitat per formular preguntes	
	Habilitat per presentar-se	
	Habilitat per presentar als altres	
	Habilitat per iniciar una conversa	
	Habilitat per mantenir una conversa	
	Habilitat per explicar alguna cosa (ordenar seqüències temporals)	
	Habilitat per donar les gràcies	
	Habilitat per fer compliments	
	Habilitat per saber rebre compliments	
	Habilitat per resoldre conflictes assertivament (no passiu ni agressiu)	
	Habilitat per disculpar-se	

Compe-tències	Habilitats específiques	Actituds
Competències per a la vida quotidiana	Maneig funcional del càlcul i la lecto-escriptura en la resolució de problemes de la vida quotidiana	• Voluntat i desig per participar a la comunitat • Gaudiments de les oportunitats d'oci i temps lliure de la comunitat • Valoració de la salut personal • Valoració i cura de l'entorn • Respecte per les conductes social i legalment acceptades i permeses • Consciència de les limitacions i virtuts pròpies
	Cerca i obtenció d'informació (observació, demanda d'ajut, experimentació...)	
	Autonomia en el desplaçament	
	Ús dels serveis de la comunitat	
	Higiene i cura personal	
	Neteja i cura de la llar i dels objectes personals	
	Manteniment i cura de l'entorn (reciclatge)	
	Prevenció davant els perills	
	Conservació i elaboració de menjars equilibrats i adients a les necessitats del moment i de salut personal	
	Gestió del temps lliure	
	Habilitat per escollir entre diferents opcions la que més agrada o interessa	
	Ús de diverses tecnologies presents a la vida (ordenador, mòbil, telèfon, TV i DVD...)	

4.3.4 Àrees curriculars

El treball de les diferents àrees el desenvolupem en aquest projecte de forma molt general donat que cada alumne té el seu Programa Individualitzat i per tant els objectius i continguts més concrets a treballar amb cada un/a estan recollits de forma exhaustiva i individual en aquest document (veure annex)

Només apuntar que per aquest curs 08/09 dins de la USEE s'ha optat per treballar els diferents continguts curriculars de manera interdisciplinar al voltant de 4 tallers funcionals per tal d'afavorir el desenvolupament de l'alumne en torn en les situacions quotidianes, laborals i comunitàries més bàsiques: el de tecnologia, cuina, compres i un quart que variarà trimestralment (artístic, taller de neteja de cotxes, l'hort, secretaria, manipulats...) per donar resposta a les necessitats i interessos professionals que vagin apareixen durant el curs. Així mateix es reforçaran els aprenentatges instrumentals bàsics, i que es posen en joc als diferents tallers i situacions de la vida, a algunes sessions específiques de matemàtiques, llengua i medi.

	USEE									AO	PRÀCT (real o simulada)
	TUT	MATES	LLENG	ENTOR	ANGLES	TECN	MÓN LAB	PISCINA	TALLERS		
Comp. Socials	x		x		x		x		x	x	x
Comp. vida quotidiana.	x	x	x	x				x	x		x
Comp. productiu	x	x	x	x		x	x		x	x	x

T A L L E R S

(EXEMPLES DE PROGRAMACIONS)

COMENCEM A PARLAR DE TREBALL

FINALITAT:

Es pretén fer una exploració de diferents professions i oficis i fomentar les habilitats relacionades amb l'entorn laboral i professional treballant temes de salut, seguretat personal i equilibri afectius, habilitats de socialització i treball i de situacions noves dins de l'àmbit pre-laboral

OBJECTIUS:

- Ser conscients de que les persones adultes realitzen un treball.
- Conèixer els diferents temps i la seva distribució al llarg de la vida de les persones: temps personal, temps familiar, temps laboral i temps comunitari.
- Reconèixer el temps laboral com una dimensió més a la vida de les persones que contribueix a l'equilibri i autorealització personal.
- Conèixer diferents oficis, els estris de treball, les habilitats necessàries per desenvolupar-los i el producte resultat.
- Conèixer la importància i utilitat dels diferents oficis de cara a la societat.
- Ser conscients de la mobilitat i autonomia necessàries per desenvolupar una feina.
- Iniciar-se en oficis, fàcilment identificables, i que requereixen un baix grau d'especialització acadèmica i tècnica.
- Posar en pràctica diferents competències transversals bàsiques a qualsevol feina: motivació, acceptació de l'autoritat....
- Prendre consciència de les pròpies habilitats i interessos personals envers el món laboral i els oficis.
- Ser conscient dels beneficis immediats del treball (econòmics)
- Conèixer i fer servir de manera adient els serveis de la comunitat (bombers, policies, metges...)

CONTINGUTS:		
CONCEPTES:	**PROCEDIMENTS:**	**VALORS:**
- Temps personals, familiar, laboral i comunitari. La seva distribució a la vida quotidiana de les persones. - El sou i l'estalvi com a beneficis immediats del treball (i tangibles) - Beneficis del treball a llarg termini: l'equilibri personal. - Horaris i rutines laboral. - Oficis i professions. Els serveis a la comunitat. - Estris i eines dels diferents oficis. - Roba adient per desenvolupar els diferents oficis. - Importància per la societat del producte dels oficis i professions. - Formes socials a tenir en compte dins d'un ofici (salutacions....) - Els mitjans de transport per arribar a la feina. - Senyals i símbols al carrer i a la feina. - Higiene i cura personal. - Neteja, cura i respecte de l'entorn. - Perills a la feina. Prevenció laboral. - Exigències de la feina.	- Reconeixement de la relació seqüencial dels temps a la vida quotidiana. - Diferenciació dels tipus d'activitats segons el temps personal, familiar, laboral i comunitari. - Reconeixement d'oficis. - Exploració i reconeixement dels oficis de les persones de l'entorn. - Discriminació entre oficis "difícils" (molta preparació acadèmica i tècnica) i "fàcils" (poca preparació acadèmica i tècnica) - Observació i comparació dels diferents treballs i serveis de la comunitat. - Classificació de les diferents professions. - Identificació i associació dels instruments i eines utilitzats a cada professió. - Comprensió de senyals i símbols. - Col·laboració amb la neteja de l'entorn. - Imitació de les tasques realitzades a cada ofici.	- Importància del temps laboral en la vida de les persones. - Interès pel món laboral en general. - Curiositat per les rutines laborals i les competències transversals bàsiques. - Curiositat pels diferents oficis. - Motivació per descobrir els oficis i la vida laboral de les persones de l'entorn. - Interès per explorar les pròpies habilitats i preferències. - Importància de la cura i higiene personal i de l'entorn.

TEMPORALITZACIÓ:		
1r trimestre: Exploració	**2n trimestre: Entrenament**	**3r trimestre: Pràctica real**
Qui soc? Com soc? Que puc ser? • Tipus de feines - Exigències (puntualitat, responsabilitat, fer cas al cap...) - Context, estris, roba i tasques. - Riscos i prevenció laboral	Que vull ser? Com arribar-hi? • Treball amb famílies • Formació específica (simulació a l'IES)	Com arribar-hi? • Treball amb famílies. • Formació específica: - Simulació a l'IES - Pràctiques en empreses
METODOLOGIA:		
Pràctica i tractant de connectar els continguts treballats amb exemples de la vida quotidiana de l'alumnat, tan propis com d'altres persones properes.		
RECURSOS:		
• Material específic • Enregistrament de diferents activitats professionals. • Visites programades a diferents centres de treball que siguin significatius per l'alumne.		

AVALUACIÓ:	
Eines:	**Criteris:**
- Observació directa. - Preguntes orals sobre els coneixements previs i sobre els coneixements assolits a la sessió. - Fitxes.	- Reconeix els diferents oficis. - Reconeix les eines. - Entén el producte resultant de l'activitat. - Relaciona els oficis amb oficis de persones del seu entorn. - Compren les tasques que implica cada ofici. - Entén alguna de les competències transversals presentades. - Mostra interès per les activitats. - Entén la diversitat d'activitats en diferents àmbit se les persones.

TALLER DE CUINA

ÀREA: LLENGUA, TRANSVERSALS (ED. PER A LA SALUT), MATEMÀTIQUES, MEDI NATURAL	**PROFESSOR:** Tutor/a i educador/a
FINALITAT: treballar l'autonomia personal en l'elaboració de l'esmorzar (entrepà i suc) i reduir la necessitat d'ajuda gràcies a la pràctica de les habilitats treballades amb continuïtat.	**CONTEXT:** La cuina del nostre institut.

OBJECTIUS:

- Desenvolupar la plena autonomia en la cura d'un mateix (alimentació).
- Adquirir i afiançar uns aprenentatges instrumentals bàsics: Preparació i menjar sol, explicació de fets i situacions que es succeeixen en el temps, lectura d'envasos, quantitats...
- Assolir hàbits d'higiene.
- Aprendre a utilitzar els estris i aparells de cuina.
- Desenvolupar un llenguatge que permeti fer-se entendre a nivell social..
- Adquirir habilitats socials necessàries per interrelacionar-se amb els altres.
- Ser capaç d'evitar i prevenir situacions de risc (ganivet).

CONTINGUTS:		
CONCEPTUALS: - Normes d'higiene i seguretat a la llar - Llenguatge oral, escrit i gestual com a instrument de comunicació i de representació de la realitat. - Les instruccions (receptes de cuina) - Les notes. - Els productes: d'on venen, la seva manipulació i la seva conservació. - Tècniques d'elaboració i preparació del menjar (tallar, pelar...) - Informació de les etiquetes.	**PROCEDIMENTALS:** - Ampliació de l'expressió oral i gestual del vocabulari bàsic i utilització correcta. - Ampliació de la comprensió i interpretació d'ordres senzilles. - Ampliació de la comprensió del llenguatge escrit (nivell global) del vocabulari relacionat amb l'experiència pròpia. - Construcció de frases simples de tres elements (a nivell oral) ben estructurades i respectant els mecanismes de concordança. - Explicació de la seqüència temporal realitzada durant l'activitat. - Utilització del davantal per no tacar-se. - Identificació i classificació de productes segons diferents criteris. - Manipulació dels diferents ingredients (rentar-los, tallar-los...) - Creació d'hàbits d'atenció i regulació de la pròpia acció.	**ACTITUDS I VALORS:** - Interès i esforç per la realització de l'activitat. - Hàbits d'espera i atenció. - Hàbits de convivència. - Consciència de la necessitat de comprar els diferents productes. - Interès pel llenguatge escrit: Curiositat per observar la informació de l'envàs... - Consciència del perill que suposa la utilització d'alguns aparells de cuina. - Respecte i cura del material de cuina. - Participació en l'activitat col·lectiva. - Hàbit de guardar les eines als seu lloc. - Satisfacció per fer una feina ben feta.

ACTIVITATS:	
1. Activitats prèvies: 1. Enumerar els ingredients necessaris per realitzar la recepta. 2. Escollir l'ordre en que s'introdueixen els ingredients. 3. Posar el nom del company que el portarà i fer els fulls de comandes per les famílies. - ***En el moment:*** 1. Repassar els ingredients que hem portat. 2. Analitzar el format en que es presenta i les quantitats. 3. Repartir tasques. 4. Rentar-se les mans i posar-se el davantal. 5. Preparar la recepta. - ***Activitats posteriors:*** 1. Rescriure la recepta de cuina elaborada. 2. Menjar-ho sense engolir de presa., mastegant a poc a poc i amb la boca tancada. 3. Parar i desparar la taula. 4. Netejar la taula. 5. Posar bé la cadira. 6. Escombrar al terra i fregar-lo si cal. 7. Rentar els estris utilitzats. 8. Rentar els plats, eixugar-los i guardar-los al seu lloc.	**PAPER DELS ADULTS:** - Donar el suport verbal, gestual o pictogràfic als alumnes, per tal que puguin elaborar les receptes i/o entrepans i així, el seu grau d'autonomia personal i social sigui el màxim i el més òptim.
AVALUACIÓ:	
CRITERIS: - Valoració dels alumnes en referència als objectius proposats.	**EINES:** - Ho hem mitjançant una graella, amb els diferents ítems dels objectius i els noms dels alumnes, amb la valoració si han assolit l'objectiu o està en procés. La valoració la duu a terme el tutor/a i l'educador. Aquesta graella s'omple de forma mensual.

TALLER DE COMPRES

ÀREA: MATEMÀTIQUES, TRANSVERSAL (ED. VIAL), LLENGUA, MEDI SOCIAL	**PROFESSOR:** Tutor/a i educador/a
FINALITAT: Ajudar a desenvolupar-se als alumnes a nivell personal, social i laboral en la vida adulta.	**CONTEXT:** Escola i botigues de l'entorn del barri.

OBJECTIUS:

- Desenvolupar l'autonomia en els desplaçaments i educació vial.
- Desenvolupar el llenguatge que permeti fer-se entendre a nivell social.
- Adquirir habilitats socials necessàries per interrelacionar-se amb els altres.
- Adquirir i afiançar uns aprenentatges Acadèmic-funcionals bàsics: lectura de comandes, relació de signes i símbols amb missatges que transmeten, ampliació de vocabulari, ús de frases simples (suj+ver+obj) i manipulació de diners.

CONTINGUTS:

CONCEPTUALS:

- Normes de seguretat vial: Senyals de tràfic; normes pels semàfors; ús de pas de vianants...
- Llenguatge oral, escrit i gestual com a instrument de comunicació i de representació de la realitat.
- Productes que torbem als diversos establiments comercials.
- Els diferents llocs de venda.
- Els euros.
- Mecanismes per a fer la compra.
- La compra com a mecanisme d'intercanvi.
- Informació de les etiquetes.
- Signes i símbols de l'entorn habitual.
- Quantitats.

PROCEDIMENTALS:

- Utilització d'un to de veu, vocabulari adequat a l'ambient i a les persones interlocutores.
- Establiment d'una relació significativa entre el què veiem i el què diem.
- Ampliació de l'expressió oral i gestual del vocabulari bàsic (aliments, estris quotidians...) i utilització correcta.
- Ampliació de la comprensió i interpretació d'ordres senzilles.
- Utilització de les funcions comunicatives (saludar, fer demandes...)
- Ampliació de la comprensió del llenguatge escrit (nivell global) del vocabulari relacionat amb l'experiència pròpia.
- Construcció de frases simples de tres elements (a nivell oral) ben estructurades i respectant els mecanismes de concordança.
- Identificació i classificació de productes segons diferents criteris.
- Identificació de llocs de venda.
- Observació de la distribució dels aliments al lloc de venda.

ACTITUDS I VALORS:

- Adopció de mesures per evitar perills en el desplaçament i ús de l'entorn: circular per la vorera; mirar abans de creuar...
- Interès i esforç per comunicar-se amb l'entorn i per la realització de l'activitat.
- Hàbits d'espera i atenció a l'hora de comprar.
- Hàbits de convivència.
- Consciència de la necessitat de comprar els diferents productes.
- Interès pel llenguatge escrit: Curiositat per observar la informació de l'envàs, les factures, tiquets de compra...
- Satisfacció per fer una feina ben feta.

ACTIVITATS	
▪ Identificar la situació espacial de la bústia. ▪ Anar a buscar les comandes a la bústia. ▪ Lectura col·lectiva o individual de la comanda: A) Identificar el producte; B) Identificar la botiga on trobarem el producte; C) La persona que el demana (Aula/professor); D) Identificar la quantitat de diners que ens han donat i verificar amb les monedes o bitllets. ▪ Elegir el producte a comprar. ▪ Guardar la comanda i els diners en el moneder. ▪ Agafar el carro. ▪ Sortir de l'escola i identificar el camí a recórrer. ▪ Comprar: A) Entrar a la botiga i saludar; B) Demanda del producte; C) Preguntar el preu; C) Pagar; D) Acomiadar-se. ▪ Anar i tornar a l'escola. Treball d'educació vial. ▪ Elaboració de la fitxa: "Avui hem comprat": Estudiar els productes i factures. Calcular si estan ben els canvis. ▪ Lliurar els productes: A) Coneixement espacial de l'escola. Reconèixer l'aula/persona; B) Utilització de les formes socials adients: *Bon dia/ dóna'm..... euros/gràcies/ adéu.*	**PAPER DELS ADULTS:** ▪ Fer l'acompanyament, als nois/es, a les botigues ajustant al màxim, el grau que necessiten, d'autonomia personal i social. ▪ Donar el suport verbal als alumnes, per tal que: A) Realitzin les seves compres, de forma correcta, utilitzant pautes social adequades i les formes orals pertinents en cada ocasió; B) Vagin a la botiga adequada; C) Donin els diners que calen; D) Tornin correctament la comanda juntament amb els canvis. ▪ Donar suport en l'estudi de la factura i comprovació del canvi. ▪ Donar suport en el desplaçament pel centre i localització de llocs i dels professors.
AVALUACIÓ:	
CRITERIS: Valoració dels alumnes en referència als objectius proposats.	**EINES:** Ho fem mitjançant una graella, amb els diferents ítems dels objectius i els noms dels alumnes, amb la valoració si han assolit l'objectiu o està en procés. La valoració la duu a terme el tutor/a i l'educador. Aquesta graella s'omple, cada quatre sessions.

TALLER DE COMPRES	
ÀREA: LLENGUA, TRANSVERSALS (ED. PER A LA SALUT), MATEMÀTIQUES, MEDI NATURAL	**PROFESSOR:** Tutor/a i educador/a
FINALITAT: treballar l'autonomia personal en l'elaboració de l'esmorzar (entrepà i suc) i reduir la necessitat d'ajuda gràcies a la pràctica de les habilitats treballades amb continuïtat.	**CONTEXT:** La cuina del nostre institut.
OBJECTIUS:	
• Desenvolupar la plena autonomia en la cura d'un mateix (alimentació). • Adquirir i fiançar uns aprenentatges instrumentals bàsics: Preparació i menjar sol, explicació de fets i situacions que es succeeixen en el temps, lectura d'envasos, quantitats... • Assolir hàbits d'higiene. • Aprendre a utilitzar els estris i aparells de cuina. • Desenvolupar un llenguatge que permeti fer-se entendre a nivell social.. • Adquirir habilitats socials necessàries per interrelacionar-se amb els altres. • Ser capaç d'evitar i prevenir situacions de risc (ganivet).	

CONTINGUTS:		
CONCEPTUALS: - Normes d'higiene i seguretat a la llar - Llenguatge oral, escrit i gestual com a instrument de comunicació i de representació de la realitat. - Les instruccions (receptes de cuina) - Les notes. - Els productes: d'on venen, la seva manipulació i la seva conservació. - Tècniques d'elaboració i preparació del menjar (tallar, pelar...) - Informació de les etiquetes.	**PROCEDIMENTALS:** - Ampliació de l'expressió oral i gestual del vocabulari bàsic i utilització correcta. - Ampliació de la comprensió i interpretació d'ordres senzilles. - Ampliació de la comprensió del llenguatge escrit (nivell global) del vocabulari relacionat amb l'experiència pròpia. - Construcció de frases simples de tres elements (a nivell oral) ben estructurades i respectant els mecanismes de concordança. - Explicació de la seqüència temporal realitzada durant l'activitat. - Utilització del davantal per no tacar-se. - Identificació i classificació de productes segons diferents criteris. - Manipulació dels diferents ingredients (rentar-los, tallar-los...) - Creació d'hàbits d'atenció i regulació de la pròpia acció.	**ACTITUDS I VALORS:** - Interès i esforç per la realització de l'activitat. - Hàbits d'espera i atenció. - Hàbits de convivència. - Consciència de la necessitat de comprar els diferents productes. - Interès pel llenguatge escrit: Curiositat per observar la informació de l'envàs... - Consciència del perill que suposa la utilització d'alguns aparells de cuina. - Respecte i cura del material de cuina. - Participació en l'activitat col·lectiva. - Hàbit de guardar les eines als seu lloc. - Satisfacció per fer una feina ben feta.

ACTIVITATS:	
2. *Activitats prèvies:* 4. Enumerar els ingredients necessaris per realitzar la recepta. 5. Escollir l'ordre en que s'introdueixen els ingredients. 6. Posar el nom del company que el portarà i fer els fulls de comandes per les famílies. - ***En el moment:*** 6. Repassar els ingredients que hem portat. 7. Analitzar el format en que es presenta i les quantitats. 8. Repartir tasques. 9. Rentar-se les mans i posar-se el davantal. 10. Preparar la recepta. - ***Activitats posteriors:*** 9. Rescriure la recepta de cuina elaborada. 10. Menjar-ho sense engolir de presa., mastegant a poc a poc i amb la boca tancada. 11. Parar i desparar la taula. 12. Netejar la taula. 13. Posar bé la cadira. 14. Escombrar al terra i fregar-lo si cal. 15. Rentar els estris utilitzats. 16. Rentar els plats, eixugar-los i guardar-los al seu lloc.	**PAPER DELS ADULTS:** - Donar el suport verbal, gestual o pictogràfic als alumnes, per tal que puguin elaborar les receptes i/o entrepans i així, el seu grau d'autonomia personal i social sigui el màxim i el més òptim.
AVALUACIÓ:	
CRITERIS: - Valoració dels alumnes en referència als objectius proposats.	**EINES:** - Ho hem mitjançant una graella, amb els diferents ítems dels objectius i els noms dels alumnes, amb la valoració si han assolit l'objectiu o està en procés. La valoració la duu a terme el tutor/a i l'educador. Aquesta graella s'omple de forma mensual.

TALLER DE TECNOLOGIA USEE 3

OBJECTIUS

OBJECTIUS GENERALS DE L'ACTIVITAT

- Contribuir al desenvolupament general de les capacitats dels alumnes que s'han prioritzat per aquest grup.
- Aplicar conceptes i procediments apresos en les diferents àrees del currículum com a forma d'aprofundir en la seva comprensió, transferint-los a contextos manipulatius.
- Desenvolupar nous conceptes i habilitats basats en la interacció i, la manipulació, de l'entorn físic més immediat.
- Introduir a l'alumnat en diversos camps professionals, relacionats sempre, amb tasques manipulatives, en el que es pot arribar a considerar, una iniciació als continguts propis del perfil professional de "aprenent/-a".

OBJECTIUS ESPECÍFICS DE L'ACTIVITAT

- Conèixer el nom de les eines més corrents utilitzades al taller i saber utilitzar-les de forma adient.
- Diferenciar els materials utilitzats.
- Col·laborar en el manteniment de coses senzilles a l'escola.
- Tenir cura de les eines i de tot el material en general.
- Saber expressar de forma oral la tasca realitzada.
- Incentivar el interès per aprendre i la satisfacció per la feina ben acabada

CONTINGUTS (1/2)		
CONCEPTUALS	**PROCEDIMENTALS**	**ACTITUDINALS**
Electricitat • Fer-se una idea intuïtiva del fenomen elèctric, com a font energètica. • Reconèixer algunes fonts i la forma de transport de l'energia elèctrica. • Reconèixer les diverses aplicacions i utilitats de l'electricitat, fent-se conscient de la seva necessitat per la vida quotidiana. • Conèixer els símbols de corrent elèctric i perill • Reconèixer sobre el terreny els circuits domèstics bàsics i alguns dels seus components: comptador i mecanismes de protecció, punts de llum, endolls, electrodomèstics. • Diferenciar materials conductors i aïllants	• Observar els aparells i màquines de l'entorn quotidià que funcionen amb electricitat i saber fer ús dels més habituals. • Conèixer i utilitzar correctament les eines i estris bàsiques: tornavís, tornavís de comprovació ("neon"), tisores, alicates, cinta aïllant, regletes de connexió, etc. • Conèixer i manipular correctament, els principals mecanismes i aparells utilitzats en instal·lacions domèstiques: fil, interruptor, polsador, endoll, regleta de connexió, caixa de connexions, tub coarrugat.	• Tenir cura de les normes bàsiques de seguretat en la utilització i manipulació d'aparells i instal·lacions. • Ésser prudent a l'hora de manipular elements. (Pensar abans d'actuar) • Promoure el interès per l'estalvi energètic

CONTINGUTS (1/2)		
CONCEPTUALS	**PROCEDIMENTALS**	**ACTITUDINALS**
Construcció ♦ Conèixer els diferents materials utilitzats en la construcció d'obra i saber aplicar-los segons la seva conveniència: ciments, guixos, rajoles, totxos.	♦ Identificar i utilitzar correctament algunes de les eines i estris bàsiques: gaveta, paleta, paletí, plana, regle, escarpa i maça. ♦ Saber fer les reparacions més senzilles de l'entorn proper: tapar esquerdes i forats, collar caixetins elèctrics, col·locar rajoles, arrebossar terres, picar regates, etc. ♦ Aplicar les tècniques bàsiques: barreja i proporcions, recollat, arrebossat i rejuntat.	♦ Tenir cura de les normes bàsiques de seguretat en la utilització i manipulació d'eines i materials.

CONTINGUTS (2/2)		
CONCEPTUALS	**PROCEDIMENTALS**	**ACTITUDINALS**
Lampisteria • Reconèixer la xarxa domèstica de distribució d'aigua destinada al consum • Distingir aquesta de la xarxa de recollida i eliminació d'aigües fecals. • Conèixer els elements que conformen una instal·lació domèstica: desaigües, aixetes, tubs, flexos, cisternes, etc.	• Identificar i utilitzar correctament les eines i estris bàsiques: claus fixes i angleses, alicates de pic corbat, etc. • Saber fer les reparacions habituals en l'àmbit domèstic: substitució d'una junta d'aixeta, solució d'un petit "escapament" d'aigua, desembossant d'un sifó o desaigües , etc. • Observar els aparells i màquines de l'entorn quotidià que fan servir l'aigua pel seu funcionament.	• Assolir consciència de l'aigua potable com un ben escàs que cal estalviar • Tenir cura de les normes bàsiques de seguretat en la utilització i manipulació d'aparells i instal·lacions.
• Pintura • Conèixer els diferents tipus de pintura, les seves propietats i aplicacions • Reconèixer símbols de perill en els envasos de pintura i dissolvents.	• Aplicar les tècniques bàsiques: preparació de l'espai, preparació de la paret, capes i acabats, marcs, finestres i portes. • Identificar i utilitzar correctament les eines i estris bàsiques: espàtula, pinzell, rodet, paper de vidre. • Saber fer les reparacions habituals en l'àmbit domèstic: humitats, pintura bufada, etc. • Saber interpretar alguns símbols dels envasos	• Assolir cura i consciència en els treball amb productes contaminats • Ésser prudent a l'hora de manipular elements. (Pensar abans d'actuar) • Tenir cura de les normes bàsiques de seguretat en la utilització i manipulació d'eines i aparells.

CONTINGUTS (2/2)		
CONCEPTUALS	**PROCEDIMENTALS**	**ACTITUDINALS**
Fusteria • Reconèixer els diferents tipus de fusta i els seus derivats, presents en l'entorn més proper i, diferenciar les seves propietats. • Conèixer la utilitat de les diferents eines i dels materials pel treball amb fusta: claus i puntes, cola blanca, paper de vidre, etc.	• Identificar i utilitzar correctament les eines i estris bàsiques: serra de vogir, xerrac, enformador, alicates, barrina, filaberquí, sergents, etc. • Realitzar instal·lacions i reparacions senzilles: col·locar escaires i prestatges, muntar mobles, reparar portes i frontisses, etc. • Aplicar de forma adequada els processos i materials d'acabat: pastes reparadores, tints, ceres, vernís, esmalt, etc. • Observar els objectes de l'entorn quotidià realitzats amb fusta o els seus derivats i intuir la seva estructura i procés de fabricació.	• Tenir cura de les normes bàsiques de seguretat en la utilització i manipulació d'eines i aparells. • Gaudir de la feina ben acabada.
Mecànica • Conèixer els diferents materials utilitzats en la construcció de mecanismes i relacionar-los amb les eines amb que poden treballar-se	• Identificar i utilitzar correctament les eines i estris bàsiques: alicates, tornavís, arc de serra, trepant, llima, claus fixes, etc. • Aplicar les tècniques bàsiques: mesura i marcatge, tallat, centrat i ajust, trepant i, llimat. • Observar els diversos components i fer-se una idea bàsica del funcionament mecànic d'estris i enginys de la vida quotidiana. • Muntar objectes i instruments tècnics a partir de materials estandarditzats (Lego Tècnic, Meccano, kits d'instruments i màquines).	Tenir cura de les normes bàsiques de seguretat en la utilització i manipulació d'eines i aparells.

ACTIVITATS	METODOLOGIA
Les activitats es plantegen a partir d'un projecte, el qual ha de tenir relació amb elements d'ús quotidià relacionats amb els 6 eixos que marquen els continguts (reparació d'un moble, d'una cisterna construcció d'un petit circuit elèctric, substitució de bombetes, muntatge d'un moble senzill, etc.) Aquests projectes generalment duren dos o tres sessions.	Al començament de la sessió es fa un repàs de les feines realitzades en relació al projecte i es distribueixen noves tasques entre els alumnes, alhora que es contextualitzen dins del projecte. Aquest temps serveix també per centrar l'atenció i motivar als alumnes vers la feina. Una vegada l'alumne té la feina consignada, haurà de trobar l'eina més adient; utilitzar-la amb prudència, seguint les normes d'utilització, i tenint cura i interès per la polidesa de l'acabat. El modelatge i el seguiment acurat constitueixen els procediments bàsics per treballar aquests aprenentatges. Cap al final de la sessió es fa una recopilació de la feina realitzada pel grup i, a continuació, cadascú dels alumnes haurà d'explicar als demés el que ha fet de forma entenedora. Per últim, l'alumne haurà de fer una fitxa resum de la seva feina, indicant materials i eines emprats i el procés seguit.
AVALUACIÓ	
CRITERIS: ◆ Reconeixement de les eines i la seva utilitat ◆ Prudència i habilitat en la seva utilització ◆ Polidesa dels acabats ◆ Ordre i cura de l'entorn de treball ◆ Capacitat per comunicar oralment als demés la seva realització	**EINES:** ❑ Observació del procés de treball ❑ Valoració dels resultats ❑ Ordre i claredat en l'exposició del que ha fet

4.4 Organització de la U.S.E.E.

4.4.1 Criteris de participació dels alumnes en l'aula ordinària

El grau d'integració o de participació a l'aula ordinària dependrà de cada alumne.

Sempre es fa una valoració individual de cada alumne per proposar la fórmula d'integració personal més adient. A més a més, a l'hora d'integrar els alumnes de la U.S.E.E. a l'aula ordinària és important no sobrecarregar un mateix grup amb alumnes de n.e.e. Tanmateix és important tenir en compte que totes les àrees on estiguin integrats es facin sempre amb el mateix grup-classe de referència amb la intenció que a la llarga siguin considerats un alumne més.

Per últim, a l'hora de realitzar la integració a l'aula ordinària es prioritzarà el criteri d'edat i interessos similars ja que és important perquè els nois puguin establir unes relacions socials més efectives i adequades.

4.4.2 Horaris dels alumnes

L'horari de l'USEE està determinat bàsicament per vàries qüestions:

- La hora de **tutoria** (que amb el grupet de 4t es reforçarà a més a més mitjançant un "crèdit" d'orientació per a la feina).
- Les **integracions**. Aquestes hores són prioritàries a l'hora de confeccionar l'horari de la U.S.E.E., ja que el nostre objectiu final és que els alumnes estiguin integrats el major nombre d'hores possible i amb una certa garantia d'èxit.
- La realització de les **sessions de tecnologia.**
- La realització dels **tallers pre-laborals**. Aquest tipus d'activitats funcionals, portades a terme en situacions reals, ajuden als alumnes a potenciar al màxim la seva autonomia personal i social. Aquests alumnes, en un futur, podrien ser capaços de dur a terme per sí mateixos, aquestes tasques en la seva vida adulta. Ocupen, per tant, una bona part de l'horari i són molt més útils per ells que les àrees curriculars convencionals.
- La realització de l'activitat de piscina.
- Les àrees que tenen continuïtat amb la primària les hem de continuar fent més aviat per mantenir el que saben, i no tant per poder anar

molt més enllà. És a dir, l'objectiu és conservar aquells coneixements que tenen adquirits i, sobretot, allò que puguin aplicar a la seva via diària. Les àrees que potenciem més són les instrumentals (matemàtiques i llengua).

alumne 1

	L	M	X	J	V
8				LECTURA	**INFORMÀTICA**
9	MATEMÀTIQUES	*Reforç individual.	T. CUINA	TALLER COMPRES	TUTORIA
10		**VIP**	**INFORMÀTICA**		EF
PATI					
11'30	ORIENTACIÓ VOCACIONAL	MEDI	ORIENTACIÓ VOCACIONAL	MATEMÀTIQUES	**VIP**
12'30		**INFORMÀTICA**	EF	LLENGUA	ANGLÈS
DINAR					
15	TALLER ART	**PISCINA**		**TECNOLOGIA**	
16					

alumnes 2, 3 i 4

	L	M	X	J	V
9	EF	**TECNOLOGIA**	TALLER CUINA	TALLER COMPRES	TUTORIA
10	CERÀMICA	MATEMÀTIQUES			MATEMÀTIQUES
PATI					
11'30	ORIENTACIÓ VOCACIONAL	MEDI	ORIENTACIÓ VOCACIONAL	MATEMÀTIQUES	**VIP**
12'30		LLENGUA	LLENGUA	EF	ANGLÈS
DINAR					
15	TALLER ART	**PISCINA**		**TECNOLOGIA**	
16					

alumnes 5, 6

	L	M	X	J	V
8					
9	MATEMÀTIQUES	TECNOLOGIA	TALLER CUINA	TALLER COMPRES	TUTORIA
10	CERÀMICA	MATEMÀTIQUES			EF
PATI					
11'30	ORIENTACIÓ VOCACIONAL	MEDI	ORIENTACIÓ VOCACIONAL	MATEMÀTIQUES	**VIP**
12'30		LLENGUA	EF	LLENGUA	ANGLÈS
DINAR					
15	TALLER ART	**PISCINA**		TECNOLOGIA	
16					

alumnes 7,8

	L	M	X	J	V
8	**CAT** 3r A		**VIP** 3r A		EF 3r A
9	MATEMÀTIQUES	MATEMÀTIQUES	TALLER CUINA	TALLER COMPRES	TUTORIA USEE 3
10	CERÀMICA	CAT 3r A			CLÀSSICA 3r A
PATI					
11'30	TEC 3r GR	MEDI	CLÀSSICA 3r A	TUTORIA 3r A	**PAI** 3r GR
12'30		**EF** 3r A	LLENGUA	**CAT** 3r A	TEC 3r GR
DINAR					
15	TALLER ART	**PISCINA**		ALT RELIGIÓ 3r A	
16	**VIP** 3r A (1)			ANGLÈS 3r GR	

4.4.3 Recursos personals i materials a la U.S.E.E.

Comptem amb els següents professionals: 2 psicopedagogs i 1 educadora (amb 25 h de dedicació). A l'aula, sempre que sigui possible, es compta amb la presència de dues persones (2 psicopedagogs i 1 educador) tenint en compte que l'educadora mai pot estar sola a l'aula.

Funcions dels psicopedagogs	Funcions de l'educadora
• Elaboració, coordinadament amb el professorat del grup ordinari (EF, VIP, CV i Tutor) de materials específics o adaptats que facilitin la participació dels alumnes amb nee en les activitats de grup. • Acompanyament en les activitats a l'aula ordinària col·laborant en el procés educatiu del alumnat. • Programar, desenvolupar i avaluar activitats específiques individuals o de grup (grup USEE) • Elaboració, coordinadament amb el professorat ordinari que atén a l'alumne amb nee i l'EAP, d'adaptacions o modificacions curriculars individualitzades que tinguin en compte les seves possibilitats. • Realitzar la tutoria individual dels alumnes que atén i el seguiment del seu procés d'aprenentatge. • Aportar a la junta d'avaluació tota la informació sobre l'evolució de l'alumne amb nee en aquelles àrees on tingui una intervenció directa.	• Participar en l'elaboració i l'aplicació de programes específics relacionats amb l'autonomia personal, habilitats socials, mobilitats i desplaçaments, habilitats de vida, transició a la vida adulta i preparació per al món laboral, escolaritat compartida centres ordinaris / centres d'educació especial. • Participar en el P.E.C. • Dur a terme programes específics pautats pel professorat i/o especialistes. • Aportar informació tècnica i propostes als professors i als especialistes sobre les activitats i situacions de l'alumnat amb nee que puguin ser útils per ajustar, si cal, les programacions. • Donar suport a l'alumnat amb nee perquè puguin participar en les activitats del centre (desplaçaments dins i fora del centre, el seu control postural i canvis posturals necessaris per a garantir la seva mobilitat...) • Donar suport a l'alumnat amb nee en aspectes de la seva autonomia personal (higiene, alimentació...) per tal que puguin participar en totes les activitats i portar a terme els tractaments específics en el centre. • Vigilar i ajudar a l'alumne amb nee a les hores d'entrada i sortida del centre i al temps d'esbarjo

Evidentment comptem també amb l'ajut de la resta del professorat a l'hora de fer les integracions i amb l'ajut de l'Equip Directiu i personal no docent. Així mateix, comptem amb la bona voluntat dels pares dels nostres alumnes, alguns dels quals es creuen de debò el projecte i ens ajuden a tirar-lo endavant.

A la pàgina següent es recull l'horari d'aquest professionals a l'USEE (dins de l'aula o fent acompanyaments a les integracions):

4.4.4 Recursos econòmics i materials

A nivell de recursos, a l'aula comptem amb una TV amb DVD, 4 ordinadors, impressora i escaner, una màquina plastificadora amb la qual desenvolupem també una mena de taller pre-laboral (donem resposta a les necessitats de la resta del professorat) i un petit racó ambientat on es desenvolupa part del taller domèstic. Fem servir, així mateix, els espais de la cuina i menjador de l'IES. També aprofitem les possibilitats que ens permet l'entorn social on és ubicada la unitat.

4.5 Metodologia i paper del professor

A l'hora de treballar amb aquest grup es partirà del nivell actual de competències que manifesten els alumnes. En aquest sentit, com que les destreses i les habilitats que mostren són força diverses, s'haurà de ser **flexible** i oferir un ampli ventall de tasques a realitzar que permetin participar a cada un d'ells en la mesura que els sigui possible. És necessari llavors, un **enfocament multinivell** a l'hora de treballar a classe. A més a més es tractarà sempre de proposar **activitats funcionals** i **adaptatives** per fomentar la seva autonomia per integrar-se millor a la nostra societat, encara que s'allunyi del currículum ordinari. Les activitats d'habilitats adaptatives que treballem fan referència a:

Cal apuntar també la necessitat de realitzar les ***activitats d'ensenyament i* d'aprenentatge** d'una manera totalment ***estructurada***, mostrant l'entorn d'una manera ordenada i predictible. És necessari dur a terme les activitats seguint unes rutines establertes i conegudes ja que d'aquesta manera permet als alumnes anticipar el que passarà i saber què han de fer. És doncs, quan les activitats se'ls hi presenten dins un marc estructurat que el seu nivell d'autonomia s'incrementa.

El ***paper del professor***, en la realització d'aquestes activitats, serà la de *guia*, la persona que *estructura les activitats*, la que *exemplifica* les tasques que es realitzen, la que ofereix el *model* i que intervé donant *suport* als nens i nenes quan presentin dificultats o demanin ajuda. Hem de preveure que el grau d'ajut que caldrà proporcionar-los inicialment, ja sigui físic o verbal, serà bastant elevat. No obstant, haurem de procurar anar-lo retirant a mesura que sigui possible, encara que arribar fins aquí suposi en el dia a dia una inversió de temps més gran a l'hora de realitzar les diferents activitats. A continuació es recull un seguit d'estratègies que haurà d'utilitzar per treballar amb l'alumnat de l'USEE:

- Fer saber al nen que ens interessem per ell i que desitgem ajudar-lo.
- Establir criteris per al seu treball en termes concrets que ell pugui entendre.
- Donar l'atenció individualitzada que necessita sempre que sigui possible.
- Assegurar-se que entén les tasques. Dividir les activitats en parts i comprovar, pas a pas, que les comprèn. Graduar la dificultat.
- Anticipar els continguts a aprendre o a treballar a l'aula ordinària.
- Motivar a l'alumne i suplir la manca d'iniciativa.

- La informació nova es deu repetir més d'una vegada a causa de la seva escassa capacitat d'atenció, memòria a curt termini i distracció.
- Ser constants i sistemàtics i mantenir el nivell d'exigència.
- Proporcionar molta pràctica ja que sovint requereixen més pràctica que altres estudiants per a integrar i dominar una nova tècnica o procediment.
- Proporcionar ajut per a relacionar els conceptes nous amb l'experiència prèvia.
- Donar temps per organitzar els seus pensaments i per acabar el seu treball.
- Evitar la correcció sistemàtica de tots els errors en les seves produccions. Fer notar aquells errors sobre els quals s'està treballant a cada moment i ajudar-lo a autocorregir-se.
- Fer observacions positives sobre el seu treball sense deixar d'assenyalar-li allò que necessita millorar.
- Adaptar-se a les peculiaritats de cada alumne.

4.6 Procediments d'avaluació

4.6.1 Què es vol avaluar?

A l'hora d'avaluar el procés d'aprenentatge dels alumnes es té en compte el seu progrés en relació al desenvolupament de les seves capacitats i no si arriben o no a una determinada fita. També interessa saber el grau d'integració.

- El desenvolupament de les seves capacitats:
  - L'assoliment de les competències bàsiques,
  - El desenvolupament personal i social
  - L'adquisició d'hàbits d'autonomia i treball.

- El grau d'integració de l'alumne:
  - Si està acceptat i respectat.
  - Si el noi o noia es troba a gust i es sent segur o segura en l'entorn ordinari.
  - El nombre i qualitat de relacions establertes als entorns ordinaris.

4.6.2 Com es portarà a terme l'avaluació?

L'avaluació es durà a terme durant la realització de les diferents tasques i al llarg de tot el curs. L'eina fonamental que es farà servir serà l'observació dels nens i nenes durant el desenvolupament de les activitats. Així doncs, s'utilitzarà l'observació sistemàtica com a instrument indispensable per comprendre el comportament dels nens i nenes en el procés d'aprenentatge. Al mateix temps, aquesta observació també ens permetrà adequar tant les activitats com l'exigència cap als alumnes, tenint en compte els progressos i les dificultats que manifestin.

Cal que els comportaments observats ens serveixin per ajustar el grau i el tipus d'ajuda que oferim als nens i nenes en la realització de les diferents activitats. És per aquesta raó que habitualment i de manera sistemàtica omplirem fulls de registre que ens permetran valorar diferents aspectes. D'altra banda, per poder-ne avaluar l'evolució també és important conèixer també el punt de partida de cada un d'ells.

S'elaboraran també registres d'observació, que ens serviran, entre altres fonts d'informació, per poder realitzar el procés d'avaluació dels alumnes.

Els criteris que s'han definit per poder orientar l'avaluació són els següents:

1. Entendre l'avaluació com a instrument per recollir i valorar informació pertinent amb la finalitat de reorientar el procés d'ensenyament i d'aprenentatge.

2. Contemplar en l'avaluació, principalment dos dels tres blocs de continguts: continguts de procediments i continguts d'actituds.

3. Disposar d'un element objectiu que ens permeti contrastar els objectius plantejats inicialment i les adquisicions dels alumnes.

4. Garantir una avaluació contínua mitjançant els instruments següents:

   · *Controls inicials:* informes d'altres cursos, entrevistes amb els pares, informació que hagin aportat els mestres del curs anterior

   · *Observacions directes i sistemàtiques*

   · *Elaboració de registres d'observació*

El procés d'avaluació que se segueix té la *temporalització* següent. S'inicia amb una ***avaluació inicial*** en la qual s'intentarà esbrinar el nivell d'aprenentatges dels alumnes i les capacitats de cada un d'ells per tal d'elaborar la programació, determinar els objectius que cal treballar i definir quines estratègies i recursos cal utilitzar. És important recordar que aquestes decisions, que es prenen a l'inici del curs, són obertes, flexibles i es van concretant al llarg del curs.

Pel que fa a ***l'avaluació formativa***, que es realitza durant tot el procés d'aprenentatge, es durà a terme principalment a partir de l'observació diària i de l'elaboració de registres d'observació que ens permetran detectar les dificultats més freqüents i fer els ajustos pertinents de la nostra intervenció. D'altra banda, també ens haurà de servir per veure l'evolució dels nens i nenes i per reorientar, si cal, el procés d'ensenyament i d'aprenentatge. Aquesta avaluació s'anirà realitzant al llarg del curs i es transmetrà als pares mitjançant els successius informes que s'elaboraran.

Finalment pel que fa a ***l'avaluació sumativa o final*** partirem de totes les observacions i registres duts a terme durant el curs per determinar quina ha estat l'evolució personal de cadascun dels alumnes. Aquesta avaluació es materialitzarà en un informe final de cada un d'ells que elaborarà la mestre tutora el mes de juny i que lliurarà als pares.

- segura en l'entorn ordinari.
- El nombre i qualitat de relacions establertes als entorns ordinaris.

Annex 5: Protocol per treballar l'autonomia en els desplaçaments

Recordar:

1. Que els alumnes esmorzin a casa
2. Que portin la roba per canviar-se. Si porten bata millor.
3. Que portin la tarja de bus, fotocòpia del D.N.I i la tarja sanitària.
4. Que portin la clau de la gabeta.
5. El meu telèfon és el xxxxxxx

Indicacions:

Anada

8'50h la M y la R recullen a S i a N a l'IES i marxen a la parada del bus de la carretera.

- La R ha de recordar al M que sortirà 10'abans de classe!!!

Entre les 9'00h i les 9'10h els alumnes han d'estar a la parada d'autobusos (el bus passa entre las 9'10 o '15, si tot va bé)

- B fa una trucada perduda a la T CONFIRMANT que ja està esperant a la parada del bus.
- Alumnes: esperar el número 96 (localitzar-lo i parar-lo. Pujar i picar).
- Recordar que hi ha 4 parades, després del el MC Donalds i demanar parada.
- Confirmar que és la parada localitzant la benzinera.
- Pares: comentar al conductor de l'autobús que anem passada la parada del Mc Donalds. Que si els nois s'obliden d'avisar, el conductor els indiqui que han de baixar. La T fa una trucada perduda a la B dient que els nois ja estan al bus.
- Quan la B recollí als alumnes, li fa una altra trucada perduda a la T per què sàpiga que tot va bé
- A les 9'30h les alumnes ja s'han canviat la roba i estan ja en el seu lloc de treball.

Tornada

Sortim sobre les 13h, si no hi ha cap complicació.

El primer dia només faran el camí d'anada per no pressionar-los molt, però els pares els esperen ja al restaurant "Alhambra", al costat de la carretera. S'ha d'estar cap a les 13'30h.

Per les tres sessions següents farem el mateix protocol però a l'inrevés.

- La T confirma que està ja a la parada de recollida.
- B fa una trucada perduda per indicar que les noies pugen al bus i informen al conductor.
- Els alumnes es fixen en el trajecte.
- Fixar-se quan es passa per l'Ajuntament.
- Fixar-se quan es passa la seu del PP y picar ràpid.
- Quan arriben a la parada, la T confirma que tot està correcte.

Annex 6: Protocols d'entrevistes

Protocol d'entrevista a les empreses

1. Vau dir-nos que l'E.V.O. laboral no era requisit imprescindible a l'hora de contractar personal. Després d'aquesta experiència, continueu pensant el mateix?

2. Quines habilitats valoreu a l'hora de d'iniciar la tasca laboral a la vostra empresa?

3. Quines habilitats heu treballat amb la M i la R? En quin grau s'han assolit? Quines han costat més? i menys? Han necessitat algun tipus de suport? Quins i com s'han aplicat?

4. Com valoreu aquesta experiència en trets generals? Penseu que venien bé treballats des de l'institut o s'haurien de treballar algunes habilitats encara més?

5. Què demanareu de cara als alumnes que us arribaran al tercer trimestre?

6. Penseu que aquests alumnes amb un treball de formació laboral previ poden inserir-se en el mercat laboral ordinari amb suport?

7. Altres suggeriments o aportacions.

Protocol d'entrevista per les famílies.

1.- ¿Cómo valoráis el trabajo de orientación realizado en colaboración con la Fundació Cassià Just?

¿Por qué?

.....
.....

2.- ¿Qué pensáis qué ha aprendido vuestra hija?

2.1.- ¿Ha cambiado su percepción sobre lo que es un trabajo?

SI ☐ NO ☐ ¿Por qué?

.....
.....
.....

2.2.- ¿Ha incrementado su autonomía?

SI ☐ NO ☐ ¿Por qué?

.....
.....
.....

2.3.- ¿Que habilidades laborales pensáis que ha ganado o incrementado?

.....
.....
.....

2.4.- ¿Pensáis que esta experiencia ha podido repercutir positivamente en su autoestima y madurez?

SI ☐ NO ☐ ¿Por qué?

.....
.....
.....

3.- ¿Cómo creéis que ha vivido estas "prácticas" vuestra hija?

- Se ha sentido feliz / Se ha sentido triste-obligada.
- Se ha mostrado segura y motivada / Se ha mostrado nerviosa y ansiosa.
- Tiene ganas de continuar trabajando / No tiene ganas de trabajar. Ha sido una experiencia puntual y punto.

4.- ¿Recomendáis este tipo de experiencia para otros cursos? ¿Pensáis que se debería institucionalizar en el centro educativo?

.....
.....
.....

5.- ¿Propondrías alguna mejora en la organización?
.....
.....
.....

6.- Priorizais esta actividad respecto a los aprendizajes curriculares (mates, lengua...)que vuestro hijo realizaría en el I.E.S. el día que realiza las prácticas?

SI ☐ NO ☐ ¿Por qué?

.....
.....
.....

7.- ¿Pensáis que vuestro hijo es capaz de realizar un trabajo en una empresa ordinaria con "soporte"?

.....
.....
.....
.....

Protocol d'entrevista pels alumnes

1.-Quina cosa t'ha agradat més d'aquestes pràctiques?

.....
.....
.....
.....
.....

Per complementar la pregunta o per si no saben contestar, ajudar-les a prioritzar la següent llista:

- viatjar sola al bus.....
- conèixer gent.....
- desenvolupar una feina com la gent gran.....
- ser responsable (voler i fer les coses sense que m'ho diguin i bé).....
- aprendre a fer coses noves a la cuina (quines coses?).....

2.- T'ha costat aprendre molt les tasques? SI ☐ NO ☐

Has necessitat molta ajut? SI ☐ NO ☐

Qui t'ha ajudat? L'encarregat i/o els companys?

.....

Què penses que saps ara fer molt, molt, molt bé?

.....
.....
.....
.....

3.- Com t'has trobat quan anaves a la cuina? Per què?

- Molt feliç i contenta ---------- Trist i sense ganes.
- No tenia por ---------- Tenia por.
- Tenia vergonya ---------- No tenia vergonya.
- Recolzada i ajudada ---------- Sola i perduda.

.....
.....
.....
.....

4.- T'agradaria continuar treballant? SI ☐ NO ☐
En el mateix lloc o provar un altra lloc? Quin?

.....
.....
.....
.....

5.- Animaries als teus companys a viure aquesta experiència? SI ☐ NO ☐
Que els hi diríeu?

.....
.....
.....
.....

Annex 7: Proposta d'un model d'inserció laboral

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

Sol·licitud d'autorització 2009 / 2010

Projecte del Programa de Qualificació Professional Inicial

(PQPI ADAPTAT)

AUXILIAR EN COMERÇ I ATENCIÓ AL PÚBLIC

Viladecans a 16 de juliol de 2009

CONTINGUT DE LA MEMÒRIA DE SOL·LICITUD

1. Identificació de l'entitat, perfil/s professional/s sol·licitat/s i curs acadèmic

2. Presentació de l'entitat

2.1. Característiques de la impartició de programes de qualificació professional inicial o programes similars

2.2. Organització en la impartició de programes de qualificació professional inicial o programes similars

2.3. Experiència en la impartició de programes de qualificació professional inicial o programes similars

3. Descripció de les necessitats territorials a satisfer i les col·laboracions previstes en el territori

4. Col·lectiu

4.1. Característiques rellevants del col·lectiu a qui va adreçat el programa

4.2. Compromís/accions per a la igualtat de gènere:

5. Durada i temporització dels mòduls formatius incloent l'FCT, i el projecte integrat i la tutoria

6. Projecte formatiu i organització

6.1. Metodologia proposada

6.2. Proposta de desenvolupament dels mòduls B i unitats formatives corresponents

6.3. Plantejament del projecte integrat

6.4. Formació en centres de treball

6.5. Proposta de tutoria i seguiment

6.6. Sistema d'avaluació

7. Aspectes innovadors del projecte

7.1. Innovacions metodològiques

7.2. Col·laboració amb l'entorn empresarial

7.3. Altres aspectes rellevants

8. Equip docent

8.1. Equip de professorat previst per al desenvolupament del projecte

8.1.1. Relació de persones

8.1.2. Tasques assignades en el projecte

8.1.3. Treball en equip

9. Equipaments, instal·lacions:

9.1. Llistat d'equipaments

9.2. Breu descripció de les instal·lacions i de la seva utilització

1. IDENTIFICACIÓ DE L'ENTITAT

1.1. Nom de la institució, entitat o centre

AJUNTAMENT DE VILADECANS

Carrer Andorra, 64

08840 Viladecans

1.2. Codi del centre: 08960093

1.3. NIF o CIF: P0830200B

1.4. Municipi i comarca: Viladecans. Comarca del Baix Llobregat

1.5. Curs acadèmic: 2009 / 2010

1.6. Perfil professional sol·licitat:

➔ ***AUXILIAR EN COMERÇ I ATENCIÓ AL PÚBLIC***

2. PRESENTACIÓ DE L'ENTITAT

2.1. Característiques de la impartició de programes de qualificació professional inicial o programes similars

2.2. Organització en la impartició de programes de qualificació professional inicial o programes similars

2.3. Experiència en la impartició de programes de qualificació professional inicial o programes similars.

Des del 1989, l'Ajuntament de Viladecans porta a terme el disseny, organització i implementació de projectes, programes i accions, encaminades a assolir els objectius de promoció econòmica i adequar-los, contínuament, a les demandes emergents de la població i de les empreses del territori.

El Centre de Promoció Econòmica i Serveis a les Empreses Can Calderón, ofereix serveis de formació, qualificació professional i ocupació adreçats tant a les empreses com a la ciutadania en general, col·laborant amb els agents econòmics i socials que juguen un paper destacat en el desenvolupament territorial.

El Centre disposa d'espais adequadament, dotats de recursos i d'equips i reuneix en un mateix edifici mitjans i serveis complementaris que fan augmentar la seva eficàcia i eficiència.

La localització d'aquest conjunt de serveis i recursos en un únic espai, permet la immediatesa de la comunicació i afavoreix el treball en equip i l'intercanvi de coneixements entre els professionals, possibilitant el desenvolupament òptim de les diferents accions i una oferta integrada d'atenció als ciutadans i ciutadanes.

Concretament, dins dels Serveis de Formació es troben els Programes d'Igualtat d'Oportunitats que engloben totes les actuacions que tenen per objecte desenvolupar estratègies afavoridores de la igualtat d'oportunitats de la ciutadania, en referència a la formació, l'ocupació i la integració sociolaboral.

Els objectius generals d'aquests programes es concreten en:

- Facilitar l'accés a la informació, la formació i l'ocupació, de totes les persones que es troben en risc d'exclusió social o en desavantatge davant del mercat laboral;
- Afavorir l'eliminació d'estereotips i/o obstacles que perjudiquin la integració sociolaboral d'aquests col·lectius;

- Potenciar la participació social dels grups de població susceptibles d'utilitzar aquests programes i recursos;

- Contribuir a la reducció de les taxes d'atur dels col·lectius amb més dificultats d'inserció en el mercat de treball.

Les actuacions que es desenvolupen en aquests programes s'adrecen a aquells col·lectius amb especials dificultats d'inserció sociolaboral: joves procedents del fracàs escolar, dones sense qualificació professional i baix nivell de formació, immigrants extracomunitaris i comunitaris, persones amb discapacitats i qualsevol altre col·lectiu en risc d'exclusió.

Dins dels programes desenvolupats en el marc de la igualtat d'oportunitats, es troben els Programes de Qualificació Professional Inicial.

Anualment i des del l'any 1991, l'Ajuntament de Viladecans porta a terme juntament amb el Departament d'Educació el PQPI- Pla de Transició al Treball en dues especialitats "Auxiliar de comerç i atenció al públic" i "Auxiliar de reparació i manteniment de l'automòbil", aquest darrer perfil a la programació 2007/2008 es va canviar pel "d'Auxiliar de fabricació mecànica i d'ajust i soldadura".

Paral·lelament i subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya, s'ha desenvolupat cada any el PQPI- Programes de Nivell 1 en l'especialitat d'Auxiliar en muntatge d'instal·lacions elèctriques, d'aigua i gas".

3. DESCRIPCIÓ DE LES NECESSITATS TERRITORIALS A SATISFER I LES COL·LABORACIONS PREVISTES

Justificació del programa:

1. Aspectes generals

La inclusió social, com a element essencial de tot procés educatiu, resulta especialment significativa per a les persones amb necessitats educatives especials associades a algun tipus de discapacitat, doncs precisen, en major o menor mesura, garanties i recursos complementaris per a viure i participar en igualtat de condicions que la resta de ciutadania.

Fins a l'actualitat, en l'àmbit social i educatiu cal destacar alguns dels avenços significatius pel que fa a la integració en la formació de les persones amb discapacitat:

- Reconeixement dels drets de les persones amb discapacitat.
- Reconeixement social de la igualtat d'oportunitats per a totes les persones.
- Creació de normatives sobre l'educació de les persones amb discapacitats.
- Els principis de no discriminació, igualtat d'oportunitats, integració i normalització que han estat assumits per les Nacions Unides.
- La progressiva superació de les barreres arquitectòniques, tecnològiques i de comunicació que fan possible el ple accés a l'educació en igualtat d'oportunitats.

Pel que fa a l'àmbit de Catalunya,

- Projecte de Decret pel qual es regulen els PQPI a Catalunya
- Ordre PRE/308/2008 de 13 de juny pel qual s'estableix el procediment d'autorització del PQPI, es regulen les bases de concessió de subvenció d'aquest programes i s'obre la convocatòria per al curs acadèmic 2008 / 2009.

Aquesta normativa contempla la possibilitat d'integrar als programes a dos o més alumnes amb necessitats educatives especials, inclòs el cas que totes les persones del grup siguin persones amb discapacitat amb un màxim de 10.

Com a desenvolupament i posada en pràctica d'aquest marc normatiu, l'Ajuntament de Viladecans fa que es plantegi la necessitat d'articular recursos i accions que donin resposta al dret a la igualtat d'oportunitats en la formació de persones amb necessitats educatives especials del municipi amb l'objectiu de facilitar la integració educativa, social i laboral d'aquests col·lectiu.

2. Treball de l'IES Mestres amb el col·lectiu

A l'IES Josep Mestres i Busquets es va crear la primera Unitat de Suport a l'educació Especial (USEE) al curs 2004-05. El funcionament inicial d'aquesta unitat va estar afavorit pel fet que l'IES ja tenia experiència a l'àmbit de la integració (ja tenia assumits els Grups Reduïts d'EE –Unitats d'Educació Especial al seu PEC) i havia una certa comprensió i acceptació cap als alumnes amb discapacitat tant per part del professorat, de l'alumnat i de les famílies. Aquesta USEE va ser creada per donar resposta a les necessitats educatives de 8 alumnes que provenien del CEIP Can Palmer. Aquests alumnes presentaven una discapacitat intel·lectual severa, amb importants necessitats a nivell de dependència, autonomia i comunicació

Al llarg d'aquests cursos, des d'IES s'ha tractat constantment de donar resposta a les necessitats i possibilitats d'aprenentatge de tots i cadascú dels alumnes i alumnes que n'han estat usuaris de la USEE a partir de l'organització d'activitats funcionals, formatives i "professionalitzadores". Sempre, està clar, dins dels límits de la complexitat organitzativa del centre on està ubicada, el qual durant aquest període de temps ha anat treballant en la línia un model de "escola inclusiva" dins d'un model previ existent de "escola integradora".

Al concloure el curs 2007 – 2008, aquests alumnes van finalitzar la seva escolaritat obligatòria. Desprès d'un dur treball d'orientació i acompanyament a nois i famílies per part dels professionals del centre i l'EAP, la realitat a la nostra zona era, que el camí cap a la inclusió acabava en una via morta amb la finalització del període d'escolarització obligatòria.

Aquesta situació va portar a la comunitat educativa (pares, professionals, inspecció, altres institucions...) a buscar alternatives per continuar donant una resposta a aquests alumnes social, laboral, etc. en entorns inclusius.

A la zona es va veure la necessitat de planificar programes per a la inserció laboral i la transició a la vida adulta, recercant acords amb les entitats municipals sobre recursos, serveis i estratègies per l'atenció de les persones amb discapacitat

Des del Centre i l'EAP amb el recolzament d'Inspecció es va decidir la continuïtat d'aquest grup d'alumnes un curs més a l'IES ja que es va

valorar, per una banda, que la seva inserció a un Centre Ocupacional (tal i com dictaminava el seu EVO laboral) suposava un retrocés en el seu projecte de vida.

3. Necessitats del col·lectiu i manca de recursos al territori per a donar resposta

El grup de persones destinatàries esta format per 10 joves d'edats compreses entre 16 i 21 anys, amb necessitats educatives especials, que durant el 2008 / 2009 han estat escolaritzats en escola ordinària que presenten tot un seguit de necessitats personals, social i educatives:

- Continuïtat formativa que els hi faciliti la transició de la vida escolar a la vida laboral, havent esgotat les vies ordinàries.
- Integració en un procés de formació en un entorn ordinari (en coherència al model inclusiu sota el qual han estat escolaritzats).
- Desenvolupament de les seves capacitats i habilitats per tal de ser més competents en l'àmbit personal, social i a la vida activa.
- Accés a recursos materials, personals i funcionals de suport a la integració educativa i social.
- Millora de la qualitat de vida.

Tot procés de transició suposa una inseguretat per la persona, en el cas d'aquests col·lectiu, que no tenen tant recursos personals per fer front a les noves situacions, aquesta incertesa és més gran. Per tant, la participació d'aquestes persones en un programa de qualificació professional inicial els hi aportarà la continuïtat formativa oferint-los oportunitats d'aprenentatge, no només per a l'adquisició d'habilitats cognitives, sinó també d'habilitats socials que afavoreixin la seva integració i superació de barreres en els diferents àmbits educació, social i laboral així com, la salut individual.

A l'actualitat, cal destacar la possibilitat d'inclusió d'aquests joves amb NEE en un Programa de qualificació professional inicial al territori, com a únic recurs per donar resposta a les necessitats de formació bàsica i professional que els hi permeti una inserció social i laboral satisfactòria.

4. Servei Local de Transició Escola-Treball de Viladecans

Destacar l'existència de la xarxa de transició escola-treball on treballen de manera coordinada professionals i tècnics dels diferents àmbits (Educació, Ajuntament: Serveis Socials, Joventut, Promoció Econòmica), aquest dispositiu permet la detecció de problemàtiques dels diferents col·lectius de

joves del municipi –principalment d'aquells que no graduen en l'ESO- i la proposta de respostes adients a cadascuna d'elles.

Des de fa uns anys un dels objectius a assolir ha estat el donar resposta en la postobligatòria al grup de joves amb necessitats educatives greus i permanents, en aquest sentit existeix un subcomissió que treballa protocols d'itineraris complerts d'ocupació de joves amb aquestes característiques, i és en aquest marc que es va començar a gestor el disseny d'aquest projecte.

5. Col·laboracions previstes:

a) IES Josep Mestres i Busquets

Ús de metodologies i activitats d'aprenentatge adequades al col·lectiu.

- Informació de l'alumnat (Pla de transició Individual)
    - Dades personals d'identificació
    - Dades sobre les habilitats i competències de cada alumne
    - Dades socials
    - Recursos i suport necessaris
    - Interessos i motivacions de l'alumnat
    - Expectatives de l'alumne i la família

b) Interdepartamental

Durant el desenvolupament del PQPI es comptarà amb la col·laboració del Departament d'Educació de l'Ajuntament de Viladecans amb la finalitat d'establir les sinèrgies oportunes que facilitin la transmissió d'informació, derivació de l'alumnat i el suport necessari que contribueixin a l'assoliment dels objectius.

c) Professionals que intervenen

La intervenció de diversos professionals en el desenvolupament metodològic amb l'alumnat amb NEE exigeix una coordinació estricta entre els mateixos i una actuació coherent de tots.

En aquest sentit i des de mitjans del curs 2008 / 2009 s'han realitzat diverses reunions on s'han especificat per part d'inspecció i de l'EAP, les característiques i **necessitats d'aquests alumnat. És necessari continuar aquest nivell de coordinació** sobre tot amb el professionals (psicopedagogs) de l'IES, que coneixen i han treballat amb l'alumnat, per assessorar i orientar en el desenvolupament metodològic del programa.

d) Les famílies

La col·laboració amb les famílies en el procés d'aprenentatge de l'alumnat requerirà en els casos que sigui necessari, l'establiment dels canals de participació oportuns per tal de recavar informació a través d'entrevistes i optimitzar recursos.

- Establir canals de comunicació per tal de propiciar el diàleg i l'intercanvi
- Planificar de manera periòdica (temporalitzar) reunions d'informació i seguiment de l'alumnat
- Fer-los copartíceps del procés d'inclusió

e) La Fundació Catalana Síndrome de Down

Es contarà amb la col·laboració de la Fundació Catalana de la Síndrome de Down amb la dotació d'un professional amb experiència en la formació pre-laboral d'aquest col·lectiu per tal de realitzar un assessorament i seguiment de tot el procés.

f) Empreses del territori

La implicació de l'àmbit empresarial en el procés formatiu de l'alumnat és fonamental a l'hora de gestionar i desenvolupar les hores pràctiques en centre de treball.

El treball previ de sensibilització que es portarà a terme durant l'activitat de prospecció amb les empreses, resultarà una estratègia clau, en tot el procés. Alhora, aquesta col·laboració amb l'entorn empresarial reforçarà els sistema d'acollida, seguiment i acompanyament de l'alumnat en el lloc de pràctiques, garantint així, la qualitat de les mateixes.

4. COL·LECTIU

4.1. Característiques rellevants a qui va adreçat el programa

El grup a qui s'adreça la proposta està format per 9 alumnes entre 16 i 21 anys, amb una discapacitat intel·lectual considerable (sis d'aquests alumnes el seu CAD està al voltant del 70-80%, tres alumnes el seu CAD es troba entre el 45-60%).

Descripció alumnes USEE (6 alumnes):

- Són alumnes que en la majoria dels casos, estan assolint objectius de l'etapa d'infantil: la majoria no saben llegir ni escriure (hi ha un alumne amb el procés lectoescriptor assolit, dos que fan lectura sil·làbica i la resta reconeixen, en diferent mesura, grafies i sons, i fan una lectura global de paraules d'ús quotidià). A l'àrea de matemàtiques, excepte un alumne, els altres no superen el cicle inicial de primària.

- El seu llenguatge oral és deficitari en la majoria dels casos i la seva comprensió limitada. Necessiten acompanyar les explicacions amb imatges i signes manuals.

- Van començar la Secundària amb els hàbits escolars i les habilitats socials bastant ben assolides.

- El conjunt de nois i noies té una autonomia personal baixa i una dependència encara important de l'adult.

- La seva autoestima i autoconcepte són baixos, en gran part dels casos.

- Cap dels alumnes presenten comportaments disruptius.

Descripció d'alumnes de grup reduït:

- El seu nivell en les àrees instrumentals es correspon a un final de cicle inicial.

- Tenen un bon nivell de llenguatge oral. El seu nivell de comprensió és acceptable.

- Tenen uns hàbits escolars i unes habilitats socials bastant ben assolides.

- Tenen un bon nivell d'autonomia personal.

- Cap dels alumnes presenta comportaments disruptius.

Aquestes característiques descriuen a un alumnat que té unes necessitats de formació pre-laborals concretes i específiques que cal atendre.

4.2. Compromís/accions per a la igualtat de gènere

La igualtat d'oportunitat es contempla com una línia d'actuació transversal del Centre de Promoció Econòmica i està dotada dels seus propis recursos humans i materials.

Tant en la impartició del continguts formatius de l'especialitat com en la metodologia a desenvolupar i recursos previstos en el PQPI, s'impulsarà la introducció de la perspectiva de gènere i es fomentarà la igualtat d'oportunitats home/dona en el treball en relació a la professió vinculada a la especialitat.

La perspectiva de gènere implica un mètode de treball concret en que tot l'equip docent ha d'estar implicat i suposa considerar sistemàticament les diferències entre les condicions, situacions i necessitats respectives de l'alumnat femení i l'alumnat masculí.

5. DURADA I TEMPORALITZACIÓ DELS MÒDULS FORMATIUS INCLOENT L'FCT, I EL PROJECTE INTEGRAT I LA TUTORIA

5.1. Durada

El projecte formatiu del curs d'Auxiliar en comerç i atenció al públic tindrà una durada d'un curs escolar i constarà de 809 hores distribuïdes en els mòduls A i mòduls B.

- Mòdul A: 566 hores (inclou 200 hores de pràctiques en empreses)
- Mòdul B: 243 hores

5.2. Temporalització del programa

Data d'inici de les accions ➔ abans del 15 d'octubre de 2009

Data de finalització de les accions ➔ 30 de juny de 2010

5.3. Cronograma

MÒDULS	UNITATS DE COMPETÈNCIA	ANY 2009			ANY 2010					
		Octub. 2009	Novem. 2009	Desem. 2009	Gener 2010	Febrer 2010	Març 2010	Abril 2010	Maig 2010	Juny 2010
MÒDULS A	Operacions auxiliars en el punt de venda									
	Preparació de comandes									
	Manipulació i moviments amb traspalets i carretons de mà									
	Atenció bàsica al client.									
	Operacions auxiliars d'emmagatzematge									
	Desenvolupament del projecte integrat									
	Pràctiques en centres de treball									
MÒDULS B	Habilitats socials									
	Programa d'estimulació intel·lectual									
	Ens movem per la ciutat									
	Taller de l'euro									
	Control del temps									
	Comunicació amb l'entorn									
	Eines que ens faciliten el dia a dia									
	Comencem a treballar									
	Visitem les empreses									
TUTORIES I SEGUIMENT INDIVIDUALITZAT										

6. PROJECTE FORMATIU I ORGANITZACIÓ MODULAR

6.1. Metodologia proposada

Els alumnes són heterogenis i el seu abordatge formatiu necessita estratègies individuals i de petit grup que contemplin les diferents necessitats, interessos i etapes de l'aprenentatge de cada noi i noia. Per tant, els mètodes de treball s'adequaran a les característiques dels grup de participants, i s'aniran adaptant a les necessitats dels joves, però, en tot cas, es donarà prioritat a l'ús de metodologies que facilitin la motivació i l'aprenentatge i que potenciïn actituds reflexives i participatives i que fomentin l'aprendre a aprendre i l'aprendre a fer.

Els diferents mètodes didàctics pels quals es porta a l'alumnat al coneixement i domini dels continguts, i de les activitats d'aprenentatge, s'han d'adequar a les característiques de cada alumne.

Un dels principis bàsics en la metodologia que es recomanaria és respectar els diferents moments d'aprenentatge dels alumnes i crear un ambient de treball d'acord al ritme de cadascú, per crear així sentiments de satisfacció evitant aquells de frustració.

L'altre principi bàsic per desenvolupar aquest programa és la funcionalitat dels continguts, perquè els alumnes se sentin realment motivats i interessats per aprendre allò que presenten els adults.

Es important que les activitats d'aprenentatge estiguin lligades a la seva realitat, siguin significatives i tinguin un objectiu pràctic.

A fi i efecte que l'aprenentatge tingui un objectiu real i concret, considerem que les pràctiques en entorns laborals ordinaris, són un mitjà fonamental per fomentar que els alumnes considerin la seva formació amb més implicació personal i amb un elevat grau de responsabilitat.

Les habilitats socials i personals en general i les relacionades més directament amb l'activitat laboral, les característiques del món laboral, les tècniques de recerca de feina, l'autoconeixement de les competències, els interessos i les expectatives personals han de formar part prioritàriament dels continguts del pqpi.

A partir d'aquests principis remarcaríem les següents pautes metodològiques:

- Abans de començar el curs, els alumnes han de tenir clares les seves motivacions vers la feina. És convenient donar tota la informació possible referent a les tasques del programa

- L'alumnat ha de ser capaç d'assolir unes capacitats bàsiques d'observació i anàlisis d'operacions, objectes i processos.

- S'ha de desenvolupar activitats d'aprenentatge amb el màxim nivell possible d'autonomia. S'ha de disposa de molta informació tècnica en forma de catàlegs, manuals, làmines, ets. Classificat

- Els continguts, conceptes, procediments i normes s'han de treballar de forma repetitiva al llarg del programa, en diferents contextos i situacions, presentats i organitzats d'una manera que sigui significativa per l'alumne.

- S'ha de buscar la motivació constant a partir dels procediments i els resultats que es vagin assolint.

- Cal fer saber el perquè de les coses, treballar metòdicament, i assolir resultats tangibles.

- La deducció i la memòria significativa són elements indispensables per a treballar amb aquests alumnes.

- Es recomanable treballar diferents continguts i objectius principalment amb mètodes de projecte i diagnosi.

- Establir torns de càrrecs i funcions entre l'alumnat i de control per introduir nocions d'ordre, control, responsabilitat i organització.

- Previsió de realitzar tasques a proposta dels alumnes, elaborar o proposar projectes oberts.

- Realització de sessions actives i participatives. Estimular la participació dels alumnes en la dinàmica de la classe i afavorir el diàleg docent/alumnes i entre ells pel que fa a les classes, els seus objectius i continguts.

- Relacionar la formació professionalitzadora amb els continguts de la formació bàsica.

- Prioritzar les sessions pràctiques utilitzant eines i materials concrets i utilitzant mètodes demostratius que es fonamentin en l'aprendre a fer.

- Tractament simultani dels diferents ritmes d'aprenentatge.

- Fomentar l'aprendre a prendre, introduint l'aprenentatge per descobriment. Els docents facilitaran els instruments pràctics i analític-deductius necessaris per què l'alumne pugui descobrir, per sí mateix, l'aplicació i finalitat dels continguts.

- Utilització de tècniques de dinàmica de grups, afavorint la dinàmica de treball en grup en tasques molt concretes d'elaboració i que siguin susceptibles d'avaluació per part del docent i els propis alumnes.

- Acompanyar i fer el seguiment individualitzat de l'alumnat. Avaluant de forma contínua l'evolució de cada alumne respecte la seva integració en el grup, l'assoliment dels continguts i les seves aptituds.

- Descobrir i potenciar les seves competències.

- Ajustar les seves expectatives de futur laboral a les seves capacitats i limitacions (criteri de realitat)

- Identificar i acceptar les seves pròpies limitacions (el que no poden fer i el que sí poden fer)

- Creure en sí mateixos, en que són dignes de ser ciutadans i ciutadanes (augment de l'autoestima)

- Incorporar o reforçar habilitats necessàries en el món del treball: assertivitat, enfrontament adequat als conflictes, aprendre a dir no quan cal i de manera adequada, aprendre a demanar ajut quan els calgui, etc.

- Conèixer quin són els requisits, drets i deures del món laboral i ajustar-se amb ells. La recerca d'empreses es fa de forma dirigida en funció, entre d'altres factors de les capacitats que necessitarà l'alumne.

6.2. Proposta de desenvolupament dels mòduls. Projecte formatiu.

Perfil professional:

Auxiliar en comerç i atenció al públic

Família professional:

Comerç

Competència general:

Realitzar activitats auxiliars de reposició, condicionament en el punt de venda i repartiment de proximitat, seguint les instruccions i els criteris establerts, utilitzant l'equip necessari, respectant les normes de seguretat i

salut, i donant, si escau, l'atenció i la informació protocol·litzada i estructurada al client en el punt de venda o en el servei de repartiment de proximitat.

Camp professional:

Desenvolupa les seves funcions en establiments comercials: botigues, supermercats i hipermercats, per compte d'altri, o propi en el cas de repartiment de proximitat, seguint les instruccions rebudes i sota la supervisió directa d'un responsable de l'establiment o repartiment comercial.

Sectors productius:

En el sector del comerç i, concretament, en el comerç a l'engròs i al detall, supermercats, grans superfícies comercials i centres de distribució comercial.

Ocupacions i llocs de treball relacionats:

- Auxiliar de dependent/a de comerç
- Reponedor/a
- Preparador/a de comandes
- Repartidor/a de proximitat

Estructura modular:

MÒDULS A Hores totals**: 566**			
UNITAT DE COMPETÈNCIA	MÒDUL FORMATIU	HORES CF	HORES FCT
UC1327_1: Realitzar operacions auxiliars de reposició, disposició i condicionament de productes en el punt de venda.	MF1327_1: Operacions auxiliars en el punt de venda	100	42
UC1326_1: Preparar comandes, eficaçment i eficient, seguint procediments establerts.	MF1326_1: Preparació de comandes	70	24
UC1328_1: Manipular i traslladar productes en la superfície comercial i en el repartiment de proximitat utilitzant trasplets i carretons de mà.	MF1328_1: Manipulació i moviments amb traspalets i carretons de mà.	70	24
UC1329_1: Proporcionar atenció i informació operativa, estructurada i protocol·litzada al client.	MF1329_1: Atenció bàsica al client.	70	24
UC0971_1: Realitzar operacions auxiliars de recepció, col·locació, manteniment i expedició de càrregues i/o mercaderies/productes en el magatzem.	MF1325_1: Operacions auxiliars d'emmagatzematge	100	42

***Projecte integrat**: entre 30 i 60 hores, incloses en les hores dels Mòduls A*

MÒDULS B Hores totals: **243**			
MÒDULS FORMATIUS	UNITATS FORMATIVES	HORES CF	HORES MÒDUL
Desenvolupament i recursos personals	B.1. Habilitats socials	30	70
	B.2. Control del temps	25	
	B.3. Cura personal i PPRR	15	
Coneixement de l'entorn social i professional	B.4. Ens movem per la ciutat	21	61
	B.5. Visitem empreses	20	
	B.6. Comencem a treballar	20	
Aprenentatges instrumentals bàsics	B.7. Programa d'estimulació intel·lectual	30	77
	B.8. Comunicació amb l'entorn	12	
	B.9. Taller de l'euro	10	
	B.10. Taller d'iniciació a la informàtica	25	
Pla de Tutoria	B.11. Tutoria grupal	35	35

6.2.1. Mòduls A

ESQUEMA CURRICULAR MÒDULS A	
UNITAT DE COMPETÈNCIA	MÒDUL FORMATIU
UC1327_1: Realitzar operacions auxiliars de reposició, disposició i condicionament de productes en el punt de venda.	MF1327_1: Operacions auxiliars en el punt de venda
UC1326_1: Preparar comandes, eficaçment i eficient, seguint procediments establerts.	MF1326_1: Preparació de comandes
UC1328_1: Manipular i traslladar productes en la superfície comercial i en el repartiment de proximitat utilitzant traspalets i carretons de mà	MF1328_1: Manipulació i moviments amb traspalets i carretons de mà.
UC1329_1: Proporcionar atenció i informació operativa, estructurada i protocol·litzada al client	MF1329_1: Atenció bàsica al client
UC0971_1: Realitzar operacions auxiliars de recepció, col·locació, manteniment i expedició de càrregues i/o mercaderies/productes en el magatzem.	MF1325_1: Operacions auxiliars d'emmagatzematge

UC1327_1: Realitzar operacions auxiliars de reposició, disposició i condicionament de productes en el punt de venda.

MF1327_1: **OPERACIONS AUXILIARS EN EL PUNT DE VENDA**

REPRESENTACIÓ PROFESSIONAL(RP):

RP1.- Realitzar la reposició de productes, seguint les instruccions i criteris establerts, respectant les normes de seguretat i salut i utilitzant l'equip de protecció individual, per tal de garantir l'aprovisionament en el temps i forma establerts.

RP2.- Realitzar el recompte de productes en el punt de venda, utilitzant els instruments adequats, amb la periodicitat i les instruccions rebudes, per tal de detectar espais buits, necessitats de bastiment i mantenir actualitzada la informació en el punt de venda.

RP3.- Col·locar els expositors i els elements d'animació del punt de venda en el lloc i de la manera que li indiqui el superior jeràrquic, seguint les instruccions i els criteris de merchandising i de seguretat establerts, amb l'objectiu d'atraure l'atenció, orientar i informar els clients.

RP4.- Col·locar els elements de seguretat i les etiquetes en els productes que estan exposats en el punt de venda, d'acord a les instruccions rebudes, de manera manual i mecànica, utilitzant l'equipament adequat per garantir la seguretat, l'actualització i veracitat de la informació al client.

RP5.- Mantenir el condicionament, l'ordre i la netedat del punt de venda i del seu mobiliari, atenent les instruccions rebudes, respectant les normes de seguretat i salut, i emprant els mitjans i equipaments de protecció individual adients.

RP6.- empaquetar productes, atenent a la imatge i als criteris comercials, utilitzant el material i les tècniques específiques per a aconseguir una presentació del producte correcta i atractiva.

FORMACIÓ ASSOCIADA:

- **Operativa de l'organització i animació de superfícies comercials.**
    - Tipologia i característiques de superfícies comercials.
    - Criteris d'organització de la distribució en els establiments comercials.
    - Tècniques d'animació del punt de venda.
    - Promocions i informació de productes.
    - Ordre i neteja en la superfície comercial.

- **Tècniques i equipaments bàsics en la implantació i col·locació de productes.**
    - Mobiliari i elements expositius
    - Funcions del lineal. Nivells d'exposició.
    - Col·locació del producte.
    - Criteris de reposició i rotació de productes. Control de productes en el lineal.
    - Etiquetat i informació de productes en la superfície comercial.

- **Tècniques d'empaquetat comercial de productes.**
    - Materials, tipus i funcions.
    - Tècniques d'empaquetat segons els diferents tipus de productes, formes i volums.
    - Ornamentació adequada a diferents campanyes i tipus de producte.

- **Exercicis pràctics**
- **Formació pràctica en centres de treball**
- **Desenvolupament d'un projecte integrat**

UC1326_1:.Preparar comandes, eficaçment i eficient, seguint procediments establerts.

MF1326_1: **PREPARACIÓ DE COMANDES**

REPRESENTACIÓ PROFESSIONAL(RP):

RP1: Realitzar la selecció de mercaderies o productes de manera efectiva, ordenada i segura, per preparar la comanda en el temps i la forma establerts, seguint les instruccions rebudes, respectant les normes de manipulació, seguretat i salut, d'acord a l'ordre de comanda.

RP2: Conformar la comanda amb exactitud, pensant i garantint la correspondència amb el que està consignat a l'ordre de preparació i comanda, utilitzant els estris adients i els equipaments de control i pesada de mercaderies.

RP3: Embalar la comanda, la caixa o el palet, entre altres, utilitzant el material, l'equipament i mitjans d'embalatge adequats, seguint les instruccions rebudes, en condicions de seguretat i salut, per tal de preservar la conservació i l'estabilitat de la comanda fins a la seva destinació final.

FORMACIÓ ASSOCIADA:

- **Operativa bàsica en la preparació de comandes.**
    - La preparació de comandes: passos i característiques.
    - Documentació bàsica en la preparació de comandes.
    - Control i suport documental de la preparació de comandes.
    - Tipus de mercaderies/productes, característiques, tipus de comanda, unitat de comanda i embalatge.
    - Mètodes de preparació de comandes.
    - Sistemes de pesatge i optimització de la comanda.
    - Verificació de la comanda. Registre i comprovació de comandes.
    - Fluxes d'informació.
    - Simulació de casos pràctics en la preparació de comandes.

- **Tècniques i equipaments de preparació de comandes.**
    - Equips i mitjans.
    - Normes i recomanacions.
    - Pesatge, col·locació i visibilitat.
    - Simbologia bàsica en la presentació i manipulació de productes/mercaderies.
    - Col·locació de productes/mercaderies a la unitat de comanda.
    - Complementarietat de productes/mercaderies i característiques de conservació i manipulació de productes.
    - Presentació i embalatge per al transport o lliurament.
    - Embalatge manual i mecànic.

- **Exercicis pràctics**
- **Formació pràctica en centres de treball**
- **Desenvolupament d'un projecte integrat**

UC1328_1: Manipular i traslladar productes en la superfície comercial i en el repartiment de proximitat utilitzant traspalets i carretons de mà.

MF1328_1: **MANIPULACIÓ I MOVIMENTS AMB TRASPALETS I CARRETONS DE MÀ**

REPRESENTACIÓ PROFESSIONAL(RP):

RP1: Adoptar les mesures adients per al compliment de les ordres de moviment i repartiment de proximitat, en el temps i la forma establert.

RP2: Carregar i descarregar embalums, caixes o productes en traspalets o carretons de mà, mantenint l'estabilitat i l'equilibri de la càrrega, adoptant les mesures per evitar accidents i lesions i respectant les normes de seguretat i salut.

RP3: Traslladar embalums, caixes o productes, en el temps i forma establerts, conduint transpalets o carretons de mà, respectant les normes de seguretat i salut.

RP4: Realitzar les verificacions i el manteniment de primer nivell dels equipaments de treball mòbils, transpalets o carretons de mà..

FORMACIÓ ASSOCIADA:

- **Operativa i documentació de moviment i repartiment de proximitat.**
    - Documentació bàsica: albarà, nota de lliurament, ordre de comanda.
    - Ordres de repartiment de proximitat. Definició de recorregut/rutes de repartiment.
    - Interpretació de guies de carrers locals.
    - Normes i recomanacions de seguretat de moviment, manipulació manual i conservació de productes.
    - Normes i recomanacions de circulació, càrrega i descàrrega.
- **Conducció de transpalets i carretons de mà.**
    - Tipus i característiques dels equips de treball mòbil: transpalets manuals o elèctrics, carretons de mà, i altres.
    - Col·locació i estabilitat de la càrrega.

- **Manteniment de primer nivell de transpalets i carretons de mà**
- **Exercicis pràctics**
- **Formació pràctica en centres de treball**
- **Desenvolupament d'un projecte integrat**

UC0971_1: Proporcionar atenció i informació operativa, estructurada i protocolitzada al client

MF1325_1: **ATENCIÓ BÀSICA AL CLIENT**

REPRESENTACIÓ PROFESSIONAL(RP):

RP1: Col·laborar en les activitats promocionals i d'atenció a clients, proporcionant informació, resposta i orientació bàsica de productes en el punt de venda.

RP2: Proporcionar un tracte adequat i protocol·litzat als clients, en el repartiment de comandes/productes a domicili, per tal de prestar un servei de qualitat.

RP3: Atendre, en el marc de la seva responsabilitat, les queixes dels clients, seguint el procediment i el protocol establert i/o derivant-les a la persona responsable.

FORMACIÓ ASSOCIADA:

- **Atenció bàsica al client**
  - Concepte, elements i funcions de l'atenció al client.
  - Etapes del procés de comunicació interpersonal.
  - Dificultats i barreres en la comunicació amb el client.
  - Llenguatge corporal i imatge personal. Tècniques per a millorar la comunicació no verbal en l'atenció al client.
  - Simulació de situacions bàsiques d'atenció i relació amb el client.
- **La qualitat del servei d'atenció al client**
  - La qualitat com a procés de millora continua.
  - L'atenció personalitzada.
  - Reclamacions i queixes: pautes d'actuació i resolució.
  - Documentació bàsica d'atenció al client.

    - Excel·lència en el servei.
    - Valor del client satisfet.
    - Fonts d'automotivació personal i professional.
- **Exercicis pràctics**
- **Formació pràctica en centres de treball**
- **Desenvolupament d'un projecte integrat**

UC1329_1: Realitzar operacions auxiliars de recepció, col·locació, manteniment i expedició de càrregues i/o mercaderies/productes en el magatzem.

MF1329_1: **OPERACIONS AUXILIARS D'EMMAGATZEMATGE**

REPRESENTACIÓ PROFESSIONAL(RP):

RP1: Realitzar les operacions de comprovació, desconsolidació i desembalatge de càrregues, d'acord a les instruccions rebudes, de manera integrada amb la resta de membres del magatzem i utilitzant l'equipament i els mitjans adequats en condicions de seguretat i salut.

RP 2: Realitzar el marcatge i etiquetat de la càrrega, comprovant les dades d'identificació i codificació, utilitzant l'equipament i les eines específiques d'etiquetat i marcat, per tal de facilitar la seva localització i garantir la seva traçabilitat.

RP 3: Realitzar el recompte de mercaderies, utilitzant els estris necessaris, amb la periodicitat i les instruccions rebudes, per detectar espais buits, necessitats d'aprovisionament i mantenir actualitzada la informació periòdica d'estocs del magatzem.

RP 4: Col·locar la càrrega o les mercaderies en el lloc assignat, optimitzant el temps i l'espai, seguint els criteris d'organització i col·locació establerts i utilitzant l'equipament adient, tot respectant les normes de seguretat i higiene.

RP 5: Verificar els elements i condicions de càrrega i mercaderies d'acord als procediments establerts i les instruccions rebudes.

RP 6: Mantenir l'ordre i la netedat de la zona de treball, realitzant les activitats de manteniment de primer nivell del magatzem i utilitzant l'equipament adequat, d'acord a les normes, procediments i instruccions rebudes, complint les normes de prevenció de riscos i gestió mediambiental.

FORMACIÓ ASSOCIADA:

- **Operativa de les activitats auxiliars d'emmagatzematge.**
    - Concepte, elements i funcions de l'atenció al client.
    - Organització del magatzem

- Tipologia de magatzems segons tipus d'empesa, tipus de mercaderies, i altres.
- Activitats de magatzem: recepció, col·locació, cross-docking, expedició, aprovisionament de línies de producció.
- Disposició d'àrees, zones de treball i fluxes de mercaderies.
- Documentació bàsica de magatzem: ordres de treball, albarans, comandes, packing-list, full de transport, i altres.

- **Tècniques, instal·lacions i equipaments de les operacions auxiliars de magatzem.**
  - La qualitat com a procés de millora continua.
  - Instal·lacions i equipaments de magatzem.
  - Sistemes d'identificació, localització i seguiment en les operacions de magatzem.
  - Ordre i netedat en el magatzem. Hàbits i normes generals.
- **Treball en equip en les operacions d'emmagatzematge.**
  - Hàbits d'interdependència en les relacions professionals en el magatzem i en les operacions logístiques. Aplicació del concepte de treball en equip.
- **Identificació de paràmetres per a una actuació professional integrada:**
  - indicadors de qualitat del servei de magatzem i integració d'hàbits professionals.
- **Exercicis pràctics**
- **Formació pràctica en centres de treball**
- **Desenvolupament d'un projecte integrat**

6.2.2. Mòduls B i unitats formatives corresponents

ESQUEMA CURRICULAR MÒDULS B		
MÒDULS FORMATIUS	CRÈDITS	UNITATS FORMATIVES
DESENVOLUPAMENT I RECURSOS PERSONALS	• **Desenvolupament personal** o Identitat personal i autoconeixement o Autonomia personal i habilitats socials o Educació per a la salut personal o Respecte pel medi ambient • **Desenvolupament en el lloc de treball** o Actituds i hàbits laborals o Planificació i organització o Avaluació de les tasques realitzades • **Projecte formatiu i professional** o Conèixer diferents oficis o Definició del projecte individual o Pla formatiu individual (PFI) o Recursos per a la recerca de feina	**B.1. Habilitats socials** **B.2. Control del temps** **B.3. Cura personal i prevenció de riscos**

ESQUEMA CURRICULAR MÒDULS B		
MÒDULS FORMATIUS	CRÈDITS	UNITATS FORMATIVES
CONEIXEMENT DE L'ENTORN SOCIAL I PROFESSIONAL	• **Entorn social i cultural** o El territori o Els mitjans de transport o La societat i les relacions o Serveis de la comunitat • **Entorn socio – econòmic** o Importància dels oficis a la societat o El valor del treball i el cercle de l'activitat econòmica o Coneixement del món empresarial • **Entorn laboral i professional** o Normes de seguretat i higiene o Transferència de competències a la feina o Les relacions laborals o El contracte de treball o Beneficis del treball	**B.4. Ens movem per la ciutat** **B.5. Visitem empreses** **B.6. Comencem a treballar**

ESQUEMA CURRICULAR MÒDULS B		
MÒDULS FORMATIUS	CRÈDITS	UNITATS FORMATIVES
APRENENTATGES INSTRUMENTALS BÀSICS	• **Tècniques comunicatives bàsiques en el món laboral i per a la vida quotidiana, relatives a:** o Comunicació oral o Comunicació escrita • **Estratègies i eines matemàtiques bàsiques en el món laboral i per a la vida quotidiana, relatives a:** o Numeració i càlcul o L'euro o Relació compra – venda o Economia personal • **Tecnologies de la informació i de la comunicació** o L'ordinador i perifèrics o Programa Word o Internet i correu electrònic	**B.7. Programa d'estimulació intel·lectual** **B.8. Comunicació amb l'entorn** **B.9. Taller de l'euro** **B.10. Taller d'iniciació a la Informàtica**

ESQUEMA CURRICULAR MÒDULS B		
MÒDULS FORMATIUS	CRÈDITS	UNITATS FORMATIVES
PLA DE TUTORIA	• **Dinàmica de grups** • **Eines per a la millora de les habilitats socials** • **Educació per a la convivència i eines per a la resolució de conflictes** • **Educació en valors democràtics i per a la participació** • **Eines per a la definició dels projecte personal i professional de cada jove.** • **Seguiment, avaluació del procés formatiu** • **Preparació, seguiment i avaluació de la FCT** • **Estratègies d'aprenentatge i d'autoavaluació.**	**B.11. TUTORIA GRUPAL**

MÒDUL FORMATIU: DESENVOLUPAMENT I RECURSOS PERSONALS

UNITAT FORMATIVA:

B1. Habilitats socials

OBJECTIUS:

- Entendre el concepte de relació.
- Enumerar diferents tipus de relació i diferenciar pautes de cada una d'elles.
- Diferenciar sentiments dels altres mitjançant el llenguatge no verbal.
- Proposar i respectar normes que afavoreixin la convivència del grup.
- Posar en pràctica aquestes habilitats mitjançant role-playing i aplicar-les a la vida diària.
- Identificar el conflicte i les seves possibles causes.
- Proposar possibles solucions.
- Seleccionar la més adient, tenint en compta les conseqüències de la decisió.
- Saber donar la seva opinió davant d'un concepte extern.
- Expressar problemes /temes del seu interès de forma adient.
- Aportar idees vàlides i coherents per a la resolució de conflictes propis o dels companys.
- Respectar les opinions de la resta.
- Defendre els seus drets quan l'ocasió ho requereixi.
- Mantenir una actitud d'escola activa cap als altres i respectar els torns de paraula.
- Preguntar, en cas de necessitar més informació.
- Saber rebre els consells d'una manera adient (escoltant, sense respondre amb geni, amb respecte..)
- Respectar la privacitat entenent on està el límit en quan a preguntes personals i context.

COMPETÈNCIES:

- Escoltar i respectar les opinions dels altres.
- Actuar amb autonomia valorant i responsabilitzant-se de les conseqüències de les pròpies accions.
- Argumentar i defensar les pròpies opinions desenvolupant habilitats de comunicació assertiva.
- Participar, amb responsabilitat, en la presa de decisions del grup, utilitzant el diàleg i la mediació, assumint les pròpies obligacions conseqüentment.
- Entendre, acceptar i practicar les normes de convivència i els hàbits cívics en les relacions personals amb iguals o amb persones adultes.
- Conèixer i utilitzar estratègies de participació activa, cooperació i diàleg en la construcció del projecte personal i professional.
- Reconèixer el valor de l'esforç personal, aprenent dels èxits i assumint els errors i els riscos amb responsabilitat.
- Desenvolupar la capacitat crítica i d'iniciativa personal, assumint responsabilitats i actuant amb autonomia, tot aplicant les normes de convivència.

Conceptes	Habilitats	Valors
- Escolta - Diàleg - Argumentació - Relacions personals - Sociabilitat - Autonomia - Actitud positiva - Assertivitat - Iniciatives - Identificació de problemes - Presa de decisions - Treballa en equip - Empatia	- Escolta d'instruccions i seguiment d'instruccions - Demanda d'ajut - Oferiment d'ajut - Treball autònom i responsable - Acceptació de conseqüències dels seus actes i comportaments - Col·laboració en projectes grupals - Iniciació i participació en conversis - Anticipació davant dels desigs i necessitats dels altres - Establiment dels seu interessos i necessitats - Respecte i acceptació dels acords presos pels altres - Acceptació de l0 autoritat - Acceptació dels càstigs i sancions	- Respecte dels torns de paraules - Actitud positiva i de respecte cap als altres - respecte per les conductes i legalment acceptades i permeses - Voluntat i desig per participar dins d'un grup - Responsabilitat, ajut i col·laboració

MÒDUL FORMATIU: DESENVOLUPAMENT I RECURSOS PERSONALS

UNITAT FORMATIVA:

B2. Control del temps

OBJECTIUS:

- Conèixer els dies de la setmana i la seva seqüència.
- Conèixer els mesos de l'any i la seva seqüència.
- Saber el seu any de naixement i la seva edat.
- Atribuir una posició als dies de la setmana en funció del dia present (primer, després, abans, enmig, ara, etc.)
- Atribuir una posició en funció del mes actual (present, passat, futur)
- Ubicar en el calendari dates significatives: l'aniversari seu i dels companys, vacances, estacions meteorològiques, algunes festes, etc.
- Ubicar dates en referència a la seva data de naixement (Quan jo era petit, avanç de néixer, fa poc, etc.)
- Fer servir el rellotge i el despertador (analògic i digital)
- Distingir quin agulla marca les hores i quina els minuts.
- Reconèixer les diferents hores en punt i mitja, i quart i menys quart (si poden, també els minuts)
- Valorar la puntualitat en la feina i en les trobades socioculturals.
- Interpretar diferents horaris de cinema, trens, etc. (amb suport)
- Ser conscients que a la vida de les persones hi ha diferents temps: un temps per la feina, un temps per a la família i un temps personal.
- Saber gestionar el temps personal.

COMPETÈNCIES:

- Identificar diferents tipus de nombres per interpretar, obtenir informació i resoldre problemes de la vida quotidiana i de l'àmbit professional.
- Realitzar estimacions i expressar el resultat de mesures de temps en entorns quotidians i de la professió.

Conceptes	Habilitats	Valors
- Dia, setmana, més i any - Rellotges y despertadors - Hores y minuts. - El calendari. - Els horaris - Dates significatives del calendari i a la seva vida. - Temps de treball i temps d'oci.	- Ubicació en el temps (dia, més i any) - Manipulació de rellotges, despertadors... - Escriptura i interpretació de la data (dd/mm/aaaa) - Interpretació del rellotge. - Interpretació d'un horari. - Planificació d'activitats d'oci. - Gestió del temps.	- Puntualitat - Importància de saber gestionar el temps a la nostra vida.

MÒDUL FORMATIU: DESENVOLUPAMENT I RECURSOS PERSONALS

UNITAT FORMATIVA:

B3. Cura personal i prevenció de riscos laborals

OBJECTIUS:

- Adoptar hàbits bàsics de salut, higiene i benestar.
- Percebre, identificar i solucionar les seves necessitats bàsiques.
- Adquirir consciència de les situacions de perill
- Adquirir destreses social pel seva cura, defensa i seguretat personal.

COMPETÈNCIES:

- Identificar sensacions personals relacionades amb la cura personal: cansament, dolor, etc.
- Identificar senyals corporals i estats físics relacionats amb malalties comuns: febre, síndrome premenstrual, dolor, etc.
- Identificar els serveis relacionats amb la sanitat: ambulància, hospital, etc.
- Identificar els serveis relacionats amb la seguretat: bombers, guàrdia, urbana, etc.
- Identificat situacions de perill e l'entorn: llocs solitaris, situacions de possible maltractament, etc.
- Desenvolupar estratègies de comunicació que permetin informar a l'adult de l'existència d'un perill: una persona ferida, un accident, un incendi, etc.

Conceptes	Habilitats	Valors
- Malalties més comuns i manera de prevenir-les - Serveis relacionats amb la sanitat: ambulància, hospital, farmàcia, etc. - Signes i símbols de l'entorn relacionats amb la cura i la salut: prohibit fumar, perill, hospital, etc. - Serveis relacionats amb la seguretat: policia, bombers, etc. - Llenguatge oral o gestual com a instrument de comunicació per informar de perills, dolor, etc. - Drets i deures dels treballadors - Seguretat i condicions de salut	- Tenir en conte mesures de prevenció del perill - Detectar situacions de risc i comunicar-les - Demanar ajut en cas de dolor, malaltia o perill - Utilitzar correctament els parelles d'us quotidià (assecador, endolls, ascensors, etc.) - Utilitzar el telèfon en cas d'emergència - Orientar-se espaialment en llocs quotidians	- Importància del benestar físic - Interès i esforç per comunicar-se en situacions de perill - Adopció de mesures per evitar el perill - Hàbits per la seguretat personal

MÒDUL FORMATIU: CONEIXEMENT DE L'ENTORN SOCIAL I PROFESSIONAL

UNITAT FORMATIVA:

B4. Ens movem per la ciutat

OBJECTIUS:

- Guanyar en autonomia personal en els desplaçaments.
- Orientar-se per la ciutat o l'entorn quotidià.
- Conèixer i utilitzar diferents estratègies per orientar-se en els diferents espais: seguir un itinerari après, seguir instruccions i localitzar referents, reconèixer icones o símbols...
- Saber fer servir diferents mitjans de transport.
- Valorar la importància de l'autonomia en el desplaçament per millorar la seva qualitat de vida (persona, social i laboral)
- Desenvolupar el llenguatge que permeti fer-se entendre a nivell social.
- Adquirir habilitats socials necessàries per interrelacionar-se amb els altres.
- Adquirir i fiançar uns aprenentatges Acadèmic-funcionals bàsics: lectura de comandes, ròtuls, relació de signes i símbols amb missatges que transmeten, ampliació de vocabulari, ús de frases simples (suj+ver+obj) i manipulació de diners.

COMPETÈNCIES:

- Conèixer recursos comunitaris a l'abast de la població en general i, molt en especial, els adreçats a la joventut.
- Demostrar actitud i comportaments d'acord amb els valors d'una societat democràtica
- Aplicar amb l'ajut de plànols i itineraris conceptes geogràfics bàsics relacionats amb l'orientació i l'espai

Conceptes	Habilitats	Valors
- Normes de seguretat vial: Senyals de tràfic; normes pels semàfors; ús de pas de vianants... - Llenguatge oral, escrit i gestual com a instrument de comunicació i de representació de la realitat. - Signes i símbols de l'entorn habitual. - Situació de Viladecans en Catalunya i en el món - Recursos comunitaris - Serveis bàsics del municipi: educació, salut, treball i lleure.	- Identificació i classificació de productes segons diferents criteris. - Identificació de llocs de venda. - Observació de la distribució dels aliments al lloc de venda.	- Adopció de mesures per evitar perills en el desplaçament i ús de l'entorn: circular per la vorera; mirar abans de creuar... - Interès i esforç per comunicar-se amb l'entorn i per la realització de l'activitat. - Hàbits d'espera i atenció a l'hora de comprar. - Hàbits de convivència. - Consciència de la necessitat de comprar els diferents productes. - Interès pel llenguatge escrit: Curiositat per observar la informació de l'envàs, les factures, tiquets de compra... - Satisfacció per fer una feina ben feta.

MÒDUL FORMATIU: CONEIXEMENT DE L'ENTORN SOCIAL I PROFESSIONAL

UNITAT FORMATIVA:

B5. Visitem les empreses

OBJECTIUS:

- Conèixer el món empresarial i els sectors professionals mitjançant visites programades.
- Treballar les característiques de la feina mitjançant la seva anàlisi.
- Fer servir diferents eines per posar-se en contacte amb les empreses.
- Desenvolupar la capacitat de desplaçament autònom dels alumnes.

COMPETÈNCIES:

- Gestionar les diferents fonts d'informació per la recerca de feina.
- Aplicar tècniques bàsiques de recerca de feina, com a estratègia per aconseguir la inserció en el món laboral.
- Saber gestionar els diferents documents bàsics per la recerca de feina.
- Valorar lesa actituds assertives vers el món laboral.
- Identificar les característiques de l'activitat productiva en un entorn específic i per un sector professional concret.

Conceptes	Habilitats	Valors
- Llocs de treball: característiques i condicions. - Autonomia en el desplaçament. - Interacció social: adequació als diferents entorns (laboral, amb els companys..) - Procés de recerca activa de feina: canals i eines - Tècniques i estratègies per la recerca de feina: conversa telefònica, entrevista de selecció de personal, actituds assertives. - Documents bàsics: sol·licitud, carta de presentació, currículum vitae i e-mail.	- Cura de l'aparença personal quan es visita una empresa, s'enfronta a una entrevista de feina.... - Escolta activa i atenta al que diu l'interlocutor. - Observació, manteniment de l'atenció. - Sol·licitud d'informació per satisfer les pròpies necessitat i interessos. - Reconeixement de documents relacionats amb la recerca de feina. - Complimentació de documents i formularis. - Orientació per l'entorn. - Localització dels llocs. - Elaboració d'itineraris	- Interès i curiositat. - Respecte vers l'altre. - Importància del temps laboral en la vida de les persones. - Interès pel món laboral en general. - Curiositat per les rutines laborals i les competències transversals bàsiques. - Curiositat pels diferents oficis.

MÒDUL FORMATIU: CONEIXEMENT DE L'ENTORN SOCIAL I PROFESSIONAL

UNITAT FORMATIVA:

B6. Comencem a treballar

OBJECTIUS:

- Ser conscients de que les persones adultes realitzen un treball.
- Conèixer els diferents temps i la seva distribució al llarg de la vida de les persones: temps personal, temps familiar, temps laboral i temps comunitari.
- Reconèixer el temps laboral com una dimensió més a la vida de les persones que contribueix a l'equilibri i autorrealització personal.
- Conèixer diferents oficis, els estris de treball, les habilitats necessàries per desenvolupar-los i el producte resultat.
- Conèixer la importància i utilitat dels diferents oficis de cara a la societat.
- Ser conscients de la mobilitat i autonomia necessàries per desenvolupar una feina.
- Iniciar-se en oficis, fàcilment identificables, i que requereixen un baix grau d'especialització acadèmica i tècnica.
- Posar en pràctica diferents competències transversals bàsiques a qualsevol feina: motivació, acceptació de l'autoritat....
- Prendre consciència de les pròpies habilitats i interessos personals envers el món laboral i els oficis.
- Ser conscient dels beneficis immediats del treball (econòmics)
- Detectar situacions de perill en el treball.
- Conèixer les normes de seguretat i higiene.
- Conèixer i fer servir de manera adient els serveis de la comunitat (bombers, policies, metges...)

COMPETÈNCIES:

- Valorar els avantatges del treball i la formació al llarg de la vida
- Conèixer de manera global els processos tècniques i característiques pròpies d'alguns oficis i professions i dels material d'equips utilitzats en el treball.
- Conèixer les característiques i requisits de diferents professions i oficis i identificar les relacions entre les característiques professionals i les competències professionals.
- Desenvolupar les actituds i habilitats personals que afavoreixen les relacions interpersonals i la recerca de feina.
- Adaptar-se al canvi i a la renovació
- Valorar el treball en el sistema actual incorporant elements de reflexió critica.
- Reconèixer que hi ha treballs no remunerats, com el treball domèstic i de cura, i el treballs de voluntariat, que, tan mateix, són bàsics pel benestar personal.
- Utilitzar els criteris de classificació empresarial per identificar les característiques d'un sector professional concret.
- Identificar el paper dels professionals de diversos perfils del sector, les funcions i tasques més habituals, així com els registres bàsics en la comunicació del personal en el món de l'empresa.
- Reconèixer i valorar les normes bàsiques de seguretat, higiene i mediambientals, per prevenir accidents i tenir cura del medi ambient.
- Conèixer drets i deures dels treballadors i saber a qui adreçar-se en el cas de que existeixi algun problema o conflicte.
- Conèixer què és un contracte i una nòmina.
- ser conscients de les seves aportacions socials com a treballador i les contraaportacions que rep a canvi.

Conceptes	Habilitats	Valors
- Temps personals, familiar, laboral i comunitari. La seva distribució a la vida quotidiana de les persones. - El sou i l'estalvi com a beneficis immediats del treball (i tangibles) - Beneficis del treball a llarg termini: l'equilibri personal. - Horaris i rutines laboral. - Oficis i professions. Els serveis a la comunitat. - Estris i eines dels diferents oficis. - Roba adient per desenvolupar els diferents oficis. - Importància per la societat del producte dels oficis i professions. - Formes socials a tenir en compte dins d'un ofici (salutacions....) - Els mitjans de transport per arribar a la feina. - Senyals i símbols al carrer i a la feina. - Higiene i cura personal. - Neteja, cura i respecte de l'entorn. - Perills a la feina. Prevenció laboral. - Exigències de la feina.	- Reconeixement de la relació seqüencial dels temps a la vida quotidiana. - Diferenciació dels tipus d'activitats segons el temps personal, familiar, laboral i comunitari. - Reconeixement d'oficis. - Exploració i reconeixement dels oficis de les persones de l'entorn. - Discriminació entre oficis "difícils" (molta preparació acadèmica i tècnica) i "fàcils" (poca preparació acadèmica i tècnica) - Observació i comparació dels diferents treballs i serveis de la comunitat. - Classificació de les diferents professions. - Identificació i associació dels instruments i eines utilitzats a cada professió. - Comprensió de senyals i símbols. - Col·laboració amb la neteja de l'entorn. - Imitació de les tasques realitzades a cada ofici.	- Importància del temps laboral en la vida de les persones. - Interès pel món laboral en general. - Curiositat per les rutines laborals i les competències transversals bàsiques. - Curiositat pels diferents oficis. - Motivació per descobrir els oficis i la vida laboral de les persones de l'entorn. - Interès per explorar les pròpies habilitats i preferències. - Importància de la cura i higiene personal i de l'entorn.

MÒDUL FORMATIU: APRENENTATGES INSTRUMENTALS BÀSICS

UNITAT FORMATIVA:

B7. Programa d'estimulació intel·lectual (PEI)

OBJECTIUS:

- Comparar diferents elements segons els criteris establerts ó no (utilitat, mida, color, posició, nombre...)
- Ampliar i utilitzar vocabulari adient a cada sessió.
- Relacionar diferents elements segons criteris establerts (significats, categories, utilitats...)
- Ordenar nombres, frases, series, seqüències temporals, paraules...atenen a les directrius de cada exercici.
- Classificar vocabulari, frases, grups...quan a la categoria que s'indiqui o seleccioni.
- Treballar l'observació i concentració com punt de partida per la consecució de l'exercici.
- Millorar la comprensió per la correcta interpretació i execució de l'exercici.
- Argumentar una elecció en base a criteris propis o establerts.
- Descriure, objectivament, una escena, interpretar el que està ocurrent i traslladar-lo a situacions de la vida real.
- Discriminar situacions reals i irreals.
- Assimilar la dinàmica de classe i passar de forma autònoma i per iniciativa pròpia del treball grupal al individual.

COMPETÈNCIES:

- Desenvolupar la capacitat de observació i pensament crític
- Prendre consciència de la tasca, planificar la seva realització i avaluar-la emprant criteris de qualitat i eficiència
- Comparar, ordenar i classificar diferents tipus d'objectes
- Establir relacions entre objectes i situacions

- Identificar, reconèixer i descriure figures i cossos geomètrics de l'entorn

Conceptes	Habilitats	Valors
- Percepció visual - Orientació espacial - Raonament lògic - Llenguatge verbal - Llenguatge matemàtic	- Discriminació de les característiques de diferents objectes - Utilització de la imaginació i al creativitat per resoldre problemes quotidians - Anticipació de conseqüències - Concentració i atenció a la feina - Reflexió	- Respecte dels torns de paraules - Actitud positiva i de respecte capa als altres - Respecte per les conductes i legalment acceptades i permeses - Voluntat i desig per participar dins d'un grup - Responsabilitat, ajut i col·laboració

MÒDUL FORMATIU: APRENENTATGES INSTRUMENTALS BÀSICS

UNITAT FORMATIVA:

B8. Comunicació amb l'entorn

OBJECTIUS:

- Conèixer els elements bàsics de la comunicació, emissor, receptor i missatge
- Diferenciar formes i sistemes de comunicació (verbal, no verbal, e-mail, telèfon...)
- Identificar les diferents seccions del diari.
- Reconèixer a quina secció pertany una noticia a partir del titular, imatges...
- Afavorir la comprensió escrita a través de la lectura a nivell global i /o funcional de textos.
- Conèixer i desenvolupar les regles bàsiques per mantenir una bona comunicació (distància al parlar, estats d'ànims, to, volum....)

COMPETÈNCIES:

- Utilitzar els recursos personals per comunicar-se a nivell oral i escrit amb les persones del seu entorn.
- Valorar les actituds comunicatives dels altres i d'un mateix.
- Desenvolupar les actituds i habilitats personals que afavoreixen les relacions interpersonals

Conceptes	HABILITATS	VALORS
Expressió oral/escrita: Salutacions i comiats. Presentacions. Descripcions. Invitacions. Llistes d'elements Instruccions. Les postals. El CV Trucades telefòniques Elements no lingüístics: gest, mirada, entonació, velocitat... Registres d'ús adequats a situacions comunicatives diverses. ***Lèxic:*** Lletres de l'alfabet, el temps, la casa i l'escola, el temps lliure i entreteniment, la família, el barri i els serveis, els oficis, roba, color, clima, parts del cos, mitjans de transport, països, vies i rutes. ***Ortografia i puntuació:*** L'ús de la majúscula (diferenciació l'ús en noms propis i comuns) Divisió sil·làbica Signes de puntuació: punt final, la coma i el guionet en dates i separació de síl·labes. Diferents tipus de frases simples i la seva puntuació: enunciativa, interrogativa i exclamativa. R i Rr enmig de paraules. L i Ll.	- Utilització d'un to de veu, vocabulari adequat a l'ambient i a les persones interlocutores. - Establiment d'una relació significativa entre el què veiem i el què diem. - Ampliació de l'expressió oral i gestual del vocabulari bàsic (aliments, estris quotidians...) i utilització correcta. - Ampliació de la comprensió i interpretació d'ordres senzilles. - Utilització de les funcions comunicatives (saludar, fer demandes...) - Ampliació de la comprensió del llenguatge escrit (nivell global) del vocabulari relacionat amb l'experiència pròpia. - Construcció de frases simples de tres elements (a nivell oral) ben estructurades i respectant els mecanismes de concordança. - Comprensió d'ordres orals de com mínim 2 accions. - Formulació de preguntes. - Contestació de preguntes tancades. - Contestació de preguntes obertes. - Expressió ordenada y coherent de pensament i sentiments - Utilització de temps verbals en present.	- Participació - Interès i esforç per la realització de l'activitat. - Hàbits d'espera i atenció. - Respecte i cura del material de l'estoig. - Hàbit de guardar les eines als seu lloc. - Polidesa en el treball. - Satisfacció per fer una feina ben feta. - Audició atenta com a mitjà per a la comunicació. - Interès per participar i fer-se entendre en missatges orals. - Respecte al torn de paraula i valoració de les intervencions dels companys. - Valoració de la lectura com a font de plaer i coneixement. - Interès per assolir una pronúncia correcta.

Gramàtica: Sons vocàlics i sons consonàntics. La oració simple (qui, que fa, quina cosa fa) Article la/el/les/els i la concordància amb el substantiu. Numerals cardinals fins al 20. L'ús dels principals pronoms interrogatius. Verbs d'ús quotidià: ser, tenir, viure, agradar, anar, treballar, dur, portar... Imperatiu dels verbs de moviment (pujar, baixar, girar, passar...) Present, passat i futur d'alguns verbs bàsics. Adverbis de freqüència (sempre, mai i a vegades), d'ordre (primer, després...) i de lloc (lluny i prop, dins, fora, sobre...) Determinants: aquest i aquell. Possessius. Adjectius qualificatius (aspecte físic i anímic) Adjectius quantitatius (molt, poc i una mica)	- Diferenciació de fets presents, passats i futurs. - Pronunciació correcta de fonemes vocàlics i consonàntics. - Realització de frases senzilles amb sub +verb + compl. - Reconeixement de dades personals i vocabulari funcional. - Reproducció de dades personals i vocabulari funcional. - Lectura global de paraules. - Lectura sil·làbica de paraules (Dani + Alba) - Associació de paraules-dibuix. - Associació de frases-dibuix. - Associació de paraula-paraula. - Relació de causa-efecte. - Seguiment d'instruccions. - Realització de hipòtesis. - Ordenament d seqüències. - Classificació i categorització de paraules. - Discriminació de lletres i/o paraules. - Associa imatges mudes. - Confecció de paraules amb síl·labes i/o amb lletres (amb model o sense model)	- Interès per ampliar el vocabulari i conèixer el significat de les paraules.

MÒDUL FORMATIU: APRENENTATGES INSTRUMENTALS BÀSICS

UNITAT FORMATIVA:

B9. Taller de l'euro

OBJECTIUS:

La finalitat és aprendre a utilitzar els diners i els hàbits relacionats amb les compres guanyant així més autonomia personal.

- Valorar la necessitat dels diners per a la realització de compres.
- Reconèixer les diferents monedes i bitllets.
- Fer servir les monedes i bitllets tenint en compte el seu valor.
- Sumar monedes i bitllets de diferents valors.
- Fer compres amb un import exacte.
- Saber esperar a que li tornin el canvi quan l'import no és exacte.
- Adreçar-se als establiments adients.
- Trobar la secció, dins del supermercat o botiga, on es ven l'article que busca.
- Prendre consciència que hi ha productes més saludables que d'altres.
- Tenir coneixement de les pròpies despeses.
- Comprar amb ajut d'una nota diferents articles.
- Comprovar si ens han tornat bé els canvis comparant els diners amb el que diu el tiquet (amb calculadora /sense calculadora)
- Utilitzar una entitat bancària.
- Conèixer els drets que té qualsevol consumidor.
- Aprendre a administrar la pròpia economia personal.

COMPETÈNCIES:

- Resoldre problemes propis de l'alumne/a i relacionats amb la seva vida quotidiana que utilitzin dades quantitatives.

Conceptes	Habilitats	Valors
♦ Economia personal: ús del diner. ♦ Els euros. ♦ Els diferents llocs de venda: Productes que torbem als diversos establiments comercials. ♦ Mecanismes per a fer la compra. ♦ La compra com a mecanisme d'intercanvi. ♦ Consum personal i consum responsable. ♦ Drets del consumidor. ♦ Informació de les etiquetes. ♦ Noció de suma com addició, de resta com a subtracció, de multiplicació con agrupació i de la divisió com a repartiment. ♦ Classificar, d'ordenar, comparar i relacionar. ♦ Afegir, treure, donar, agrupar, repartir, comparar, ordenar, etc.	♦ Identificació i classificació de monedes. ♦ Càlcul del valor d'un conjunt de monedes. ♦ Hàbit de compra: preguntar quan costa, treure diners aproximats, demanar canvi i tiquet de compra. ♦ Discriminació del valor d'una moneda o conjunt de monedes. ♦ Discriminació del números de l'1 al 31, el 50 i el 100 (correspondència amb les monedes de l'euro) ♦ Desenvolupament d'operacions d'addició i subtracció molt senzilles amb suport gràfic. ♦ Seqüenciació de monedes atenent al seu valor. ♦ Utilització d'una entitat bancària. ♦ Identificació d'aquests productes que son bàsics i saludables per a la nostra salut. ♦ Identificació del lloc on has d'acudir quan tens un problema com a consumidor. ♦ Establiment de quines coses son necessàries i quines prescindibles a la nostra vida.	Coneixement del valor dels diners. Responsabilitat en l'ús dels diners. Consciència de la necessitat d'estalvi. Consciència de quins productes son més saludables. Valor del consum responsable.

MÒDUL FORMATIU: APRENENTATGES INSTRUMENTALS BÀSICS

UNITAT FORMATIVA:

B10. Taller d'iniciació a la informàtica

OBJECTIUS:

- Conèixer les parts de l'ordinador i classificar-les com part o perifèrics.
- Encendre i apagar l'ordinador de manera adient.
- Accedir a diferents programes, carpetes o documents des de l'escriptori seguint els passes adients.
- Identificar en el teclat les lletres, els números, la barra espaiadora, les majúscules, l'enter i esborrar.
- Reconèixer a l'escriptori els icones del programari /documents d'ús habitual: word, excel, escaner...
- Conèixer la utilitat del processador de textos Word.
- Diferenciar les 4 barres existents i conèixer el significat dels símbols d'ús més freqüent.
- Transcriure textos segons el model, que impliquin l'aplicació de símbols treballats en les barres "format" i "estandar".
- Valorar Internet com una font important d'informació.
- Conèixer el Google i el seu funcionament.
- Conèixer algunes pàgines d'interès i el seu funcionament: pàgines grogues, via Michelin.
- Diferenciar la forma correcta d'escriure una pàgina web o una adreça de correu electrònic.
- Buscar imatges d'Internet, guardar-les i inserir-les a un document word.
- Obtenir copies impreses dels documents fen ús de la impressora.
- Conèixer la utilitat i funcionament de l'escaner.

COMPETÈNCIES:

UC0973_1.- Introduir dades i textos en terminals informàtics en condicions de seguretat, qualitat i eficiència.

UC0974_1.Realitzar operacions bàsiques de tractament de dades i textos i confecció de documentació

Conceptes	Habilitats	Valors
- Ordinador i perifèrics: teclat, altaveus, escaner, impressora, micro. - Programari: Word, Excel (full de càlcul) - Internet. El buscador Google. Correu electrònic. - Estalvi i reciclatge.	- Connexió i funcionament operatiu de l'equip informàtic. - Transcripció de documentació amb el processador de text Word. - Enregistrament de dades en un full de càlcul prèviament elaborat. - Connexió i funcionament d'alguns llocs d'Internet: google, pàgines grogues i via Michelin. - Obtenció de documents en format paper mitjançant la impressora. - Enregistrament de dades a partir de l'escaner.	- Organització i manteniment del lloc de treball i els terminals. - Actuació professional.

MÒDUL FORMATIU: PLA DE TUTORIA

UNITAT FORMATIVA:

B11. Tutoria de grup

OBJECTIUS:

- Acceptar-se a un mateix:
- Entendre el concepte de discapacitat.
- Diferenciar discapacitat física, sensorial i intel·lectual.
- Identificar la seva discapacitat com a intel·lectual.
- Explicar, de forma, senzilla, que suposa una discapacitat intel·lectual.
- Conèixer les seves possibilitats i limitacions.
- Tenir seguretat en si mateix
- Identificar-se com a membre d'una comunitat
- Respectar les diferències entre els membres del grup
- Tenir control d'un mateix davant de diferents situacions
- Expressar-se de manera assertiva.

COMPETÈNCIES:

- Reconèixer, acceptar i respectar les característiques pròpies i dels altres, així com el dret a la pròpia identitat, tot acceptant i valorant les diferències
- Identificar, acceptar críticament i construir la pròpia identitat, desenvolupant l'autoestima en tots els àmbits de la personalitat
- Desenvolupar mecanismes d'autorregulació de les pròpies emocions i de la pròpia conducta, així com habilitats emocionals i de comunicació assertiva en les relacions personals i de grup. mostrant actituds d'empatia, solidàries i constructives
- Participar en l'elaboració de normes i en acció de millores del seu grup/ comunitat.

Conceptes	Habilitats	Valors
- Autoconeixement - Qualitats individuals - Autoestima - Autoavaluació - Gestió emocional	- Control d'emocions i actituds negatives - Consciència dels punts forts i dèbils d'un mateix - Consciència de quan un comportament és adient o no - Habilitat per disculpar-se - Expressió de les seves necessitats i desigs - Consciència dels seus drets i deures com a membre d'una comunitat	- Acceptació d'un mateix i de l'altre - Escolta activa - Actitud positiva i de respecte cap l'altre.

6.3. Plantejament del Projecte Integrat

Objectiu

El Projecte Integrat és un mòdul de formació específica que ha de possibilitar a cada jove la realització d'un treball pràctic globalitzat amb continguts transversals dels mòduls obligatoris i relacionat amb el perfil i/o el coneixement de l'entorn professional.

Es tracta de que els alumnes i les alumnes siguin capaços d'integrar, aplicar i valorar els coneixements, destreses i capacitats, tant les específiques del perfil que s'imparteix com les més bàsiques i generals, a través de la formulació i realització d'un projecte adequat als objectius del programa.

Activitat d'aprenentatge

- **Simulació i globalització de totes les tasques vinculades al cicle que segueix un producte en un establiment comercial.**

L'alumnat del PQPI ha d'actuar com un auxiliar de comerç en un establiment comercial. El projecte integrat recull totes les tasques relacionades amb aquest perfil professional i que poden desenvolupar de manera autònoma el grup de joves.

Tasques:

> Entendre la simulació.

> Recepcionar el producte en el magatzem de l'establiment: col·locació, aprovisionament.

> Identificar la documentació bàsica del magatzem

> Realitzar la reposició de productes en el punt de venda

> Col·locar els elements de seguretat i les etiquetes en els productes que estan exposats en el punt de venda.

> Atendre al client per rebre la comanda

> Preparar comandes seguint les instruccions rebudes

> Embalar/empaquetar el producte

> Realitzar repartiments de proximitat

Principis que han de guiar el desenvolupament del Projecte Integrat:

- Promoció i estímul vers la recerca d'informació i l'aplicació dels coneixements.
- Mobilització i aplicació de sabers pràctics i capacitats socials
- Realització d'alguna cosa "tangible"
- Implica la realització d'activitats que d'alguna manera connectin amb el treball i/o les ocupacions de la vida real adulta pròpies del perfil
- L'eix que vertebra el Projecte té connexió amb la realitat i dóna oportunitats per aplicar i integrar coneixements
- El Projecte implica el desenvolupament complert d'un procés: planificació, realització, consecució d'un resultat i valoració del procés dut a terme
- Fomenta el treball en equip, la participació de tots i totes en el desenvolupament del Projecte, així com el repartiment de tasques i responsabilitats
- Promou la responsabilitat, l'èmfasi per la feina ben feta, l'avaluació dels processos seguits i les accions de millora que se'n derivin.

Tenint en compte l'objectiu, els principis i sobretot les característiques intrínseques del col·lectiu de joves amb els que es treballa es pensa treballar amb una eina metodològica concreta: Elaboració d'un vídeo que reculli totes les fases; aquest instrument es constituirà a més a més en el producte final "tangible".

Durada

Entre 30 i 60 hores dels Mòdul A de formació específica.

Temporalització

De gener 2010 fins juny 2010

Aspectes i criteris metodològics generals

- Elaboració d'un vídeo. Aquest serà utilitzat com un instrument metodològic, tal i com s'ha comentat anteriorment, ja que permet donar globalitat a tot el projecte i constituir un producte final tangible.

- Treball individualitzat que respecti els diferents ritmes d'aprenentatge dels alumnes
- Realització de treball en grup per aprendre i aplicar les habilitats socials
- Utilització de pautes molt clares i concretes per part del professorat. Elaboració d'un pla de treball molt detallat que permeti: coordinació entre tot el professorat, i el seguiment de l'alumnat de tota la feina realitzada en cada moment.
- Planificació de les tasques a realitzar a l'aula i relació de treball que es fa fora del centre amb una revisió continuada
- Autoavaluació amb sessions grupals de revisió i intercanvi d'experiències.
- Autoavaluació amb entrevistes individuals
- En els processos d'autoavaluació s'utilitzarà el vídeo realitzat en cada sessió (observació, detecció d'errades i proposta de millores)
- Acció tutorial continuada per a la proposta i actuacions sobre incidències

Acció tutorial

- En el desenvolupament del projecte tindran sempre una/una tutor/a de referència "tutor-a de projecte"
- Coordinació de l'equip de professorat per avaluar el procés formatiu de l'alumnat
- Acció tutorial continuada
- Capacitat de flexibilitat del professorat per adaptar-se a les situacions del grup
- Resolució davant situacions d'incidències que es van produint tant en els aprenentatges de l'alumnat com relacionals del grup

L'acció tutorial es concreta en un seguiment continuat que inclou tasques diverses com per exemple:

- Reunions entre el professorat que participa al projecte

- Seguiment, anàlisi i propostes d'actuació sobre incidències en l'evolució del procés formatiu del projecte de l'alumnat.
- Entrevistes individuals continuades amb els alumnes
- Sessions de grup d'intercanvi o resolució de dubtes
- Valoració diària de la participació, l'actitud i el comportament envers les diferents tasques assignades
- Diàleg permanent per comentar incidències
- Treball de competències i habilitats socials
- Seguiment d'objectius que han d'assolir
- Motivar al grup

Avaluació

Donada la vessant eminentment pràctica, aplicada i integradora de coneixements d'aquest projecte, per a la seva avaluació cal prioritzar criteris de caire procedimental i actitudinal. Criteris que valorin:

- el grau d'implicació i col·laboració en el procés dut a terme
- la capacitat de treballar en equip
- la manera com s'han desenvolupat i dut a terme les diferents fases del projecte
- les habilitats de planificació i organització de les tasques a dur a terme
- la revisió per part de l'alumne/a de les activitats que es van duent a terme durant el desenvolupament del procés
- l'anàlisi de les dificultats que van sorgit i les decisions que es prenen per solventar-les
- El producte final resultant
- la reflexió i valoració final sobre el que s'ha fet i el que s'ha après, els resultats obtinguts i les propostes de millora susceptibles de generar-se.
- Assolir objectius de valors, normes i actituds
- Aconseguir una bona comunicació amb la resta d'alumnes, professorat, comunitat.....

- Millorar la capacitat d'esforç, col·laboració, motivació i interès
- Avançar en la capacitat d'autocontrol, autoconfiança i autonomia
- Avaluació conjunta entre el/la tutor/a i el professorat de la formació

Els instruments per mesurar el grau d'assoliment dels objectius poden ser diversos i en tot cas resten pendent de definir, per exemple podríem assenyalar:

- Avaluació de la feina realitzada i progrés de l'activitat
- Autoavaluació periòdica
- Sessions de seguiment grupal
- Sessions de seguiment individual
- Avaluació del producte final: Vídeo.

PROCEDIMENTS	ACTITUDS	CONCEPTES
- Recepcionar el producte en el magatzem de l'establiment: col·locació, aprovisionament. - Identificar la documentació bàsica del magatzem - Realitzar la reposició de productes en el punt de venda - Col·locar els elements de seguretat i les etiquetes en els productes que estan exposats en el punt de venda. - Atendre al client per rebre la comanda - Preparar comandes seguint les instruccions rebudes - Embalar/empaquetar el producte - Realitzar repartiments de proximitat	- Atenció, ordre i responsabilitat en la realització de les tasques encomanades. - Cura i manteniment correcte de les eines utilitzades. - Valoració del treball. - Respecte a les iniciatives i consells de companys. - Investigació prèvia en la tasca prevista. - Disposició per afrontar i resoldre problemes pràctics. - Disposició per treballar en equip - Disposició a seguir les normes de seguretat i higiene.	- Operativa de l'organització de superfícies comercials. - Tècniques d'empaquetat comercial de productes. - Operativa bàsica de preparació de comandes - Aplicació de tècniques d'atenció i comunicació bàsica amb el client. - Operativa i documentació de moviment i repartiment de proximitat. - Autonomia en el desplaçament. - Discriminació visual. - Eines de treball que s'utilitzen en aquest tipus de feina - Normes de seguretat i higiene.

6.4. Formació en centres de treball

6.4.1. Processos de recerca i elecció d'empreses

L'objectiu de la formació en centres de treball és per una banda, la consolidació dels coneixements assolits als diferents mòdul formatius, i per altra banda, que l'alumnat arribi a conèixer i adquirir la cultura d'empresa.

Així mateix aquestes pràctiques possibiliten al alumnat el coneixement de les seves pròpies capacitats i interessos en el perfil professional així com la qualificació professional i la inserció dins el món laboral.

El programa inclou una durada de la formació en centres de treball de 200 hores. Aquestes hores estan incloses en el desenvolupament dels mòduls A del projecte formatiu i s'iniciarà el segon trimestre del curs amb alternança amb la formació en el centre.

L'Ajuntament de Viladecans formalitzarà un conveni de pràctiques amb cada empresa col·laboradora, a l'empara dels convenis que té establerts el Departament de Treball a la seva normativa.

A l'hora d'assignar alumnes al diversos centres de treball, es consideren els següents criteris:

- responsabilitat
- autonomia
- interessos
- capacitats
- existència de suports a l'empresa
- actitud

6.4.2. El disseny del pla d'activitats

Accions previstes:

- Recerca i selecció de les empreses de pràctiques, utilitzant la borsa de treball i el llistat d'empreses del Centre Can Calderon.
- Treball de prospecció i sensibilització a les empreses. Contacte telefònic i visita amb el responsable de l'empresa i/o tutor de les pràctiques en l'empresa per tal d'adequar els objectius del curs amb el pla de treball habitual de les empreses.

- Assignació de l'alumnat al lloc de pràctiques, tenint en compte les necessitats i interessos de l'alumnat.
- Acollida i presentació de cada alumne/a al centre de treball i a la persona de referència (tutor de pràctiques a l'empresa) Abans d'iniciar el període de pràctiques als centres de treball, es preveu la organització de visites a les empreses per tal que l'alumnat es familiaritzi amb els centres de treball i puguin conèixer el lloc i persona de contacte.
- Seguiment del desenvolupament de les pràctiques i adequació del pla d'activitats.
- Valoració final de l'alumne/a en pràctiques per part del tutor de l'empresa
- Valoració individual i en grup de les pràctiques amb l'alumnat.

La documentació que es lliurarà a les empreses serà la següent:

- Dossier informatiu del curs, continguts i calendari.
- Document justificatiu de la realització pels alumnes del mòdul de Riscos Laborals.
- Dades de la mútua assignada per assistir a l'alumne en el cas d'accident lleu.
- Dades del centre de Promoció Econòmica Can Calderón i persona de contacte.
- Conveni de pràctiques.

Cada jove durà a terme tot un seguit d'activitats i de tasques, que s'hauran pactat prèviament amb l'empresa i s'especificaran al quadern de pràctiques com a eina de seguiment del desenvolupament de les mateixes.

Al pla d'activitats es tindrà en compte les competències assolides a la formació per cada jove i podrà anar adaptant-se a les necessitats de l'alumnat.

Competències

- Prendre consciència de la tasca, planificar la seva realització i avaluar-la en pla criteris de qualitat i eficiència.
- Desenvolupar la capacitat d'observació i pensament crític.
- Aprendre a treballar per objectius i projectes.

- Ser conscient de la seqüència d'accions necessàries per a la realització de la tasca que es comet, avaluar la seva dificultat i planificar-la autònomament o en col·laboració.

Habilitats

- Utilització d'estris i d'eines.
- Coordinació motriu
- Atenció
- Comprensió i seguiment d'ordres
- Ritme de tasques i compliment d'horari
- Acceptació de les normes

6.4.3. Seguiment i avaluació

La persona que tutoritzarà a l'alumnat del programa, mantindrà contactes periòdics:

- amb el beneficiari: setmanalment
- amb el tutor del centre de pràctiques: quinzenalment

Igualment, realitzaran visites al centre col·laborador, a l'inici del programa, durant el desenvolupament de les pràctiques, i al final per tal de fer la valoració de les mateixes.

Al finalitzar aquest mòdul el/la tutor/a realitzarà, mitjançant una tutoria individual, la valoració global amb cada jove.

Pel seguiment i avaluació de les pràctiques s'utilitzarà:

- El quadern de pràctiques, segons criteris establerts a www.gencat.cat/educacio/estudis.htm
- Els documents de valoració del Departament de Treball.
- Els documents de valoració del sistema de qualitat establerts pel Centre Can Calderon.

6.5. Proposta de tutoria i seguiment

L'acció tutorial es desenvoluparà al llarg de tot el procés formatiu de l'alumnat i esdevindrà un element clau en el seu procés individual i grupal. Aquesta acció serà compartida per tot l'equip docent del programa. La planificació de les sessions individuals, anirà en funció de les necessitats de l'alumnat i com a mínim es realitzarà 1 sessió per trimestre.

L'alumnat al qual ens adrecem, ja porten un treball des del l'IES sobre les seves angoixes i frustracions que han patit al llarg de la seva evolució, l'acceptació de les seves dificultats i la valoració de les seves capacitats. En aquest sentit, el suport tutorial i l'acompanyament dels del PQPI, donarà continuïtat a l'acció d'orientació individualitzada i facilitarà el desenvolupament personal i l'adquisició d'habilitats social i laborals.

Aquesta atenció personalitzada es complementarà amb accions grupals i dinàmiques per tal de promoure en els alumnes el desenvolupament d'habilitats social i d'autonomia necessàries pel món laboral i per la vida social en especial.

El treball en grup també esdevindrà un element molt important en aquest moment, ja que afronten conjuntament situacions similars. L'espai de tutoria ajuda a crear un ambient de cohesió i col·laboració bàsics per portar a terme els objectius del curs.

A l'hora, el treball amb les famílies, serà un punt fonamental per implicar-les en el procés formatiu dels seus fills, i fomentar des de casa tots aquells aspectes a reforçar.

La tutoria tindrà com a finalitat:

- El seguiment del procés formatiu de cada jove i del grup
- L'orientació i l'assessorament personal i professional del projecte de futur
- L'acompanyament i apropament al teixit productiu (tant a les pràctiques o a possible inserció laboral)
- Contacte periòdic amb les famílies.

Alguns aspectes a treballar a les tutories:

- Valorar l'autoestima i la confiança en si mateixos per atendre qualsevol contingència.

- Donar suport perquè l'alumne pugui actuar amb el major grau d'iniciativa i autonomia.
- Promoure la valoració positiva dels treballs realitzats.
- Intentar que assumeixi les responsabilitats socials i laborals.
- Potenciar el valor de la cooperació en la resolució de problemes comuns.
- Treballar sobre l'autocontrol i la responsabilitat de les pròpies accions.
- Saber valorar el treball en equip
- Prendre consciència que per treballar és necessari l'esforç continuat per aconseguir les fites que cadascú es marca.

6.6. Sistema d'Avaluació

- L'avaluació de l'alumnat

L'avaluació de l'alumnat és contínua i formativa, i prendrà com a referència els criteris d'avaluació establerts en el currículum del perfil professional d'Auxiliar de comerç i atenció al públic.

L'equip docent i més concretament la persona tutor/a de l'alumnat, tindran en compte el punt de partida de cada alumne/a en el moment de l'inici del programa i de la informació que aporti l'avaluació psicopedagògica que haurà realitzat el centre educatiu al finalitzar el període d'escolarització obligatòria.

L'avaluació de l'itinerari formatiu. El Pla Formatiu Individual:

serà el document personalitzat que recollirà tota la informació de l'alumnat en el moment d'inici del programa i que el/la tutor/a podrà anar completant i modificant, en les tutories d'acompanyament i seguiment que es faran al llarg del programa.

En aquest document és recollirà:

- El nivell de desenvolupament actual de les capacitats de l'alumne, necessàries per a desenvolupar-se amb autonomia en la vida diària, integrar-se en la comunitat i, en el seu cas, possibilitats d'inserció en una ocupació laboral concreta.
- La Identificació inicials dels objectius previstos al finalitzar el programa

- La previsió dels suports personals i materials necessaris per tal de facilitar el seus procés dins del programa.

L'avaluació del aprenentatges de l'alumnat, serà personalitzada, contínua i amb caràcter formatiu, posant especial incidència en els aspectes qualitatius dels mateixos de forma que faciliti els ajustos permanents dels processos d'ensenyament i aprenentatge al desenvolupament de cada alumne.

Es faran, tres sessions d'avaluació durant el programa, incloent-hi l'avaluació final.

L'equip de docents, realitzarà un seguiment sistemàtic de les activitats realitzades per l'alumnat i se'n farà un registre i una valoració personalitzada, utilitzant diversos instruments per l'avaluació del procés d'aprenentatge dels mateixos.

- Documents d'avaluació:

    - informe individualitzat de cada alumne/a
    - actes de les sessions d'avaluació
    - acta final d'avaluació del PQPI

L'avaluació individual i grupal dels/les alumnes, a càrrec del grup docent avaluarà el grau d'assoliment dels objectius del curs, tant a nivell de coneixements com d'aptituds i habilitats, així com el grau d'aprofitament de les pràctiques realitzades.

L'avaluació anirà en funció de la informació extreta a partir de:

- L'observació
- Proves i exercicis pràctics
- Les proves orals i/o entrevistes
- L'autoavaluació del propi alumna

L’avaluació del grup docent i del programa, a càrrec de l’alumnat

Els/les alumnes avaluaran dins de les seves possibilitats la tasca dels docents. Aquesta valoració es farà en hores de tutoria.

L'avaluació global del curs, a càrrec del grup docent.

Es realitzarà una vegada finalitzada la programació del curs i que corresponen a cada docent. Quedaran reflectits aspectes de la infraestructura (aules, tallers, mobiliari, instal·lacions, material d'ús, recursos didàctics), organitzatius (selecció d'alumnes, homogeneïtat del grup, nivell d'entrada dels/les alumnes, relació amb la coordinació, la direcció i la resta de personal implicat en el desenvolupament del curs) i aspectes pedagògics.

7. ASPECTES INNOVADORS DEL PROJECTE

Treball de les competències transversals.

S'ha pres com a referència el treball iniciat a l'IES Mestres i Busquets amb aquests alumnat, per tant es pretén realitzar una continuïtat dels objectius plantejats en quan les habilitats i competències a treballar dins d'un PQPI.

Es continuarà treballant amb ells un currículum basat en tres grans blocs de competències transversals claus que seran transversals en les diferents àrees de cada mòdul.

d) Competències per ser productiu a la feina.

e) Competències socials.

f) Competències per a la vida quotidiana.

Per programar les diferents competències a nivell de grup s'ha tingut en compte les programacions actuals de l'IES.

Per realitzar el Pla Individual de cada alumne, es tindrà en compte els Plans de Transició Individual de l'alumnat, l'elaboració del quals ha estat iniciat anteriorment des de l'IES Mestres i Busquets.

QUADRE 2: Components de les competències

Competències	habilitats específiques	Actituds
Competències per a ser Productiu a la feina	• Acceptació de l'autoritat • Acatament i seguiment d'instruccions • Anàlisi de les tasques i interiorització de rutines • Autonomia en el desenvolupament de la feina • Gestió del temps (puntualitat, dedicació i canvi de rutina...) • Atenció i concentració en la tasca (durant períodes curts i llargs de temps) • Habilitat per a demanar i acceptar ajut • Prevenció davant dels riscos laborals associats a la feina que s'està desenvolupant. • Assumpció de responsabilitats • Assumpció de les conseqüències dels seus actes (i "aprendre" de l'experiència) • Habilitat per adonar-se quan s'estan fen les coses ben fetes (qualitat i quantitat) o malament (fracàs) • Habilitat per respondre positivament al fracàs • Acceptació i adaptació a canvis • Habilitat per separar l'activitat personal de la professional • Habilitat per cooperar	• Valoració del treball com una activitat relacionada amb el món dels adults • Sensació de pertinència • Actitud positiva i de respecte cap a l'altre • Interès i curiositat. • Voluntat i desig per aprendre • Responsabilitat • Valoració del treball ben fet • Ajut i col·laboració • Consciència de les limitacions i virtuts pròpies.
Competències socials	• Habilitat per saber escoltar • Autocontrol • Habilitat per expressar sentiments • Habilitat per expressar necessitats • Habilitat per expressar opinions personals • Habilitat per expressar drets • Habilitat per formular peticions o demandes • Habilitat per rebutjar peticions (saber dir no) • Habilitat per formular preguntes • Habilitat per presentar-se • Habilitat per presentar als altres • Habilitat per iniciar una conversa • Habilitat per mantenir una conversa • Habilitat per explicar alguna cosa (ordenar seqüències temporals) • Habilitat per donar les gràcies • Habilitat per fer compliments • Habilitat per saber rebre compliments • Habilitat per resoldre conflictes assertivament (no passiu ni agressiu) • Habilitat per disculpar-se	• Sensació de pertinència • Interès i curiositat • Voluntat i desig per participar en diferents situacions social • Actitud positiva i de respecte cap a l'altre • Ajut i col·laboració • Respecte per les conductes social i legalment acceptades i permeses) • Consciència de les limitacions i virtuts pròpies.
Competències per a la Vida quotidiana	• Maneig funcional del càlcul i la lectoescriptura en la resolució de problemes de la vida quotidiana • Cerca i obtenció d'informació (observació, demanda d'ajut, experimentació...) • Autonomia en el desplaçament • Ús dels serveis de la comunitat • Higiene i cura personal • Neteja i cura de la llar i dels objectes personals • Manteniment i cura de l'entorn (reciclatge) • Prevenció davant els perills • Conservació i elaboració de menjars equilibrats i adients a les necessitats del moment i de salut personal • Gestió del temps lliure • Habilitat per escollir entre diferents opcions la que més agrada o interessa • Ús de diverses tecnologies presents a la vida (ordenador, mòbil, telèfon, TV i DVD...)	• Voluntat i desig per participar a la comunitat. • Gaudiments de les oportunitats d'oci i temps lliure de la comunitat • Valoració de la salut personal • Valoració i cura de l'entorn • Respecte per les conductes social i legalment acceptades i permeses) • Consciència de les limitacions i virtuts pròpies.

8. EQUIP DOCENT

8.1. Equip de professorat previst per al desenvolupament del projecte.

Per a l'atenció a l'alumnat amb NEE, el programa comptarà amb un equip de professionals amb formació i/o experiència en l'atenció educativa del jovent destinatari d'aquest programa i amb capacitats, coneixements i experiència idonis en relació als mòduls corresponents.

- **Professorat amb titulació en psicologia, pedagogia o psicopedagogia** que actuarà com a tutor/a de l'alumnat i serà el seu referent principal. Desenvoluparà els mòduls formatius de caràcter general (mòduls B) i realitzarà les tutories individuals i l'orientació de l'alumnat com a eix clau de la intervenció pedagògica. Aquest professional tindrà experiència en la formació de col·lectius d'aturats i en concret del col·lectiu de persones amb discapacitats.

- **Professorat especialista, amb titulació tècnica especialista (ensenyaments de formació professional) o professionals amb experiència** per impartir els mòduls que desenvolupen les competències del perfil professional (mòduls A), amb capacitat i experiència laboral provada en l'àmbit formatiu de Comerç i atenció al públic, amb experiència docent en l'atenció al jovent destinatari d'aquest PQPI.

- **Col·laboració de la Fundació Catalana síndrome de Down.**

La intervenció de diversos professionals en el desenvolupament del projecte formatiu de l'alumnat, exigirà una bona coordinació entre l'equip docent, la seva implicació i el treball en equip. Amb aquest objectiu, es planificaran sessions de treball periòdiques que facilitin el seguiment i l'avaluació continuada de l'alumnat així com, els processos d'aprenentatge i adequació de les accions, continguts i metodologies a les necessitats educatives del col·lectiu.

9. EQUIPAMENT I INSTAL·LACIONS

El centre de Promoció Econòmica i Serveis a les Empreses Can Calderon, disposa dels espais i dels recursos materials i humans necessaris i adequats per dur a terme l'acció formativa.

En consonància amb les característiques del projecte, els espais a utilitzar seran diversos per tal de facilitar el desenvolupament de les diferents accions. Totes les activitats (excepte visites i pràctiques) es realitzaran a les instal·lacions del centre, on es podran utilitzar els següents espais amb els corresponents recursos:

Recursos humans

- Directora del Centre Can Calderón
- 4 responsables de serveis
- 1 tècnica de qualitat
- Equip tècnic de promoció econòmica
- Personal administratiu
- 2 conserges
- Equip docent: variable, en funció dels diferents programes i accions formatives
- Personal d'altres administracions i/o empreses en tasques dins i en coordinació amb l'organització

Recursos d'espai

Per al desenvolupament d'accions formatives, Can Calderon disposa de:

- 6 aules-sales
- 4 aules d'informàtica
- 2 aules taller
- 1 aula multimèdia
- 1 sala de docents

Tanmateix, Can Calderón compta amb altres espais que poden ser utilitzats quan es consideri convenient així com espais on s'ubiquen diferents serveis, relacionats amb la formació, l'ocupació i l'empresa:

- 3 sales de reunions
- Auditori

- Sala de documentació
- Aula oberta
- Club de feina
- Serveis d'ocupació
- Serveis per al foment de l'activitat empresarial
- Espai de domiciliació d'empreses
- Espai bitàgora

Recursos i materials específics

Per a la realització de cada acció formativa es comptarà amb tots aquells recursos i materials necessaris per al perfecte desenvolupament de la mateixa:

- espais adaptats a l'especialitat a desenvolupar. El programa es portarà a terme en una aula-taller dotat dels recursos i eines específics per impartir la formació del programa.
- material fungible
- eines i maquinària,..

Altres recursos materials i d'equips

- Equips de projecció i d'audiovisuals
- Fotocopiadores, duplicadora, enquadernadora, segelladora, plastificadora, etc.
- Telèfons, fax
- Equips informàtics
- Bibliografia específica